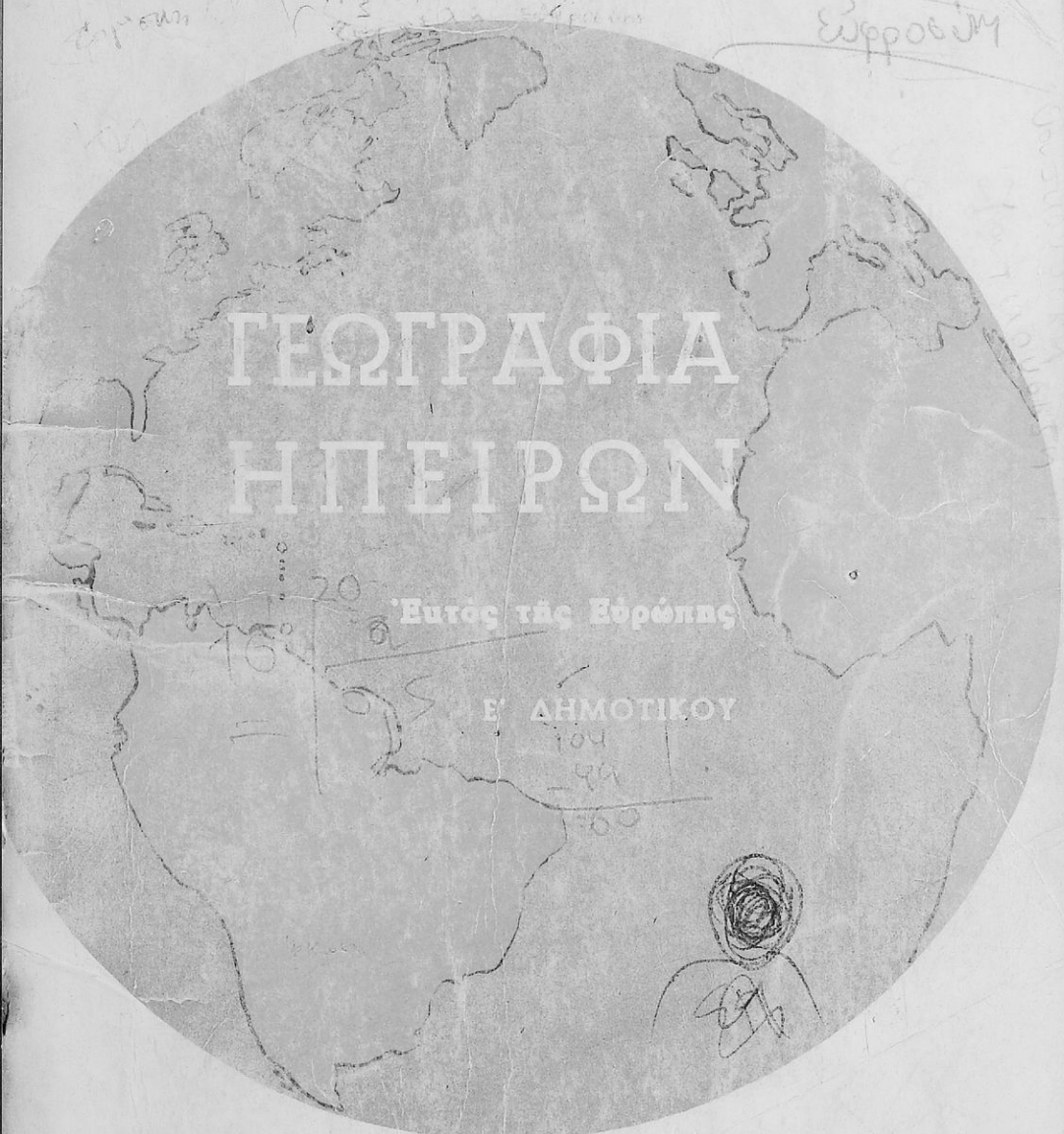

ΕΡΡΡΡ
ΕΡΡΡΡΡ
ΙΩ ΚΑΜΠΑΝΑ
ΕΡΡΡΡΡΡ
ΕΡΡΡΡΡΡ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ

Ευρώπης

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΚΑΜΠΑΝΑ ΛΕΚΚΑ 25 ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ήβερμελίη

Εύρεσίνη

~~206,50~~

206⁰⁰/₀₀

757

25,5

- 3,0

22,5 δα.

~~25,5~~

25,5 μ.

3 φαρ.

~~20~~ γ.

1

~~25,57~~
~~3~~
~~26,5~~

3 φαρ. : 226,4 δα.

~~1 κ, 25,5~~
~~15~~
~~8,5~~

326,4 | 3
1088

96
29

326,4 | 45
114 | 75
240
190

Το βιβλίου 1

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α'

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΓΗ

1. Γενική επισκόπηση της Γης.....σελ.	5	5. Γεωγραφικό πλάτος και μήκ. σελ.	13
2. Ξηρά και θάλασσα	6	6. Ζώνες της Γης	» 14
3. Θαλάσσια ρεύματα	» 8	7. Ατμόσφαιρα.....	» 16
4. Κύκλοι γήινης σφαίρας.....	» 10	8. Άνεμοι.....	» 18
		9. Ύγρασία και κλίμα	» 20

ΜΕΡΟΣ Β'

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

I. ΑΣΙΑ

Γενική επισκόπηση της 'Ασίας... »	19	1. Ύνδια.....	» 49
Α' Φυσική εξέταση της 'Ασίας. »	22	2. Πακιστάν.....	» 53
Β' Οικονομική εξέταση της 'Ασίας »	25	3. Κεϋλάνη.....	» 55
Γ' Πολιτική εξέταση της 'Ασίας »	27	Β' Ύνδοκίνα.....	» 56

Διαίρεση της 'Ασίας

I. Δυτική ή Πρόσω 'Ασία

1. Μικρά 'Ασία	» 28
2. Κύπρος	» 32
3. Συρία	» 33
4. Λίβανος	» 34
5. Ίσραηλ	» 36
6. 'Ιορδανία	» 37
7. 'Αραβία.....	» 39
8. 'Ιράκ.....	» 42
9. 'Αρμενία	» 43
10. Καυκάσια	» 44
11. Περσία	» 45
12. 'Αφγανιστάν και Βελουχιστάν »	47

II. Νοτιοανατολική 'Ασία

Α' Πρώην Βρετανικές Ύνδιες . »	49
--------------------------------	----

Γ' Ύνδονησία	» 61
Δ' Αποικίες και προτεκτοράτα »	62
Ε' Φιλιππίνες.....	» 63

III. Κεντρική 'Ασία

1. Κίνα	» 63
2. Κινεζική Κεντρική 'Ασία.....	» 68
3. Ήξωτερική Μογγολία.....	» 70
4. Ρωσική Κεντρική 'Ασία.....	» 71

IV. Άνω Ανατολή

1. Κορέα	» 72
2. Ίαπωνία	» 73

V. Βόρειος 'Ασία

Σιβηρία	» 75
'Ανακαφαλαίωση	» 78

αο. 17340

II. ΑΦΡΙΚΗ

Γενική Έπισκόπηση Ἀφρικῆς	σελ. 80	1. Η.Α.Δ. (Αἴγυπτος)	σελ. 85
Α' Φυσική ἐξέταση	» 80	2. Λιβύη	» 89
Β' Οικονομική ἐξέταση	» 82	3. Τυνησία	» 90
Γ' Πολιτική ἐξέταση	» 84	4. Ἀλγερία	» 90
Διαίρεση τῆς Ἀφρικῆς			
<i>Α' Βόρειος Ἀφρικῆ</i>			
Β' Δυτική Ἀφρικῆ	» 95	6. Ἴσπανικὲς κτήσεις	» 93
<i>Γ' Κεντρικὴ Ἀφρικῆ</i>			
1. Κεντρικὴ Ἀφρικῆ	» 99	7. Ἡ ἔρημος Σαχάρα	» 93
2. Καμερόν	» 100	<i>Ε' Νότιος Ἀφρικῆ</i>	
3. Γκαμπόν	» 101	1. Μοζαμβίκη	» 111
4. Ἴσπανικὴ Γουϊνέα	» 101	2. Νυασαλάνδη	» 111
5. Κογκό	» 101	3. Βόρειος Ροδεσία	» 112
6. Ρουάντα-Μπουρούντι	» 103	4. Νότιος Ροδεσία	» 112
<i>Δ' Ἀνατολικὴ Ἀφρικῆ</i>			
1. Σουδάν	» 104	5. Ἀγκόλα	» 113
2. Αἰθιοπία	» 106	6. Νοτιοδυτικὴ Ἀφρικῆ	» 114
3. Σομαλία	» 108	7. Δημοκρατία Νοτ. Ἀφρικῆς	» 114
4. Γαλλικὴ Σομαλία	» 108	8. Βρετανικὰ προτεκτοράτα	» 117
5. Κένυα	» 109	<i>ΣΤ' Νησιά Ἀφρικῆς</i>	
6. Οὐγκάντα	» 109	Μαδαγασκάρη	» 117
7. Τανζανία	» 110	Νησιά στὸν Ἰνδικὸ Ὦκεανό	» 118
		Νησιά στὸν Ἀτλαντικὸ »	» 118
		Πίνακας Χωρῶν Ἀφρικῆς	» 119
		Ἀνακεφαλαίωση	» 121

III. ΑΜΕΡΙΚΗ

<i>Α' Βόρειος Ἀμερικῆ</i>		3. Κολομβία	» 144
1. Καναδάς	» 124	4. Ἴσημερινὸς	» 145
2. Ἡνωμένες Πολιτεῖες	» 128	5. Περού	» 146
3. Μεξικό	» 136	6. Χιλή	» 146
<i>Β' Κεντρικὴ Ἀμερικῆ</i>		7. Βολιβία	» 147
1. Κεντρικὴ Ἀμερικῆ	» 137	8. Ἀργεντινὴ	» 148
2. Δυτικὲς Ἰνδίες	» 139	9. Οὐραγουάη	» 149
<i>Γ' Νότιος Ἀμερικῆ</i>		10. Παραγουάη	» 150
1. Γουϊάνα	» 143	11. Βραζιλία	» 150
2. Βενεζουέλα	» 143	Ἀνακεφαλαίωση	» 153

IV. ΩΚΕΑΝΙΑ

Α' Αὐστραλία καὶ Τασμανία	» 154	Δ'. Μικρονησία	» 158
Β'. Νέα Ζηλανδία	» 157	Ε' Πολυνησία	» 159
Γ'. Μελανησία	» 157	Ἀνταρκτικὴ	» 159
Γενικὴ Ἀνακεφαλαίωση	» 160		

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η Γ Η

Υ 1. Γενική επισκόπηση τῆς γῆς

Ἄστέρες ἀπλανεῖς καὶ πλανῆτες. Τῆ νύχτα, ἅμα ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς καὶ δὲν ἔχει φεγγάρι, βλέπομε ἄπειρα οὐράνια σώματα, σὰ νὰ εἶναι κολλημένα στὸν οὐρανό. Ἀπ' αὐτά, ἄλλα ἔχουν δικό τους φῶς καὶ ἐπειδὴ δὲν κινοῦνται (πλανῶνται) λέγονται ἀπλανεῖς ἀστέρες. Ἄλλα πάλι, ὅπως καὶ ἡ γῆ πού κατοικοῦμε, μὴ ἔχοντας δικό τους φῶς, φωτίζονται ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ, ἐπειδὴ κινοῦνται μέσα στὸ χάος, λέγονται πλανῆτες.

Σχῆμα τῆς γῆς. Ὅπουδήποτε καὶ νὰ βρισκόμαστε, ἂν ρίξωμε μιὰ ματιὰ γύρω μας, νομίζομε ὅτι ἡ γῆ εἶναι ἐπίπεδη μὲ μερικὲς ἀνωμαλίες. Ὅταν ὅμως κάμωμε προσεκτικὲς παρατηρήσεις, θὰ ἴδοῦμε πὼς ἡ ἐντύπωση πού σχηματίσαμε δὲν εἶναι ὀρθή. Ἄς ἴδοῦμε μερικὲς ἀπὸ τίς παρατηρήσεις αὐτές:

α') Βρισκόμαστε στὴν παραλία καὶ βλέπομε ἓνα πλοῖο νὰ ἔρχεται ἀπὸ μακριὰ. Πρῶτα βλέπομε μόνο τὸν καπνὸ, ἔπειτα τὰ κατάρτια καὶ ὅσο πλησιάζει παρουσιάζεται τὸ σκάφος. Ἡ παρατήρηση αὐτὴ δείχνει ὅτι ἡ ἐλεύθερη ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ τῶν θαλασσῶν εἶναι κυρτή, γιατί ἂν ἦταν ἐπίπεδη θὰ βλέπαμε πρῶτα τὸ σκάφος, σὰν ὀγκωδέστερο, καὶ ὕστερα τὰ κατάρτια. Τὸ ἀντίθετο γίνεται ἅμα φεύγει τὸ πλοῖο. Τότε χάνεται πρῶτα τὸ σκάφος, ἔπειτα τὰ κατάρτια καὶ στὸ τέλος φαίνεται μόνο ὁ καπνός, ὥσπου χάνεται καὶ αὐτός ἀπὸ τὰ μάτια μας.

Τὸ ἴδιο παρατηροῦμε καὶ στὶς ἀπέραντες πεδιάδες. Κι ἐκεῖ ἀπὸ μακριὰ φαίνονται μόνο τὰ ψηλὰ μέρη τῶν οἰκοδομῶν, ἐνῶ τὸ ἄλλο μέρος δὲ φαίνεται. Ἐπομένως ἡ γῆ παντοῦ εἶναι κυρτή.

γ') "Αν κινήσωμε μὲ τὸ ἀεροπλάνο ἀπὸ κάπου καὶ προχωρήσωμε πάντοτε πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση, ὕστερ' ἀπὸ κάμποσο χρόνο, θὰ φτάσωμε ἐκεῖ πού ξεκινήσαμε ἀπὸ τὸ ἀντίθετο μέρος.

δ') Οἱ ἀστρονόμοι παρατηροῦν ὅτι ἡ σκιά τῆς γῆς, πού πέφτει ἐπάνω στὴ σελήνη, εἶναι κωνική. Τέτοια σκιά μόνο ἡ σφαῖρα παρουσιάζει.

"Ὅλες λοιπὸν οἱ παραπάνω παρατηρήσεις ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι στρογγυλή, ὅμοια μὲ πορτοκάλι, δηλαδὴ πεπεσμένη στὸ ἐπάνω καὶ κάτω μέρος καὶ ἐξογκωμένη πρὸς τὸ μέσο. Τὰ ὄρη τῆς γῆς δὲ μεταβάλλουν τὴ στρογγυλότητα τῆς γῆς γιατί ἀνάλογα μὲ τὸν ὄγκο τῆς εἶναι πολὺ μικρά. Τὰ ἐξογκώματα τῆς φλούδας τοῦ πορτοκαλιοῦ εἶναι μεγαλύτερα ἀπ' ὅ,τι τὰ ἐξογκώματα τῆς γῆς, ἀν συγκριθοῦν μὲ τὸν ὄγκο τῆς.

Κινήσεις τῆς γῆς. Ἡ γῆ δὲ στηρίζεται πούθενά καὶ κινεῖται στὸ ἄπειρο μὲ μεγάλη ταχύτητα, ὅπως καὶ ὅλα τὰ οὐράνια σώματα, κάνοντας συγχρόνως δύο κινήσεις: Μιὰ γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὴ τῆς σὰν τὴ σβούρα, ἀπὸ τὴ δύση πρὸς τὴν ἀνατολή, σὲ 24 ὥρες, καὶ μιὰ γύρω στὸν ἥλιο σὲ 365 μέρες καὶ 6 περίπου ὥρες. Ἀπὸ τὴν πρώτη κίνηση τῆς γῆς, ἔχομε τὸ ἡμερόνυχτο καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τίς τέσσερις ἐποχὲς τοῦ ἔτους. Ὡστόσο τὴν κίνηση τῆς γῆς δὲν τὴν αἰσθανόμαστε, γιατί γίνεται χωρὶς θόρυβο καὶ χωρὶς τὸν ἐλάχιστο τιναγμό.

2. Ξηρά καὶ θάλασσα

Ἡ γῆ εἶναι οὐράνιο σῶμα· εἶναι ἓνας πλανήτης. Τὸ μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς πού ἀποτελεῖται ἀπὸ πεδιάδες, λόφους, ὄρη, κ.τ.λ., λέγεται **ξηρά**. Τὸ ὑπόλοιπο μέρος, ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ ὑγρὸ στοιχεῖο, λέγεται **θάλασσα**.

Ἀπὸ τίς μετρήσεις πού ἔγιναν βρῆκαν ὅτι ἀπὸ τὰ 510 ἑκατομ. τ.χ. τὰ 150 ἑκατ. τ.χ. περίπου (ἦτοι 29%) εἶναι ξηρά καὶ τὰ 360 ἑκατομ. τ.χ. περίπου (71%) καλύπτονται ἀπὸ θάλασσα. Παρατηρήσετε τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τοῦ σχολείου σας καὶ θὰ φανταστῆτε πόσο ἀπέραντη εἶναι ἡ θάλασσα, ἰδίως στὸ νότιο ἡμισφαίριο. Τὰ μεγάλα τμήματα τῆς ξηρᾶς οἱ γεωγράφοι ὀνόμασαν **ἠπείρους** καὶ τῆς θάλασσας **ὠκεανούς**.

Ἡπείροι. Οἱ γεωγράφοι χώρισαν τὴν ξηρὰ τῆς γῆς σὲ πέντε ἠπείρους: Ἀσία, Ἀφρική, Εὐρώπη, Ἀμερική καὶ Ὠκεανία. Οἱ τρεῖς πρῶ-

τες είναι στο ανατολικό ημισφαίριο κι αποτελούν τον Παλαιό Κόσμο. Η 'Αμερική είναι στο δυτικό ημισφαίριο κι αποτελεί το Νέο Κόσμο. Η 'Ωκεανία γεωγραφικῶς ἀνήκει στο ἀνατολικό ημισφαίριο ἀλλ' ὑπάγεται στο Νέο Κόσμο γιατί ἀνακαλύφθηκε μετὰ τὴν 'Αμερική. Τὸν πρῶτο χάρτη τῆς γῆς ἔκαμε ὁ 'Ερατοσθένης ὁ Κυρηναῖος (γεννήθηκε στὴν Κυρήνη τῆς Βορείου 'Αφρικῆς τὸ 276 ἢ τὸ 275 π.Χ.) κι ὁ ἴδιος θεμελίωσε τὴ Μαθηματικὴ Γεωγραφία καὶ 'Αστρονομία.

Στὴν ἔκταση πρῶτη ἔρχεται ἡ 'Ασία με 44 ἑκατομ. τ. χιλμ. περίπου. Ἐπειτα ἔρχονται ἡ 'Αμερική με 42 ἑκατομ. τ. χιλμ. (με τὴ Γροιλανδία), ἡ 'Αφρική με 30 ἑκατομ. τ. χιλμ., ἡ Εὐρώπη με 11 ἑκατομ. τ. χιλμ. καὶ ἡ Αὐστραλία με 9 ἑκατομ. τ. χιλμ. Τὰ ὑπόλοιπα 14 ἑκατομ. τ. χιλμ., ὡς τὰ 150, εἶναι ἡ 'Ανταρκτικὴ περιοχὴ. ("Ἐκταση τῆς 'Ελλάδας 133.000 τ.χ.).

Στὸν πληθυσμὸ με τὴ σειρά ἔρχονται: *

α') 'Ασία (πλὴν Σοβ. 'Ενώσεως).....	κᾶτοικοι	1.748.000.000
β') Εὐρώπη (πλὴν τῆς Σοβ. 'Ενώσεως)...	»	437.000.000
γ') 'Αμερική	»	439.000.000
δ') 'Αφρική	»	294.000.000
ε') Αὐστραλία - 'Ωκεανία (με τὴ Χαβᾶϊ) ..	»	16.800.000
στ') Σοβιετικὴ Ἐνωσι	»	225.000.000
Κᾶτοικοι ὅλης τῆς γῆς		3.159.800.000

'Ωκεανοί. Ἡ θάλασσα χωρίζεται στοὺς παρακάτω πέντε ὠκεανούς:

1. *Μέγας ἢ Εἰρηνικός 'Ωκεανός*, ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν 'Ασία καὶ τὴν 'Αμερική, μ' ἔκταση 167.000.000 τ. χιλμ. Μεγαλύτερο βάθος εἶναι 11.033 μ. κοντὰ στὰ νησιὰ Μαριάνες κι ἐδῶ εἶναι ἡ βαθύτερη θαλάσσια τᾶφος τῆς γῆς.

2. *'Ατλαντικός 'Ωκεανός*, ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, 'Αφρική κι 'Αμερική, μ' ἔκταση 83.000.000 τετρ. χιλιόμετρα.

3. *Ἰνδικός 'Ωκεανός*, ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν 'Αφρική, Αὐστραλία καὶ 'Ασία, μ' ἔκταση 74.000.000 τετρ. χιλιόμετρα.

4. *Βόρειος Παγωμένος 'Ωκεανός*, στὰ βόρεια τῆς Εὐρώπης, 'Ασίας καὶ 'Αμερικῆς.

* Βλ. Δημογραφικὴ Ἐπετηρὶς Ο.Η.Ε., τοῦ ἔτους 1964.

5. Νότιος Παγωμένος Ὠκεανός, στὰ νότια τῆς Ἀμερικῆς, Αὐστραλίας καί Ἀφρικῆς, μικρότερος ἀπ' ὅλους.

Ὁ Βόρειος Παγωμένος λέγεται Ἀρκτικός κι ὁ Νότιος Ἀνταρκτικός.

Ὅπως ἡ ξηρά ἔτσι κι ὁ βυθός τῶν ὠκεανῶν εἶναι ἀνώμαλος, μέ βουνά, κοιλάδες καί πεδιάδες. Μεγαλύτερο βάθος ἔχει ὁ Εἰρηνικός 11.633 μ. κοντά στίς Μαριάνες τοῦ συμπλέματος τῆς Μικρονησίας. Στόν Ἀτλαντικό μεγαλύτερο βάθος εἶναι 8.526 μ. βόρεια τοῦ Πόρτο-Ρίκο, στόν Ἰνδικό 7.000 μ. νότια τῆς Ἰάβας, στό Βόρειο Παγωμένο 5.000 μ. καί στόν Νότιο Παγωμένο 5.700 μ. Στή Μεσόγειο Θάλασσα μεγαλύτερο βάθος μετρήθηκε 4.400 μ., 56 μίλια νοτιοδυτικά τοῦ Ταινάρου.

Ἐρωτήσεις 1) Ποιοί ἀστέρες λέγονται πλανῆτες καί ποιοί ἀπλανεῖς; 2) Μέ ποιές παρατηρήσεις ἀποδείξαμε ὅτι ἡ γῆ εἶναι στρογγυλή; 3) Πόσων εἰδῶν κινήσεις κάνει ἡ γῆ; 4) Πόσες εἶναι οἱ ἡπειροί καί πόσοι οἱ ὠκεανοί;

3. Θαλάσσια ρεύματα

Ἡ ἐπιφάνεια τῶν θαλασσῶν καί τῶν ὠκεανῶν συχνά ταράσσεται ἀπό τοὺς ἀνέμους καί σχηματίζονται τὰ κύματα. Συμβαίνει ὅμως οἱ ὠκεανοὶ νὰ μὴν ἔχουν κύματα, ἀλλὰ τὰ νερά τους νὰ μετακινοῦνται στό βάθος συνεχῶς μ' ὀρισμένη κατεύθυνση, ταχύτητα, θερμοκρασία, πλάτος καί βάθος. Σχηματίζονται δηλ. τεράστια ποτάμια πλάτους πολλῶν χιλιομέτρων, βάθους 800 μ. περίπου, πού ἔχουν ὄχθες καί κοίτη τήν ἴδια τή θάλασσα. Τὰ τεράστια αὐτά ποτάμια λέγονται θαλάσσια ρεύματα καί εἶναι θερμά ἢ ψυχρά.

Τὰ θερμά ξεκινοῦν ἀπό τήν περιοχή τοῦ Ἰσημεριοῦ καί κατευθύνονται πρὸς τίς πολικές θάλασσες. Τὰ ψυχρά πάλι ξεκινοῦν ἀπό τίς πολικές θάλασσες καί κατευθύνονται πρὸς τήν περιοχή τοῦ Ἰσημεριοῦ ν' ἀντικαταστήσουν τὰ νερά πού φεύγουν πρὸς τίς πολικές θάλασσες. Οἱ λόγοι πού προκαλοῦν τὰ θαλάσσια ρεύματα εἶναι πολλοὶ καί πολύπλοκοι. Ὁ σπουδαιότερος ὀφείλεται στοὺς ἀληγεῖς ἀνέμους οἱ ὁποῖοι, πνέοντας ὅλο τὸ ἔτος πρὸς τήν ἴδια κατεύθυνση, παρασύρουν τὰ μέρια τοῦ νεροῦ τῆς ἐπιφάνειας τῶν ὠκεανῶν. Ὡστόσο, ἀπό τήν περιστροφική κίνηση τῆς γῆς, τὸ ρεῦμα ἀλλάζει πορεία πρὸς τὰ δεξιά στό Βόρειο ἡμισφαίριο καί πρὸς τὰ ἀριστερά στό Νότιο ἡμισφαίριο. Ὅταν ὅμως τὸ ρεῦμα προσπέσει στίς ἀκτές, ἀνακλᾶται καί ἀκολουθώντας

άντιθετο κατεύθυνση, επανέρχεται στην άρχική του θέση και συνεχίζει την ίδια κίνηση. Έπομένως ή διαμόρφωση τών άκτών συντελεί πολύ στην πορεία τών θαλάσσιων ρευμάτων.

Είδη θερμών ρευμάτων. Σπουδαιότερα θερμά θαλάσσια ρεύματα είναι δύο: Το Ρεύμα τού Κόλπου και τó 'Ιαπωνικό Ρεύμα.

Τό πρώτο άρχίζει από τόν κόλπο τού Μεξικού (έχει πλάτος 90 χιλμ. βάθος 380 μ., θερμοκρασία 18° και ταχύτητα 7 - 8 χιλμ. την ώρα) και προχωρεί πρós τή Βόρειο 'Αμερική. Στο ύψος όμως τών έκβολών τού Λαυρέντιου συναντά τó ψυχρό ρεύμα τής Γροιλανδίας, στρέφεται κατόπιν πρós τή Εύρώπη και χωρίζεται σέ τρεις μεγάλους κλάδους: "Εναν πρós τó Β. 'Ακρωτήριο τής Νορβηγίας, άλλον πρós τή Μάγχη και τή Β. θάλασσα και τόν τρίτο μέχρι τών Καναρίων νήσων.

Τό άλλο ρεύμα, τó 'Ιαπωνικό, λέγεται κούρο - σίβο (μαύρο ρεύμα) κι άρχίζει από τά παράλια τής Κίνας. 'Αφού διαγράφει στην άρχή μεγάλο τόξο στόν Ειρηνικό, κατόπιν στρέφεται στά παράλια τής 'Ιαπωνίας κι από εκεί κατευθύνεται στά δυτικά παράλια τής Βορ. 'Αμερικής.

"Αλλα θερμά ρεύματα σχηματίζονται στό Νότιο 'Ατλαντικό, μεταξύ Νοτίου 'Αμερικής και 'Αφρικής, στό Νότιο Ειρηνικό, μεταξύ Νοτίου 'Αμερικής και Αυστραλίας και στό 'Ινδικό μεταξύ 'Ασίας, Αυστραλίας και 'Αφρικής. 'Επίσης έχομε και τοπικά θαλάσσια ρεύματα πού προκαλούνται από ισχυρή εξάτμιση νερού, όποτε αυξάνεται ή πυκνότητά του.

Σπουδαιότητα τών ρευμάτων. 'Επειδή τά θερμά ρεύματα μεταφέρουν τεράστιες ποσότητες θερμότητας, τά νερά εξάτμιζονται γρήγορα, σχηματίζονται άφθονοι υδρατμοί και προκαλούνται πολλές βροχές. 'Εκτός αυτού οί υδρατμοί είναι θερμοί και θερμαίνουν τήν άτμόσφαιρα. Γι' αυτό τά παράλια τής Δυτικής Εύρώπης (Γαλλία, 'Αγγλία, 'Ολλανδία, Δανία, Νορβηγία), πού θερμαίνονται από τά χλιαρά νερά τού Ρεύματος τού Κόλπου, έχουν πολλές βροχές και γλυκό κλίμα. 'Αντίθετα στό έσωτερικό τής Εύρώπης (Γερμανία, Πολωνία κλπ.), άν και είναι πολύ χαμηλά από τή Νορβηγία, κάνει δυνατό κρύο. Για τόν ίδιο λόγο τά δυτικά παράλια τής Βορείου 'Αμερικής, πού θερμαίνονται από τó 'Ιαπωνικό Ρεύμα, έχουν πολλές βροχές, γλυκό κλίμα και είναι θερμότερα από τά ανατολικά παράλια, όπου κατεβαίνει τó Ψυχρό Ρεύμα τής Γροιλανδίας. Έπομένως, άν δέν υπήρχαν τά θαλάσσια ρεύματα πολλοί τόποι θά ήσαν άκατοίχτοι.

Ἐπειδὴ τὰ θαλάσσια ρεύματα κινοῦνται πάντοτε πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση, εὐκολύνουν τὰ πλοῖα ποῦ ταξιδεύουν ἀπὸ τὴς Ἀντίλλες στὴν Εὐρώπη καὶ ἀπὸ τὴν Κίνα στὰ δυτικά παράλια τῆς Β. Ἀμερικῆς κλπ.

Ἀπὸ τὰ ψυχρὰ ρεύματα σπουδαιότερα εἶναι τῆς Γροιλανδίας καὶ τοῦ Βερίγγειου πορθμοῦ. Αὐτὰ κατεβαίνουντας ἀπὸ τὸ Βόρειο Πόλο προχωροῦν τὸ πρῶτο στὰ Ἀνατολικά παράλια τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τὸ δεῦτερο στὰ Ἀνατολικά παράλια τῆς Ἀσίας. Γι' αὐτὸ ἡ Λαβραδὸρ εἶναι ψυχρότερη ἀπὸ τὴν Ἀγγλία ποῦ εἶναι ἀπέναντι καὶ ἡ νῆσος Σαχαλίνη ψυχρότερη ἀπὸ τὴν πόλη Βανκούβερ τοῦ Καναδά.

Παλίρροια. Ἄν παρατηρήσωμε μὲ προσοχὴ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας βλέπομε ὅτι ἡ στάθμη δὲν εἶναι στάσιμη. Ἄλλοτε δηλ. ἀνεβαίνει κι ἄλλοτε κατεβαίνει καὶ αὐτὸ γίνεται κανονικά. Τὸ φαινόμενο τῆς κανονικῆς ἐναλλαγῆς τῆς στάθμης τῆς ἐπιφάνειας τῶν θαλασσῶν, λέγεται παλίρροια. Ὅταν ἡ στάθμη τῆς ἐπιφάνειας τῆς θάλασσας ἀνέρχεται, τὸ φαινόμενο λέγεται πλημμύρα καὶ ὅταν κατέρχεται, λέγεται ἄμψωις. Ἡ παλίρροια προκαλεῖται ἀπὸ πολλὰς αἰτίες. Κυριότερη ἀπ' αὐτὰς εἶναι ἡ ἔλξη τῶν οὐρανίων σωμάτων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἰδίως τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. Μὲ τὴν ἔλξη ποῦ ὑφίσταται ἡ ὑδρόσφαιρα ἀνυψώνονται τὰ νερά καὶ μὲ τὴν περιστροφή τῆς γῆς δημιουργοῦνται παλιρροιακὰ κύματα.

Στὴν Ἑλλάδα φαινόμενο παλίρροιας, αἰσθητότατο, παρατηροῦμε στὸν πορθμὸ τοῦ Εὐρίπου, ὅπου τὸ παλιρροιακὸ ρεῦμα ρεῖ 6 ὥρες περίπου πρὸς τὰ βόρεια τοῦ πορθμοῦ καὶ 6 πρὸς τὰ νότια. Ἔτσι ἀλλάζει ροὴ 4 φορές τὸ ἡμερονύκτιο. Ἡ ταχύτητα τοῦ παλιρροιακοῦ ρεύματος ἐκεῖ εἶναι 5 - 6 περίπου μίλια τὴν ὥρα, ἀλλὰ φτάνει καὶ τὰ 9 μίλια.

Ἐρωτήσεις : 1) Νὰ ἐξηγήσης γιατί τὰ θαλάσσια ρεύματα ἐπιδροῦν στὸ κλίμα τοῦ τόπου; 2) Γιατί ἡ Νορβηγία ἔχει θερμότερο κλίμα ἀπὸ τὴν Πολωνία; 3) Γιατί τὰ δυτικά παράλια τῆς Βορείου Ἀμερικῆς εἶναι θερμότερα ἀπὸ τὰ ἀνατολικά; 4) Γιατί τὰ Β.Α. παράλια τῆς Ἀσίας εἶναι ψυχρότερα ἀπὸ τὰ Δ. παράλια τῆς Β. Ἀμερικῆς;

4. Κύκλοι γῆϊνης σφαίρας

Ἄν παρατηρήσωμε τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τοῦ σχολείου, ἔχομε μπροστα μας ὅλη τὴ γῆ σὲ μικρογραφία. Ἡ μετάλλινη γραμμὴ ποῦ περνάει τὴ σφαῖρα ἀπὸ τὸ κέντρο καὶ βγαίνει στὸ πάνω καὶ στὸ κάτω μέρος, λέγεται ἄξων τῆς σφαίρας, ἐπειδὴ ἡ σφαῖρα μπορεῖ νὰ στρέφεται γύρω του. Καὶ ἡ γῆ λοιπὸν ἔχει τὸν ἄξονά της μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι ἐκεῖνος εἶναι φανταστικὴ γραμμὴ κι ὄχι πραγματικὴ, ὅπως στὴ σφαῖρα. Τὸ

μῆκος τοῦ ἄξονα τῆς γῆς εἶναι 12.712 χιλιόμετρα. Τὰ ἐπάνω καὶ κάτω ἄκρα τῆς σφαίρας ποὺ βγαίνει ὁ ἄξων, παριστάνουν τοὺς πόλους τῆς γῆς. Τὸ ἐπάνω εἶναι ὁ βόρειος πόλος καὶ τὸ κάτω ὁ νότιος πόλος. Στὸ μέσο τῆς σφαίρας διακρίνεται εὐκολὰ κι ἓνας μέγας κύκλος ποὺ ἀπέχει ἐξ ἴσου ἀπὸ τοὺς πόλους καὶ χωρίζει τὴ σφαῖρα σὲ δύο ἡμισφαίρια. Τέτοιον κύκλο φανταζόμαστε κι ἐπάνω στὴ γῆ. Ἐπειδὴ ὅσοι τόποι τῆς γῆς βρίσκονται ἐπάνω στὸ μεγάλο αὐτὸ φανταστικὸ κύκλο ἔχουν πάντοτε ἰσημερία (12 ὥρες μέρα καὶ 12 νύχτα), ὁ κύκλος λέγεται Ἰσημερινός. Ἡ περιφέρεια τοῦ Ἰσημερινοῦ τῆς γῆς χωρίζεται σὲ 360 μοῖρες (360°). Ἡ μοῖρα ἔχει 60 πρῶτα λεπτά (60') καὶ τὸ πρῶτο λεπτὸ 60 δευτερόλεπτα (60''). Τὸ τμήμα τοῦ Ἰσημερινοῦ ποὺ εἶναι μιὰ μοῖρα ἔχει μῆκος 111.111 μ. (40.000.000 : 360).

Παράλληλοι κύκλοι. Πρὸς τὸ βόρειο καὶ νότιο μέρος τοῦ Ἰσημερινοῦ φανταζόμαστε πολλοὺς κύκλους, παράλληλους σ' αὐτόν, ποὺ λέγονται παράλληλοι κύκλοι. Ὅσοι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι στὸ βόρειο ἡμισφαίριο, λέγονται βόρειοι παράλληλοι κι ὅσοι εἶναι στὸ νότιο, λέγονται νότιοι παράλληλοι. Οἱ παράλληλοι κύκλοι, ὅσο ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ πρὸς τοὺς πόλους, μικραίνουν.

Στὸν Ἰσημερινὸ βάζομε 0°. Ἄν τώρα φανταστοῦμε ὅτι ἀπὸ κάθε μοῖρα περνάει κι ἓνας παράλληλος, στὸ Β. πόλο ποὺ ἀπέχει ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ 90°, περνάει ὁ 90ὸς βόρειος παράλληλος καὶ στὸ Ν. πόλο ὁ 90ὸς νότιος παράλληλος. Στὸ χάρτη οἱ παράλληλοι συνήθως σημειώνονται ἀνὰ δέκα: 10ος, 20ός, 30ός, κ.ο.κ. Στους βόρειους παράλληλους ἡ ἀρίθμηση προχωρεῖ πρὸς τὰ ἐπάνω (ἀνιῶσα ἀρίθμηση). Ἀντίθετα στους νότιους παράλληλους ἡ ἀρίθμηση προχωρεῖ πρὸς τὰ κάτω (κατιῶσα ἀρίθμηση):

30°.....	30°	0°	0°
20°.....	20°	10°	10°
10°.....	10°	20°	20°
0°.....	0°	30°	30°

Δυτικοὶ Μεσημβρινοὶ

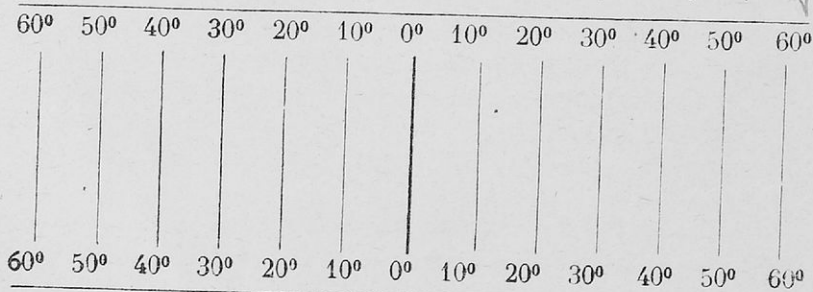
Ἀνατολικοὶ Μεσημβρινοὶ

Μεσημβρινοὶ κύκλοι. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς παράλληλους κύκλους ἐπάνω στὴ γῆ φανταζόμαστε κι ἄλλους κύκλους. Αὐτοὶ περνοῦν κι ἀπὸ τοὺς δύο πόλους, εἶναι κάθετοι στὸν Ἰσημερινὸ καὶ λέγονται μεσημβρινοί. Λέγονται ἔτσι γιατί, τὴ στιγμή ποὺ ὁ ἥλιος περνάει ἐπάνω ἀπὸ

κάθε μεσημβρινό, όλοι οι τόποι που βρίσκονται σ' αυτόν έχουν μεσημέρι. "Όλοι οι μεσημβρινοί είναι ίσοι, ενώ οι παράλληλοι δεν είναι.

Έπειδή, όπως βλέπουμε στο χάρτη, οι μεσημβρινοί είναι πολλοί, οι έπιστήμονες και οι ναυτικοί συμφώνησαν και πήραν έναν, αυτόν που περνάει από το άστεροσκοπείο Γκρήνουιτς, κοντά στο Λονδίνο και τον όνόμασαν πρώτο μεσημβρινό. 'Ο μεσημβρινός αυτός χωρίζει τη γη κάθετα σε δύο ήμισφαίρια: 'Ανατολικό και Δυτικό. 'Αν φαντασθούμε ότι από κάθε μοίρα του 'Ισημερινού περνάει κι ένας μεσημβρινός, αρχίζοντας να μετρούμε από τον πρώτο μεσημβρινό, έχουμε 180 μεσημβρινούς ανατολικά του Γκρήνουιτς και 180 δυτικά. 'Ο 180ός μεσημβρινός και στις δύο περιπτώσεις πέφτει στο πίσω μέρος του πρώτου μεσημβρινού. 'Επομένως, σημειώνοντας 0 στον πρώτο μεσημβρινό, έχουμε 180 ανατολικούς μεσημβρινούς και 180 δυτικούς. 'Από τους 360 αυτούς μεσημβρινούς ο ήλιος περνάει σε 24 ώρες. Για να φθάση από τον ένα μεσημβρινό στον άλλο κάνει 4 λεπτά και στους 15 μεσημβρινούς χρειάζεται 60 λεπτά, δηλαδή μιá ώρα. "Αν λοιπόν ο πρώτος μεσημβρινός έχει μεσημέρι, οι τόποι που είναι στο 15ο ανατολ. μεσημβρινό θα έχουν 1 μ.μ., στον 30ό 2 μ.μ. κ.ο.κ. 'Αντίθετα οι τόποι που είναι στο 15ο δυτικό μεσημβρινό θα έχουν 11 π.μ., στον 30ό 10 π.μ. κ.ο.κ.

Στο χάρτη οι μεσημβρινοί σημειώνονται συνήθως ανά δέκα: 10ος, 20ός, 30ός κ.ο.κ. Στους ανατολικούς ή άριθμηση, επάνω και κάτω, προχωρεί προς τα δεξιά, ενώ στους δυτικούς προχωρεί προς τα άριστερά:

Δυτικοί Μεσημβρινοί

'Ανατολικοί Μεσημβρινοί

Έρωτήσεις: 1) Τι λέγεται άξων της Γης και τί 'Ισημερινός; 2) Πόσων ειδών παράλληλους κύκλους έχουμε; 3) Είναι ίσοι μεταξύ τους όλοι οι παράλληλοι και γιατί; 4) Πόσων ειδών μεσημβρινούς έχουμε; 5) Είναι ίσοι όλοι οι μεσημβρινοί και γιατί; 6) Να βρης στο Χάρτη ποιός παράλληλος περνάει από την 'Αθήνα.

5. Γεωγραφικό πλάτος και μήκος

Γεωγραφικό πλάτος. Τὴν ἀπόσταση ἑνὸς τόπου ἀπὸ τὸν Ἴσημερινὸ θὰ τὴν λέμε γεωγραφικὸ πλάτος. Γιὰ νὰ βροῦμε τί πλάτος ἔχει ἕνας τόπος, παρατηροῦμε δεξιά ἢ ἀριστερά στὸ χάρτη τί ἀριθμὸ ἔχει ὁ παράλληλος ποὺ περνάει ἀπὸ τὸν τόπο κι αὐτὸ εἶναι τὸ γεωγραφικὸ πλάτος. Οἱ τόποι ποὺ βρίσκονται στὸ βόρειο ἡμισφαίριο ἔχουν βόρειο γεωγραφικὸ πλάτος (Β.Γ.Π.) κι αὐτοὶ ποὺ εἶναι στὸ νότιο, ἔχουν νότιο γεωγραφικὸ πλάτος (Ν.Γ.Π.). Ἡ Ἀθήνα, ποὺ βρίσκεται στὸ 37° βόρειο παράλληλο, ἔχει Β.Γ.Π. 37°. Ἄν θελήσουμε νὰ βροῦμε πόσα χιλιόμετρα ἀπέχει ἡ Ἀθήνα ἀπὸ τὸν Ἴσημερινό, πολλαπλασιάζουμε τὸ 37 ἐπὶ τὸ 111.111 μ., ποὺ ἔχει ἡ μιὰ μοῖρα τῆς γῆς, κι ἔχομε τὴν ἀπόσταση σὲ μέτρα.

Παρατήρησε ἀπὸ ποιὲς ἄλλες πόλεις περνάει ὁ παράλληλος τῆς Ἀθήνας. Ὅλες αὐτὲς οἱ πόλεις ἔχουν τὸ ἴδιο γεωγραφικὸ πλάτος.

Τὸ τόξο τοῦ μεσημβρινοῦ ποὺ περιλαμβάνεται μεταξὺ τοῦ Ἴσημερινοῦ καὶ τοῦ Β. Πόλου, εἶναι τὸ τέταρτο τοῦ κύκλου. Ἐπομένως ὁ Β. πόλος ἔχει πλάτος 90° καὶ ὁ Ν. πόλος πάλι 90°.

Γεωγραφικὸ μήκος. Τὴν ἀπόσταση ἑνὸς τόπου ἀπὸ τὸν πρῶτο μεσημβρινὸ θὰ τὴν λέμε γεωγραφικὸ μήκος. Γιὰ νὰ βροῦμε τὸ μήκος ἑνὸς τόπου, παρατηροῦμε ἐπάνω καὶ κάτω στὸ χάρτη, τί ἀριθμὸ ἔχει ὁ μεσημβρινὸς ποὺ περνάει ἀπὸ τὸν τόπο κι αὐτὸ εἶναι τὸ γεωγραφικὸ μήκος. Οἱ τόποι ποὺ βρίσκονται στὸ Ἀνατολικὸ ἡμισφαίριο ἔχουν ἀνατολικὸ γεωγραφικὸ μήκος (Α.Γ.Μ.) καὶ οἱ τόποι ποὺ εἶναι στὸ Δυτικὸ ἡμισφαίριο ἔχουν δυτικὸ γεωγραφικὸ μήκος (Δ.Γ.Μ.).

Ὁ μεσημβρινὸς ποὺ περνάει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἔχει ἀριθμὸ 23. Ἡ Ἀθήνα λοιπὸν ἔχει Α.Γ.Μ. 23°. Παρατήρησε ἀπὸ ποιὲς ἄλλες πόλεις περνάει ὁ μεσημβρινὸς τῆς Ἀθήνας. Ὅλες αὐτὲς οἱ πόλεις ἔχουν τὸ ἴδιο γεωγραφικὸ μήκος.

Εἶπαμε ὅτι οἱ τόποι ποὺ βρίσκονται στὸν ἴδιο παράλληλο ἔχουν τὸ ἴδιο πλάτος. Ἐπίσης ὅσοι βρίσκονται στὸν ἴδιο μεσημβρινὸ ἔχουν τὸ ἴδιο μήκος. Γιὰ νὰ ὀριστῇ ὅμως ἀκριβῶς τί θέση ἔχει ἕνας τόπος ἐπάνω στὴ γῆ, πρέπει νὰ σημειωθῇ μὲ ποῖο μεσημβρινὸ διασταυρῶνεται ὁ παράλληλος ποὺ περνάει ἀπ' ἐκεῖ. Νὰ βροῦμε δηλ. τὸ πλάτος καὶ τὸ μήκος τοῦ τόπου. Ὅταν λοιπὸν ἕνα πλοῖο ταξιδεύη στὸν Ὠκεανὸ καὶ κινδυνεύη, τηλεγραφοῦν μὲ τὸν ἀσύρματο τὴ γνωστὴ εἰδοποίηση SOS

SOS (σώστε μας) και συγχρόνως όρίζουν τὸ πλάτος και τὸ μῆκος πὸν βρίσκεται τὸ πλοῖο. Ἐτσι ὅσα πλοῖα πλέουν ἐκεῖ κοντά, στρέφονται πρὸς τὸ μέρος τοῦ ναυαγίου και σώζουν τοὺς ναυαγούς.

Παράδειγμα. Οἱ ναυαγοὶ ἐνὸς πλοίου τηλεγραφοῦν : « SOS SOS Β.Π. 45°, Δ.Μ. 60° ». Ποῦ νὰ βρίσκεται τὸ πλοῖο πὸν κινδυνεύει;

Ἔργασίες : Παρατήρησε τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα τοῦ σχολείου σας και νὰ βρῆς:
 α) Ποιές πόλεις εἶναι ἐπάνω στὸν παράλληλο τῆς Θεσσαλονίκης; τῆς Λαμίας; β) Ποιές πόλεις εἶναι ἐπάνω στὸ μεσημβρινὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως; τῆς Κερκύρας; τῶν Χανίων; γ) Νὰ βρῆτε πρῶτα τὸ πλάτος, κι ὕστερα τὸ μῆκος τῶν ἀνωτέρω πόλεων. δ) Ποιά νησιά τοῦ Βιρηνικοῦ ἔχουν Α.Γ.Μ. 110°;

6. Ζώνες τῆς γῆς

Ἀπ' ὅλους τοὺς παράλληλους κύκλους πὸν σπουδαῖοι πὸν πρέπει νὰ ξερωμε εἶναι τέσσερις : Οἱ δύο τροπικοὶ, Βόρειος ἢ Τροπικὸς τοῦ

Εικ. 1. Οἱ πέντε ζώνες τῆς γῆς

Καρκίνου και Νότιος ἢ Τροπικὸς τοῦ Αἰγιοκερω, πὸν καθένας τους ἀπέχει ἀπὸ τὸν Ἴσημερινὸ 23° και 27'. Και οἱ δύο πολικοὶ, Βόρειος και Νότιος, πὸν ἀπέχουν 66° και 33' ἀπὸ τὸν Ἴσημερινὸ ἢ 23° και 27' ἀπὸ τοὺς πόλους. Οἱ δύο τροπικοὶ ὀνομάστηκαν ἔτσι γιατί μόλις

ὁ ἥλιος φτάνει ἐκεῖ, τρέπεται (ἐπιστρέφει) πρὸς τὸν Ἰσημερινό. Ὁ ἥλιος βρίσκεται στὸν τροπικὸ τοῦ Καρκίνου στίς 21 Ἰουνίου, ὁπότε ἐμεῖς ἐδῶ ἔχουμε τὴ μεγαλύτερη μέρα καὶ στὸν τροπικὸ τοῦ Αἰγίω-
κερω στίς 22 Δεκεμβρίου, ὁπότε ἔχομε τὴν μεγαλύτερη νύχτα.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ποὺ εἶναι μεταξύ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων, λέγεται *διακεκαυμένη ζώνη* (εἰκ. 2). Τὰ δύο τμήματα ποὺ εἶναι μεταξύ τῶν δύο τροπικῶν καὶ πολικῶν κύκλων, λέγονται *εὐκρατες ζώνες*. Ἡ Βόρειος εὐκρατος εἶναι μεταξύ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ Βορείου πολικοῦ κύκλου, καὶ ἡ Νότιος εὐκρατος μεταξύ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Αἰγίωκερω καὶ τοῦ Νοτίου πολικοῦ κύκλου. Τέλος μεταξύ τῶν πολικῶν κύκλων καὶ τῶν πόλων εἶναι οἱ δύο *κατεψυγμένες ζώνες*. Ἡ Βόρειος κατεψυγμένη ἐκτείνεται ἀπὸ τὸ Βόρειο πολικὸ κύκλο ὡς τὸ Β. πόλο καὶ ἡ Νότιος ἀπὸ τὸ Νότιο πολικὸ κύκλο ὡς τὸ Ν. πόλο. Ἐπομένως οἱ ζώνες τῆς γῆς εἶναι πέντε: Ἡ *διακεκαυμένη ζώνη*, δύο *εὐκρατες* καὶ δύο *κατεψυγμένες*.

α) Διακεκαυμένη ἢ τροπικὴ ζώνη. Αὐτὴ λέγεται ἔτσι, γιατί ἐκεῖ ὅλο τὸ ἔτος κάνει ζέστη, ἐπειδὴ ὁ ἥλιος ρίχνει τίς ἀκτίνες του κάθετες στὴ γῆ. Γι' αὐτὸ εἶναι πάντα καλοκαίρι. Γιὰ νὰ τὸ καταλάβετε, κρατήσετε τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα στὸ φῶς τῆς λάμπας. Θὰ ἴδῃτε τότε ὅτι στὸ μέσο, ποὺ εἶναι ἐξογκωμένη, φωτίζεται λαμπρότερα, ἐνῶ στὰ πλάγια τὸ φῶς φτάνει λοξὰ καὶ ὁ φωτισμὸς ὅσο προχωρεῖ στοὺς πόλους γίνεται ἀδύνατος. Παρατήρησε τώρα στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα, ποιές χώρες καὶ θάλασσες εἶναι στὴ διακεκαυμένη ζώνη. Ἐκεῖ, ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ ζέστη, τὰ νερά παθαίνουν μεγάλη ἐξάτμιση, γίνονται ἄφθονοι ὑδρατμοὶ καὶ προκαλοῦνται ραγδαῖες βροχές. Βρέχει συνέχεια τέσσερις μῆνες καὶ ὕστερα ἀκολουθοῦν δύο μῆνες ξηρασίας. Κατόπιν ἐπανερχοῦν οἱ βροχές καὶ τελειώνει τὸ ἔτος μὲ τὴ δευτέρη ἐποχὴ τῆς ξηρασίας. Ἔτσι στὴ διακεκαυμένη ζώνη εἶναι τέσσερις ἐποχές: *δύο ἐποχές βροχῶν καὶ δύο ἐποχές ξηρασίας*.

Χάρη στὴν πλούσια βλάστηση, ποὺ βοηθοῦν ἡ ζέστη καὶ ἡ ὑγρασία, ὑπάρχουν ἄφθονα ζῶα φυτοφάγα καὶ σαρκοφάγα. Ἡ διακεκαυμένη ζώνη ἔχει πλάτος 5.000 περίπου χιλιόμετρα.

β) Εὐκρατες ζώνες. Λέγονται ἔτσι γιατί ἐκεῖ δὲν κάνει οὔτε πολὺ ζέστη, οὔτε πολὺ κρύο. Αὐτὸ γίνεται ἐπειδὴ ἀπλώνονται πέρα ἀπὸ τοὺς τροπικοὺς κύκλους, οἱ δὲ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου πέφτουν πλάγια καὶ εἶναι λιγότερο ζεστές. Γιὰ τὸ λόγο τοῦτο οἱ εὐκρατες ζώνες εἶναι

πολύ εύνοϊκές γιά τήν ἐργασία. Ἡ ἔκτασή τους εἶναι τὸ μισό τῆς γῆς. Ὅπως βλέπετε στήν ὑδρόγειο σφαῖρα, ἡ Βόρειος εὐκρατος ζώνη ἔχει περισσότερη ξηρά, ἐνῶ ἡ Νότιος περισσότερη θάλασσα.

Στίς εὐκρατες ζώνες, πού ἀνήκει κι ἡ πατρίδα μας, εἶναι τέσσερες ἐποχές: ἀνοιξη, καλοκαίρι, φθινόπωρο καὶ χειμώνας. Αὐτὲς εἶναι ἀντίθετες. Ἀμα δηλ. στή Βόρειο εὐκρατο εἶναι χειμώνας, στή Νότιο εἶναι καλοκαίρι, κι ἄμα στή μιὰ εἶναι ἀνοιξη στήν ἄλλη εἶναι φθινόπωρο.

γ) Κατεψυγμένες ζώνες (ἢ ψυχρὲς χώρες). Ἐκεῖ τὸ καλοκαίρι εἶναι ἀγνωστο, γιατί βασιλεύει αἰώνιος χειμώνας. Ἡ Βόρειος κατεψυγμένη λέγεται καὶ Ἀρκτική καὶ ἡ Νότιος Ἀνταρκτική. Ἀπ' αὐτὲς ἡ πρώτη ἔχει περισσότερη ξηρά κι ἡ δευτέρα περισσότερη θάλασσα. Στίς ψυχρὲς χώρες, πού βρίσκονται κοντὰ στοὺς πολικοὺς κύκλους, εἶναι 24 ὥρες μέρα καὶ 24 νύχτα. Ὅσο προχωροῦμε πρὸς τοὺς πόλους ἡ διάρκεια αὐτῶν μεγαλώνει οὕτως ὥστε οἱ πόλοι ἔχουν 6 μῆνες μέρα καὶ 6 μῆνες νύχτα. Στὸ Β. πόλο ἡ πολικὴ μέρα διαρκεῖ ἀπὸ 21 Μαρτίου ἕως 23 Σεπτεμβρίου, ὁπότε ὁ ἥλιος περιφέρεται λίγο ψηλότερα ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα χωρὶς νὰ δῆ. Κατόπιν ἀκολουθεῖ ἡ πολικὴ νύχτα, πού φωτίζεται μὲ τὸ Βόρειο σέλας. Στήν Ἀνταρκτικὴ αὐτὸ γίνεται ἀντίστροφα. Ἐπειδὴ, ὅπως καταλαβαίνομε, στίς πολικὲς χώρες οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου πέφτουν πολὺ πλάγια κι οἱ περισσότερες ἀπορροφοῦνται ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα, ἐκεῖ κάνει πολὺ κρύο καὶ πάντοτε ὑπάρχουν χιόνια καὶ πάγοι. Μόνο κοντὰ στοὺς πολικοὺς κύκλους γίνονται μικρὰ φυτὰ, ὅπως νανώδεις ἱτιές καὶ λίγη χλόη. Στίς ψυχρὲς χώρες ζοῦν μόνο φῶκες, πολικὲς ἀρκοῦδες καὶ τάρανδοι. Ἀνθρώποι κατοικοῦν πολὺ λίγοι.

Ἐρωτήσεις : 1) Ποιοὶ εἶναι οἱ τροπικοὶ κύκλοι; 2) Σὲ πόσες ζώνες χωρίζεται ἡ γῆ κι ἀπὸ πού πᾶνει ἡ κάθε μία; 3) Γιατί στή διακεκαυμένη ζώνη ὑπάρχουν ἄφθονα φυτὰ καὶ ζῶα; 4) Πόσες ἐποχὲς εἶναι στίς εὐκρατες ζώνες καὶ πόσες στή διακεκαυμένη ζώνη; 5) Ἀρκτική καὶ Ἀνταρκτική (πληροφ. καὶ εἰκόνες). γ

7. Ἀτμόσφαιρα

Ὡς τώρα ἔχομε μάθει ὅτι ἡ γῆ μοιάζει μὲ πορτοκάλι, καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ φλοιὸ καὶ τὸ ἐσωτερικὸ πού εἶναι λυωμένο καὶ διάπυρο. Ἀπ' ἔξω πάλι ἔχει ἄλλο περίβλημα, ἀπὸ ἀέρα καὶ ὑδρατμούς, πού τὴ συνοδεύει σ' ὅλο τὸ διάστημα.

Ἡ σύνθεση τῆς ἀτμοσφαιρας κοντὰ στήν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας

κατά μέσον ὄρο εἶναι : ἄζωτο 78%, ὀξυγόνο 21%, ἀργό 0,03%, διοξείδιο τοῦ ἄνθρακος 0,03%, ὕδρατμοί 0,08% καὶ ἄλλα σώματα σ' ἐλάχιστη ἀναλογία. Στὶς θερμὲς χῶρες ποὺ γίνεται μεγάλη ἐξάτμιση νεροῦ, οἱ ὕδρατμοί φτάνουν μέχρι 2,5%.

Ἐπειδὴ ὁ ἀέρας ἔχει βάρος, ἡ παραπάνω ἀναλογία ὑπάρχει σὲ ὕψος μέχρι 10 χιλιομ., ἐκτὸς ἀπ' τοὺς ὕδρατμοὺς ποὺ εἶναι πυκνότεροι στὰ χαμηλὰ στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας. Σὲ ὕψος πάνω ἀπὸ 10 χιλιομ. συναντῶνται τὰ ἐλαφρὰ ἀέρια, ὅπως τὸ ἥλιο καὶ σὲ μεγάλη ἀναλογία τὸ ὕδρογόνο, ποὺ λείπει ἐντελῶς στὰ χαμηλὰ στρώματα τῆς ἀτμόσφαιρας. Ἀντίθετα, τὸ ὀξυγόνο δὲν ὑπάρχει στὸ ὕψος ἐκεῖνο, κι αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ ἀποφεύγουν οἱ ἀεροπόροι ν' ἀνεβαίνουν ψηλότερα ἀπὸ 10 χιλιόμετρα. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, ἐκεῖ πάνω λιγοστεύει κι ἡ ἀτμοσφαιρική πίεση, ποὺ χωρὶς αὐτὴ δὲ μπορεῖ νὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος. Μὰ καὶ τὰ πιὸ ἐλαφρὰ ἀέρια σὲ ὕψος 80 χιλιομ. παύουν νὰ ὑπάρχουν. Ὡς ἐκεῖ ὑπολογίζεται πὼς φτάνει τὸ ὕψος τῆς ἀτμοσφαιρας.

Οἱ μετεωρολόγοι χώρισαν τὴν ἀτμόσφαιρα στὴν τροπόσφαιρα, ποὺ φτάνει σὲ ὕψος 10-11 χιλιόμετρων ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας, καὶ στὴν στρατόσφαιρα, ποὺ ἐκτείνεται ἀπὸ κεῖ καὶ πάνω. Τὸ κάτω μέρος τῆς στρατόσφαιρας (μέσο ὕψος 3.500 μ.) λέγεται ζώνη διαταραχῶν γιατί ἐκεῖ γίνονται οἱ καιρικὲς μεταβολές (ἄνεμοι, σύννεφα, βροχὴ, χιόνι, καταιγίδες, κυκλώνες κλπ.). Ἐπάνω ἀπὸ τὴ ζώνη διαταραχῶν μέχρι ὕψους 11 χιλιόμετρων, ὅπου τὰ ὄρια τῆς τροπόσφαιρας, οἱ μάζες τοῦ ἀέρα κινοῦνται κατακόρυφα καὶ παρασύρουν ἔτσι τὰ σύννεφα πρὸς τὰ ἐπάνω. Κι ἐπειδὴ στὸ ὕψος αὐτὸ ἡ θερμοκρασία εἶναι χαμηλὴ, τὰ σύννεφα δὲν ἔχουν πιὰ σταγονίδια νεροῦ γιατί πῆζουν σὲ παγοβελόνες, ἀπὸ τίς ὁποῖες ἀποτελοῦνται τὰ σύννεφα στὸ ὕψος ἐκεῖνο. Ἐπάνω ὅμως ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα δὲν ὑπάρχουν σύννεφα οὔτε μετακινοῦνται μάζες ἀερίων. Ἐπικρατεῖ ἡρεμία.

Ἀκόμη πρέπει νὰ ξέρωμε πὼς ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν ἔχει παντοῦ τὴν ἴδια θερμότητα. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται κατὰ πρῶτο λόγο ἀπὸ τὸ ὕψος. Ὅσο ἀνεβαίνουμε ψηλά, ἡ θερμότητα λιγοστεύει μὲ ἀναλογία 1 βαθμὸ κάθε 180 μέτρα. Στὰ μεγάλα ὕψη, ἐπειδὴ ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πολὺ ἀραιὴ καὶ οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου περνοῦν εὐκόλα χωρὶς νὰ τὴ θερμαίνουν, ἡ θερμότητα λείπει ἐντελῶς.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὕψος ἡ θερμοκρασία ἐνὸς τόπου ἐξαρτᾶται κι ἀπὸ τὸ

γεωγραφικό πλάτος, από τους ανέμους, από τα θαλάσσια ρεύματα, από την βλάστηση κτλ.

Ερωτήσεις: (1) Από ποιά συστατικά αποτελείται ο αέρας; (2) Γιατί όταν ανεβαίνουμε ψηλά ο αέρας λιγοστεύει; (3) Θα υπήρχε ζωή αν έλειπε ή ατμόσφαιρα και γιατί; (4) Γιατί δύο τόποι που έχουν το ίδιο πλάτος μπορεί να μην έχουν την ίδια θερμοκρασία; (5) Γιατί στις κορυφές των βουνών η θερμοκρασία είναι μικρότερη; 6) Αν η θερμοκρασία επάνω στη γη είναι $+32^{\circ}$ Κελσίου, τι θερμοκρασία θα είναι στην κορυφή του γειτονικού βουνού σας; Και τί σε ύψος 3960 μέτρων;

8. "Ανεμοι

"Ανεμος λέγεται ο αέρας που κινείται. Κυριότερη αιλτία που προκαλούνται οι άνεμοι είναι ότι η θερμοκρασία δεν είναι ή ίδια σ' όλα τα μέρη της γης. Γύρω στον Ήσημερινό ο αέρας που είναι κοντά στη γη από τη μεγάλη ζέστη θερμαίνεται, διαστέλλεται, γίνεται ελαφρότερος κι ανεβαίνει ψηλά. Τότε ο ψυχρός αέρας, που είναι πυκνός και βαρύς, έρχεται από άλλους τόπους να πιάσει το χώρο που άφησε ο θερμός αέρας. Άλλά κι ο αέρας που ήρθε θερμαίνεται κι ανεβαίνει κι αυτός, έρχεται άλλος κι έτσι οι άνεμοι δε σταματούν καθόλου στην ατμόσφαιρα.

Διηνεκείς άνεμοι. Τα χαμηλά ρεύματα του ψυχρού αέρα που κατεβαίνουν με κατεύθυνση προς τον Ήσημερινό της γης, λέγονται διηνεκείς ή άλληγείς άνεμοι. Οι θερμοί άνεμοι που φυσούν πάνω από τους άλληγείς προς τα ψηλότερα στρώματα της ατμόσφαιρας, και τρέχουν απ' τον Ήσημερινό προς τους πόλους να πάρουν τη θέση του ψυχρού αέρα που έφυγε, λέγονται ανταλληγείς άνεμοι. Οι ανταλληγείς φθάνοντας στους πόλους κρυώνουν, κατεβαίνουν χαμηλά, γιατί γίνονται πυκνότεροι, και σαν τέτοιοι τραβούν για τον Ήσημερινό. Έτσι το πήγαινε και έλα των άλληγων και ανταλληγων άνεμων δε σταματάει καθόλου.

Περιοδικοί άνεμοι. Οι άνεμοι που πνέουν κατά περιόδους λέγονται περιοδικοί άνεμοι. Στην πατρίδα μας περιοδικοί άνεμοι είναι οι ετήσιοι ή μελέτμα. Αυτοί φυσούν περι τα τέλη Ιουνίου ως τις αρχές Αυγούστου από την Ευρώπη με κατεύθυνση προς τη Σαχάρα, που υπερθερμαίνεται και κάνουν το καλοκαίρι δροσερό. Τη νύχτα που ή έρημος φύχεται, ο άνεμος σταματάει. Έτήσιοι άνεμοι έρχονται και τα χειμώνα από τη Ρωσία, οι βοριάδες. Αυτοί είναι ξεροί, και καθαρίζουν την ατμόσφαιρα από την υγρασία. Ο ουρανός τότε είναι καταγάλανος κι ο ήλιος ρίχνει στη γη όλη τη θερμότητά του.

Περιοδικοί άνεμοι είναι οι μουσώνες του 'Ινδικού, που όφείλονται στη διαφορά θερμοκρασίας ανάμεσα στην ξηρά και στη θάλασσα. Γι' αυτό φυσούν κατά περιόδους με την ίδια κατεύθυνση σε κάθε περίοδο. Έτσι από τὸ Νοέμβριο μέχρι τὸν Ἀπρίλιο φυσούν ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ πρὸς τὴν Ἀσία καὶ φέρνουν ἄφθονες βροχές. Τὸν ὑπόλοιπο καιρὸ φυσούν ἀντίθετα, ἀπὸ τὰ ψηλὰ μέρη στὴν παραλία καὶ στοὺς ὠκεανούς, καὶ φέρνοντας κρύο, ξηρασία καὶ καλὸ καιρὸ. Ἀνάλογοι άνεμοι φυσούν στὴν Αὐστραλία καὶ τὴν Ἀφρικανικὴ Γουϊνέα. Κατὰ γενικὸ κανόνα οἱ άνεμοι ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὴν ξηρὰ εἶναι ζεροὶ καὶ καθαρίζουν τὴν ἀτμόσφαιρα ἀπὸ τὴν ὑγρασία.

Εἶδη ἀνέμων. Ἀπὸ τὴν ταχύτητα ὁ άνεμος εἶναι ἀσθενὴς ἢ ἐλαφρὸς, ὅταν τρέχει 2 μ. περίπου τὸ δευτερόλεπτο, μέτριος ὡς 4 μ., ἰσχυρὸς ὡς 15 μ. καὶ καταιγίδα ὅταν περνᾷ τὰ 20 μέτρα. Ὁ τελευταῖος σπᾷει τὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων. Ἐπίσης ἡ θύελλα, ποὺ παρατηρεῖται μόνο στὶς θερμὲς χώρες, εἶναι τρομερὸς άνεμος μετὰ ταχύτητα 30 μ. καὶ πάνω, ξεριζώνει τὰ δέντρα καὶ ἀρπάζει τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν.

Διεύθυνση ἀνέμων. Ἀπὸ τὸ σημεῖο τοῦ ὀρίζοντα ποὺ ἔρχεται ὁ άνεμος εἶναι: ἀνατολικός, δυτικός, βοριάς, νοτιάς ἢ ὄστρια, βορειο-ἀνατολικός κτλ. Στὴν πατρίδα μας, ὁ ἀνατολικὸς συνήθως φέρνει βροχὴ, ὁ δυτικὸς εἶναι δροσερός, ὁ βοριάς δροσερὸς τὸ καλοκαίρι καὶ ψυχρὸς τὸ χειμῶνα, ὁ νοτιάς εἶναι θερμὸς κτλ. Τὸ ὄργανο ποὺ δείχνει τὴν διεύθυνση τῶν ἀνέμων, λέγεται ἀνεμοδείκτης.

Θαλάσσια καὶ ἀπόγειος αὖρα. Τὴν ἡμέρα ἡ ξηρὰ θερμαίνεται πρὸς τὸν ἥλιο καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσα. Ἐπομένως ὁ ἀέρας ποὺ εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τὴν ξηρὰ θερμαίνεται καὶ σὰν ἐλαφρότερος ἀνεβαίνει. Τὴ θέση τοῦ τότε πιάνει ὁ ψυχρότερος καὶ βαρύτερος ἀέρας ποὺ κινεῖται ἀπὸ τὴν θάλασσα πρὸς τὴν ξηρὰ. Τὴ νύχτα ὅμως γίνεται τὸ ἀντίθετο. Ἡ ξηρὰ χάνει πρὸς τὴν θάλασσα τὴν θερμότητά της καὶ πῆρε ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ γίνεται ψυχρότερη ἀπὸ τὴν θάλασσα. Ὁ ἀέρας τότε τῆς θάλασσας, σὰν θερμότερος καὶ ἐπομένως ἐλαφρότερος, ἀνεβαίνει καὶ τὴ θέση τοῦ τὴν πιάνει ὁ ἀέρας ποὺ κινεῖται ἀπὸ τὴν ξηρὰ πρὸς τὴν θάλασσα.

Ἡ μετακίνηση αὐτὴ τοῦ ἀέρα, ἀπὸ τὴν θάλασσα στὴν ξηρὰ, λέγεται θαλάσσια αὖρα ἢ μπάτης. Κι ἀπὸ τὴν ξηρὰ στὴν θάλασσα, λέγεται ἀπόγειος αὖρα ἢ στεριανός. Τὴν αὖρα αἰσθανόμεστε περισσότερο στὰ παράλια μέρη καὶ ἰδίως τὸ καλοκαίρι, γιατί δροσιζει τὴν ξηρὰ καὶ μετριάζει τὴ ζέστη τοῦ καλοκαιριοῦ.

Συμπέρασμα: 'Ο αέρας φυσάει πάντοτε από τὰ ψυχρὰ μέρη πρὸς τὰ θερμὰ.

Ἐρωτήσεις: 1) Πῶς γίνονται οἱ ἄνεμοι; 2) Ποιοὶ λέγονται ἀλλοεῖς ἄνεμοι καὶ ποιοὶ ἀνακαληγεῖς; 3) Γιατί οἱ ψυχροὶ ἄνεμοι φυσοῦν χαμηλά; 4) Γιατί οἱ θαλασσινοὶ φέρουν βροχές; 5) Ποῖος ἄνεμος στὴν πατρίδα μας φέρνει βροχή; ζέστη, δροσιά; κρύο; 6) Ποιοὶ τόποι ἔχουν θαλάσσια αὔρα καὶ γιατί; 7) Κάνε ἓνα κυκλικὸ σχέδιο μὲ τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα καὶ τὴ διεύθυνση τῶν ἀνέμων.

9. Ὑγρασία καὶ κλίμα

Ὅταν ὁ ἥλιος ρίχνῃ τὶς ἀκτίνες του στὴν ἐπιφάνεια τῶν θαλασσῶν τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν τὰ νερὰ ἐξατμίζονται, γίνονται ὕδατμοὶ καὶ ἀνεβαίνουν στὴν ἀτμόσφαιρα. Οἱ ὕδατμοὶ αὐτοὶ, ἅμα κρυώνουν, ὑδροποιοῦνται καὶ γίνονται βροχή, χαλάζι ἢ χιόνι. Ἄν ἡ ἀτμόσφαιρα ἔχει πολλοὺς ὕδατμοὺς, οἱ τόποι ἐκεῖ γύρω ἔχουν ὑγρασία. Ἄν ὅμως ἔχη λίγους ὕδατμοὺς, καὶ αὐτὸ συμβαίνει ἅμα ὁ αέρας περνᾷ ἀπὸ στεγνὴ πεδιάδα ἢ χιονισμένα βουνά, τότε ὁ τόπος ἔχει ξηρασία. Στὴν Ἑλλάδα ὑγρασία φέρουν οἱ νότιοι ἄνεμοι, πού ἔρχονται ἀπὸ τὴ θάλασσα, καὶ ξηρασία οἱ βόρειοι ἄνεμοι.

Ἡ θερμοκρασία πού ἔχει ἓνας τόπος, ἡ δύναμη καὶ ἡ διεύθυνση τῶν ἀνέμων, ἡ ὑγρασία ἢ ξηρασία καὶ γενικὰ οἱ ἀτμοσφαιρικές συνθῆκες πού ὑπάρχουν, καθορίζουν τὸ κλίμα τοῦ τόπου αὐτοῦ. Τὸ κλίμα ἐξασκεῖ μεγάλη ἐπίδραση στὴν υγεία τῶν ἀνθρώπων, στὸ χαρακτῆρα τους καὶ γενικὰ στὴ ζωὴ πού κάνουν.

Ἀνάλογα μὲ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος καὶ τὶς ἀτμοσφαιρικές συνθῆκες κάθε τόπου, κλίματα εἶναι:

α') **Τροπικὸ ἢ θερμὸ.** Τέτοιο κλίμα εἶναι στὶς τροπικὲς χώρες μὲ μεγάλη ζέστη, ραγδαῖες βροχές κατὰ τὴν περίοδο τῶν βροχῶν καὶ ὑγρασία ἐνοχλητικὴ. Γιὰ τὸ λόγο τοῦτο ἡ βλάστηση ἐκεῖ ὀργιάζει καὶ ζοῦν ἄφθονα φυτοφάγα καὶ σαρκιοφάγα ζῶα, τὰ μεγαλύτερα τῆς γῆς.

β') **Πολικὸ ἢ ψυχρὸ.** Τέτοιο εἶναι στὶς πολικὲς χώρες πού κάνει πολὺ κρύο. Ὅστοςὸ ἡ υγεία τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖ εἶναι ἕριστη γιατί δὲν ὑπάρχουν μικρόβια. Ἡ θνησιμότης εἶναι μικρὴ.

γ') **Εὐκρατο.** Ἡ θερμοκρασία εἶναι μέτρια, δηλαδὴ οὔτε ὑψηλὴ τὸ καλοκαίρι, οὔτε χαμηλὴ τὸ χειμῶνα. Οἱ τόποι πού ἔχουν εὐκρατο κλίμα, ὅπως καὶ ἡ πατρίδα μας, δέχονται πολλὲς βροχές τὸ χειμῶνα. Τὰ παρὰ τῆς Μεσογείου ἔχουν εὐκρατο κλίμα καὶ λέγεται μεσογειακὸ.

δ') **Ήπειρωτικό.** Αυτό παρατηρείται στο έσωτερικό της ξηράς που είναι μακριά από τη θάλασσα. Έπειδή, όπως ξέρομε, η ξηρά εύκολα θερμαίνεται κι εύκολα ψύχεται, τα μέρη αυτά έχουν θερμά καλοκαίρια και ψυχρούς χειμῶνες. Ο αέρας τοῦ βουνού άσκει εὐνοϊκή επίδραση στην υγεία τοῦ ανθρώπου γιατί διευκολύνεται ἡ ἀναπνοή κι ἡ κυκλοφορία, μεγαλώνει ἡ ὕψη κι γίνεται συχνότερη ἡ ἀνταλλαγή τῆς ὕλης.

ε') **Τῶν ἐρήμων.** Οἱ ἐρημοὶ ἔχουν ἰδιαίτερο κλίμα με ἀφόρητη ζέστη τὴν ἡμέρα καὶ παγερό κρύο τὴν νύχτα. Αυτό γίνεται γιατί ἡ ἀτμόσφαιρα ἐκεῖ εἶναι ἑλάχιστη καὶ τὴ νύχτα ἀποβάλλει τὴ θερμότητα που παίρνει ὅλη τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὸν ἥλιο. Γι' αὐτὸ ὅσοι ταξιδεύουν στὴν ἐρημο, τὴ νύχτα σκεπάζονται με χοντρά ρούχα κι ἀνάβουν φωτιά νὰ μὴν παγώσουν. Οἱ μεγάλες διακυμάνσεις τῆς θερμοκρασίας προκαλοῦν τὴν ἀποσάθρωση τῶν πετρωμάτων.

στ') **Ὠκεάνιο.** Τὰ παράλια τῶν ὠκεανῶν ἔχουν γλυκὸ χειμῶνα με πολλές βροχὲς καὶ καλοκαίρι δροσερό.

Ἐρωτήσεις : (1) Ἀπ' ὅσα μάθαμε ὡς τώρα ἕως τότε ἔρευνᾶς ἄν ἕνας τόπος ἔχει κλίμα ὕγρο ἢ ξερὸ καὶ πῶς; (2) Ἀπὸ τίς ἀτμοσφαιρικές συνθήκες που ἔχετε, νὰ καθορίσης τὸ κλίμα τοῦ τόπου που κατοικεῖτε. (3) Ὅσοι κατοικοῦν σὲ ὄρεινά μέρη εἶναι πιὸ γεροὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν πεδιάδων καὶ τῶν παραλίων. Γιατί; (4) Γιατί στίς ἐρήμους ἡ ζωὴ οὔτε τὴν ἡμέρα εἶναι εὐχάριστη, οὔτε τὴ νύχτα;

Ἐπιπλέον τῆς Φυσικῆς καὶ Μαθηματικῆς Γεωγραφίας.

696 γάμμα' οχι δέν θα μάνω ἔδωκα μιν"

Φρέσκα Εἶμα

5 0 0 2 2 1 0 3 2 5 8

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

I. Α Σ Ι Α

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Α' Φυσική εξέταση τῆς Ἀσίας

1. **Ἡ θέση τῆς.** Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἥπειρος τῆς γῆς καὶ βρίσκεται ὁλόκληρη στὸ Βόρειο ἡμισφαίριο. Πρὸς Ν. ἔχει τὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανό, πρὸς Α. τὸν Εἰρηνικόν, πρὸς Β. τὸ Βόρειο Παγωμένον Ὠκεανόν, πρὸς Δ. τὴν Εὐρώπη (κοινὰ σύνορα 2800 χιλμ.) καὶ Ν.Δ. τὴν Ἀφρική. Φυσικὰ σύνορα μετὰ τὴν Εὐρώπη εἶναι τὰ Οὐράλια ὄρη, ἡ Κασπία θάλασσα, ὁ Καύκασος, ὁ Εὐξείνιος Πόντος, ὁ Βόσπορος, ἡ Προποντίδα καὶ ὁ Ἑλλήσποντος. Μετὰ τὴν Ἀφρική πάλι ἔχει τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ καὶ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα. Στὸ βορειοανατολικὸ ἄκρο χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀμερική μετὰ τὸ Βερίγγειο πορθμὸν, ποῦ ἔχει πλάτος 63 χιλμ. καὶ βάθος 40 - 50 μέτρα. Ἡ θάλασσα ἐδῶ τὸν περισσότερον καιρὸ εἶναι παγωμένη.

2. **Ἡ ἔκταση.** Ἡ Ἀσία ἔχει ἔκταση 44.000.000 τετραγ. χιλμ., μ' ὅλα τὰ νησιά ποῦ «γεωγραφικῶς» ὑπάγονται σ' αὐτήν.

3. **Ἡ ἔδαφος.** α') **Ὅρη.** Ὅπως βλέπομε στὸ χάρτη, ἡ Ἀσία ἔχει τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς γῆς καὶ τὰ μεγαλύτερα ὄροπέδια. Ἡ ὑψηλὴ ζώνη τῆς χώρας χωρίζεται σὲ δύο μεγάλους ὄγκους. Στὸ ὑψίπεδο τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας καὶ τὸ ὑψίπεδο τῆς Δυτικῆς Ἀσίας, ποῦ ἐνώνονται μετὰ τὸ ὄρος *Ἰνδοκοῦχον* (7750 μ.), πάντα σκεπασμένον μετὰ χιόνια.

Στὸ ὑψίπεδο τῆς Ἀνατ. Ἀσίας εἶναι ἡ ὄροσειρὰ τῶν *Ἰμαλαίων* (κορυφὴ *Ἐβερεστ* 8845 μ. (τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τῆς ὑδρογείου) ποῦ σὰν τεράστιος κατάλευκος ὄγκόλιθος κάθονται στὴ ράχη τῆς Ἀσίας.

Πρὸς τὰ Β.Δ. τῶν Ἰμαλαίων ἐκτείνεται, ὡς βόρεια προέκτασις τοῦ Ἰνδοκούχου, τὸ Καρακορούμ, δεύτερο ὄρος τῆς γῆς σὲ ὕψος (κορυφή Ντάστεν ὑψ.8580μ.), ποὺ ἀφίνει διάδο σὲ ὕψος 5480μ. Β.Α. τῶν Ἰμαλαίων ἐκτείνεται ἡ ὄροσειρὰ τοῦ Κουέν Λούν (7720μ.), μὲ διάδο κι αὐτὴ σὲ ὕψος 5200μ. Ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς παραπάνω μεγάλους ὄγκους σχηματίζονται τὰ ὑψηλότερα ὄροπέδια τῆς γῆς, μὲ μέσο ὕψος 4000μ. περίπου. Τὸ ὄροπέδιο τοῦ Κασμίρ, στὰ δυτικά καὶ τὸ ὄροπέδιο τοῦ Θιβέτ ἀνατολικά, μὲ ἐνδιάμεσες ὄροσειρὲς ποὺ εἰσχωροῦν στὴν Κίνα καὶ τὴν Ἰνδοκίνα. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς φτάνει ὡς τὸ κάτω μέρος τῆς Μαλακίης χερσονήσου. Ἀξιόλογο ὄροπέδιο εἶναι καὶ τοῦ Δεκάν (Ἰνδίας), ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ χαμηλὰ ὄρη: Ἀνατολικά Γαταῖα καὶ Δυτικά Γαταῖα. Πρὸς τὰ βόρεια τοῦ Κουέν Λούν εἶναι τὰ Ἀλταῖα ὄρη (4.540 μ.) κι ἀνατολικά τους τὰ Ἰαβλωνία, Κιγγάνια, Ταταοικά, Στανοβόια καὶ Καμποσίνας.

Τὸ ὑψίπεδο τῆς Δυτικῆς Ἀσίας ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Ἰνδοκούχο καὶ ἐκτείνεται ὡς τὸν Καύκασο (ὑψηλότερη κορυφή τὸ ὄρος Ἐλβρούς 5650μ.). Στὰ νότια τοῦ Καυκάσου εἶναι τὸ ὄρος Αραράτ (5160μ.) καὶ πρὸ κάτω ὁ Ταῦρος μὲ τὸ Δίβανο. Τέλος κατὰ μῆκος τῶν συνόρων τῆς Ἀσίας μὲ τὴν Εὐρώπη, εἶναι ἡ χαμηλὴ ὄροσειρὰ τῶν Οὐραλίων ὄρεων μῆκους 2800 χιλιομέτρων. Μεταξὺ τοῦ Ἰνδοκούχου καὶ τοῦ Καυκάσου σχηματίζεται τὸ ὄροπέδιο τοῦ Ἰράν καὶ στὰ Β. τοῦ Ἰνδοκούχου τὸ ὄροπέδιο τοῦ Τουρκεστάν.

β') Μεδιάδες καὶ ἔρημοι. Μεγάλη πεδιάδα εἶναι τῆς Σιβηρίας, ἴση σχεδὸν μὲ τὴν Εὐρώπη καὶ βαθύπεδα τῆς Μαντζουρίας, τῆς Κίνας, μεταξὺ τῶν ποταμῶν Χοάγγ Χὸ καὶ Γιάγγ — Τσέ Κιάγγ, τῆς Ἰνδοκίνας, τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Μεσοποταμίας. Ἐρημοὶ εἶναι ἡ μεγάλη ἔρημος Γόβη (ὄροπέδιο 1000-3000 μ. περίπου ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας καὶ ἡ δεύτερη ἔρημος τῆς γῆς στὴν ἔκτασις, μετὰ τὴ Σαχάρα). Ἄλλες ἔρημοι εἶναι τῆς Ἀραβίας, τῆς Περσίας καὶ τῆς Συρίας.

4. Τὰ νερά τῆς Ἑλλάδος. α') Ποταμοί. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ ἔχουν τίς πηγὰς τους ἀπὸ τίς ἀνατολικές, κεντρικὲς καὶ δυτικὲς μεγάλας ὄροσειρὲς τῆς Ἀσίας ποὺ σκεπάζονται ἀπὸ αἰώνια χιόνια καὶ πάγους. Ἐπειτα, ὅπως μάθαμε, ἀπὸ τὸν Νοέμβριο ὡς τὸν Ἀπρίλιο, φτάνουν ὡς ἐκεῖ οἱ μουσῶνες τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ φέρνουν ἀφθονὲς βροχές.

Στά βόρεια παρατηρούμε τὸν 'Οβη (μῆκος 5120 χιλμ.), τὸν 'Ιενεσέη (μ. 4.450 χιλ.) καὶ τὸ Λένα (μ. 4.550 χιλμ. περίπου). Καὶ οἱ τρεῖς χύνονται στὸ Βόρειο Παγωμένο ὠκεανὸ καὶ τὸν περισσότερο καιρὸ εἶναι παγωμένοι. Ὅταν ἐλευθερώνονται ἀπὸ τοὺς πάγους εἶναι πλωτοί.

Στὰ ἀνατολικά παρατηροῦμε τὸν 'Αμοῦο (μ. 4.650 χιλ.) ποὺ χύνεται στὴν Ὀχοσιτικὴ θάλασσα, ἀπέναντι ἀπὸ τὸ νησί Σαχαλίνη. Ἐπίσης τὸν Χοάγγ - Χο (Κίτρινος ποταμὸς) μῆκους 4.350 χιλμ. καὶ τὸν Γιάγκ Τσέ Κιάγκ (Κυανοῦς ποταμὸς) μῆκους 5.000 χιλμ., πλωτοί, ποὺ χύνονται στὴ Κίτρινη θάλασσα. Ὁ Γιάγκ - Τσέ - Κιάγκ στὸ μῆκος ἔρχεται τέταρτος ποταμὸς τῆς γῆς (μετὰ τὸν Μισσισσιπή, τὸ Νεῖλο καὶ τὸν Ἀμαζόνιο) καὶ εἶναι ὁ ὠραιότερος πλωτὸς δρόμος τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τὶς ἐκβολές του τὰ πλοῖα προχωροῦν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Κίνας 2.800 χιλιόμετρα περίπου.

Στὰ νότια παρατηροῦμε τὸ Μεκόγγ (4.00 χιλ.) ποὺ χύνεται στὸν κόλπο τοῦ Σιάμ, τὸ Βοαχμαπούτρα (2.900 χιλ.), τὸν Γάγγη (2.000 χιλμ.) καὶ τὸν 'Ινδὸ ποταμὸ, γνωστὸ μας ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου στὴν Ἀσία. Ὅλοι αὐτοὶ χύνονται στὸν 'Ινδικὸ Ὠκεανό. Ὁ Γάγγης θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς Ἰνδοὺς ἱερὸς ποταμὸς καὶ πολλοὶ προσκυνητὲς φτάνουν ἐκεῖ ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἰνδίας. Τοὺς νεκροὺς τοὺς μεταφέρουν στὶς ὄχθες, τοὺς καίνε καὶ ρίχνουν τὴ στάχτη στὸ Γάγγη γιὰ νὰ τοὺς πάη στὸν παράδεισο. Ὅπως ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ ὀρκιζόμαστε στὸ Εὐαγγέλιο, οἱ Ἰνδοὶ ὀρκίζονται στὰ νερά τοῦ Γάγγη.

Ὁ Ἰνδὸς, ἀφοῦ διαρρέει τὴν περιοχὴ τοῦ Κασιμίρ καὶ τὶς βορειο-δυτικὲς ἐπαρχίες, χύνεται μὲ εὐρύτατο Δέλτα στὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό, ἔπειτα ἀπὸ συνολικὴ διαδρομὴ 3.200 χιλμ. Ἐπειδὴ ὁ ἄνω ροῦς του εἶναι ἀνώμαλος, σχηματίζει ἀπότομους καταρράκτες καὶ κάτω πρὸς μερικoὺς ἀπ' αὐτοὺς ὑπάρχουν μεγάλες ὑδροηλεκτρικὲς ἐγκαταστάσεις. Μόλις ὅμως μπαίνει στὴ μεγάλη πεδιάδα τῆς Ἰνδίας, γίνεται ὀμαλὸς καὶ ἀποτελεῖ πραγματικὴ εὐλογία γιὰ τὸν τόπο, γιατί ποτίζει μεγάλες ἐκτάσεις τῆς γῆς. Ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ἰνδοῦ σπουδαιότερο εἶναι τὸ φράγμα τοῦ Δοῦδ, ἀπ' ὅπου ποτίζονται 5.500.000 στρέμματα.

Τέλος στὰ δυτικὰ εἶναι ὁ 'Υαζάρτης μὲ τὸν 'Ἰξο ποὺ χύνονται στὴ λίμνη 'Αράλη, καὶ ὁ Τίγρης μὲ τὸν Εὐφράτη ποὺ χύνονται στὸν Περσικὸ Κόλπο.

β') Αίμνες: ή Κασπία θάλασσα (ή μεγαλύτερη λίμνη τής γῆς μ' έκταση 440.000 τ.χ. καί ἐπιφάνεια 27 μ. χαμηλότερα ἀπό τήν ἐπιφάνεια τοῦ Εὐξείνου Πόντου)· ή Αράλη (ἐκταση 67.770 τ.χ. τρίτη τής γῆς)· ή Βαϊκάλη 33.000 τ.χ., (ή βαθύτερη λίμνη τής γῆς μέ βάθος ὡς 1522 μ.). ή Βαλκᾶς (48.800 τ.χ.) κ.ἄ.

δ. Τά παράλια. Ὅπως βλέπομε στό χάρτη, τά παράλια τής Ἀσίας εἶναι ἀκανόνιστα, κι ἔχουν συνολικό μήκος 81.300 χιλμ. Χερσόνησοι εἶναι τής Καυτωιάκας, μεταξύ τοῦ Βερίγγειου πορθμοῦ καί τής Ὀχοσοικῆς θάλασσας, τής Κορέας, τής Ἰνδοκίνας, τῶν Ἰνδιῶν, τής Ἀραβίας καί τής Μικρᾶς Ἀσίας. Μεγαλύτερα νησιά: ή Σαχαλίνη, ή Φορμόζα, ή Χάιναν, οἱ Φιλιππίνες, ή Κελέβη, ή Βόρνεο, ή Ἰάβα, ή Σουμάτρα, ή Κεϋλάνη καί ή Κύπρος.

Χαρτογραφία. Νά σχεδιάσης στό τετράδιο τής Χαρτογραφίας σου τήν Ἀσία καί νά βάλης μέ προσοχή ἕνα - ἕνα τά μεγαλύτερα ὄρη. Κατόπιν τοῦς ποταμούς, τίς λίμνες κ.ο.κ. μέ τή σειρά ὅπως τά ἔμαθες.

Β' Οἰκονομική ἐξέταση τής Ἀσίας

1. **Κλίμα καί προϊόντα.** Ἐπειδή ή Ἀσία ἐκτείνεται καί στίς τρεῖς ζῶνες τής γῆς, τὸ κλίμα της ἔχει μεγάλες ποικιλίες.

Στή Βόρειο Ἀσία (Σιβηρία) ἀπό τὸν πολικό κύκλο κι ἐπάνω ἔχει τὸ δριμύτερο ψύχος (ή χαμηλότερη θερμοκρασία μετρήθηκε -60°) κι ή γῆ πάντοτε εἶναι παγωμένη. Ἡ βλάστηση ἐκεῖ περιορίζεται σέ λίγους θάμνους, βρύα καί λειχῆνες. Εἶναι ή περιοχή τής τούνδρας. Ἀπό κεῖ καί κάτω εἶναι ή περιοχή τής τάιγκας, μέ κλίμα ἡπειρωτικό, βραχὺ θερμὸ καλοκαίρι καί μακρὸ δριμὺ χειμῶνα, γιατί φυσοῦν ψυχροὶ ἄνεμοι. Ἡ περιοχή αὐτή εἶναι πῶς κατοικημένη ἀπό τήν τούνδρα κι οἱ κάτοικοι ζοῦν, κυρίως, μέ τήν καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν καί τήν κτηνοτροφία.

Στὴν κεντρική καί δυτική Ἀσία ὡς τήν Κασπία θάλασσα, πού ἀποτελεῖται ἀπό στέπες κι ἐρήμους, τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικό μέ μεγαλύτερο καί θερμότερο καλοκαίρι ἀπ' ὅ,τι στή Σιβηρία. Ἐδῶ δὲ φτάνουν οἱ ὑγροὶ ἄνεμοι τῶν ὠκεανῶν κι ἔτσι οἱ βροχὲς εἶναι λίγες κι ή βλάστηση μικρή. Μόνο στίς πλαγιές τῶν βουνῶν, πού οἱ ἀτμοσφαιρικοὶ ὄροι εἶναι εὐνοϊκοί, ὑπάρχουν κάπου-κάπου δάση. Οἱ κάτοικοι ἐδῶ εἶναι κτηνοτρόφοι καί γεωργοί.

Εικ. 2. Χάρτης τών λαών τής 'Ασίας

Στήν ἀνατολική 'Ασία, πού τή λούζουν οί υγροί άνεμοί τοῦ Εἰρηνικοῦ, τὸ κλίμα εἶναι ὠκεάνειο, με πολλές θερινές βροχές καί χειμερινή ξηρασία. Γι αὐτὸ ἐκεῖ ὑπάρχει ἀρκετὴ βλάστηση κι εὐδοκιοῦν σιτηρά, ρύζι, βαμπάκι, τσάι, ὀπωροφόρα δέντρα κλπ. Ἐπίσης εἶναι προσημενὴ καί ἡ κτηνοτροφία.

Στὴ νότιο 'Ασία καί στὰ νησιά, πού βρίσκονται ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν 'Ασία καί τὴν Αὐστράλια, τὸ κλίμα εἶναι τροπικὸ με ἰσχυρές θερινές βροχές καί πλούσια βλάστηση. Ἐδῶ εὐδοκιοῦν τροπικὰ φυτά, ὅπως ἡ μπανανέα, ὁ φοῖνικας, τὸ ζαχαροκάλαμο, τὸ ἰνδοκάλαμο κ. ἄ. κι ὑπάρχει μεγάλη κτηνοτροφία. Στὴν ἀσιατικὴ ζούγκλα ζοῦν μεγάλωσιμα ἄγρια ζῶα, ὅπως ὁ ἐλέφας, ὁ ρινόκερος, ὁ λέων, ἡ τίγρης κ.ἄ.

Ἡ νοτιοδυτικὴ 'Ασία, πού ἔχει κλίμα εὐκρατο, εἶναι χώρα ροῦ ἀμπελιοῦ, τῆς ἐλῆας καί τῶν ἐσπεριδοειδῶν, ἐνῶ χαρακτηριστικὸ φυτό τῶν ἐρήμων εἶναι ὁ φοῖνικας.

2. **Ώρυκτός πλούτος.** Έκτός από τὰ φυτικά και κτηνοτροπικά προϊόντα που ἀναφέραμε, ἡ Ἀσία ἔχει πετρέλαιο, μεγάλο ὄρυκτό πλούτο. Αὐτὰ θὰ τὰ μάθουμε ἔταν θὰ ἐξετάζουμε κάθε χώρα χωριστά.

3. **Ἡ συγκοινωνία.** Στὴ Σιβηρία ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ ἔλκθρα και μὲ τὸν ὑπερσιβηρικὸ σιδηρόδρομο. Στὴν Κεντρικὴ Ἀσία (Μογγολία, Τουρκεστάν, Ἰράν), μὲ καραβάνια (ἀπὸ καμήλες κι ἄλογα), αὐτοκίνητα και ἀεροπλάνα. Στὴν ἀνατολικὴ και νότιο Ἀσία που εἶναι πυκνοκατοικημένες, τὰ μέσα συγκοινωνίας εἶναι πιὸ εὐκόλα δηλ., περισσότερα αὐτοκίνητα, σιδηρόδρομοι και πλοῖα. Σπουδαιότερα λιμάνια εἶναι : τὸ Βλαδιβοστόκ, ἡ Γιοκοχάμα, τὸ Τιέν - Τσίν, ἡ Σαγκάη, ἡ Καντών, ἡ Ραγκούν, ἡ Καλκούτα, ἡ Βομβάη, τὸ Ἄντεν κτλ.

4. **Οἱ κάτοικοι.** Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ ἀρχαιότερη ἡπειρος τῆς γῆς, ἐκεῖ εἶδαν τὸ φῶς τῆς ζωῆς οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι και στὴν Ἀσία δημιουργήθηκαν οἱ ἀρχαιότεροι πολιτισμοί. Σὲ πολὺ παλιὸς καιροὺς οἱ Ἀσιάτες μετανάστευσαν κατὰ στίφη στὴν Εὐρώπη και Ἀφρική, ἰδίως γύρω στὴ Μεσόγειο. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες πῆραν στοιχεῖα τοῦ πρώτου πολιτισμοῦ και δημιουργήσαν δικὸν τους πολιτισμό, τὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πολιτισμό. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀσίας μὲ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση, που περισσότερο εἶναι Ἀσιατικὴ χώρα, εἶναι 1.679.000.000, κι ἀνήκουν σ' ὅλες τίς φυλές : τὴν κίτρινη, τὴ μαύρη και τὴ λευκὴ ἢ Κανακασία φυλὴ.

Στὴν Ἀσία δημιουργήθηκαν κι οἱ μεγαλύτερες θρησκείες τῶν αἰώνων, (ὁ Βουδισμός, ὁ Βραχμανισμός, ὁ Ἰουδαϊσμός, ὁ Χριστιανισμός κι ὁ Μωαμεθανισμός), που ἔχουν ὀπαδοὺς σ' ὅλη τὴ γῆ.

Γ' Πολιτικὴ ἐξέταση τῆς Ἀσίας

Ἡ Ἀσία χωρίζεται σὲ πολλὰ κράτη που εἶναι δημοκρατίες, βασιλεία, ἀποικίες κτλ.

Τὰ κράτη τῆς Ἀσίας θὰ ἐξετασθοῦν τὸ καθένα χωριστά.

Ἐρωτήσεις: 1) Νὰ παρατηρήσης στὸ χάρτη και νὰ βρῆς ἀνάμεσα ἀπὸ ποιὸν παράλληλον και ἀνατολικὸν μεσημβρινὸν βρίσκεται ἡ Ἀσία. 2) Ποιὰ εἶναι τὰ μεγαλύτερα βουνὰ και ὄρη; 3) Ποιοὶ εἶναι οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ και λίμνες; 4) Γιατί ἡ νότια και ἡ ἀνατολικὴ Ἀσία εἶναι πυκνοκατοικημένες; 5) Τί πληθυσμὸν ἔχει ἡ Ἀσία και σὲ ποιὲς φυλές ἀνήκει;

ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Από τή διεύθυνση τῶν ὁρέων τῆς καί τὸ κλίμα, ἡ Ἀσία χωρίζεται σὲ 5 μεγάλες φυσικὲς περιοχὲς, ποὺ καί θὰ ἐξετασθοῦν κάθε μία χωριστὰ:

α) Δυτικὴ (ἢ Πρόσω Ἀσία), β) Νοτιοανατολικὴ Ἀσία, γ) Κεντρικὴ (ἢ Ἔσω Ἀσία), δ) Ἀπὸ Ἀνατολὴ, ε) Βόρειο Ἀσία.

I. ΔΥΤΙΚΗ ἢ ΠΡΟΣΩ ΑΣΙΑ

1. Μικρὰ Ἀσία (Τουρκία)

1. Θέση καὶ ἔκταση. Μικρὰ Ἀσία λέγεται ἡ δυτικὴ χερσόνησος τῆς Ἀσίας ποὺ πλησιάζει στὴν Εὐρώπη καὶ κατέχεται ἀπὸ τὴν Τουρκία. Στὰ παλιὰ χρόνια ἡ χώρα αὐτὴ ἦταν τὸ γεφύρι ἀπ' ὅπου περνοῦσαν οἱ λαοὶ ἀπὸ τὴ μιὰ ἡπειρο στὴν ἄλλη. Σὲ προϊστορικοὺς μάλιστα χρόνους ποὺ δὲν ὑπῆρχε τὸ Αἰγαῖο πέλαγος, ἡ Μ. Ἀσία ἦταν ἐνωμένη μὲ τὴν Εὐρώπη. Αὐτὸ δείχνουν τὰ βουνά της, ποὺ ἔχουν διεύθυνση πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ Βόσπορος μὲ τὸν Ἑλλήσποντο, ποὺ φαίνεται τότε νὰ ἦσαν κοιλάδες. (Νὰ δείξης στὸ χάρτη τὰ σύνορα τῆς Μ. Ἀσίας). Ἡ ἔκτασή της εἶναι 754.000 τ.χ. Ἡ συνολικὴ ἔκταση τῆς Τουρκίας, μὲ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκη, εἶναι 780.600 τ.χ.

2. Τὸ ἔδαφος. Ἡ Μ. Ἀσία εἶναι ψηλὸ ὄροπέδιο μέσου ὕψους 1.000 μ. ποὺ κλείνεται στὸ βόρειο μέρος ἀπὸ τὰ ὄρη τοῦ Πόντου καὶ στὸ νότιο ἀπὸ τὴν ὄροσειρὰ τοῦ Ταύρου (3.000 μ.). Στὸ μέσο τοῦ ὄροπέδιου εἶναι τὸ Ἀργαῖο (4.000 μ.), σβησμένο ἠφαίστειο, τὸ ψηλότερο ὄρος τῆς Μ. Ἀσίας. Στὰ δυτικὰ ὑψώνονται τὰ χαμηλὰ ὄρη Μουσικός Ὀλυμπος, Ἰδη, Σίπηλο καὶ Τιμῶλος. Ὅλα τὰ ὄρη τῆς Μ. Ἀσίας εἶναι κατὰφυτα ἀπὸ δασικὰ δέντρα. Ἀντίθετα στὸ ὄροπέδιο τὰ δάση εἶναι μικρὰ ἢ μᾶλλον θάμνοι, ὑπολείμματα παλαιῶν μεγάλων δασῶν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὄροπέδιο, ἡ Μ. Ἀσία δὲν ἔχει μεγάλες πεδιάδες. Εὐφορώτατες ὅμως εἶναι οἱ κοιλάδες της, ὅπως τοῦ Μαιάνδρου, τοῦ Ἐρμου, τῆς Προύσας κ.ἄ.

3. Τὰ παράλια. Νὰ παρατηρήσης στὸ χάρτη τὴν παραλιακὴ γραμμὴ τῆς χώρας καὶ νὰ βρῆς τίς γερσονήσους, τ' ἀκρωτήρια, τοὺς κόλπους καὶ τοὺς πορθμούς της.

4. Τὸ κλίμα. Στὰ Β. παράλια τὸ κλίμα εἶναι μᾶλλον ψυχρὸ, ἐνῶ στὰ Δ. καὶ Ν. εἶναι μεσογειακὸ μὲ πολλές βροχές. Στὸ ὄροπέδιο εἶναι ἡπειρωτικὸ μὲ ψυχρὸ χειμῶνα καὶ καλοκαίρι θερμὸ καὶ ξηρὸ, ἐπειδὴ τὰ γύρω βουνὰ δὲν ἀφήνουν τίς βροχές νὰ φτάσουν ὡς ἐκεῖ.

5. Τὰ νερά. Σπουδαιότεροι ποταμοὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶναι ὁ Ἄλυς (μῆκος 900 χιλμ.) μεγαλύτερος ἀπὸ ἄλλους, ποὺ κάνει μεγάλο τόξο στὸ ὄροπέδιο καὶ ὁ Σαγγάριος (600 χιλ.) καὶ χύνονται στὸν Εὐξείνιο πόντο. Κατόπιν ἔρχονται ὁ Πύραμις μὲ τὸν Εὐρυμέδοντα ποὺ χύνονται στὴ Μεσόγειο καὶ ὁ Μαίανδρος μὲ τὸν Ἔρμο ποὺ ποτίζει τὴν εὐφορὴν ὁμώνυμης κοιλάδος καὶ χύνονται στὸ Αἰγαῖο.

Ἀπὸ τίς λίμνες σπουδαιότερη εἶναι ἡ Ἀλμυρὴ λίμνη, στὸ ὄροπέδιο πρὸ ὕψος 900 μ., ἡ Ἀλμυρὴ Ἔρημος, ἡ Βὰν κατὰ μῆκος τῶν ρωσικῶν καὶ περσικῶν συνόρων, ἀπὸ τίς μεγαλύτερες καὶ ὠραιότερες λίμνες τῆς γῆς. Οἱ Ἀρμένιοι, ποὺ ἡ περιοχὴ αὐτὴ ἦταν κάποτε δική τους πατρίδα, ἔχουν τὸ ρητό:

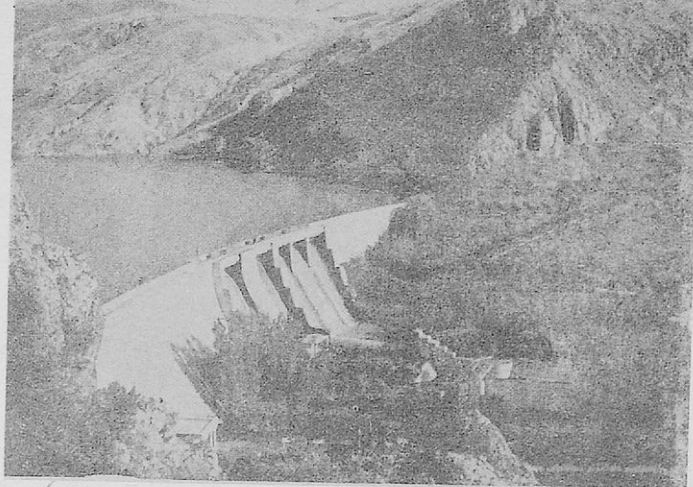
«Ἡ Βὰν σ' αὐτὸν τὸν κόσμῳ κι ὁ Παράδεισος στὸν ἄλλο».

Στὴ λίμνη Βὰν ρίχνει τὴ σιὰ του τὸ βιβλικὸ ἔρος Ἀραράτ (5200 μ.).

6. Τὰ προϊόντα. Ἡ Μ. Ἀσία παράγει ὅ,τι καὶ ἡ πατρίδα μας. Περὶφημα εἶναι τὰ σόγια καὶ ἡ σουλτανίτα τῆς Σμύρνης, τὰ μῆλα τῆς Προύσσας καὶ τοῦ Πόντου, τὰ κεράσια τῆς Κερασούντας καὶ ὁ καπνὸς τῆς Σαμψούντας. Στὴ νότια παραλιακὴ λωρίδα τῆς Κιλικίας, ποὺ ὁ Ταῦρος ἐμποδίζει τοὺς βορείους ἀνέμους, τὸ κλίμα εἶναι θερμὸ ὅπως τῆς Ἀφρικῆς καὶ εὐδοκίμοσιν ὁ φοῖνικας καὶ τὸ ζαχαροκάλυμο. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ λέγεται «Μικρασιατικὴ Αἴγυπτος». Στὸ ὄροπέδιο καλλιεργοῦν σιτηρὰ, ἓνα εἶδος παπαρούνας (ἡ ὑπνοτοποῖδος μῆκων) γιὰ τὸ γαλακτώδη ὅπῳ τῆς, ἀπ' ὅπου παρασκευάζεται τὸ ὄπιο (ἀφίον), ἀμπέλια κ. ἄ. Ἐπίσης τρέφουν χιλιάδες ζῶα, περίφημες δὲ εἶναι οἱ γίδες τῆς Ἀγκύρας, ποὺ ἔχουν πυκνὸ μαλλί, λεπτὸ καὶ ἄσπρο ὡς τὸ χιόνι.

Ἡ βιομηχανία τῆς Μ. Ἀσίας συνεχῶς ἐπεκτείνεται κυρίως στὴν ταπητουργία καὶ τὴν ὕφαντουργία. Στὴν περιοχὴ τῆς Ποντοηράκλειας, ποὺ ὑπάρχουν πλούσια κοιτάσματα γαιανθράκων (ἡ παραγωγὴ φτάνει ὡς 2 ἑκατομ. τόνους τὸ χρόνο), ἔχει ἀναπτυχθῆ βαριὰ βιομηχανία.

Ἡ πατρίδα μας εἰσάγει ἀπὸ τὴν Τουρκία αἰγοπρόβατα, σιτηρὰ, ὄσπρια, παστὰ ψάρια κ. ἄ. Ἐξάγει χημικὰ λιπάσματα, ὑφάσματα, βαμπακερὰ νήματα τερεβινθίνη, κολοφώνιο κ. ἄ.

Εικ. 4. 'Ο ύδατοφράκτης Κουμπούκ, βορειοανατολικά από την "Αγκυρα.

7. **Οι κάτοικοι.** Η Μ. 'Ασία με την 'Αν. Θράκη, τμήματος του Κουρδιστάν και της 'Αρμενίας, αποτελούν την Τουρκία που έχει πληθυσμό 28.000.000 περίπου κατοίκους (άπογρ. 1960). Πριν από το 1922 στη Μ. 'Ασία ζούσαν κι ως 2 εκ. Έλληνες, που με την ανταλλαγή των πληθυσμών, εγκαταστάθηκαν στην πατρίδα μας.

8. **Το πολίτευμα.** Δημοκρατία κι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται από την Έθνοσυνέλευση, κάθε 4 χρόνια.

9. **Οι πόλεις.** Πρωτεύουσα του κράτους από το 1923 (πριν ήταν η Κωνσταντινούπολη) είναι η "Αγκυρα σε ύψόμετρο 840 μ., με νέες οικοδομές, καλούς δρόμους και 650.000 περίπου κατοίκους. Άλλες μεγάλες πόλεις στην περιοχή του βροπεδίου: τὸ 'Εσκή Σεχίρ (Δορύλαιο) μεγάλο ἐμπορικό κέντρο, ἡ Κιουτάχεια, τὸ 'Αφιόν Καραχισάρ, κόμβος συγκοινωνιῶν, τὸ 'Ικόνιο, ἡ Καισάρεια κι ἡ Σεβάστεια.

Φεύγοντας ἀπὸ τὸ 'Ικόνιο μετὸ σιδηρόδρομο περνοῦμε κάτω ἀπὸ τὸν Ταῦρο με σήραγγα κι κατεβαίνουμε στὴν Κιλικία. Ἐδῶ πόλεις εἶναι τὰ "Αδανα (230.000), ἡ 'Ισσός, ἀρχαία πόλη ἔπου νίκησε ὁ Μέγας 'Αλέξανδρος τοὺς Πέρσες, ἡ 'Αλεξανδρέττα κ.ἄ.

Στὴ δυτικὴ Μ. 'Ασία, τὴν ἄλλοτε ἑλληνικὴ 'Ιωνία, μεγαλύτερη πόλη εἶναι ἡ Σμύρνη (κ. 370.000) με ὠραία κι μακριὰ προκυμαία, τὸ κυριότερο λιμάνι τῆς Μ. 'Ασίας. Πριν ἀπὸ τὸ 1922 ἡ Σμύρνη ἦταν μεγάλο ἑλληνικὸ κέντρο με ἀνώτερα σχολεῖα κι ἀπὸ κεῖ διαδίδονταν τὰ ἑλληνικὰ γράμ-

ματα σπδ-έσωτερικὸ τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ πόλις καταλήφθηκε ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ στίς 1 Μαΐου τοῦ 1919 καὶ ἐκκινώθηκε τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1922. Τόσο διάρκεσε ἡ ἑλληνικὴ κατοχὴ τῆς Μ. Ἀσίας.

Στὴν πλούσια κοιλάδα τοῦ Μαιάνδρου συναντοῦμε τὴ Νέα Ἐφεσο (1), τὸ Ἀϊδίνι καὶ τὴ Σπάρτη τῆς Πισιδίας, περίφημη γιὰ τὰ χαλιά της. Ἐκεῖ τερματίζεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Σμύρνης - Ἀϊδινίου. Στὴν κοιλάδα τοῦ Ἐρμου εἶναι ἡ Μαγνησία· στοὺς πρόποδες τοῦ Σίπυλου, ποὺ μπροστὰ της ἀπλώνεται πλούσιος κάμπος βορειότερα ἢ Φιλαδέλφεια, κοντὰ στίς ἀρχαῖες Σάρδεις.

Σπουδαῖες πόλεις τῆς Δυτ. Μ. Ἀσίας ἀκόμη εἶναι: ἡ Πέργαμος ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Περγάμου ποὺ τὸ ἴδρυσε ὁ Ἄτταλος, μὲ ἀκρόπολι, πολλὰς ἀρχαιοτήτες κ.ά. τὰ Δαρδανέλλια κοντὰ στὴν ἀρχαία Τροία· ἡ Πάνορμος, τέρμα σιδηροδρόμου ἀπὸ τὴ Σμύρνη· ἡ Προῦσα (κ. 155.000), στοὺς πρόποδες τοῦ Μυσικοῦ Ὀλύμπου, ὑγιεινὴ μ' ἀφθονα νερά, θερμὰ λουτρὰ καὶ σπουδαῖο βιομηχανικὸ κέντρο βαμπακερῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων. Ἐπίκειο τῆς Προῦσας εἶναι τὰ Μουδανιά καὶ συνδέεται μὲ σιδηρόδρομο. Ἡ Νίκαια, ὅπου συνῆλθε ἡ Α' Οἰκουμένη Σύνδος τὸ 325 μ. Χ., ἡ Νικομήδεια καὶ ἡ Χρυσούπολις (κ. Σκούταρι), ἀπέναντι στὴν Κωνσταντινούπολις, ἀπ' ὅπου ἀρχίζει ὁ σιδηρόδρομος Χρυσουπόλεως — Ἰκονίου — Βαγδάτης. Στὴ Χρυσούπολις εἶναι μεγάλη ἑλλην. παροικία.

Στὸν Πόντο κυριότερες πόλεις εἶναι: ἡ Σαμψοῦς κέντρο ἐκλεκτοῦ καπνοῦ, ἡ Κερασοῦς καὶ Τραπεζοῦς, πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους τῶν Κομνηνῶν ἀπὸ τὸ 1204 ὡς τὸ 1461. Ἐδῶ στὸ Πόντο οἱ Ἕλληνες διατήρησαν τὸν ἐθνισμὸ καὶ τὴ θρησκεία καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Κων/πόλεως, ὥσπου τὸ 1922 μαζί μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνες τῆς Μικρασίας ἤρθαν πρόσφυγες στὴν Ἑλλάδα.

10. Ἡ συγκοινωνία. Ἡ Μ. Ἀσία ἔχει σπουδαῖο σιδηροδρομικὸ δίκτυο, αὐτοκίνητα, πλοῖα. καὶ ἀεροδρόμια στίς μεγάλες πόλεις. Σπουδαιότερα λιμάνια: τῆς Τραπεζούντας, Ἀμισοῦ, Χρυσουπόλεως, Μουδανιῶν, Πάνορμου, Σμύρνης, Ἀτταλείας, Μερσίνας καὶ Ἀλεξανδρέτας.

Ἔργασίαι: 1) Νὰ ἐπαναλάβης τὰ μεγαλύτερα ὄρη καὶ τοὺς ποταμοὺς τῆς Μ. Ἀσίας. 2) Νὰ ἐπαναλάβης τὰ κυριότερα προϊόντα της καὶ ἀπ' αὐτὰ νὰ καθο-

1. Ἡ Πόλις Ἐφεσος ποὺ στὴν ἀρχαιότητα ἦταν λιμάνι, ἀπὸ τίς προσχώσεις τοῦ ποταμοῦ Καίστρου ἀπέχει σήμερα ἀπὸ τὴ Νέα Ἐφεσο (νέο λιμάνι) 22 χιλμ.

ρισθῆ τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς χώρας. 3) Παρατήρησε τὸ χάρτη καὶ νὰ βρῆς πῶς θὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα σου στὴ Σμύρνη καὶ ἀπὸ κεῖ στὴν Ἄγκυρα. 4) Μὲ βάση τὴν κλίμακα πού ἔχει ὁ χάρτης νὰ βρῆς πόσα χιλιόμετρα εἶναι ἡ σιδ. γραμμὴ ἀπὸ τὴ Σμύρνη στὴν Πάνορμο. 5) Μὲ τὴν κλίμακα πού ἔχει ὁ χάρτης νὰ βρῆς πόσα μίλια εἶναι ἡ ἀπόσταση ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὴ Σμύρνη.

2. Ἀνεξάρτητη Δημοκρατία Κύπρου

1. **Ἡ χώρα.** Ἡ Κύπρος εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τῆς Ἀνατ. Μεσογείου μ' ἔκταση 9250 τ.χ. καὶ τρίτη τῆς Μεσογείου, μετὰ τὴ Σικελία καὶ τὴ Σαρδηνία. Καθὼς βλέπομε στὸ χάρτη, ἡ χώρα διασχίζεται ἀπὸ τὰ δυτικὰ πρὸς τ' ἀνατολικὰ μὲ δυὸ ὄροσειρές, παράλληλες καὶ κατάφυτες ἀπὸ πεῦκα: Τοῦ Πενταδάκτυλου (1.045 μ.), μήκους 160 χιλ. καὶ τοῦ Ὀλύμπου (1.950 μ.). Ἡ ὄροσειρὰ τοῦ Ὀλύμπου πού εἶναι ὀγκωδέστερη μὲ πολλὰ κλαδιὰ καὶ σχηματίζονται εὐφορες κοιλάδες, κατάφυτες ἀπὸ ὕψωφόρα δέντρα. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς δυὸ ὄροσειρές ἐκτείνεται ἡ πεδιάδα τῆς Μεσαορίας (μῆκος 100 χιλμ. πλάτος 15 - 30 χιλμ.) πού ἀρδεύεται ἀπὸ τοὺς χειμάρρους, Πεδιαιὸ (Πηδιά) καὶ Ἰδαλία (Γιαλιᾶ).

2. **Κλίμα καὶ προϊόντα.** Τὸ κλίμα τοῦ νησιοῦ εἶναι εὐκρατο μὲ ζεστὸ καὶ ζερὸ καλοκαίρι ἀλλ' ὑγρινὸ. Κυριότερα προϊόντα: δημητριακὰ κρᾶσι, σταφίδα, χαρούπια, ἐσπεριδοειδῆ, πατάτες, καπνὰ κ. ἄ. Ἐπίσης ἔχει προοδευμένη κτηνοτροφία καὶ ὄρυγεῖα χαλκοῦ, μαγγανίου, χρωμίου, ἀμιάντου κ.ἄ. Ἡ πατρίδα μας εἰσάγει ἀπὸ τὴν Κύπρον πατάτες, χαρούπια, ὄνους κ. ἄ. Ἐξάγει, λιπάσματα, καπνὸ, σαποῦνι κ.ἄ.

3. **Πολιτικὴ κατάσταση.** Τὴν Κύπρον κατεῖχαν οἱ Ἄγγλοι ἀπὸ τὸ ἔτος 1879 γιὰ στρατηγικοὺς λόγους. Τώρα ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητη Δημοκρατία. Φυσικὰ λιμάνια δὲν ἔχει γιὰ ναυτικὲς βάσεις, ὑπάρχουν ὅμως ἰσχυρὲς ἀεροπορικὲς βάσεις. Ἡ συγκοινωνία τοῦ νησιοῦ ἐξυπηρετεῖται μὲ ἀσφαλτοστρωμένους δρόμους μήκους 1.200 χιλμ.

4. **Πληθυσμὸς.** 580.000 περίπου κάτοικοι. Ἀπ' αὐτοὺς 80% εἶναι Ἕλληνες, 18% Τοῦρκοι καὶ οἱ ὑπόλοιποι Ἄγγλοι, Ἀρμένιοι καὶ Μαρωνίτες.

Πρωτεύουσα τοῦ νησιοῦ εἶναι ἡ Λευκωσία (κ. 82.000). Ἄλλες σπουδαῖες πόλεις: ἡ Ἀμμόχωστος (κ. 30.000) μὲ τεχνητὸ λιμάνι

πού χρησιμοποιείται κυρίως για την έπιβατική κίνηση· ή Λάονακα στην αρχαία πόλη Κίτιο που σκοτώθηκε ο Κίμωνας· ή Λεμεσός (κ. 40.000) το μεγαλύτερο έμπορικό λιμάνι τής Κύπρου, με βιομηχανία οίνοπνεύματος κ.β., το Κτήμα (κ. 7.200), κοντά στην αρχαία Πάφο και ή Κροήνεια με 3.700 κατοίκους.

Σύντομη ιστορία. 'Από τα συγγράμματα αρχαίων Έλλήνων συγγραφέων και τις αρχαιολογικές ανασκαφές, αποδεικνύεται πως έδω και 4.000 χρόνια ή Κύπρος ήταν Έλληνική και ή κοιτίδα όλων τών πολιτισμών στη Μεσόγειο. 'Επίσης ή 'Ιστορία αναφέρει ότι οι Κύπριοι πολέμησαν με τους άλλους Έλληνες κατά τής Τροίας και άργότερα κατά τών Περσών. 'Αλλά και σ' όλες τις εποχές, οι Κύπριοι δέν ξεχώρισαν από τους άλλους Έλληνες. Τελευταία ή Κύπρος κηρύχθηκε ανεξάρτητη Δημοκρατία και άγωνίζεται νά ένωθ ή με την Ελλάδα. ✓

Έρωτήσεις: 1) Γιατί ή Κύπρος έχει υγιεινό κλίμα; 2) Από τα κυριότερα προϊόντα νά καθορισθ ή χαρακτηριστικό γνώρισμα τής Κύπρου. 3) Πώς θά ταξιθέψης στη Λευκωσία; 4) Πόσα μίλια είναι από την Πειραιά στην Άμμόχωστο;

3. Συρία

'Η Συρία βρίσκεται στ' ανατολικά παράλια τής Μεσογείου. Στα βόρεια συνορεύει με την Μ. 'Ασία, ανατολικά άπλώνεται ή έρημος τής Συρίας ως τη Μεσοποταμία, νότια συνορεύει με την Παλαιστίνη και δυτικά βρέχεται από θάλασσα. 'Η έκτασή της είναι 185.200 τ.χ. περίπου κι οι κάτοικοι 4.600.000 (άπογρ. 1960).

'Η δυτική περιοχή τής χώρας είναι όροπέδιο με μεγαλύτερα όρη το Λίβανο (3.088 μ.) και 'Αντιλίβανο (2750), κατάφυτα από μεγάλα δέντρα κι ιδίως από τα κέδρα, που είναι ο βασιλιάς του φυτικού βασιλείου τής Βίβλου. 'Από τα κέδρινα δάση του Λιβάνου πάρθηκε ή ξυλεία για νά γίνουν τα παλάτια τών βασιλέων του 'Ισραήλ και ο περίφημος ναός του Σολομώντος. 'Ανάμεσα από τα όρη αυτά έχει τις πηγές του ο 'Ορόντος, που χύνεται στη Μεσόγειο θάλασσα. 'Επειδή ή περιοχή αυτή δέχεται πολλές βροχές κι έχει γλυκό κλίμα, είναι κατάφυτη από κάθε λογής όπωροφόρα δέντρα. 'Από τα προϊόντα της κυριότερα είναι: σιτηρά, όσπρια, κρασί, χορμαάδες, λάδι, πορτοκάλια κι άλλα φρούτα, βαμπάκι, καπνός, ξυλεία, είδη ύφαντουργίας (χαλιά, ύφασματα), σαπούνη και δέρματα. Στην έρημο τής Συρίας ζούν κτηνοτρόφοι, που μένουν στις σκηνές.

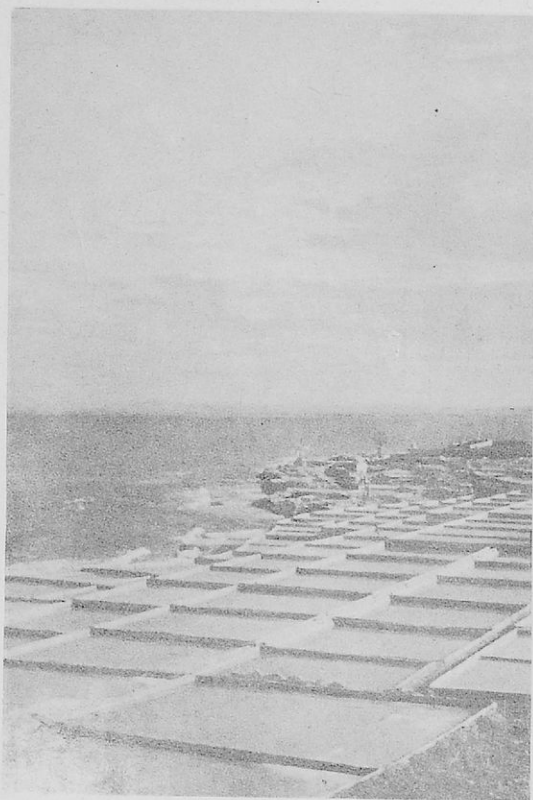

Εικ. 3. Χωριό κοντά στο Χαλέπιο

Ἡ Συρία εἶναι δημοκρατία με πρωτ. τῆ Δαμασκὸ (κ. 460.000), κτισμένη σὲ ὕψος 800 μ. ἀπὸ τῆ θάλασσα, με ἄφθονα νερά. Ἔδρα τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας καὶ σημαντικό ἐμπορικό καὶ βιομηχανικό κέντρο μεταξωτῶν, χαλιῶν, δερμάτων, ξιφῶν κ. ἄ. Οἱ Ἀραβες συχνά ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν ἔρημο στὴ Δαμασκὸ νὰ δροσιστοῦν. Μεγάλες ἀκόμη πόλεις εἶναι τὸ Χαλέπιο (κ. 415.000), μεγάλο ἐμπορικό κέντρο, ἡ Χόμς (κ. 133.000), ἡ Χάμα (κ. 103.000), ἡ Ἀντιόχεια, ἔνδοξη ἀρχαία ἑλληνικὴ πόλη (πρωτεύουσα τῆς ἀρχαίας Συρίας), ἡ Λαοδίκεια, λιμάνι ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Κύπρο, με 110.000 κατοίκους.

4. Λίβανος

Ὁ Λίβανος, χώρα τῶν ἀρχαίων Φοινίκων, εἶναι κι αὐτὸς ἀνεξάρτητο κράτος, στὰ δυτικὰ τῆς Συρίας ὡς τὴ Μεσόγειο θάλασσα, μ' ἔκταση 10.400 τ. χιλμ. καὶ 1.700.000 κατοίκους. Παράγει ὅτι κι ἡ Συρία. Ἐπίσημη γλῶσσα εἶναι ἡ ἀραβικὴ, ἀλλ' ὁμιλοῦνται ἐπίσης ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ ἀγγλικὴ. Πρωτεύουσα τοῦ Λιβάνου εἶναι ἡ Βηρυτὸς (κάτ. 550.000), κτισμένη στοὺς πρόποδες τοῦ ὄρους καὶ σὲ τριγωνικὴ χερσόνησο ποὺ σχηματίζει τὸν κόλπο τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ἀπ' τοὺς ὠραιότερους τῆς Μεσογείου.

Εν. 4. 'Αλυκές' στα παράλια του Λιβάνου

Ἡ Βηρυτὸς εἶναι τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ ἐδῶ πιάνουν ὅλα σχεδὸν τ' ἀεροπλάνο πού πᾶνε γιὰ τὴν Ἀσία καὶ Ἀφρική ἢ ἐπιστρέφουν πρὸς τὴν Εὐρώπη. Ὁ ταξιδιώτης πού φτάνει ἐδῶ, μὲ πλοῖο ἢ μὲ ἀεροπλάνο, θαυμάζει τίς καταπράσινες πλαγιές τοῦ Λιβάνου μὲ τὰ πλοῦσια καὶ κατάλευκα χωριά πού εἶναι καὶ θαυμάσιος τόπος παραθερισμοῦ. Στις ὄμορφες πλαγιές τοῦ Λιβάνου ἀνηφορίζουν τ' αὐτοκίνητα πού κάνουν τὴ συγκοινωνία Βηρυτοῦ-Δαμασκοῦ. Στὴ Βηρυτὸ ὑπάρχει μεγάλη ἐλ. παροικία ἀπὸ 2000 περίπου Ἑλληνες ἢ ὅποια συντηρεῖ ὄραιότατο διδακτήριο. Ἡ πόλις ἔχει δύο πανεπιστή-

μια, ένα τῶν Ἰσουητῶν καὶ τὸ ἄλλο Ἀμερικανικό. Στὸ δεῦτερο φοιτοῦν κι ἀρκετοὶ Ἕλληνες.

Δεύτερη μεγάλη πόλη τῆς χώρας εἶναι ἡ *Τρίπολη* (κ. 100.000) μὲ ὠραῖο λιμάνι κι ἐδῶ τερματίζεται ὁ ἀγωγὸς πετρελαίου ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὸ Ἰράκ. Στὴν Τρίπολη εἶναι καὶ μικρὴ ἑλληνικὴ παροικία. Σπουδαία πόλη ἀκόμη εἶναι ἡ *Σάϊντα* (ἀρχαία Σιδῶν), μὲ ἱστορικὸ φρούριο καὶ 40.000 περίπου κατοίκους.

5. Δημοκρατία τοῦ Ἰσραήλ

1. Ἡ χώρα. Στὰ νότια τοῦ Λιβάνου εἶναι ἡ Παλαιστίνη, γνωστὴ σ' ὅλους μας γιατί ἐκεῖ ἔζησε ὁ Χριστὸς καὶ εἶναι τόπος προσκυνήματος τριῶν μεγάλων θρησκειῶν: τῆς Ἰουδαϊκῆς, τῆς Χριστιανικῆς καὶ τῆς Μωαμεθανικῆς. Γι' αὐτὸ τὰ μέρη αὐτὰ λέγονται *Ἅγιοι Τόποι* ἢ *Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας*.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παραλιακὴ γραμμὴ καὶ τμημα τῆς κοιλάδας τοῦ Ἰορδάνη μὲ ὅλη τὴ Γαλιλαία, ἡ ἄλλη Παλαιστίνη εἶναι ὄροπέδιο μὲ χαμηλὰ βουνὰ καὶ πολλὲς κοιλάδες κατάφυτες ἀπὸ ὀπωροφόρα δέντρα. Τὸ νότιο τμημα τῆς χώρας εἶναι στὸ περισσότερο μέρος ἔρημος κι ἔχει στενὴ διέξοδο πρὸς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα.

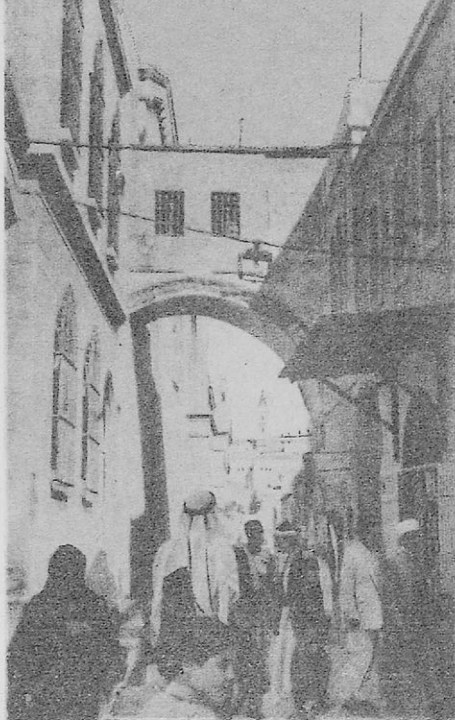
Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀφ' ὅτου μοιράστηκε ἀπὸ τὸ Ἰσραήλ καὶ τὴν Ἀραβικὴ Παλαιστίνη, ἔγινε διεθνὴς πόλη. Ἀποτελεῖται: 1) Ἀπὸ τὴν *Παλαιὰ Πόλη*, ποῦ εἶναι μέσα στὰ τείχη κι ἀνήκει στοὺς Ἀραβες. Καὶ 2) ἀπὸ τὴ *Νέα Πόλη*, ποῦ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη κι ἀνήκει στὸ Ἰσραήλ.

Τὸ νέο κράτος τοῦ Ἰσραήλ ἔχει ἔκταση 20.700 τ.χ. καὶ πληθυσμὸ 2.200.000 περίπου κατοίκους, ἀπογρ. 1961 (πυκ. 114 κάτ. κατὰ τ.χ.).

2. Τὰ προϊόντα. Ἡ χώρα, μολονότι φαίνεται ὄρεινὴ, εἶναι πολὺ εὐφορῆ. Στὰ παλιὰ μέγιστα χρόνια ἦταν ἡ «Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας» κι ἔτρεφε πολλοὺς πληθυσμούς. Παράγει σιτηρὰ, λάδι, κρασί, ἐσπεριδοειδῆ (περίφημα εἶναι τὰ πορτοκάλια τῆς Γιάφας), πολλὰ φρούτα καὶ εἶδη κτηνοτροφίας. Οἱ Ἑβραῖοι μὲ τὰ νέα τεχνικὰ μέσα καὶ τὴ μεγάλη ἐργατικὴ δύναμη, πολλὲς ἄγονες ἐκτάσεις κατόρθωσαν νὰ τίς κάμουν παραγωγικότερες κι ἔτσι στὶς ἐρήμους φύτρωσαν πολιτείες καὶ χωριά. Ἐπειτα ἔχει ἀναπτυχθῆ ταχύτατα καὶ ἡ βιομηχανία.

3. Πολίτευμα καὶ θρησκεία. Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι

Εικ. 6. Δρόμος στην Ίερουσαλήμ.

δημοκρατικό και θρησκεία ή Έβραϊκή. Γλώσσες μιλιούνται ιδίως ή έβραϊκή κι ή άγγλική.

4. Κυριότερες πόλεις. Πρωτεύουσα τής χώρας είναι ή Νέα Πόλη τής Ίερουσαλήμ (κάτ. 160.000) με ώραιες οίκοδομές και διαρκώς εξελίσσεται. Άλλες μεγάλες πόλεις : ή Τελ - Άβίβ, νέα πόλη που ένώθηκε με τή Γιάφα (λιμάνι) κι έχουν μαζί 400.000 κατοίκους· ή Χαίφα (κ. 185.000) τò καλύτερο λιμάνι τής χώρας κι έδω τελειώνει ο δεύτερος άγωγός πετρελαίου που έρχεται από τò Ίράκ· ή Τιβερίας, ή Καπερναούμ κι ή Ναζαρέτ.

5. Συγκοινωνία. Πυκνό όδικό δίκτυο συγκοινωνίας και σιδ. γραμμή (μήκους 640 χιλμ.), που συνδέει τò Ίσραήλ με τήν Αίγυπτο.

6. Ίορδανία

1. Ή χώρα. Ή Ίορδανία άποτελείται από τμήμα που είναι δυτικά τού Ίορδάνη (τήν Άραβική Παλαιστίνη με έκταση 6.000 τετρ. χιλμ.) και τήν πέραν τού Ίορδάνη χώρα, τήν Ύπεριορδανία, που έκτεί-

νεται ως την ἔρημο τῆς Ἀραβίας. Ἐκταση 90.000 τ. χιλμ. περίπου ἀλλὰ τὸ περισσότερο μέρος, ἰδίως ἀνατολικά τῆς Νεκρᾶς θάλασσας, εἶναι ὀροπέδιο ὄρεινὸ καὶ ἄγονο. Στὸ δυτικὸ μέρος τὸ ὀροπέδιο κατεβαίνει καὶ σχηματίζονται ἡ κοιλάδα τοῦ Ἰορδάνη καὶ ἡ Νεκρὰ θάλασσα.

2. Τὰ νερά. Ὁ μόνος ποταμὸς τῆς χώρας εἶναι ὁ Ἰορδάνης. Ἔχει τὶς πηγές του στὸ Λίβανο καὶ τὸν Ἀντιλίβανο, σχηματίζει τὴ λίμνη Γενισαρέτ, καὶ ἔπειτα ἀπὸ διαδρομὴ 190 χιλμ. χύνεται στὴ Νεκρὰ θάλασσα.

Ἡ παράξενη αὐτὴ λίμνη εἶναι τὸ μεγαλύτερο κοίλωμα τῆς ξηρᾶς. Ἡ ἐπιφάνειά της εἶναι 392 μ. κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας καὶ τὸ βάθος της 400 μ. Μέσα σ' αὐτὴ δὲν ὑπάρχουν φυτὰ οὔτε ζοῦν ψάρια γιατί εἶναι πολὺ ἀλμυρὴ (25% ἀλάτι), ἀπὸ τὴ μεγάλη ἐξάτμιση τοῦ νεροῦ. Εἶναι δηλ. νεκρὴ ὅπως λέει καὶ τ' ὄνομά της. Ὅσα ψάρια κατεβάζει ὁ Ἰορδάνης, ψοφοῦν ἀμέσως. Τὰ 3/4 τῆς Νεκρᾶς θάλασσας ἀνήκουν στὴν Ἰορδανία καὶ τὸ 1/4 στὸ Ἰσραήλ.

3. Κλίμα - προϊόντα. Ἄν ἀφαιρέσωμε τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰορδάνη καὶ τὸ δυτικὸ μέρος ποὺ εἶναι εὐφορο καὶ ὑγιεινὸ, ὅλη ἡ ἄλλη χώρα εἶναι σχεδὸν στέππα, μὲ ψυχρὸ χειμῶνα καὶ θερμὸ καλοκαίρι. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία.

4. Πληθυσμὸς. 1.700.000 περίπου κάτοικοι (ἀπογρ. 1961).

5. Πολίτευμα - Θρησκεία. Βασίλειο καὶ θρησκεία ἡ Μωαμεθανική.

6. Πόλεις. Μεγάλες πόλεις: ἡ Ἀμμὰν (κάτ. 250.000) πρωτεύουσα τῆς χώρας καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ (Ἀραβικὸ τμήμα) μὲ 75.000 περίπου κατοίκους. Μικρὲς πόλεις: ἡ Βηθλεέμ, ἡ Χεβρόν καὶ ἡ Ἱεριχώ. Στὸ κέντρο τῆς Βηθλεέμ ἀπλώνεται ἡ πλατεία τῆς Φάτνης καὶ στὴ δυτικὴ πλευρὰ, αὐτῆς τῆς πλατείας, ὑψώνεται ὁ μεγάλος ναὸς τῆς Θεοτόκου ἢ τῆς Γεννήσεως. Εἶναι κτισμένος ἀκριβῶς στὸ Σπήλαιο ποὺ γεννήθηκε ὁ Χριστὸς. Τὸ ναὸ αὐτό, ὅπως γνωρίζομε, ἔκτισε ἡ Ἁγία Ἐλένη καὶ τὸ συμπλήρωσε ὁ Μ. Κων/νος.

7. Συγκοινωνία. Ἀεροπορικὴ, σιδηρόδρομος ποὺ ἀπὸ τὴ Δαμασκὸ κατεβαίνει στὴν Ἀραβία, αὐτοκίνητα καὶ καμήλες. Μοναδικὸ λιμάνι ἡ Ἀκαμπα, ἀπ' ὅπου ἡ χώρα ἔχει διέξοδο πρὸς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα.

7. Ἀραβία (ἢ Ἀραβική Χερσόνησος)

ἡ ὄρου, ἔλλογώ μίτος τῶ θερε-
σῆτερο εἶναι
δριμύ.

1. Θέση και ἔκταση. Εἶναι μεγάλη χερσόνησος και χωρίζεται ἀπό τήν Ἀφρική μέ τήν Ἐρυθρά θάλασσα. (Νά βρῆς τά σύνορά της στό χάρτη). Ἡ τριγωνική χερσόνησος τοῦ Σινᾶ πολιτικῶς ἀνήκει στήν Αἴγυπτο. Ἐκταση τῆς Ἀραβίας 3 ἑκατομμύρια τ.χ.

2. Ἔδαφος. Ἡ Ἀραβία εἶναι ψηλό ὄροπέδιο πού ὑψώνεται στίς ἀκτῆς τῆς Ἐρυθρᾶς Θάλασσας και κλίνει πρὸς τόν Περσικό Κόλπο και τίς πεδιάδες τοῦ Εὐφράτη. Στήν περιοχή τοῦ Ἄντεν τὸ ὕψος τῶν βουνῶν εἶναι ὡς 3000 μέτρα. Στὸ νότιο μέρος εἶναι ἡ Μεγάλη Ἀραβική Ἔρημος πού κλείνεται ἀπὸ τήν Ἰεμένη, τὴ Χαδραμαούτ και τὸ Ὀμάν.

3. Κλίμα και βροχές. Τὸ κλίμα τῆς Ἀραβίας εἶναι θερμὸ και μόνο στὰ ὑψώματα, πρὸς τήν Ἐρυθρά θάλασσα, ἡ ζέστη μετριάζεται ἀπὸ τὴ βλάστηση. Στὴν ὄρεινὴ χώρα τοῦ ἐσωτερικοῦ και στήν ἔρημο εἶναι ἠπειρωτικό, μέ ψυχρὸ χειμῶνα. Γι αὐτὸ ἔχουν κάμει μεγάλες δεξαμενές νά κρατοῦν τὸ νερὸ τῆς βροχῆς και νά τὸ χρησιμοποιοῦν κατὰ τὴν περίοδο τῆς ξηρασίας.

4. Προϊόντα. Ἡ κατάβαση πρὸς τὴ θάλασσα, ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἰεμένης και τοῦ Ἄντεν, γίνεται διαδοχικὰ μέ ὄροπέδια και ἡ περιοχή αὐτὴ ἀπὸ τίς βροχές εἶναι εὐφορώτατη. Λέγεται «Εὐδαίμων Ἀραβία» μέ κύρια προϊόντα: ἀραβόσιτο, ἔσπεριδοειδῆ, φοίνικες, μπανάνες και καφέ. Στὴν περιοχή τῆς Μόκκας γίνεται ὁ καλύτερος καφῆς τοῦ κόσμου. Τὰ ἴδια προϊόντα γίνονται και βορειότερα ἀλλὰ σὲ μικρὴ ποσότητα. Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀραβίας εἶναι ἔρημος μέ δάσεις ὅπου κατοικοῦν οἱ Βεδουῖνοι, πολεμικὴ φυλὴ τῶν Ἀράβων. Εἶναι ἰδίως κτηνοτρόφοι νομάδες και ζοῦν στίς σκηνές. Γιὰ μεταγωγικὰ ζῶα ἔχουν καμήλες και τὰ περίφημα, γιὰ τὴν ὀμορφιά τους, ἀραβικὰ ἄλογα.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος: χαλκός, μολύβι, σίδηρος, πετρέλαιο κ.ἄ.

5. Πληθυσμὸς. 13.500.000 περίπου κάτοικοι.

6. Πολιτικὴ διαίρεση. Τὴν ἀρχαία ἐποχὴ οἱ Ἀραβες ἦσαν μορφωμένοι, ἀστρονόμοι, γιατροί, φιλόσοφοι και μετὰδωσαν τὸν πολιτισμὸ τους σ' ὅλους τοὺς λαοὺς πού κατοικοῦσαν γύρω στὴ Μεσόγειο. Οἱ ἀριθμοὶ (1, 2, 3 κτλ.) πού χρησιμοποιοῦμε στοὺς λογαριασμοὺς, εἶναι ἀραβικοί. Οἱ σημερινοὶ ὅμως Ἀραβες εἶναι καθυστερημένοι και αὐτὸ τοὺς ἐμποδίζει νά εὐημερήσουν. Ἐπίσης δὲ μποροῦν νά προσδεύ-

Είκ. 7. Πετρε-
λαιοαγωγός

σων γιατί είναι χωρισμένοι σε πολλά κράτη. Σπουδαιότερα είναι :

α) Ἡ Σαουδική Ἀραβία (βασιλείο) πού προῆλθε με τὴν ἔνω-
ση τῶν ἄλλοτε αὐτονομῶν χωρῶν Νέτζντ καὶ Χετζάζης. Πιάνει τὸ
κεντρικὸ τμήμα τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου κι ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν Ἐρυ-
θρὰ θάλασσα μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Ἐκτασὴ 2.253.300 τ. χιλμ.
πληθ. 6.500.000 κ. καὶ πρωτεύουσα τὴν Ἐλ Ριγιάντ (κ. 80.000). Ἄλλες
μεγάλες πόλεις : ἡ Μέκκα (κ. 200.000), πατρίδα τοῦ Μωάμεθ καὶ
ἱερὴ πόλις τῶν Μουσουμάνων, ἡ Τζέδα (κ. 200.000) ἐπίκειο τῆς
Μέκκας καὶ ἡ Μεδίνα ὅπου ὁ τάφος τοῦ Μωάμεθ.

Ἡ χώρα τούτη κάτω ἀπὸ τὸν καυτερὸ ἥλιο κρύβει τὰ μεγαλύτερα
πετρελαιοφόρα στρώματα τῆς γῆς. Ἐρχεται 5η κατὰ σειρά, με ἐτη-
σία παραγωγή 81 ἐκ. περίπου τόνους πετρελαίου. Ἐδῶ οἱ Ἀμερικανοὶ
ἔχουν κατασκευάσει τὸ μεγαλύτερο πετρελαιοαγωγὸ τοῦ κόσμου (μήκους
1.690 χιλμ.). Ξεκινᾷ ἀπὸ τὰ παράλια τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ, περ-
νώντας τὴν Ἰορδανία, καταλήγει στὴ Μεσόγειο.

β) Ἡ Ὑεμένη (Δημοκρατία) με σύνορα Α. καὶ Β. τῆ Σαουδικῆ
Ἀραβία, Ν. Α. τὸ Ἄντεν καὶ Δ. τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα. Ἡ Ὑεμένη
εἶναι ἡ ἀρχαία «Ἐδδαίμων Ἀραβία», ὀρεινὴ ἀλλ' εὐφορῆ· τὴ λένε «Ἐλ-
βετία τῆς Ἀραβίας». Ἡ ἔκτασή της εἶναι 195.000 τ.χ. κι ὁ πληθυ-

σμός 5 εκ. περίπου κάτοικοι. Πρωτ. τῆς δημοκρατίας, ἡ Σίνα (κ. 50.000). Κυριότερες ἀπὸ τις ἄλλες πόλεις: ἡ Μόκκα, γνωστὴ ἀπὸ τὸν περίφημο καφέ τῆς καὶ ἡ Χουτέιτα, ἀπ' ὅπου ἡ Ἰουμένη ἐπιχειρώνει μὲ τὴ θάλασσα. Σὲ τοῦτο τὸ λιμάνι οἱ φορτο-ἐκφορτωτές εἶναι ὅλοι σχεδὸν σκλάβοι, ἀπὸ μιὰ φυλὴ τῆς Ἀφρικῆς. Πανυψῆλοι καὶ κατάμαυροι, καθὼς εἶναι, ἐργάζονται ὄρες πολλὰς κάτω ἀπὸ τὸ φλογερὸ ἥλιο γιατί ἔχουν μεγάλη μυϊκὴ δύναμη.

γ) Τὸ προτεκτοράτο τοῦ Ἄντερ (ἀγγλικὴ κτῆσι) μὲ ἔκτασι 194 τ. χιλμ. καὶ πληθυσμὸ 140.000 κ. Πρωτεύουσα τὸ Ἄντερ (κ. 100.000), ἔμπορικὸ λιμάνι καὶ ἰσχυρὸ φρούριον ποῦ ἐλέγχει τὴν εἴσοδον πρὸς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα. Ἔχει καὶ διύλιστήρια πετρελαίου.

δ) Τὸ σουλτανάτο τοῦ Ὀμάν καὶ τοῦ Μασκάτ (Βρετ. κυριαρχία) στὰ νοτιοανατολικά παράλια, μ' ἔκτασι 212.400 τ. χ. καὶ πληθυσμὸ 550.000 κάτ. Πρωτ. ἡ Μασκάτ (κ. 5.500) καὶ ἐπίκειό τῆς ἡ Ματαρά. Ἄλλη πόλη, ἡ Ζοχάφ, στὸν κόλπον τοῦ Ὀμάν.

ε) Τὸ σουλτανάτο τοῦ Μπαχεϊν (Βρετ. κυριαρχία). Ἀποτελεῖται ἀπὸ νησιά στὸν Περσικὸν κόλπον, δίπλα στὰ παράλια τῆς Σαουδικῆς Ἀραβίας, ἔχει ἔκτασι 598 τ.χ. καὶ πληθυσμὸ 150.000 περίπου κάτ. Πρωτεύουσα ἡ Μεράμα (κ. 40.000). Ἡ μερησίαι παραγωγὴ πετρελαίου, 40.000 βαρέλια.

στ) Κατὰ (Βρετ. προτεκτοράτο) στὴ Ν.Α. χερσονήσῳ τῆς Ἀραβίας, παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον. Ἐκτ. 22.000 τ.χ., κάτ. 45.000, ἰδίως ἀλιεῖς μαργαριταριῶν. Πρωτεύουσα ἡ Ντοχά (κ. 10.000).

ζ) Τὸ προγκιιάτο τοῦ Κουβέϊτ, στὸ μυχὸ τοῦ Περσικοῦ κόλπου μ' ἔκτασι 16.000 τ.χ. καὶ 325.000 περίπου κατοίκους. Πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ἦσαν μὴ φτωχὴ καὶ ἄθλια λωρίδα τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου, μὲ μόνη πόλη τὸ Κουβέϊτ (κάτ. 130.000) ὅπου κατάφραυαν οἱ πειρατὲς καὶ οἱ ψαράδες. Σήμερα εἶναι τὸ πλουσιότερον κομμάτι τῆς γῆς καὶ ὁ πλοῦτος του ὀφείλεται στὸ ἄφθονον πετρέλαιον. Παράγει 97,2 ἑκατομ. τόννους ἀκάθαρτον πετρέλαιον τὸ χρόνο καὶ ἐρχεται τέταρτη κατὰ σειράν πετρελαιοπαραγωγὸς χώρα τῆς γῆς (μετὰ τις Η.Π.Α., τὴ Βενεζουέλα καὶ τὴ Ρωσία). Ἔτσι στὶς ἄλλοτε ἔρημες ἐκτάσεις, χτίστηκαν ὀρνεύτατες πόλεις μὲ ἐπιβλητικὰς οἰκοδομὰς καὶ μεγάλη πολυτέλεια. Μόνον νερὸ δὲν ὑπάρχει στὸ Κουβέϊτ. Οἱ κάτοικοι χρησιμοποιοῦν θαλασσινὸν νερὸ, διυλισμένον ἀπὸ ἓνα τεράστιον διύλιστήριον ἀλλὰ δὲν ἐπαρκεῖ. Τὸ νερὸ ἐκεῖ ἔχει τιμὴ σχεδὸν διπλάσια ἀπὸ τὸ πετρέλαιον.

η) *Ακτή Πειραιῶν*. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 7 σείγγα (Βρετ. κυριαρχία) καὶ βρίσκεται στὸν περσικὸν κόλπο. "Επιτ. 15.000 π.χ., πληθ. 80.000 καὶ πρωτ. Σάοτζα (15.000).

Ερωτήσεις: Νὰ κίνησ τὴ Χαρτογραφία τῆς Ἀραβίας καὶ νὰ τὴ συγκρίνῃς μὲ τὴν Ἑλλάδα στὴν ἔκτασι, τὸ κλίμα, τὰ προϊόντα, τὸν πληθυσμὸ. Ταξίδια στὸ χάρτη καὶ νοερά ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, στὴ Μέλκκ, "Αὐτεν Περσικὸν κόλπο. Τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς χώρας.

7. Ἰράκ

1. Ἡ χώρα. Τὸ Ἰράκ κατέχει τὸ μεγαλύτερον τμήμα τῆς πεδιάδας τῆς Μεσοποταμίας, ἀνάμεσα στοὺς δύο μεγάλους ποταμοὺς, τὸν *Εὐφράτη* καὶ τὸν *Τίγρη*. Συνορεύει μὲ τὴν Περσία, τὸ ὄροσδιο τοῦ Κουρδιστάν, τὴ Συρία, τὴν Ἀραβία καὶ ἕνα μικρὸν τμήμα τῆς βρέχεται ἀπὸ τὸν Περσικὸν κόλπο. Ἡ ἔκτασή τῆς 448.750 περίπου τ. χιλμ.

Ἡ χώρα χωρίζεται στὴν Ἄνω Μεσοποταμία ποὺ εἶναι καὶ τὸ ὄρεινὸν Κουρδιστάν καὶ στὴν Κάτω Μεσοποταμία, τὴν κυρίως πεδιάδα, μὲ πολὺ θερμὸ καλοκαίρι. Ἡ ζέστη εἶναι σχεδὸν ἀφόρητη, ὅταν φυσᾷ ὁ ἄνεμος *μόκκο*. Τότε οἱ ἄνθρωποι μένουσιν ἐν σπιτίωνι ἰδρωμένοι καὶ περιμένουσιν πότε νὰ νυχτώσῃ νὰ δρουσιστοῦν. Ὡστόσο ἐπειδὴ ἡ Μεσοποταμία διαρρέεται ἀπὸ τοὺς δύο εὐεργετικὸς ποταμοὺς (χωρὶς αὐτοὺς θὰ ἦταν ἔρημος) εἶναι εὐφορώτατη ἀπὸ τὸ 3.000 π.Χ. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκεῖ ἦσαν ὁ ἐπίγειος Παράδεισος, ἀπ' οὗ οὗ ὁ Θεὸς ἔδωκε τοὺς Πρωτόπλαστους. Παράγει σιτηρά, ὄσπρια, ρύζι, βαμπάκι, ἔσπεριδοειδῆ, χουρμάδες καὶ εἶδη κτηνοτροφίας. Οἱ φοίνικες στὶς ὄχθες τῶν ποταμῶν σχηματίζουσιν ὀλόκληρα δάση.

Κοντὰ πρὸς τὴν Μουσοῦλη βγαίνει πετρέλαιον καὶ διαχτετεύεται μὲ ὑπόγειους σωλῆνες ἐν τῇ λιμάνῃ τῆς Τρίπολης καὶ τῆς Χάϊρας. Ἀπὸ καὶ τὸ παίρουν τὰ πλοῖα καὶ τὸ πηγαίνουσιν ἐν τῇ λιμάνῃ τῆς γῆς. Ἄλλη πετρελαιοφόρος περιοχή εἶναι κοντὰ στὸν Περσικὸν κόλπον. Ἡ ἐτήσια παραγωγή πετρελαίου εἶναι 57 ἑκατομ. περίπου (6η τῆς γῆς, μετὰ τὴς Η.Π.Α., Σοβ. Ἐνωσῆ, Βενεζουέλα, Σαουδ. Ἀραβία, Κουβέιτ).

2. Πολιτικὴ κατάστασις. Τὸ Ἰράκ εἶναι δημοκρατία (μέλος τῆς Ἀραβικῆς Ὀμοσπονδίας) καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς εἶναι 6.500.000 περίπου κάτοικοι.

Εἰκ. 5. Ἀποψη τῆς Βαγδάτης ἀπὸ τὸ Τίγρη

Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ Βαγδάτη, ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο μὲ 750 χιλιάδες κατοίκους. Ἄλλες μεγάλες πόλεις ἡ Κερμπελά, ἱερὴ πόλις κοντὰ στὰ ἐρείπια τῆς Βαβυλώνας μὲ 80.000 κατοίκους, ἡ Μουσοόλη (κατ. 340.000) κέντρο πετρελαιοπαραγωγῆς καὶ βιομηχανίας ὑγρασιμάτων, ἡ Βασόρα μὲ 180 χιλ. περίπου κατοίκους· στὸ τέρμα τῶν σιδηροδρόμων Βαγδάτης, λιμάνι τοῦ Ἰράκ καὶ ἡ Κιρκούκ (κ. 120.000) μὲ πολλὰς πετρελαιοπηγές.

Ἱστορία. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα στὴ Μεσοποταμία ἤκμασε ὁ ἀσσυροβαβυλωνιακὸς πολιτισμὸς, ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους στὴν ἱστορία. Κέντρο τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ, ποὺ ἀπλώθηκε ὡς τὰ παράλια τῆς Μεσογείου καὶ ἐπηρέασε τὸν πολιτισμὸ τῶν Φοινίκων, ἦταν ἡ Βαβυλώνα. Ἐκεῖ φαίνεται νὰ εἶχε κτισθῆ ὁ Πύργος Βαβέλ.

8. Ἀρμενία

Εἶναι ὄρεινὴ χώρα, στὰ Ἀ. τῆς Μ. Ἀσίας καὶ συνορεύει μὲ τὴν Περσία καὶ τὴν Καυκασία. Ψηλότερο ὄρος εἶναι τὸ Ἰσαράτ (ὕψος 5160) γνωστὸ μας ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ἐκεῖ ἔχουν τὴς πηγές τους ὁ Εὐφράτης μὲ τὸν Τίγρη. Ν.Δ. τοῦ Ἀραράτ, ἀνάμεσα ἀπὸ βουνά, σχηματίζεται ἡ μεγάλη λίμνη Βάν, σὲ ὕψος 1.700 μ. ὑ.ε.θ.

Τὸ κλίμα τῆς Ἀρμενίας εἶναι ψυχρὸ ἀλλ' ὑγιεινὸ, κι οἱ κάτοικοι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Ἀπὸ τὰ γεωργικὰ τῆς προϊόντα κυριότερα εἶναι: σιτηρὰ, βαμπάκι, ρύζι, καπνός, σουσάμι καὶ ἄφθονα φρούτα (μήλα, καρύδια, κεράσια, ροδάκινα, σύκα, δαμάσκηνα, ἀχλάδια κ.ἄ.). Ἀπὸ τὰ ὄρυκτά τῆς, κυριότερο ὁ χαλκός.

Ἐπειδὴ οἱ Ἀρμένιοι ἀγαποῦν τὴν πατρίδα τους καὶ ζητοῦν νὰ κάμουν δικό τους κράτος, καταδιώκονται ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ Ρώσους κι ἀρκετοὶ ξενιτεύονται. Γιὰ τὸ λόγο τοῦτο, ἐνῶ ἡ χώρα τους ἔχει ἔκταση ἴση μὲ τὴν Ἑλλάδα περίπου, ὁ πληθυσμὸς μόλις φτάνει τὰ $2\frac{1}{2}$ ἑκατομ. κατοίκους. Σήμερα ἡ χώρα χωρίζεται σὲ τρεῖς περιοχές:

α') Τὴν *Τουρκικὴ Ἀρμενία*, μὲ πρωτεύουσα τὸ Ἐρζερούμ (κατ. 40 χιλ.) κτισμένη σὲ ὕψος 1.900 μ. καὶ μὲ σπουδαία στρατηγικὴ θέση, γιατί ἀπὸ δῶ διασταυρῶνεται οἱ δρόμοι πρὸς τὴν Τραπεζοῦντα, πρὸς τὴν Ρωσία καὶ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀσίας. Δευτερότερες πόλεις: τὸ Κάρς (κατ. 20 χιλ.), Βάν (κατ. 10 χιλ.) καὶ Βιτλὶς (κατ. 10 χιλ.).

β') Τὴ *Ρωσικὴ Ἀρμενία*, μὲ πρωτεύουσα τὸ Ἐριβάν (κατ. 500 χιλ. καὶ ὕψ. 1150 μ.) πρωτεύουσα τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ἀρμενίας καὶ σπουδαῖο βιομηχανικὸ, ἔμπορικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο.

Καὶ γ') τὴν *Περσικὴ Ἀρμενία*, μὲ πρωτ. τὴν Ταυρίδα (κ. 320 χιλ.).

Νότια ἀπὸ τὴν Ἀρμενία, ἀπλώνεται τὸ Κουρδιστάν, μ' ἔκταση 310.000 τ. χ., μοιρασμένο στὴν Τουρκία, Ἰράκ καὶ τὴν Περσία.

Οἱ Κοῦρδοι, 12 ἐκ. περίπου κάτοικοι, εἶναι αὐτόχθονοι ὀρεινοὶ λαός, πολὺ ὑπερήφανοι καὶ σκληραγωγημένοι, μὲ δική του γλῶσσα καὶ δικό του πολιτισμὸ. Σὰν τέτοιοι δὲν ἀνέχονται τὴ δουλεία καὶ ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ο.Η.Ε. νὰ γίνουν ἀνεξάρτητοι. Μεγάλῃ ἀνάπτυξη ἔχει πάρει στὰ τελευταῖα χρόνια τὸ ἔνοπλο ἀπελευθερωτικὸ κίνημα τῶν Κοῦρδων, στὴν κατεχόμενῃ ἀπὸ τὸ Ἰράκ περιοχὴ. ✓

9. Καυκασία

Εἶναι πρὸς Β. τῆς Ἀρμενίας μεταξὺ τῆς Κασπίας καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ φθάνει ὡς τὴν ὄροσειρὰ τοῦ Καυκάσου. Ἡ ἔκτασή τῆς εἶναι 470.000 τ.χ. κι οἱ κάτοικοι ὡς 9 ἑκατομμύρια. Τὴν εὐφορὴ κοιλάδα, ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν Καυκάσο καὶ τὰ βουνὰ τῆς Ἀρμενίας, ποτίζει ὁ ποταμὸς Σῦρος, ποὺ χύνεται στὴν Κασπία θάλασσα. Λίγα χιλιόμετρα ἀπὸ

τὴν ἐκβολὴ τοῦ ὁ Σῦρος ἐνώνεται μὲ τὸν Ἀράξη, ποῦ κατεβαίνει ἀπὸ τὸ ὄροπέδιο τῆς Ἀρμενίας.

Ἡ Καυκασία ἔχει κλίμα ἡπειρωτικὸ κι εἶναι χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ. Κυριότερα προϊόντα : σιτηρά, ὕσπρια, βαμπάκι, ρύζι, μετάξι, σφάγια, τυρί, βούτυρο κ.ἄ. Σπουδαία ὅμως πηγὴ πλοῦτου τῆς χώρας εἶναι τὸ πετρέλαιο ποῦ βγαίνει στὴν περιοχὴ τοῦ Βακοῦ, κοντὰ στὴν Κασπία θάλασσα. Τὸ πετρέλαιο Βακοῦ διοχετεύεται μὲ σωλῆνες, μήκους 840 χιλιομ, στὸ λιμάνι τοῦ Βατοῦμ καὶ μὲ τὰ πλοῖα μεταφέρεται στὰ κέντρα καταναλώσεως. Κάθε χρόνο διοχετεύονται ὡς 900.000 περίπου τόννοι πετρελαίου.

Ἡ Καυκασία ἀνήκει στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση κι ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο δημοκρατίες:

α) Τὴ δημοκρατία τῆς Γεωργίας, μὲ πρωτεύουσα τὴν Τυφλίδα (κατ. 700 χιλ.) καὶ ἐμπορικὸ λιμάνι τὸ Βατοῦμ στὸν Εὐξεινο.

Καὶ β) τὴ δημοκρατία τοῦ ρωσικοῦ Ἀζερμπαϊτζάν, μὲ πρωτεύουσα τὸ Βακοῦ (κ. 970 χιλ.), πόλη τοῦ πετρελαίου.

✓ 10. Ἰράν (Περσία)

Τὸ Ἰράν πιάνει τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ὁμώνυμου ὄροπεδίου, ἀπὸ τὴν Ἀρμενία ὡς τὸ Ἀφγανιστάν καὶ τὸ Βελουχιστάν. Πρὸς τὸν Βορρὰ συνορεύει μὲ τὴν Κασπία θάλασσα καὶ τὸ Τουρκεστάν καὶ πρὸς τὸ Νότο βρέχεται ἀπὸ τὸν Περσικὸ κόλπο. Τὸ μέσο ὕψος τοῦ ὄροπεδίου εἶναι 1000 μ. περίπου κι ἡ ἔκταση τῆς χώρας 1.650.000 τ. χιλμ.

Στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας μένουν ἀπέραντες ἐκτάσεις ἀκαλλιέργητες, γιατί ἡ γεωργία εἶναι πρωτόγονη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ ξηρικὸ κλίμα. Στὶς κοιλάδες ὅμως, πρὸς τὸ μέρος τῆς Κασπίας καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου, τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορο καὶ καλλιεργοῦνται σιτηρά, καπνός, βαμπάκι, ρύζι (ιδίως στὶς ἀκτὲς τῆς Κασπίας ποῦ τὰ χωράφια εἶναι ποτιστικά), ὀπωροφόρα δένδρα, ἀμπέλια κ. ἄ. Ἐπίσης ἔχει μεγάλη κτηνοτροφία, βιοτεχνία ταπήτων καὶ πολλὲς πετρελαιοπηγές. Τὸ ἔδαφος εἶναι πλούσιο καὶ σὲ ὄρυκτά (ἀλάτι, χαλκός, χρυσός κ.ἄ). Ἀλλὰ αὐτά, ὅπως καὶ ὁ γενικώτερος πλοῦτος, μένουν ἀνεκμετάλλευτα, γιατί ἡ χώρα βρίσκεται σὲ μεγάλη οἰκονομικὴ καθυστέρηση καὶ δὲν ἔχει ἀναπτυγμένη συγκοινωνία καὶ βιομηχανία.

Ἡ Περσία εἶναι ἀνεξάρτητο βασίλειο μὲ 20 ἑκατ. περίπου κατοίκους κι ὁ βασιλιάς λέγεται *Σάχης*. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ *Τεχεράνη* ἀνάμεσα σὲ καλλιεργημένη πεδιάδα, 1130 μ. ψηλὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, μὲ πληθυσμὸ 1.600.000 κατ. περίπου. Ἀπὸ τὶς ἄλλες πόλεις σπουδαῖες εἶναι ἡ *Ταυρίς* (ὕψ. 1350 μ., κάτ. 320 χιλ.) πρωτεύουσα τῆς Περσικῆς Ἀρμενίας· τὸ *Ἰσπαχάν* (ὕψ. 1600 μ., κάτ. 280 χιλ.) παλιὰ πρωτεύουσα τῆς Περσίας, ἡ *Μεσέντ* (κ. 260 χιλ.), ἡ *Χαμαδάν* (ὕψ. 1900 μ., κάτ. 110 χιλ.), ἡ *Χιζάρ* (ὕψ. 1450 μ., κάτ. 185.000) καὶ τὸ *Ἀμπαντάν*, κ. 250.000, ὅπου τὰ περίφημα διύλιστήρια πετρελαίων.

Ὁ συντομώτερος δρόμος ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα στὴν Περσία εἶναι μὲ λεωφορεῖα αὐτοκίνητα, πού κάνουν τὴ συγκοινωνία Βηρυτοῦ-Βαγδάτης-Βασόρας. Στὴν Τεχεράνη μποροῦμε νὰ πᾶμε πρὸς γρήγορα μὲ ἀεροπλάνο.

Στὸ ἐσωτερικὸ ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ καραβάνια, αὐτοκίνητα ὅπου ὑπάρχουν δρόμοι, καὶ τὸν ὑπεριφανικὸ σιδηρόδρομο πού συνδέει τὴν Κασπία θάλασσα μὲ τὸν Περσικὸ κόλπο. ✓

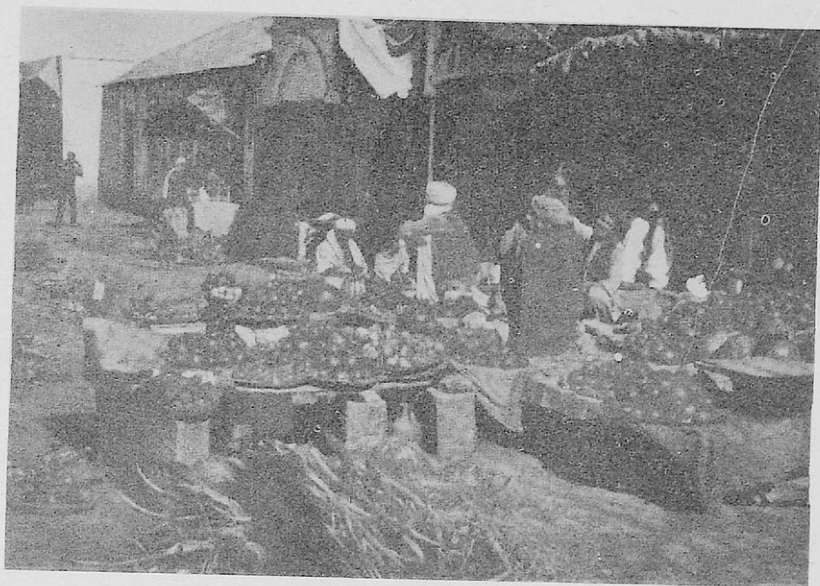
✓ 11. Ἀφγανιστάν καὶ Βελουχιστάν

Οἱ χῶρες αὐτὲς πιάνουν τ' ἀνατολικὸ μέρος τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Ἰράν καὶ συνορεύουν μὲ τὶς Ἰνδίες. Ἡ περιοχὴ εἶναι ὄρεινὴ (ψηλότερη κορυφὴ *Κοχί Μπαμπά* 5000 μ.). Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὴν κτηνοτροφία καὶ τὴ γεωργία.

Τὸ Ἀφγανιστάν (βλέπε τὰ σύνορά του στὸ χάρτη) ἔχει ἔκταση 657.500 τ.χ. καὶ 12.000.000 περίπου κατοίκους. Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ *Καμπούλ* σὲ ὕψος 1760 μ. μὲ 210 χιλ. κατοίκους περίπου, μεγάλο ἐμπορικὸ κέντρο. Ἀπὸ τὶς ἄλλες πόλεις σπουδαιότερες εἶναι ἡ *Κανταχάρ* (90 χιλ.) καὶ ἡ *Χεράτ* (180 χιλ.), κέντρο συγκοινωνίας τῶν καραβανίων πού ταξιδεύουν ἀπὸ τὴν Περσία πρὸς τὴν Κεντρικὴ Ἀσία. Τὸ Ἀφγανιστάν εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος κι ὁ ἡγεμόνας του λέγεται *Ἐμίρης*.

Εἰκ. 6. Διύλιστήρια καὶ λιμάνι τοῦ Ἀμπαντάν

Εικ. 7. Λαϊκή αγορά στη Κανταχάρ

Τὸ Βελουχιστάν εἶναι μικρότερο μὲ 500.000 τ. χιλμ. καὶ πολὺ ἀραιοκατοικημένο, γιατί μεγάλο μέρος πιάνει ἡ ἔρημος Γεδρωσία, γνωστή μας ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας εἶναι περίπου 950 χιλ. κάτοικοι.

Τὸ ἄλλοτε Ἰνδικὸ Βελουχιστάν (ἐκτασὴ 350 τ. χιλ., κατ 870 χιλ.) ποὺ ἀνήκε στὴν Ἀγγλία, ἀπὸ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1947, ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ Πακιστάν. Κυριότερες πόλεις ἐδῶ, ἡ Κουέτα (κ. 65 χιλ.), χτισμένη σὲ στρατηγικὴ θέση καὶ ἡ Κελὰτ (κ. 15 χιλ.). Ὡς τὴν Κουέτα φθάνει ὁ σιδηρόδρομος ἀπὸ τὴν Ἰνδία. Τὸ ὑπόλοιπο τμῆμα τοῦ Βελουχιστάν, (ἐκτ. 150.000 τ.χ.), ἀνήκει στοῦ Περσικοῦ κράτος. Μεγαλύτερη πόλη, τὸ Μπάμ (10 χιλ. κ.).

Ἔργασίες: 1) Νὰ σχεδιάσῃς τὸ χάρτη τῆς Πρόσω Ἀσίας καὶ νὰ χωρίσῃς τὰ ἀνεξάρτητα κράτη μὲ ἰδιαίτερο χρῶμα. 2) Νὰ συγκρίνῃς μία - μία τίς χώρες τῆς Πρόσω Ἀσίας μὲ τὴν Ἑλλάδα στὴν ἐκτασὴ, τὸ ἕλιμα, τὰ προϊόντα καὶ νὰ βγάλῃς συμπεράσματα. 1) Νὰ βρῆς τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῆς Βαγδάτης, τῆς Ἀγκυρας, τῆς Τεχεράνης 4) Ταξίδια ἀπὸ τὸ χάρτη καὶ νοερά, στὶς πρωτεύουσες τῶν χωρῶν τῆς Πρόσω Ἀσίας.

✓ II. ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

✓ Α'. ΟΙ ΠΡΩΗΝ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΕΣ ΙΝΔΙΕΣ

Πρὶν ἀπ' τὸν τελευταῖο Μεγ. πόλεμο ὁλόκληρη ἡ περιοχή τῆς Νοτίου Ἀσίας, ἀπὸ τὸν Ἰνδὸ ποταμὸ ὡς τὴν Βιρμανία καὶ ἀπὸ τὰ Ἰμαλάια ὡς τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό, ἦταν ἀποικίες τῆς Μεγ. Βρετανίας, μὲ τ' ὄνομα «Βρετ. Ἰνδίες». Ἡ ἔκταση τῶν Βρετ. Ἰνδιῶν ἦταν 4.100.000 περίπου τ.χ. καὶ ὁ πληθυσμὸς 530 ἐκ. κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι τῆς ἀπέραντης μὰ καὶ πλοῦσιας αὐτῆς χώρας ἐπὶ αἰῶνες ἀγωνίζονταν ν' ἀποκτήσουν τὴν ἐλευθερία τους, μὰ δὲν τὸ κατόρθωσαν. Τέλος τὸν Αὐγούστο τοῦ 1947 ὁ Ο.Η.Ε. κήρυξεν τὴν χώρα ἐλεύθερη καὶ ἀπέτέλεσε σὲ τρεῖς νέες δημοκρατίες: Ἰνδίας, Πακιστὰν καὶ Κεϋλάνης. ✓

✓ 1. Ἰνδία

1. Θέση καὶ ἔκταση. Ἡ Ἰνδία ἀπλώνεται ἀπὸ τὸν Ἰνδὸ ποταμὸ ὡς τίς ἐκβολές τοῦ Γάγγη καὶ μοιάζει μὲ τετράστιο τρίγωνο. Ἡ βᾶση τοῦ τριγώνου τοῦτου στήριζεται στὴν ὄροσειρὰ τῶν Ἰμαλαίων, πού σὰν τεῖχος προστατεύει τὴν πλούσια χώρα ἀπὸ τοὺς ἀνέμους τοῦ Βορρᾶ καὶ ἡ κορυφή του εἰσχωρεῖ στὰ νερά τοῦ Ἰνδικοῦ. Ἐκταση 3.050.000 περίπου τ.χ.

2. Τὸ ἔδαφος. Ἀπὸ γεωγραφικὴ ἀποψη, ἡ Ἰνδία χωρίζεται σὲ τρεῖς τμήματα: Στὴν ὄροσειρὰ τῶν Ἰμαλαίων, στὴν μεγάλη πεδιάδα τῆς Ἰνδίας καὶ στὴν τριγωνικὴ χερσόνησο τοῦ Δεκάν.

α') Ἡ ὄροσειρὰ τῶν Ἰμαλαίων ἔχει μῆκος 2.400 χιλμ. καὶ πλάτος 250 χιλμ. μὲ κυρτὸ τόξο πρὸς τὸ δυτικὸ μέρος. Στὸ ἄνοιγμα τοῦ τόξου αὐτοῦ εἶναι ἡ ἀυτόνομη χώρα Κασμίρ, πού μὲ τὸ μαλλὶ τῶν προβάτων της γίνονται τὰ γνωστὰ μάλλινα κασμίρια.

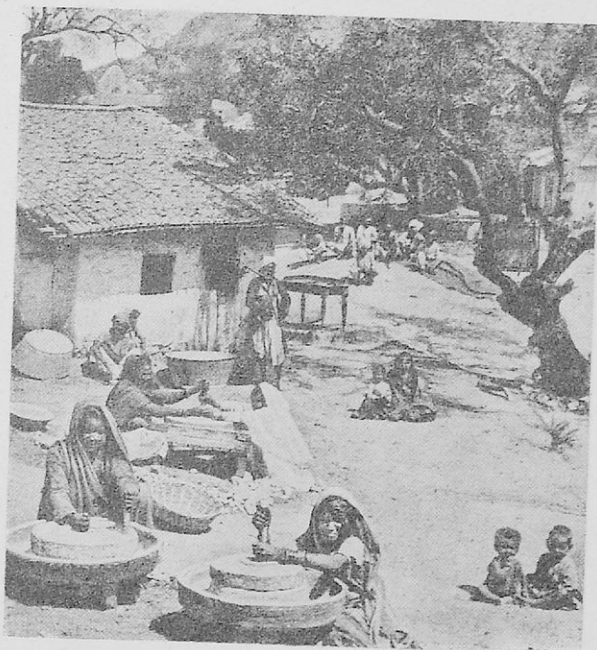
Οἱ ψηλότερες κορυφές τῆς ὄροσειρᾶς Ἐβερεστ (8.845 μ.) καὶ Καντζιασάν (7.580 μ.) εἶναι στὸ ἀνατολικὸ μέρος. Κατὰ καιροὺς πολλὲς ἀποστολές πολμηρῶν ἐξερευνητῶν, μαρτύρων τῆς ἐπιστήμης, ἐπιχείρησαν νὰ ἀνεβοῦν στὴν κορυφή Ἐβερεστ, ἀλλὰ χάθηκαν μέσα στίς ἀπύθμενες χαράδρες, πού εἶναι γεμάτες ἀπὸ αἰώνια χιόνια καὶ πάγους. Τέλος ἡ κατάκτηση τῆς κορυφῆς Ἐβερεστ ἔγινε στίς 27 Μαΐου, τοῦ 1953 ἀπὸ Ἀγγλικὴ ἀποστολή, ὑπὸ τὸ Βρεττανὸ συνταγματάρχη Χάντ.

β') Ἡ μεγάλη πεδιάδα στὰ νότια τῶν Ἰμαλαίων, ἐπειδὴ ποτίζεται

από τρία μεγάλα ποτάμια, είναι η πλουσιότερη περιοχή των Ινδιών και η πιο πυκνοκατοικημένη. Στο βόρειο μέρος της είναι παρθένα δάση, ή ζούγκλα των Ινδιών κι εκεί ζούν ελέφαντες, ρινόκεροι, λιοντάρια, τίγρεις, μεγάλα φίδια κι άλλα θηρία.

γ') Τέλος η χερσόνησος Δεκάν είναι οροπέδιο που κλείνεται από τα όρη: Ανατολικά και Δυτικά Γαταία.

3. Το κλίμα. Το κλίμα ρυθμίζεται από τους περιοδικούς ανέμους, «μουσσώνες», που πνέουν έξι μήνες από τον Ινδικό ωκεανό προς την ξηρά και έξι μήνες από τα Ιμαλάια προς τη θάλασσα. Αιτία των μουσσώνων είναι η διαφορά θερμοκρασίας που υπάρχει μεταξύ της ξηράς και της θάλασσας. Έτσι από το Μάιο ως τον Οκτώβριο, που η θερμοκρασία της ξηράς, και ιδίως των παραλιών περιοχών, είναι ψηλότερη από την θερμοκρασία της θάλασσας, φυσούν οι ύγροι «θερινοί μουσσώνες» από τον Ινδικό και φέρνουν μεγάλες βροχές. Στο κέντρο, οι βροχές είναι λιγιστές. Τους άλλους μήνες, που η θερμοκρασία της ξηράς είναι χαμηλότερη από της θάλασσας, φυσούν οι «χειμερινοί μουσσώνες» προς τον ωκεανό και φέρνουν κρύο. Τα παράλια έχουν πάντα πολύ ήπιο χειμώνα και θερμή άνοιξη.

Εικ. 10. 'Η ζωή σ' ένα Ινδικό χωριό. Γυναίκες άλθουν σιτάρι με πρωτόγονους χειρόμυλους.

Εικ. 8. Ἡ Βομβέη τῆ νύχτα

Τέτοιοι περιοδικοί άνεμοί πνέουν καί σ' ἄλλες χώρες, ὅπως στίς ἀκτὲς τῆς Αὐστραλίας, Γουινέας, Βενεζουέλας κτλ.

4. Τὰ νερά. Ἀπὸ τίς καταρρακτώδεις βροχές ποὺ πέφτουν στίς νότιες πλαγιές τῶν Ἰμαλαίων, ὅταν φθάνουν ἐκεῖ οἱ ὕγροι άνεμοὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, σχηματίζονται τρεῖς μεγάλοι ποταμοί: ὁ Ἰνδός, ποὺ ποτίζει τὸ δυτικὸ μέρος τῆς μεγάλης πεδιάδας, ὁ Γάγγης, ποὺ ποτίζει τὴν κεντρικὴ ἀνατολικὴ πεδιάδα, πλωτός κι ὁ Βοαγματοῦτοας. Ὁ τελευταῖος ἔχει τίς πηγές του πίσω ἀπὸ τὰ Ἰμαλάια, κοντὰ στίς πηγές τοῦ Ἰνδοῦ, περνάει σ' ἄγρια φαράγγια τῶν ἀνατολικῶν Ἰμαλαίων, ὕστερα στρέφεται στὰ δυτικὰ κι ἐνώνεται μὲ τὸ Γάγγη. Οἱ δύο ποταμοὶ σχηματίζουν κατόπιν τὸ μεγαλύτερο Δέλτα τοῦ κόσμου, τετραπλάσιο σὲ ἔκταση ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο καὶ καλλιεργεῖται ἐντατικὰ.

5. Τὰ προϊόντα. Ἡ Ἰνδία εἶναι χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ, φημισμένη γιὰ τὴν εὐφορία καὶ τὸν πλοῦτο της, ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ. Κυριότερα προϊόντα: δημητριακὰ, ὕσπρια, ρύζι (55 ἑκατομ. τόννους τὸ χρόνο) βαμπάκι, καφές, καπνός (2η τῆς γῆς μετὰ τίς Η.Π.Α. ὅη ἡ Ἑλλάδα) κεχρί, σάι, ζάχαρη, σουσάμι, λινάρι, φρούτα, λαχανικὰ, κλουτσούκ, μετάξι, γιούτα (ἀπ' ὅπου κατασκευάζονται σακκιά καὶ

σχοινιά), κάνναβι κ.ά. Στο βαμπακί έρχεται τρίτη, μετά τις Η.Π.Α. και τη Σοβ. Ένωση και δεύτερη τής γής στο ρύζι, μετά την Κίνα.

Η Ίνδια θεωρείται ή μεγαλύτερη κτηνοτροφική χώρα τής γής.

Από τὰ όρυκτά τής χώρας κυριότερα είναι : άλάτι, σίδηρος, χαλκός, χρυσός, μόλυβδος, μαγγάνιο κ.ά. Στην παραγωγή μαγγανίου έρχεται δεύτερη τής γής.

6. Βιομηχανία και έμπόριο. Η βιομηχανία άφορά είδη ύφαντουργίας, σιδηρουργίας, χάλυβος και άγγειοπλαστικής. Επίσης υπάρχει ζωηρό έμπόριο εξαγωγών και εισαγωγών.

Μεγάλη σημασία, για την έθνική οικονομία τής μεγάλης χώρας, έχει τὸ νέο φράγμα πὸν έχει γίνει στην πόλη Ναγκάλ, κάτω από τὰ Ίμαλάια. Τὸ μήκος τοῦ φράγματος είναι 5.100 μ., τὸ ὕψος 222 μ. κι έχουν εγκατασταθῆ εκεί δύο μεγάλα έργοστάσια (ήλεκτρισμοῦ και λιπασμάτων).

Παρά τὸν πλοῦτο της, ή χώρα είναι οικονομικά καθυστερημένη. Μόλις τώρα αρχίζει νά φτιάχνει όρισμένα έργα βαρειᾶς βιομηχανίας. Με την έλλειψη τής βιομηχανίας και, συνεπῶς, τής γενικώτερης οικονομικῆς ανάπτυξης, οἱ Ίνδοι ὑποφέρουν από την ανεργία, τὸν ὑποσιτισμὸ και τις άσχημες συνθήκες ζωῆς. Οἱ περισσότεροι ζοῦν σ' ἄθλιες καλύβες και καλλιεργοῦν τή γῆ με πρωτόγονα μέσα.

7. Θρησκείες. Οἱ Ίνδοι ανήκουν σὲ πολλές θρησκείες : Ἐπικρατέστερη είναι ή Βραχμανική θρησκεία στην ὅποια ανήκουν τὰ 70% σχεδὸν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἀκολουθοῦν ὁ Βουδδισμὸς κι ὁ Φετιχισμὸς πὸν είναι θρησκεία εἰδωλολατρική.

8. Συγκοινωνία. Σιδ. δίκτυο μήκους 56.000 χιλμ., ὄδικὸ 660.000 χιλμ., ποταμόπλοια, πλοῖα, 85 αερολιμένες.

9. Ἐκπαίδευση. 44 πανεπιστήμια (ἀρχαιότερο τής Καλκούτας) και 450 ανώτερες σχολές. Καταβάλλεται προσπάθεια για τή μεγαλύτερη ανάπτυξη και τὸ συγχρονισμὸ τής εκπαίδευσως τής χώρας.

10. Πληθυσμὸς. 440.000000 περίπου κάτοικοι (ἀπογρ. 1961).

11. Πολίτευμα. Δημοκρατία (μέλος τής Βρετ. Κοινοπολιτείας). Διαιρεῖται σὲ 15 ὀμόσπονδες πολιτείες κατὰ τὸ σύστημα τῶν Η.Π.Α.

12. Πόλεις. Πρωτεύουσα τής χώρας είναι τὸ Νέον Δελχι (κ. 280.000), σπουδαῖος κόμβος ὀδικῶν και σιδηρ. συγκοινωνιῶν.

Από τις άλλες πόλεις κυριότερες είναι : Τὸ Δελχι (κάτ. 920.000). Η Βομβάνη (κ. 2.900.000), κτισμένη σὲ νησί, μ' εὐρύχωρο λιμάνι,

σπουδαία βιομηχανία, ναυπηγεῖα καὶ μεγάλο κέντρο ἀγορᾶς βάμβακος. Μόνο ἡ βιομηχανία βάμβακος ἀπασχολεῖ 160 χιλ. ἐργάτες. Ἡ Καλκούτα (κ. 3.100.000), κτισμένη στὸ Δέλτα τοῦ Γάγγη, μὲ μεγάλο λιμάνι, διεθνὲς κέντρο στὸ ἐμπόριο ἰούτης κι ἀπ' τὰ ἐμπορικότερα κέντρα τῆς Ἀνατολῆς. Τὰ πλοῖα γιὰ νὰ φθάσουν στὴ Καλκούτα, ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό, ταξιδεύουν 200 χιλμ. μέσα στὸ Δέλτα τοῦ Γάγγη, ἀνάμεσα ἀπὸ δάση φοινίκων κ.ἄ. δένδρων. Ἡ κυρίως πόλη χωρίζεται στὴ «Μαύρη Πόλη», ποὺ κατοικεῖται ἀπὸ ντόπιους, καὶ στὴ «Λευκὴ Πόλη», ποὺ κατοικεῖται ἀπὸ λευκοὺς (πρὸ παντὸς Εὐρωπαίους) καὶ ἔχει ὠραίους δρόμους μὲ μεγαλοπρεπῆ κτίρια κ.τ.λ.

Ἡ Μαδράς (κ. 1.500.000), ἡ Χαϊντεραμπάντ (κ. 1.100.000) μεγάλο ἐμπορικὸ κέντρο, ἡ Ναγκπούρ (κ. 650 χιλ.) καὶ ἡ Άγκρα (κ. 380 χιλ.).

2. Πακιστάν

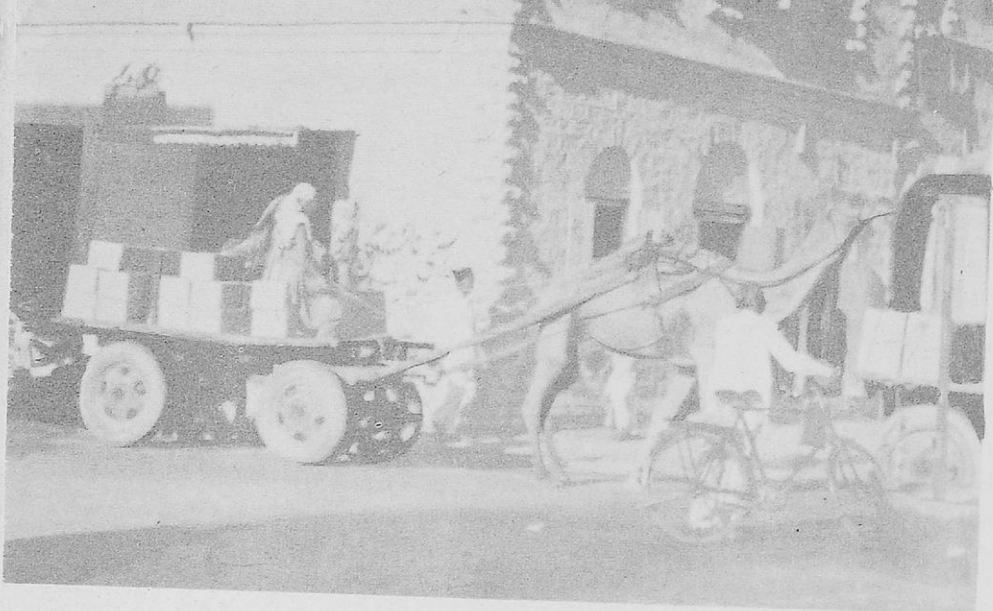
Ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο χωριστὰ τμήματα : Τὸ Ἀνατολικὸ Πακιστάν καὶ τὸ Δυτικὸ Πακιστάν. Τὸ πρῶτο περιλαμβάνει τὶς ἐπαρχίες τῆς Ἀνατολ. Βεγγάλης καὶ τὴν περιοχὴ τοῦ Ἀσάμ (βλέπε στὸ χάρτη) κι ἔχει κλίμα θερμὸ καὶ ὑγρὸ. Τὸ δεύτερο, ποὺ εἶναι καὶ μεγαλύτερο, περιλαμβάνει τὴν Πενταποταμία ὡς τὶς ἐκβολὲς τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τὸ Ἰνδικὸ Βελουχιστάν, τὸ Πεντζάμ (Πενταποταμία), τμήμα τοῦ Ἀφγανιστάν κι ἔχει ψυχρὸ χειμῶνα καὶ θερμὸ καλοκαίρι (κλίμα ἡπειρωτικὸ).

2. **Ἔκταση.** 947.000 τ. χιλμ. περίπου.

3. **Προϊόντα.** Εἶναι ὁ μεγαλύτερος σιτοβολῶνας τῆς Ἀσίας γιατί ἔχει τὸ τελειότερο ἀρδευτικὸ σύστημα τοῦ κόσμου. Ἐκτὸς τοῦ φράγματος Λούδ τοῦ Ἰνδοῦ ἀπ' ὅπου, καθὼς γνωρίζομε, ἀρδεύονται $5\frac{1}{2}$ ἐκ. στρέμματα, γίνονται καὶ ἄλλα ἔργα ν' ἀξιοποιηθῇ ἀκόμη 50 ἐκατ. στρέμματα. Μὲ τὴν κατασκευὴ ὑδροηλεκτρικῶν ἔργων καταβάλλονται προσπάθειες ν' ἀναπτυχθῇ ἡ βιομηχανία (ὕφαντουργίας, ζαχαρώδεις, χάρτου, λιπασμάτων κτλ..) καὶ ν' ἀξιοποιηθῇ ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος (γαϊάνθρακες, χρῶμιο, πετρέλαιο κ.ἄ.). Ἐξάγει κυρίως σιτηρά, ρύζι (3η τῆς γῆς μετὰ τὴν Κίνα καὶ Ἰνδία, 4η ἡ Ἰαπωνία), βαμβάκι, βαμβάκοςπορο, ἰούτα, δέρματα.

4. **Συγκοινωνία.** Σιδ. δίκτυο 11.200 χιλμ., ὁδικὸ 200.000 χιλμ. ποταμόπλοια, πλοῖα, ἀεροδρόμια.

5. **Θρησκεία.** Οἱ περισσότεροὶ κάτοικοι (τὸ 80%), εἶναι Μωα-

Είκ. 9. Δρόμος στο Καράτσι

μεθanoi και ακολουθούν οι Ίνδοιστάι. Οι υπόλοιποι είναι Χριστιανοί.

6. Έκπαίδευση. 6 Πανεπιστήμια, 3 Πολυτεχνεία, 190 Άνώτερες σχολές κτλ. Παρ' όλα αυτά, τὰ 80% του λαού είναι αναλφάβητοι.

7. Πληθυσμός. 95.000.000 περίπου κάτοικοι (άπογρ. 1961).

8. Θρησκεία. Μωαμεθανική.

9. Πολίτευμα. Δημοκρατία (μέλος Β.Κ.).

10. Πόλεις. Πρωτεύουσα του Πακιστάν είναι τὸ Καράτσι, στις ἐκβολές του Ίνδου με 1.150.000 κατοίκους περίπου. Είναι πόλη συγχρονισμένη με πλατεῖς δρόμους, ώραϊες και νέες οἰκοδομές, ἀρκετὰ εκπαιδευτικά ἰδρύματα, βιβλιοθήκες, μουσεῖα, θέατρα, διεθνή ἀερολιμένα κτλ. Ἀκόμη είναι ἕδρα μεγάλων ἐμπορικῶν και βιομηχανικῶν οἰκῶν γιατί τὸ λιμάνι της ἔχει μεγάλη κίνηση.

Ἄλλες σπουδαῖες πόλεις: ἡ Λαχώρη (850.000 κατ.), και ἡ Ντάκκα (410.000 κατ.), μεγάλο κέντρο ὕφαντουργίας στο Δέλτα του Γάγγη, πρωτ. του Ἄν. Πακιστάν.

Κράτη Ἰμαλαίων. Στην περιοχή τῶν Ἰμαλαίων είναι 4 κράτη:

α') Ἡ Δημοκρατία του Κασμῆρ, νέον κράτος μ' ἔκταση 240.000 τ.χ. και πληθυσμὸ 4.400.000 κ. Πρωτεύουσα : Συναγκάρ (150.

χιλ. κ.). Το Κασμήρ διεκδικείται από την 'Ινδία και το Πακιστάν.

β') **Τὸ Νεπάλ**, χώρα ὄρεινή, (ψηλότερο σημεῖο τὸ "Ἐβερεστ 8.845 μ.), μ' ἔκταση 140.800 τ.χ. καὶ πληθυσμὸ 9.500.000 περίπου κατοίκους. Πρωτ. τὸ Χαϊμαντὸ μὲ 110.000 περίπου κατοίκους.

γ') **Τὸ Μπουρνάν** μ' ἔκταση 47.000 τ.χ. καὶ 65.000 περίπου κατοίκους. Τὰ δύο τελευταῖα κράτη διεκδικοῦνται ἀπὸ τὴν Κίνα καὶ τὴν 'Ινδία.

δ) **Σικκίμ**. Μικρὸ βασίλειο, σφηνωμένο μεταξὺ τοῦ Μπουρνάν καὶ Νεπάλ μ' ἔκτασι 700 τ.χ. καὶ 165.000 κ. Τὸ Σικκίμ εἶναι στὸ χαμηλότερο αὐχένα τῶν Ἰμαλαίων καὶ ἔχει πλούσιες κοιλάδες. Ἐπειδὴ ἀπὸ ἐκεῖ περνάει ὁ δρόμος, ἀπὸ τὶς πεδιάδες τῆς 'Ινδίας στὸ ὄροπέδιο τοῦ Θιβέτ, ἡ χώρα ἔχει μεγάλη στρατιωτικὴ σημασία καὶ εἶναι ὑπὸ τὴν προστασία τῆς 'Ινδίας.

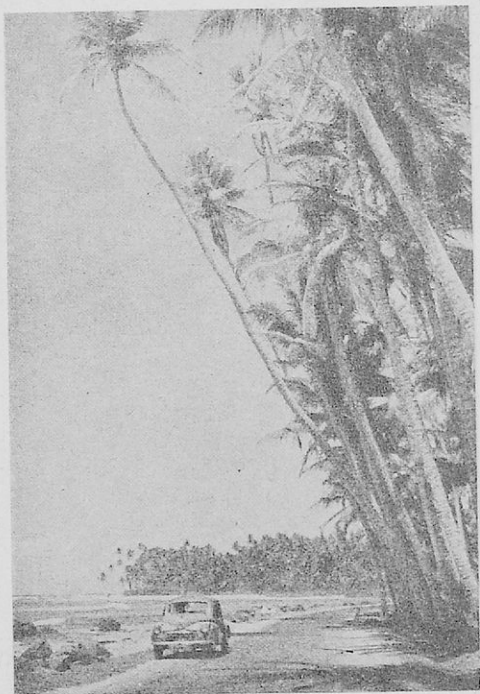
✓ 3. Κεϋλάνη

1. Θέση καὶ ἔκταση. Ἡ Κεϋλάνη εἶναι νῆσος, ἀπέναντι ἀπὸ τὴν 'Ινδικὴ χερσόνησο καὶ ἔχει ἔκταση 65.610 τ.χ.

2. Μορφολογία ἐδάφους. Τὸ βόρειο τμήμα εἶναι πεδινὸ καὶ ἡ ὑπόλοιπη χώρα, ἰδίως τὸ κέντρο, εἶναι ὄρεινὴ μὲ ψηλότερη κορφή 2.538 μ.

3. Κλίμα καὶ βλάστηση. Τὸ κλίμα ἐδῶ εἶναι τροπικὸ ἀλλ' ὑγιεινὸ, μὲ ἀφθονες βροχὲς καὶ μεγάλη βλάστηση. Ἔχει τὰ πυκνότερα δάση τῆς γῆς. Στὶς πλαγιὰς τῶν βουνῶν εἶναι μεγάλες φυτεῖες τσαγιοῦ, καφέ, καουτσούκ, κανέλας βανίλιας καὶ ἄλλων ἀρωματικῶν φυτῶν (μπαχαρικῶν). Στὴ ζούγκλα ζοῦν πολλὰ ἄγρια ζῶα ὅπως ἐλέφαντες, λεοπαρδάεις, φίδια, διάφορα εἶδη πουλιῶν κ.ἄ.

4. Προϊόντα. α') **Γεωργικά:** ρύζι (βασικὴ τροφὴ τῶν κατοίκων), τσάι,

Εἰκ. 14. Συστάδες κοκοδεντῶν στὴν ἀκτὴ τῆς Κεϋλάνης.

καουτσούκ, λάδι από κόκο, ίνες από κόκο για χαλιά, ζαχαροκάλαμο, μπαχαρικά, καπνός και άφθονα φρούτα.

β') **Δασικά:** ξυλεία πολύτιμη και άφθονη, δέρματα άγρίων ζώων.

γ) **Άλιευτικά:** ψάρια, μαργαριτάρια.

δ) **Όρυκτά:** σίδηρος, γραφίτης, μαγγάνιο, χρυσός, λευκόχρυσος, νικέλιο, κολβάτιο, χαλκός, κασσίτερος, όλα σχεδόν.

5. **Έμπόριο-Συγκοινωνία.** 'Εξάγει απ' όλα σχεδόν τὰ προϊόντα και εισάγει βιομηχανικά είδη και μηχανήματα. 'Οδικό και σιδ. δίκτυο σχετικῶς καλό. Μεγαλύτερο λιμάνι εἶναι τοῦ Κολόμπο, ὅπου πιάνουν ὅλα σχεδόν τὰ πλοῖα και τ' ἀεροπλάνα ποῦ ταξιδεύουν πρὸς τὴν 'Ανατολή ἢ και τ' ἀνάπαλι.

6. **Θρησκεία.** Βουδιστὲς 60%, 'Ινδουιστὲς 22%. (Οἱ ὑπόλοιποι Μωαμεθανοὶ και Χριστιανοί).

7. **Έκπαίδευση.** 'Απὸ τὸ δημοτικὸ ὡς τὸ πανεπιστήμιο παρέχεται δωρεάν. Μολαταῦτα ἡ χώρα ἔχει πολλοὺς ἀναλφάβητους.

8. **Πληθυσμός.** 10.700.000 περίπου κάτ. (πυκν. 151 κατὰ τ.χ.).

9. **Πολίτευμα.** 10.800.000 περίπου κάτοικοι.

10. **Κυριότερες πόλεις.** Τὸ Κολόμπο, ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τοῦ νησιοῦ, πρωτεύουσα και λιμάνι, μὲ 500.000 περίπου κατοίκους. 'Εδῶ συγκεντρώνεται τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἐξαγωγικοῦ και εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς νήσου. "Άλλες πόλεις: 'Η Τζάφνα (κ. 80.000), λιμάνι στὸ βορειότερο μέρος τῆς νήσου, τέρμα σιδ. Κολόμπο - Τζάφνας. 'Η συγκοινωνία Τζάφνας μὲ τὴν ἀπέναντι ἀκτῆ τῆς 'Ινδίας γίνεταί μὲ πορθμεῖα (φέρρυ - μπῶτ). 'Η Γκάλ (κ. 55.000).

Έργασίες: 1) Νὰ ὀνομάσῃς τὰ μεγαλύτερα ἔρη και οἱ ποταμοὶ τῆς 'Ινδίας. 2) 'Επίσης τὰ γεωργικὰ προϊόντα και τὰ κυριότερα λιμάνια. 3) Τί ξέρετε γιὰ τὴν Κεϋλάνη; 4) 'Απὸ ποῖο λιμάνι θὰ περάσωμε γιὰ νὰ πῶμε ἀπὸ τὸν Πειραιά στὴν Καλκούτα; 5) Νὰ βρῆς πόσα χιλιόμετρα εἶναι ἀπὸ τὴ Βομβάη στὸ Δελχί. 6) Νὰ συμπληρώσῃς τὴ Χαρτογραφία τῶν πρώην Βρετανικῶν 'Ινδιῶν.

Β' ΙΝΔΟΚΙΝΑ

1. **Ἡ χώρα.** 'Ινδοκίνα ἢ 'Ινδοκινεζικὴ χερσόνησος, λέγεται ἡ μεγάλη χερσόνησος ποῦ ἀπλώνεται ἀπὸ τὴν Κίνα και τίς 'Ινδίες ὡς τὸν Κόλπο τοῦ Ταγγίνου. "Εκτασὴ 2.060.000 τ.χ.

'Η χώρα ἀποτελεῖται ἀπὸ ὄροσειρὲς κι ἀναμεσά τους σχηματί-

ζονται τα βαθύπεδα των μεγάλων ποταμών 'Ιρραβάντ, Σάλοιν, Μενάμ και Μεκόγκ. Η κεντρική όροσειρά, προχωρώντας προς τα νότια, σχηματίζει, τη Μαλαιική χερσόνησο που πλησιάζει τον 'Ισημερινό.

2. Κλίμα - Προϊόντα. Τα βόρεια τμήματα της χώρας έχουν ψυχρούς χειμώνες ενώ τα νότια έχουν κλίμα ήμισυτροπικό έως τροπικό με άφθονες βροχές, μεγάλη υγρασία και γιγαντιαία βλάστηση. Τα 40% του εδάφους είναι δάση (τα περισσότερα παρθένα) και τεράστιες εκτάσεις σκεπάζονται από ζούγκλες*.

Η 'Ινδοκίνα είναι πλούσια χώρα με κυριότερα γεωργικά προϊόντα: ρύζι (που αποτελεί βασική τροφή των πληθυσμών όλης της Νοτίου και Ανατολικής 'Ασίας), βαμβάκι, αραβόσιτος, καουτσούκ, ζαχαροκάλαμο, καπνός, τσάι, ινδικό κ.ά. Επίσης παράγει άφθονη κι εκλεκτή ξυλεία, έχει μεγάλη κτηνοτροφία, πολλά όρυκτα (γαϊάνθρακες, σίδηρος, χάλκός, μόλυβδος, κασίτερος, ψευδάργυρος, χρυσός, πετρέλαιο κ.ά.) και πολύτιμους λίθους.

3. Πληθυσμός. 95.000.000 περίπου κάτοικοι.

4. Συγκοινωνία. 'Επειδή η χώρα σκεπάζεται από παρθένα δάση και ζούγκλες, η σιδηροδρομική και η οδική συγκοινωνίες είναι περιορισμένες. Έχει όμως πολλά πλωτά μέσα (ποταμόπλοια που διασχίζουν τους μεγάλους ποταμούς και πλοία που κάνουν τη συγκοινωνία στη θάλασσα). Επίσης αρκετά αεροδρόμια.

5. Πολιτική διαίρεση. Η 'Ινδοκίνα χωρίζεται στη Βιρμανία προς τα δυτικά, την Ταϊλάνδη, την τέως Γαλλική 'Ινδοκίνα προς τα ανατολικά (από την οποία δημιουργήθηκαν 4 νέα κράτη: Λάος, Καμπότζη, Βόρειο Βιετνάμ και Νότιο Βιετνάμ) και τη Μαλαισία.

α) Βιρμανία ή Βούρμα. Πιάνει το δυτικό τμήμα της 'Ινδοκίνας και συνορεύει: Α. με το Λάος και Ταϊλάνδη, Β. με την Κίνα, Δ. με την 'Ινδία και Πακιστάν και στα Ν. βρέχεται από θάλασσα. Έκταση 678.000 τ.χ.

* Ζούγκλα είναι άπεραντη πεδινή έκταση με μεγάλα χόρτα, πυκνούς καλαμώνες, δένδρα σκορπισμένα τούφες-τούφες κι που και που διακόπτεται από βάλτους και λίμνες. Έχει ζούν άφθονα πουλιά, άγρια ζώα (πίθηκοι, λεοντάρια, τίγρεις κ.ά.), φίδια που ανεβαίνουν στα δένδρα και άλλα έρπετα, έντομα κι όλα αυτά αποτελούν το μυθικό κόσμο της ζούγκλας. Εκτός από τη Νοτιοανατολική 'Ασία, ζούγκλες είναι στην 'Ινδονησία, 'Αφρική, Κεντρική και Νότιο 'Αμερική, τα νησιά του Ειρηνικού και σκεπάζουν τεράστιες εκτάσεις.

✓ 'Η Βιρμανία είναι εύφορη χώρα και παράγει απ' όλα τα γνωστά προϊόντα της 'Ινδοκίνας, ιδίως άρθρο ρύζι (7 εκ. περίπου τόνους το χρόνο), έκλεκτή ξυλεία (πρώτη χώρα της γης στην παραγωγή ξυλείας) και πετρέλαιο στις βόρειες πεδιάδες. Πληθυσμός 17.000.000 περίπου κάτ.

Μέχρι το 1948 ή χώρα ήταν Βρετ. άποικία και κατοπιν έγινε ανεξάρτητη 'Ομόσπονδη δημοκρατία κι έχει πρωτ. τή Ραγκόν (κατ. 800.000), μεγάλο λιμάνι και διεθνής αερολιμένα.

Κυριότερες από τις άλλες πόλεις : Μανταλέν (κ. 185.000) στο έσωτερικό και Μουλμείν (κ. 100.000). 'Η πρώτη συνδέεται με την πρωτεύουσα με σιδηρόδρομο και ποταμόπλοια, διά του 'Ιραβάντν (ό Ρήγος της Βιρμανίας). Πλωτώς είναι επίσης και ό ποταμός Σά-λουίν και πολλοί άλλοι. ✓

✓β) Ταϊλάνδη (παλαιότερα Σιάμ). Είναι στο μέσο περίπου της 'Ινδοκίνας μ' έκταση 514.000 τ.γ. (Νά βρεθούν τά σύνορα). Κυριότερα προϊόντα: ρύζι (τά 70% της καλλιεργημένης γης είναι άρυζώνες), καουτσούκ, κασίτερος, γαϊάνθρακες, σίδηρος, χαλκός, χρυσός, ξυλεία. 'Επειδή στη Ταϊλάνδη ζούν πολλοί έλέφαντες, λέγεται και «χώρα τών έλεφάντων». Είναι τό μόνο κράτος της Ν. 'Ασίας που έχει μείνει έλεύθερο βασίλειο από έκατοντάδες χρόνια. Πληθυσμός 27.000.000 κ. (άπογρ 1960).

Πρωτ. της χώρας ή Μπανγκόκ (κ. 1.330.000) στις όχθες του Μενάμ ποταμού, τό τρίτο λιμάνι της γης στην έξαγωγή ρυζιού.

Κυριότερες από τις άλλες πόλεις: Ούμπότ (κ. 375.000) κοντό στα σύνορα με τή Γαλλική 'Ινδονησία, Λαμπούν (27.000 κ.), Κοράτ (κ. 250 χιλ.).

γ) Λάος (Βασίλειο). Καταλαμβάνει τό Β.Δ. της τέως Γαλλικής 'Ινδοκίνας και συναρθεί: Α. με τό Βιετνάμ, Δ. με τή Βιρμανία, Β. με την Κίνα και Ν. με την Καμπότζη. Έκταση 236.800 τ.γ. Το μεγαλύτερο τμήμα της χώρας είναι δάση και μόνο τό 10% καλλιεργείται. Κύρια προϊόντα : ρύζι, άραβόσιτος, βαμπακι, ξυλεία, καουτσούκ, ψευδάργυρος, μάλυβδος, χρυσός. Κάτοικοι 2.000.000 περίπου (90% αναλφάβητοι).

'Η συγκοινωνία γίνεται με αυτοκίνητα (τό μήκος τών δρόμων είναι 3.000 χιλμ), ποταμόπλοια και αεροπλάνα. Σιδηρόδρομοι στο Λάος δέν υπάρχουν. Είναι χώρα πολύ καθυστερημένη. Πρωτ. ή Βιέν Τιάνε (κ. 80.000) στην άριστερή όχθη του ποταμού Μεκόνγκ.

Εικ. 20. Οι τέσσερις φάσεις της καλλιέργειας και συγκομιδής του ρυζιού.

δ) Καμπότζη (Βασίλειο). Καταλαμβάνει τὸ δυτικὸ τμήμα τῆς τ. Γαλ. Ἰνδοκίνας καὶ συνορεύει : Β. μετὸ Λάος, Ν.Α. καὶ Α. μετὴν Κοχινγκίνα καὶ Νότιο Βιετνάμ, ἸΔ. καὶ Β. μετὴν Ταϊλάνδη καὶ πρὸς τὰ Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸν κόλπο τοῦ Σιάμ. Ἔκταση 175.000 τ. γλ., πληθυσμὸς 5.800.000 κ. περίπου καὶ πρωτεύουσα Πνόμ Πέν (κ. 500.000) μετὸ ὄραία εὐρωπαϊκὴ συνοικία.

ε) Βόρειο Βιετνάμ (Λαϊκὴ δημοκρατία). Καταλαμβάνει τὸ βόρειο τμήμα τῆς Γαλ. Ἰνδοκίνας καὶ τὸ Τογγίνα. Ἀνατολικά βρέχεται ἀπὸ θάλασσα. Ἔκταση 158.570 τ. γλ. καὶ πληθ. 16.000.000 κατ.

Πρωτεύουσα τὸ Ἄνσί (παλαιότερα Χανόι), στὴν ὄχθη τοῦ π. τ. Σόγκ - Σόι, σπουδαῖο ἐμπορικὸ καὶ

βιομηχανικό κέντρο μ' έργοστάσια χαρτοποιίας, ελαστικών, σιγαρέτων κτλ. και 650.000 περίπου κατοίκους. Έπίκειο, τὸ Χαϊπόγκ (κατ. 200.000).

στ) Νότιο Βιετνάμ (Δημοκρατία). Είναι συνέχεια τοῦ πρώτου πρὸς τὰ νότια κι ἐκτείνεται ὡς τὴν Κινεζικὴ θάλασσα. Ἔκταση 171.000 τ.χ. και πληθυσμὸς 14.500.000 κατ.

Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας εἶναι ἀρκετὰ μορφωμένοι και πολιτισμένοι. Ἄν κι ἔχη δύο πανεπιστήμια, χιλιάδες νέοι τῆς χώρας φοιτοῦν στὰ διάφορα πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης και ἰδίως τῆς Γαλλίας.

Ἡ πρωτεύουσα τοῦ Νοτίου Βιετνάμ **Σαϊγκὸν** (κατ. 1.800.000), κτισμένη στὶς ὄχθες τοῦ ὁμώνυμου ποταμοῦ, 80 χιλμ. ἀπὸ τὴ θάλασσα, μὲ ὠραίους δρόμους, μεγάλα κτίρια, εὐρωπαϊκὴ συνοικία, σπουδαῖο ἐμπορικὸ και βιομηχανικὸ κέντρο, ναυπηγεῖα κτλ. Συνέχεια σχεδὸν τῆς Σαϊγκὸν εἶναι τὸ προάστειο **Σο - Λόν** μὲ 800.000 κατ., ὅπου ἔχει συγκεντρωθῆ τὸ 40% περίπου τῆς βιομηχανίας τῆς χώρας.

Ἄλλες πόλεις: **Χουέ** (110.000 κ.), **Ντά Νήγκ** (100.000 κ.).

ζ) Μαλαισία. Καταλαμβάνει τὸ νότιο τμήμα τῆς μακρόστενης Μαλαικῆς χερσονήσου (τὸ μῆκος εἶναι 1.570 χιλμ.) ἀπὸ τὸν ἰσθμὸ τοῦ βρίσκεται στὸ 10° Β. παράλληλο ὡς κάτω τὸ νησί Σιγκαπούρη. Ἔκταση 333.210 τ.χ. Κυριότερος πλοῦτος τῆς χώρας: καουτσούκ (πρώτη παραγωγὸς χώρα τῆς γῆς) και κασίτερος. Εἶναι ὁμοσπονδία 11 κρατῶν (9 σουλτανάτα, 2 δημοκρατίες) μὲ πρωτ. τὴν **Κουάλα Λουμποῦ** (κ. 176.000). Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας, 9.000.000 κάτοικοι.

Συγκοινωνία: Σιδ. ὀδική, ἀεροπλοϊκή, 7 μεγάλα ἀεροδρόμια.

η) Σιγκαπούρη. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ νησί Σιγκαπούρη ποὺ εἶναι στὸ κάτω ἄκρο τῆς Μαλαικῆς χερσονήσου κι ἀπέχει ἀπ' αὐτὴν μόλις 1.200 μ. Μεγάλη γέφυρα ἐπάνω ἀπὸ τὸ πορθμὸ τοῦ **Τζοχόρ**, (σιδηροδρομική και ὀδική) ἐνώνει τὸ νησί μὲ τὴν ἀπέναντι χερσονήσο. Ἡ ἔκταση τοῦ νησιοῦ Σιγκαπούρη, μὲ μερικὰ ἄλλα νησάκια γύρω, εἶναι 581 τ. χιλμ. Ἐπειδὴ ὅμως ἔχει σπουδαία γεωγραφικὴ θέση και στὸ μεγάλο λιμάνι τῆς (δεύτερο στὴν κίνηση τῶν πλοίων, μετὰ τῆς Νέας Ὑόρκης) συνοστίζονται χιλιάδες πλοῖα ποὺ κάνουν τὴ συγκοινωνία ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, Ἀφρική και Ἀσία πρὸς τὴν Ἄπω Ἀνατολή, ὁ πληθυσμὸς εἶναι 1.700.000 περίπου κάτοικοι. Ἀπ' αὐτοὺς 700.000 περίπου εἶναι συγκεντρωμένοι στὴν πόλη τῆς Σιγκαπούρης. Οἱ

Ἕλληνες ἔχουν κάμει ἐδῶ ναυτική βίαση, πού ἐλέγχει τὸ πέρασμα τῶν πλοίων μεταξὺ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ Κινεζικῆς θάλασσης.

Ἡ Σιγγαπούρη εἶναι ἀνεξάρτητη δημοκρατία (μέλος Β.Κ.) μὲ 2 πανεπιστήμια, πολυτεχνεῖο, πολλές ἀνώτερες σχολές. Στὴν παιδεία ἔρχεται πρώτη τῆς Ἀσίας, μετὰ τὴν Ἰαπωνία. Ἐπίσης ἔχει μεγάλη βιομηχανία (ναυπηγεῖα, διωλιστήρια πετρελαίου, ἐργοστάσια κατεργασίας καουτσούκ, ὑφαντουργεῖα κ.π.ᾶ.).

Γ' ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ

1. Γενικά. Εἶναι σύμπλεγμα ἀπὸ ἑκατοντάδες νησιά πού βρίσκονται πρὸς Α. τῆς Ἀσίας. Μεγαλύτερα, ἡ Βόρνεο (ἑκταση (750.000 τ.χ.), ἡ Σουμάτρα (410.000 τ.χ.), ἡ Σουλαβέξη (πρῶην Κελέβη, ἔκτ. 180.000 τ.χ.), ἡ Ἰάβα (132.000 τ.χ.), οἱ Μολούκαι (61.000 τ.χ.) καὶ ἡ Τιμόρ (32.000 τ.χ.).

Τὸ ἔδαφος εἶναι μᾶλλον ὄρεινὸ καὶ τὸ κλίμα τροπικὸ μὲ ἄφθονες βροχές. Γὰ νησιά, ἀπὸ τὴν παραλία ὡς τις κορυφές τῶν βουνῶν τῆς, (ὕψ. 4.000—6.000 μ.) σκεπάζονται μὲ πυκνὰ δάση καὶ γι αὐτὸ πολλὰ μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ μένου ἀνεξερεύνητα. Ἐκεῖ ζοῦν ἄγριες φυλές. Ἡ χώρα παράγει ἀραβόσιτο, ρύζι, καφέ, ζάχαρι (ἀπὸ τις πρῶτες τοῦ κόσμου), κινίνο (ὅλη σχεδὸν τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν), μεγάλες ποσότητες καπνοῦ, καουτσούκ (περισσότερο ἀπὸ 500.000 τόννους τὸ χρόνο 40% τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς). Ἐπειδὴ ἔχει ἐκτεταμένα δάση, παράγει μὲ ἄφθονη ξυλεία. Ἀπὸ τὰ ὄρυκτὰ σπουδαιότερα εἶναι ὁ κασίτερος (20% τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς), πετρέλαιο (8 ἑκατ. τόννοι), βωξίτης (250.000 τόννοι), χρυσὸς καὶ γαιάνθρακες.

Ἐπειδὴ ἡ χώρα εἶναι πλούσια σὲ πρῶτες ὕλες, ἡ βιομηχανία τῆς διαρκῶς αὐξάνει. Ἐξάγει: καφέ, τσαί, φοινικέλαιο, μπαχαρικά, ρύζι, ζάχαρη, καουτσούκ, καπνὸ, ξυλεία, πετρέλαιο, κασίτερο κτλ. Καὶ εἰσάγει: μηχανήματα, βιομηχανικὰ προϊόντα, φάρμακα, τρόφιμα κτλ. Τὸ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο εἶναι διπλάσιον ἀπὸ τὸ εἰσαγωγικόν. Ἐπομένως εἶναι πλούσια χώρα. Στὸ καουτσούκ καὶ στὸν κασίτερο ἔρχεται δευτέρα τῆς γῆς, μετὰ τὴ Μαλαισία.

2. Πολιτικὴ ἐξέταση Ἐπὶ 200 περίπου χρόνια ἡ Ἰνδονησία ἦταν ἀποικία τῶν Ὀλλανδῶν, οἱ ὅποιοι ἀντλοῦσαν ἀπ' αὐτὴν μεγάλες ποσότητες κινίνης, καουτσούκ κ.π.ᾶ. προϊόντων. Μετὰ τὸ Β' Παγκ. πό-

λεμο έγιναν ἐδῶ τὰ νέα κράτη: Ἡ Δημοκρατία Ἦνωμ. Πολιτειῶν Ἰνδουσίας καὶ 4 ἄλλα μικρὰ ποῦ εἶναι ἀποικίες καὶ προτεκτοράτα.

Δημοκρατία τῆς Ἰνδουσίας. Περιλαμβάνει τὶς τέως Ὀλλανδικές Ἰνδίες, ἔχει ἔκταση 1.500.000 περίπου καὶ 97 ἑκ. κατοίκους. (ἀπογρ. 1961) Τὰ 3/4 τοῦ πληθ. τῆς Ἰνδουσίας ἔχει ἡ Ἰάβα (ἔκτ. 132.000 τ.χ., ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἀκριβῶς, πληθ. 55.000.000 κάτ.) Ἀπὸ τὸ ἔτος 1963 ὑπῆχθη στὴν Ἰνδουσία καὶ τὸ δυτικὸ τμήμα τῆς Γουίνεας ἢ Δυτικὸ Ἰριάν, μὲ πληθ. 700.000 κ.

Πρωτεύουσα τοῦ νέου Κράτους: ἡ Τζακάρτα (ἄλλοτε Βαταβία) στὴν Ἰάβα, μὲ κ. 3.000.000 περίπου. Ἡ Τζακάρτα λιμάνι καὶ μεγάλο βιομηχανικὸ κέντρο ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία μεγάλα τμήματα: Τὴν παλιὰ Πόλη, τὴ Νέα Πόλη (ἀριστοκρατικὴ συνοικία) καὶ τὸ λιμάνι ποῦ ἀπέχει 5 χιλιόμετρα. Ἡ συγκοινωνία μέσα στὴ πόλη γίνεται μὲ αὐτοκίνητα, τράμ καὶ σιδηρόδρομο. Σ' ἓνα ἀπὸ τὰ προαστεῖά της, εἶναι ὁ πλουσιότερος βοτανικὸς κήπος τοῦ κόσμου.

Μεγάλες ἀκόμη πόλεις στὴν Ἰάβα εἶναι ἡ Σουραμπάγια (κ. 430.000), ἡ Μπαντοῦκ (κ. 950 χιλ.), ἡ Σαμαράγκ (κ. 460 χιλ.), ἡ Σουρακάτν (κ. 420 χιλ.). Στὴ Σουμάτρα μεγαλύτερη πόλη, ἡ Μεντάν (κ. 310 χιλ.) Στὴ Σουλαβέζη ἡ Μακασσάρ (κ. 370 χιλ.).

Δ' Ἀποικίες καὶ προτεκτοράτα

1. Βρετανικὴ Βόρνεο. Βρετανικὴ ἀποικία στὴν ὁποία ἀνήκει τὸ Β.Δ. τμήμα τῆς νήσου Βόρνεο. Ἐκταση 76.120 τ.χ. καὶ 400.000 κ. Πρωτ. ἡ Τζέσσελτον 12.000 περίπου κατοίκους.

2. Μπρουνεΐ. Βρετ. προτεκτοράτο, στὴν ἀκτὴ τῆς Βορ. Βόρνεο, μ' ἔκταση 5.700 τ.χ. καὶ 85.000 κ. Κύρια προϊόντα: καουτσούκ, πετρέλαιο.

3. Σαραβάκ. Βρετ. πρ. στὶς Β.Δ. ἀκτὲς τῆς Βόρνεο, ἔκτ. 130.000 τ.χ., κάτοικοι 800.000. Κυριότερα προϊόντα: καφές, καουτσούκ, πιπέρι, ξυλεία, ἰνδ. καλάμια, χρυσός, διαμάντια, χαλκός, ἀντιμόνιο, μαγγάνιο, γαιάνθρακες, πετρέλαιο.

4. Τιμόρ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ Β.Α. ἡμισυ τῆς νήσου Τιμόρ καὶ ἀνήκει στὴν Πορτογαλία. Ἐκταση 12.000 τ.χ., πληθυσμὸς 400.000 περίπου κάτοικοι καὶ πρωτ. ἡ Ντιλί, μὲ 7.000 περίπου κατοίκους.

Ε' Φιλιππίνες

1. Ή χώρα και τὰ προϊόντα. Είναι στα βόρεια τῶν ἄλλοτε Ὀλλανδικῶν Ἰνδιῶν και ἀποτελοῦνται ἀπὸ 7.000 νησιά ἄλλα λίγα κατοικοῦνται. Μεγαλύτερα εἶναι: ἡ Λουζόν, Μινδανάο, Σαμάρ, Πανάυ, Παλαβάν, Νέγρος. Ὅλο τὸ συγκρότημα τῶν Φιλιππίνων ἔχει ἔκταση 300.000 τ.χ. και πληθυσμὸ 27.500.000 περίπου κατοίκους (ἀπογρ. 1960).

Τὸ ἔδαφος εἶναι ὀρεινὸ μὲ λίγες πεδιάδες, βαθιὲς εἰσχωρήσεις τῆς θάλασσας στὴν ξηρὰ και παράγει ρύζι, καπνὸ, ἀραβόσιτο, ζαχαροκάλαμο, φρούτα ξυλεία κ.ἄ. Ἐπίσης τὸ ὑπέδαφος εἶναι πλούσιο σὲ δουκτὰ, ἔσως γαιάνθρακες, σίδηρο, χαλκὸ, πετρέλαιο, χρυσὸ κλπ.

2. Πολιτικὴ κατάσταση. Πρὶν ἀπὸ τὸν τελευταῖο πόλεμο οἱ Φιλιππίνες ἀνήκαν στὶς Η.Π.Α. ἀλλ' ἀπὸ τὸ 1945 εἶναι δημοκρατία.

Πρωτεύουσα, ἡ Κεζόν μὲ 140.000 περίπου κατοίκους. Ἄλλες πόλεις: ἡ Μανίλα μὲ 1.200.000 περίπου κατοίκους, και οἱ πῶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοῦς εἶναι Ἰθαγενεῖς, ἀριστοὶ Κινέζοι λίγοι Ἰάπωνες, Ἀμερικανοὶ και Εὐρωπαῖοι. Ἡ πόλη ἔχει καλοὺς δρόμους, μεγάλες οἰκοδομές, ἀνώτερες σχολές και πανεπιστήμιο, βιομηχανία καπνοῦ και ξυλείας, μεταλλουργεῖα, ναυπηγεῖα και εἶναι κόμβος ὁδικῶν και σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν. Ἡ Κιεμπόν (κ. 260 χιλ.).

Ἔργασίες: 1) Νὰ σχεδιάσης τὸ χάρτη τῆς Νοτίου Ἀσίας κλπ. 2) Νὰ συγκρίνης κάθε χώρα μὲ τὴν Ἑλλάδα στὴν ἔκταση τὸ κλίμα, τὰ προϊόντα και νὰ καθορίσης τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς γνώρισμα. 3) Νὰ βρῆς τὸ γεωγραφικὸ πλάτος και τὸ μῆκος τῆς Βαταβίας, τῆς Καλκούτας, τοῦ Δελχί.

ΙΙΙ. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

1. Κίνα

1. Ἡ χώρα. Ἡ Κίνα (βλέπε τὰ σύνορά της στὸ χάρτη) εἶναι μεγάλη χώρα τῆς Ἀσίας. Τελευταῖα ἐνώθησαν μ' αὐτὴν πολιτικῶς και οἱ ἀυτόνομες χῶρες τὸ Τιβέτ, τὸ Κινεζικὸ Τουρκεστάν και ἡ Ἔσωτ. Μογγολία ποὺ ἀποτελοῦσαν ἄλλοτε, μὲ τὴν Κίνα, τὴ Σινικὴ Αυτοκρατορία. Ἔτσι ἐγένε ἡ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Κίνας, μὲ συνολικὴ ἔκταση 9.500.000 τ.χ. περίπου.

Ὅπως φαίνεται στὸ χάρτη, τὸ ἔδαφος τῆς Κίνας εἶναι ὀρεινὸ μὲ πολλὲς και μεγάλες κοιλάδες. Μόνο στὰ βορειοανατολικά ἀπλώνεται

μιά μεγάλη πεδιάδα, ανάμεσα από τους δύο ποταμούς, το Χουάνγκ-Χό που διασχίζει το μογγολικό ύψιπεδο και το φορτώνει με άφθονη λάσπη και το Γιάγκ-Τσέ-Γιάγκ, που έχει τις πηγές του στο Θιβέτ. Μόλις μπουν στην πεδιάδα οι δύο μεγάλοι ποταμοί, ενώνονται με την «Αυτοκρατορική διώρυγα» από την οποία αρδεύεται όλη ή περιοχή και διευκολύνεται ή συγκοινωνία. Ο Χουάνγκ-Χό, που είναι όρμητικός, συχνά αλλάζει κοίτη στην πεδιάδα κι επειδή κατεβάζει αδιάκοπα άφθονη λάσπη (γι αυτό λέγεται κίτρινος ποταμός), οι καταστροφές που κάνει από τις πλημμύρες είναι περισσότερες από τις ωφέλειες που κάνει. Γι' αυτό στη δεξιά όχθη του έχουν κάμει πρόχωμα (ψηλό ως 20 μ.), να προστατεύη την πεδιάδα από τις πλημμύρες.

Ο Γιάγκ-Τσέ-Γιάγκ είναι ήσυχος και στις όχθες του έχουν χτισθή πολλές πόλεις. Στο θαυμάσιο αρδευτικό του σύστημα όφειλεται ή εξαιρετική ευφορία τής Ν. Κίνας. Αποτελεί την βασική συγκοινωνιακή αρτηρία τής χώρας, γιατί είναι πλωτός σε πλοία μέχρι 10.000 τόννων και σε βάθος 680 χιλμ. περίπου από τών εκβολών του. Τα μικρότερα πλοία προχωρούν σε βάθος 2370 χιλμ. Σε όρισμένα μέρη το βάθος του ποταμού είναι 180 μέτρα.

2. Τα παράλια. Τα παράλια τής Κίνας βρέχονται από την Κίτρινη και τη Σινική θάλασσα. Η πρώτη λέγεται έτσι γιατί σ' αρκετή απόστασι από την ξηρά είναι θολή από τα νερά τών μεγάλων ποταμών και σε πολλά μέρη είναι ξέβαθη. Βορειότερα είναι το στενό του Πόστ-Άσθουρ, πολεμικό λιμάνι που ελέγχει την είσοδο στον κόλπο. Στην κυρίως Κίνα ανήκει και ή νήσος Χαϊνάν, που βρίσκεται στα νότια παράλια.

3. Το κλίμα και τὰ προϊόντα. Στα παράλια τής Κίνας το κλίμα είναι ωκεάνειο με πολλές βροχές και στο έσωτερικό ήπειρωτικό με ψυχρό χειμώνα από τους χειμερινούς μουσσώνες του βορρά. Η χώρα είναι ιδίως γεωργική με κύρια προϊόντα ρύζι (με το όποιο τρέφονται οι Κινέζοι), τσάι (από το όποιο γίνεται μεγάλη εξαγωγή), σιτηρά, ύσπρια, βαμβάκι, μετάξι, ζαχαροκάλαμο κ.ά. Οι μεγάλες πεδιάδες τής, ανάμεσα από τους ποταμούς Χουάνγκ-Χό και Γιάγκ-Τσέ-Γιάγκ, είναι από τις πλουσιώτερες τής γής και πυκνοκατοικημένες. Επίσης έχει μεγάλη κτηνοτροφία, ιδίως στα όρεινά μέρη που δέν καλλιεργούνται, με σημαντικές εξαγωγές κτηνοτροφικών προϊόντων, γιατί ο Κινεζικός λαός, σαν φυτοφάγος, καταναλώνει λίγο κρέας. Ακόμη εξάγει από τη γή άντιμόνια, βολφράμιο (30ο)ο τής παγκ. παραγωγής), όρυκτο άλατι

Εικ. 22. Τὸ σινικὸ τεῖχος

κ.ά. Ἡ βιομηχανία τῆς Κίνας συνεχῶς ἐξελισσεται καὶ φιλοδοξεῖ νὰ γίνῃ μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες βιομηχανίες τῆς γῆς. Τὰ κινεζικὰ πιάτα, φλυτζάνια καὶ βάζα, εἶναι τὰ καλύτερα τοῦ κόσμου.

4. Οἱ κάτοικοι. Οἱ κινεζοὶ εἶναι λαὸς Μογγολικῆς φυλῆς (μέτριο ἀνάστημα, κίτρινο χροῶμα, ἐξογκωμένα μῆλα, λοξὰ μάτια, ἴσια μαῦρα μαλλιά) καὶ ὁ πολιτισμὸς τους ἀρχαιότερος τοῦ Ἰνδικοῦ. Πρῶτοι αὐτοὶ γράρισαν τὴν τυπογραφία, τὴν πυξίδα, τὴν πυρίτιδα καὶ ἐπὶ χιλιάδες χρόνια κρατοῦσαν τὸ μυστικὸν γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς μετάξης. Ὡστόσο ὁ πολιτισμὸς τῶν Κινέζων ἔμεινε στάσιμος γιὰτὶ δὲν ἔρχονταν σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς ἄλλους λαούς. Εἶναι λαὸς ἐργατικὸς, ὀλιγαρχικὸς, ὑπομονητικὸς καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι ὑπολογίζονται 600.000.000 περίπου. Στὸν πληθυσμὸν ἡ Κίνα ἔρχεται πρώτη χώρα τῆς γῆς. Δεύτερη εἶναι ἡ Ἰνδία μὲ 445 ἐκ., τρίτη ἡ Σοβ. Ἕνωση μὲ 226 ἐκ., καὶ τετάρτη οἱ Η.Π.Α. μὲ 189 ἐκ. κατ.

5. Πολίτευμα. Λαϊκὴ Δημοκρατία.

6. Οἱ πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς μεγάλης Χώρας εἶναι τὸ Πεκίνο. (κ. 4.250.000), κτισμένο στὸ βόρειο ἄκρο τῆς πεδιάδας Χοπέ καὶ σὲ γραφικὴ τοποθεσία. Τὸ Πεκίνο εἶναι ἓνα μεγάλο ὀρθογώνιο παραλληλόγραμμα καὶ στὴν οὐσία ἀποτελεῖται ἀπὸ 4 πόλεις, ἢ μιὰ κλεισμένη μέσα στὴν ἄλλη. α') τὴν Ἐξωτερικὴν, β') τὴν Ἐσωτερικὴν, γ') τὴν Ἀυτοκρατορικὴν (ὅπου εἶναι τ' ἀνάκτορα τῶν ἄλλοτε αὐτοκρατόρων καὶ ἐκεῖ ἔμεναν οἱ αὐτοκράτορες, οἱ αὐλικοί, ἡ Κυβέρνηση καὶ οἱ μεγιστάνες Μογγόλοι) καὶ δ') τὴν Ἀπαγορευμένην ἢ Ἱερὴν πόλιν, στὸ μέσο τοῦ ὀρθογωνίου καὶ κλεισμένη σὲ τεῖχιν. Ἄλλοτε ὅποιος ἔμπαινε στὴν Ἀπα-

γορευμένη πόλη, άμέσως θανατωνόταν. Σήμερα οί πόρτες είναι άνοιχτές σ' άλλους, ντόπιους και ξένους που πηγαίνουν εκεί νά θαυμάσουν τó τεράστιο άλσος, τίς τεχνητές λίμνες και τόσα άλλα άξιοθέατα. Γενικά τó Πεκίνο είναι ώραία πολιτεία, με εύρύτατες λεωφόρους, ύπερμοντέρνα κτιριακά μεγαθήρια, πάρκα, κέντρα, μεγάλα καταστήματα κ.ά. Στους δρόμους τής Έξωτερικής Πόλεως, βλέπει κανείς και καραβάνια από καμΐλνες που φθάνουν εκεί από τήν Έσωτερική Μογγολία.

Βορειότερα άπ' τó Πεκίνο, στά σύνορα Κίνας—Μογγολίας, περνάει τó Σινικό τείχος που έγινε τó 240 π.Χ. Άρχίζει από τήν παραλία και σαν τεράστιο φίδι προχωρεί 2.300 χιλιόμετρα βαθιά στην άπέραντη χώρα. Έχει ύψος 12-16 μ., πλάτος 8 μ. και κατά διαστήματα λιγότερα από 100 μ. ύπάρχουν πύργοι που έμεινε ó στρατός.

Βορειοδυτικά από τó Πεκίνο είναι τó Καλγκάν (Τσάνγκ Κία Κέου, κ. 230.000), ιστορική πόλη τής Κίνας στον πανάρχαιο δρόμο των καραβανίων προς τή Μογγολία. Άπό τó Καλγκάν περνάει ó σιδ. Πεκίνο—Ούλλν Μπατόρ, που ενώνεται με τόν ύπερσιβηρικό σιδηρόδρομο.

Άλλες μεγάλες πόλεις : Τιέν—Τσίν (κ. 4.000.000) έπίκειο του Πεκίνου. Σανγκάι (κ. 7.500.000) μεγαλύτερο λιμάνι τής Άν. Άσίας κι ή μεγαλύτερη πόλη τής Κίνας, κέντρο διαμονής πολλών Ευρωπαίων. Πάο Τέου (κ. 650.000) στη μεγάλη καμπή του Κίτρινου ποταμού, νέα πολιτεία με μεγάλη βιομηχανία, μεταλλουργία και εύρú μέλλον. Χαγκόου (κ. 800 χιλ.) που ως εκεί φθάνουν τά ύπερωκεάνεια (άπόσταση από τή θάλασσα 900 χιλμ.). Ναγκάι (κ. 1.900.000) πρωτ. τής Κίνας από τó 1928 ως τó 1950. Τσουγκίγκ (κ. 2.900.000) στην άριστερή έχθη του Γιάνκ—Τσέ—Γιιάγκ. Φοΐ—Τσάου (κ. 620 χιλ.). Και ή Κουάνγκ—Τσάου (άλλοτε Καντόνα) στο νότιο άκρο τής Κίνας με 2.300.000 περίπου κατοίκους. Άπ' αυτούς 200.000 περίπου έχουν για σπίτια άχρηστευμένα πλοία και βάρκες, τοποθετημένες τή μια κοντά στην άλλη. Άπό πάνω βάνουν θολωτό σκέπασμα για τή βροχή και τή ζέστη. Πολλά από τά πλωτά αυτά σπίτια χρησιμοποιούνται και για έμπορικά καταστήματα.

Στή Μαντζουρία (αύτόνομη δημοκρατία τής Κίνας, κατ. 36 έκατομ.), χώρα γεωργική και βιομηχανική, κυριότερες πόλεις είναι : Τó Μοϋκδεν, σήμερα λέγεται Σεννάκ (κ. 3.600.000), βιομηχανικό κέντρο τής Ν. Μαντζουρίας και σπουδαίος κόμβος συγκοινωνιών. Κοντά στο Μοϋκδεν είναι ένα από τά τελειότερα άνθρακωρυχεία τής

Εικόνα της Αποκέντρωσης της Πρωτεύουσας

Είχ. 11. Πλωτές συνοικισμοί της Τάνκα, στο Χόνγκ-Κόνγκ.

γής, με μεγάλες εγκαταστάσεις βαρείας βιομηχανίας σιδήρου.

Το Χαρμπίν (π. 1.900.000) μεγάλο βιομηχανικό κέντρο (απομηχανές κτλ.) και κόμβος συγκοινωνιών. Από δω περνάει ο υπερσιβηρικός σιδηρόδρομος και διακλαδίζεται προς το Μοϋνχεν, το Κιόιν (570 χλ.), το Σιγκ-Κίγκ (500 χιλ.) κ. ά. Στο νοτιότατο άκρο της χερσονήσου, είναι το Πόστ-Λοθού (π. 1.500.000) κυριότερο λιμάνι της χώρας με μεγάλη ναυτική βάση. ✓

6. **Φορμόζα** (ή Τάιβαν). Το νησί Φορμόζα ή Τάιβαν (έκταση

36.000 τ. χ.), μέχρι το 1945 άνηκε στους Ίάπωνες. Πληθυσμό έχει 10.000.000 περίπου κατοίκους. Πρωτεύουσα έχει την Ταϊπέχ με 800 χιλ. περίπου κατοίκους.

7. Χόγκ - Κόγκ. Είναι μικρό νησί, στα νότια της Καντόνας, μ' έκταση 83 τ.χ. που κατοικοῦσαν φαράδες το 1841, όταν το νοίκιασε ή Μεγ. Βρεττανία κι εγκατάστησε εκεί βάση ν' ανθρακείαται ό στόλος της, της Άπω Άνατολής. Άργότερα κατάλαβε την άπέναντι χερσόνησο Καουλούν με τά γύρω μικρά νησάκια κι όλη αυτή ή περιοχή, με συνολική έκταση 1032 τ.χ. αποτελεί σήμερα τή Βρετ. άποικία του Χόγκ - Κόγκ. Κάτοικοι 3.200.000 (300.000 περίπου λευκοί όλων των εθνικοτήτων, οι υπόλοιποι Κινέζοι). Έδώ ή Μεγάλη Βρεττανία έχει μεγάλη ναυτική βάση με τέλειες εγκαταστάσεις ναυπηγείων, εργοστάσια ζάχαρης, κασιίτερου, καπνού κ. ά., κι είναι από τά μεγαλύτερα έμπορικά λιμάνια της Άπω Άνατολής. Εξάγονται : ρύζι, τσάι, μετάξι, ζάχαρι, κασιίτερος κι εισάγονται : μέταλλα, ύφασματα κ. ά. Πόλεις ή Βικτωρία (πρωτ.) με 1 έκ. περίπου κατοίκους κι ή άκτή Καουλούν (κ. 1 έκστ.) στην ήπειρωτική Κίνα.

8. Μακάο. Πορτογαλική άποικία μ' έκταση 16 τ.χ., πληθ. 170.000 κατ. (Κινέζοι 98%). Πρωτ. ή Μακάο (κ. 165.000).

ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

Είναι μεγάλη έκταση στο κέντρο της Άσίας με ψηλά βουνά στέπες κι έρημους. Ό χειμώνας εδώ είναι ψυχρότατος κι οι περισσότεροι κάτοικοι είναι νομάδες κτηνοτρόφοι. Χωρίζεται στις έξής μεγάλες αυτόνομες περιοχές, που είναι έναμμένες με την Κίνα :

1. Θιβέτ. Εκτείνεται ανάμεσα από τά Ίμαλάια κι τή Κουέν Λούν κι περιλαμβάνει 1.215.000 τ.χ. γής. Έδώ ή Γεωγραφία τοποθετεί τή στέγη του κόσμου. Τό βόρειο Θιβέτ είναι πάντοτε παγωμένο κι έτσι ποταμοί δεν υπάρχουν. Έπειδή ή θερμοκρασία κυμαίνεται ύπο σέ καμμία άλλη περιοχή της γής (60 - 70 βαθμούς τήν ήμέρα), τά πετρώματα εδώ παθαίνουν μεγάλη άποσάθρωση. Έτσι σχηματίστηκε ή ψυχρή έρημος του Θιβετιανού όροπεδίου, μέσου ύψομέτρου 5.300 μ. περίπου (τό ψηλότερο της γής). Τό νότιο Θιβέτ δέχεται βροχές του μουσσώνα κι εδώ έχουν τις πηγές τους ό Βραχμαπούτρας κι ό Ίνδός ποταμός. Οι κοιλάδες είναι βαθιές κι έπειδή είναι προφυλαγμένες

Εικ. 12. "Αποψη τῆς Λάσσα στὸ Θιβέτ.

ἀπὸ τὸ βοριά, τὸ κλίμα εἶναι ἥπιο καὶ τὸ καλοκαίρι ἔχει μεγάλη βλάστηση. Οἱ κάτοικοι τοῦ Θιβέτ εἶναι 1.300.000 περίπου καὶ ζοῦν ἀπὸ τὴν κτηνοτροφία καὶ τὴ γεωργία. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ζῶων τρέφουν καὶ ἓνα εἶδος βοδιοῦ μὲ μακρὸ τρίχωμα ποὺ τὸ λένε «γιαάκ» καὶ τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ φορτηγὸ ζῶο σ' ἀνώμαλα μέρη, ποὺ δὲ μποροῦν νὰ περάσουν ἄλογα καὶ μουλάρια.

Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ Λάσα (40.000 κάτοικοι), ὅπου μεγαλύτερο κτίριο εἶναι τ' ἀνάκτορα τοῦ Δαλάι Λάμα. ✓

✓ **2. Κινεζικὸ ἢ Ἀνατολικὸ Τουρκεστάν** (Σινκιάνγκ). Εἶναι καὶ αὐτὸ ὀροπέδιο, συνέχεια τοῦ Θιβέτ (ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ Καρακορούμ, τὸ Ἀφγανιστάν, τὸ Ρωσικὸ Τουρκεστάν καὶ τὴ Μογγολία) ἀλλὰ χαμηλότερο, μὲ μέσο ὕψος 1.000 μ. Ἡ χώρα ἔχει ἔκταση 1. 800.000 τ.χ. Οἱ κάτοικοι, 5.000.000 περίπου, εἶναι κτηνοτρόφοι καὶ μένουν σὲ σπηλιές. Θησαυρὸς τοῦ τόπου εἶναι ἡ καμήλα. Πρωτ. Ρουμούνσι.

Τὸ Κινεζικὸ Τουρκεστάν εἶναι αὐτόνομη δημοκρατία καὶ ἀνήκει στὴν Κίνα, ἀπὸ τὸ 1877. Κυριότερες πόλεις : Ἡ Κασγάρ (70 χιλ.)

στο δρόμο των караβασιών από την Ανατ. Ασία προς τη Ρωσία, σημαντικό εμπορικό κέντρο. (Από δώ το 1275, πέρασε ο περίφημος εξερευνητής Πόλο). Η Ίσοκάνδη στις όχθες του Ταρμί ποταμού και η Κοτάν, κοντά στη διάβαση του Καρακορούμ.

✓ 3. **Εσωτερική Μογγολία.** Είναι κι αυτή ήροπέδιο στά Β. τής Κίνας, μ' έκταση 1.200.000 τ.χ. περίπου, σχεδόν άκάλυπτη από δάση γιατί τὸ περισσότερο μέρος πιάνει ἡ ἔρημος Γόβη. Τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικό καὶ ξηρότατο μὲ μεγάλες διακυμάνσεις θερμοκρασίας. Ἔτσι ἐνῶ τὸ χειμῶνα ἡ θερμοκρασία φθάνει -45° Κελσίου, τὸ καλοκαίρι φθάνει $+55^{\circ}$ περίπου τὴν ἡμέρα καὶ τὴ νύκτα -15° . Ἀπὸ τὴ μεγάλη αὐτὴ διαφορά τῆς θερμοκρασίας σχηματίζονται σφοδρότατοι ἄνεμοι, ποὺ σηκώνουν σύννεφα τὴ σκόνη καὶ πολλές φορές φθάνει στὸ Πεκίνο.

Οἱ κάτοικοι, (11 ἑκ. περίπου), εἶναι νομάδες κτηνοτρόφοι κι ἐλάχιστοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν καλλιέργεια τῆς γῆς. Ἡ συγκοινωνία κι ἐδῶ γίνεται μὲ τις καμήλες. Ἡ Ἐσωτερικὴ Μογγολία εἶναι αὐτόνομη δημοκρατία κι ἀνήκει στὴν Κίνα.

Εργασίες: Νά σχεδιάσης τις χώρες ποὺ ὑπάρχουν στὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Κίνας καὶ νά τοποθετήσης τὰ κυριότερα ὄρη, ποταμούς, πόλεις, σιδηροδρομικὰ

2. Μογγολία

(πρώην Ἐξωτερικὴ Μογγολία)

1. **Ἡ χώρα.** Εἶναι στὸ βόρειο μέρος τῆς Ἐσωτ. Μογγολίας κι ἔχει έκταση 1.535.000 τ.χ. Τὸ περισσότερο μέρος καταλαμβάνει ἡ ἔρημος Γόβη. Οἱ κάτοικοι, 1.050.000 περίπου, εἶναι νομάδες κτηνοτρόφοι καὶ θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς σκληρότερους λαοὺς τῆς Ἀσίας. Ἐπομένως εἶναι κυρίως χώρα κτηνοτροφικὴ. Ἐπίσης ἔχει λίγα ὄρυκτα (γαϊάνθρακες, χρυσό, οὐράνιο καὶ πετρέλαιο) στὸ ἀνατολικὸ τμήμα.

Ἀπὸ τὴ μογγολικὴ στέππα, τὸ 12ο αἰῶνα ξεκίνησε ὁ Μέγας Μογγόλος αὐτοκράτορας Τζεγγίς Χάν, μὲ ἔπιπτες μεραρχίες ἀπὸ 200.000 σκληροὺς πολεμιστῆς, κι ἔσπειρε στὴν Εὐρώπῃ τὴ φωτιά καὶ τὸ θάνατο.

2. **Θρησκεία.** Οἱ Μογγόλοι εἶναι λαμαϊστῆς, ὑπάρχουνται δηλ. στὸ Δαλάι Λάμα τοῦ Θιβέτ.

3. **Παιδεία.** Καθυστερημένη (50% ἀναλφάβητοι). Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ κατώτερα σχολεῖα, εἶναι κινητὰ καὶ λειτουργοῦν σὲ σκηνές.

4. **Συγκοινωνία.** Σιδηροδρομική (1400χιλμ.), όδική, (πρό παντός με καμήλες) και αεροπορική στα μεγαλύτερα κέντρα.

5. **Πολίτευμα.** Αυτόνομη δημοκρατία και υπάγεται στη Σοβιετική Ένωση. Πρωτ. *Οδάν Μπατόρ* (παλαιότερα Ούργκα) επί της σιδ. γραμμής Πεκίνου - Ίρκούτσκ (Σιβηρία), κέντρο έμπορίου κτηνοτροφικών προϊόντων, με πανεπιστήμιο. Κάτοικοι 160.000.

3. Ρωσική Κεντρική Άσια

Είναι στα δυτικά του Άν. Τουρκιστάν κι εκτείνεται ως τη Σιβηρία και την Κασπία θάλασσα. Έκταση 3.500.000 τ.χ. περίπου. Ήπιό πολλή χώρα είναι στέππες και διασχίζεται από τους ποταμούς Ίρξο και Ίαξάρτη που χύνονται στη λίμνη Αράλη. Είναι η τρίτη της γης στην έκταση, μετά την Κασπία θάλασσα και την Άνω Λίμνη της Βορ. Αμερικής, με 67.800. τ.χ. έκταση και μέσο βάθος 26 μ. Από τις άλλες λίμνες πιο μεγάλη είναι η Βαλκάς. Το κλίμα είναι ψυχρό και οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία (σιτηρά, βαμβάκι, ρύζι κ.ά.) και με την κτηνοτροφία. Κάτοικοι 15.000.000 περίπου.

Η Ρωσική Κεντρική Άσια αποτελείται: 1) από το Δυτικό Τουρκιστάν, πατρίδα των Τούρκων, απ' όπου ξεκίνησαν κι εξαταστάθηκαν στη Μ. Άσια και 2) από τις Στέππες των Κιργισίων.

Σπουδαιότερες πόλεις: Η Τασκένδη (κ. 900 χιλ.) πρωτεύουσα της Σοβ. δημοκρατίας του Άν. Τουρκιστάν· η Βουχάρα (100 χιλ.) κέντρο παραγωγής βαμβακιού, κουκουλιών και περίφημη για τὰ χαλιά της και άλλοτε θρησκευτικό κέντρο του Μωαμεθανισμού, όπως δείχνουν τὰ 364 τζαμιά της· τὸ Κρασνοβόδσκ ἀπέναντι στο Βακού απ' όπου ἀρχίζει ὁ ὑπερκουκασιακὸς σιδηρόδρομος· τὸ Οὐρεμπούργο κοντὰ στὸν Οὐράλη ποταμὸ, πρωτ. τῆς δημοκρατίας τῶν Κιργισίων κ.ά.

Έργασίες: 1) Νὰ σχεδιάσης τὸ χάρτη τῆς Λαϊκῆς δημ. Μογγολίας καὶ τῆς Ρωσικῆς Κεντρικῆς Ἀσίας καὶ νὰ τοποθετήσης τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς, τίς λίμνες, τίς πόλεις, τὴ συγκοινωνία. Νὰ συγκρίνης κάθε χώρα μετὰ τὴν πατρίδα μας στὴν έκταση, τὸ κλίμα, τὴν ἀσχολία τῶν κατοίκων κλπ. καὶ νὰ ὀρίσης τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα.

1. Κορέα

① **Ἡ χώρα.** Ἡ Κορέα εἶναι χερσόνησος τῆς Β.Α. Ἀσίας (βρέσε τὰ σύνορά της στὸ χάρτη). Ὁ 38ος Βορ. Παράλληλος τὴ χωρίζει στὴ Βορ. Κορέα καὶ στὴ Νότ. Κορέα. Ἐπὶ ἐκτάσεως 221.500 τ.χ. ποὺ ἔχει ὅλη ἡ Κορέα, τὰ 56% ἀνήκουν στὴ Βόρειο καὶ τὰ 44% στὴ Νότιο. Τὸ ἔδαφος εἶναι ὄρεινὸ μὲ πολλὰς ὄροσειρὲς ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ οἱ ποταμοὶ της εἶναι μικροὶ ἀλλὰ σχεδὸν ὅλοι πλωτοί, γιὰτὶ ἔχει πολλὰς βραχέες. Μεγαλύτερος ποταμὸς εἶναι ὁ Γιαλού, φυσικὸ σύνορο μὲ τὴ Μαντζουρία. —

② **Τὸ κλίμα καὶ τὰ προϊόντα.** Τὸ κλίμα ἐδῶ εἶναι ἠπειρωτικὸ ἀλλ' ὑγιεινόν. Ἡ Ν. Κορέα εἶναι περισσότερο γεωργικὴ χώρα μὲ κύρια προϊόντα σιτηρά, ρύζι, σόγια, βαμπάνι, μετάξι, καπνὸ κ.ἄ. Ἐπίσης ἔχει σημαντικὴ κτηνοτροφία καὶ ἀλιεία. Ἡ Βόρειος Κορέα ὅμως εἶναι περισσότερο βιομηχανικὴ χώρα γιὰτὶ ἔχει πλοῦσια κοιτάσματα γαιανθράκων, σιδήρου, ἀλουμινίου, νικέλου κ.ἄ. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐργοστάσιά της κινεῦνται μὲ τὰ μεγάλα ὕδροηλεκτρικὰ ἔργα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γιαλού. —

③ **Πολιτικὴ ἐξέταση.** Προτοῦ λήξει ὁ Β' Παγκ. Πόλεμος ἡ Κορέα ἦταν ἓνα κράτος μὲ πρωτεύουσα τὴ Σεούλ (1.600.000 κατ.). Ὑστερα ὅμως χωρίστηκε: α') Στὸ κράτος τῆς Β. Κορέας (ἐκτασὴ 120.538 τ.χ. κατ. 10.000.000) μὲ πρωτεύουσα τὸ Πυὸν Γιάνγκ (κ. 700χιλ.). Τὰ προϊόντα της ἐξάγονται στὴν Κίνα καὶ Σοβ. Ἐνωσ. β') Στὸ κράτος τῆς Ν. Κορέας (ἐκτασὴ 98.430 τ.χ., κατ. 25.000.000) μὲ πρωτ. τὴ Σεούλ (κ. 1.650.000). Σπουδαῖες πόλεις τῆς Ν. Κορέας: τὸ Πουσάν (κατ. 1.050.000) μεγαλύτερο λιμάνι πρὸς τὸν Βεῖρηκόν, ἡ Τέγκου (κ. 490 χιλ.) κέντρο μετάξι καὶ ἡ Ἰνσόν (κ. 320 χιλ.), ἐπίνειο τῆς Σεούλ. Τὸ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο τῆς Νοτίου Κορέας γίνεται, κυρίως μὲ τὴν Ἰαπωνία καὶ Η.Π.Α. —

④ **Πολεμικὰ γεγονότα Κορέας.** Τὸ 1950 ἡ Κορέα ἔγινε τόπος διαμάχης μεταξὺ τῶν στρατῶν τοῦ Δυτικοῦ καὶ Ἀνατολικοῦ κόσμου. Τὸ ἐπόμενον ἔτος τὰ κράτη - μέλη τοῦ ΟΗΕ (πλὴν τῶν κομμ. χωρῶν) ἔστειλαν στρατὸ στὴν Κορέα ν' ἀγωνισθῇ στὸ πλευρὸ τῶν Ἀμερικανῶν. Ἐπειτα ἀπὸ μακρὰς διαπραγματεύσεις, ὑπογράφηκε εἰρήνη καὶ ἡ Κορέα ἔμεινε ὅπως καὶ πρὶν χωρισμένη σὲ δύο κράτη. —

60340¹

2. Ίαπωνία

1. Η χώρα. Η Ίαπωνία αποτελείται από άλυσιδα νησιών, που αρχίζουν από την χερσόνησο της Καμτσιάκας και τελειώνουν στη Φορμόζα. Το μήκος της νησιωτικής αυτής γραμμής είναι 4.700. χιλμ. κι όλα τα νησιά είναι επάνω από 4.000. Φαίνεται πως κόπηκαν από την Άσία, πριν από χιλιάδες χρόνια, από σεισμούς. Η σημερινή Ίαπωνία, όπως περιορίσθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, έχει έκταση 370.000 τ.χ. περίπου.

Είναι πρό παντός όρεινή χώρα με πολλά βουνά, το ένα κοντά στο άλλο κι ανάμεσά τους σχηματίζονται κοιλάδες και μικρές πεδιάδες. Άρκετά από τα βουνά της είναι ηφαίστεια και συχνά η χώρα υποφέρει από σεισμούς. Για το λόγο τα περισσότερα σπίτια στην Ίαπωνία είναι χαμηλά και ξύλινα.

Υψέστερο βουνό της Ίαπωνίας είναι το Φούτζι (ύψ. 4.000 μ.) με την τέλεια γραμμή του κώνου του, πάντοτε σχεδόν χιονισμένο και αποτελεί το στέμμα και τη δόξα της Ίαπωνίας. Είναι από τα πιο θαυμαστά και τα πιο αγαπητά βουνά του κόσμου.

2. Το κλίμα και τα προϊόντα. Η Ίαπωνία είναι από τις βροχερότερες χώρες της γης. Γι' αυτό έχει πολλούς αλλά μικρούς ποταμούς κι άφθονες λίμνες. Η βλάστηση εκεί είναι πλούσια, με μεγάλη ποικιλία φυτών. Κυριότερα προϊόντα είναι το ρύζι, το σάι και το μετάξι. Έπειτα έρχονται τα σιτηρά και τα όσπρια. Επίσης ψαρεύονται άφθονα ψάρια. Μεγάλες ποσότητες ψαριών παστώνονται ή κλείονται σε κουτιά, ιδίως άσπασκοί και καλαμάρια και στέλλονται στο έξωτερικό. Το ρύζι και τα ψάρια είναι η σπουδαιότερη τροφή των Ίαπώνων. Άλλ' ό πλούτος της χώρας δε σταματάει ως εδώ. Παράγει κι άφθονη ξυλεία κι έχει πλούσια μεταλλεία χρυσού, άργύρου, σιδήρου, κασσιτέρου, πλατίνης, ύδραργύρου, θείου κ.ά.

3. Βιομηχανία και έμπόριο. Τα προϊόντα που αναφέραμε δέν είναι άρκετά να θρέψουν τα εκατομμύρια των κατοίκων της Ίαπωνίας. Γι' αυτό έχει 20.000 εργοστάσια. Έπειτα είναι τα εργοστάσια μηχανημάτων, χαρτοποιίας, χρωμάτων, ναυπηγεία κτλ. Έρχεται 4η βιομηχανική δύναμη της γης (πριν από τον πόλεμο ήταν 10η) και παρουσιάζει γρήγορο ρυθμό, όσο καμιά άλλη χώρα της γης.

Τις πρώτες ύλες ή Ίαπωνία εισάγει πρό παντός από την Κίνα

(Handwritten scribbles and signatures)

Εικ. 13. Η λίμνη Νακόνο και στο βάθος τὸ ὄρος Φουτσιγιάμα.

και τις Ἰνδίες και τις ἐξάγει κατεργασμένες σ' ὅλες τις ἀγορές τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ οἱ Ἰάπωνες εἶναι ἐργατικότεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς κι ὀλιγαρχεῖς, τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τους δὲν ἐπιβαρύνονται πολὺ, φθάνουν φθηνότερα στις ξένες και τὰ προσιμῶν οἱ ἀγοραστές.

4. Συγκοινωνία. Πολὺ ἀνεπτυγμένη (αὐτοκίνητα, σιδηρόδρομοι πλοῖα, ἀεροπλάνα). Ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῆς Ἰαπωνίας ἔχει πολλὰ και συγχρονισμένα καράβια. Τὰ ναυπηγεῖα της συναγωνίζονται τὰ τῆς Ἀγγλίας και Η.Π.Α.

5. Πληθυσμὸς 94.000.000 κ. περίπου κάτοικοι (ἀπογρ. 1960). Οἱ Ἰάπωνες θεωροῦνται ὁ καθαρότερος λαὸς. Σὲ κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου δὲν προσέχουν τὰ παιδιὰ ὅσο στὴν Ἰαπωνία. Ὅλα τὰ παιδάκια ἐκεῖ εἶναι πάντοτε φρεσκοπλυμένα και καλοντυμένα. Τὰ περισσότερα ἐξοδα ἢ οἰκογένεια κάνει γιὰ τὰ παιδιὰ. Οἱ γονεῖς φροντίζουν νὰ μορφώσουν τὰ παιδιὰ τους πάντοτε μὲ τὸ καλὸ τους παράδειγμα και ποτὲ δὲν τὰ δέρνουν.

6. Πολίτευμα και πόλεις. Ἡ Ἰαπωνία ἔχει μοναρχικό πολίτευμα κι ὁ αὐτοκράτορας λέγεται Μικάδος. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι τὸ Τόκιο, μὴ ὑπερσυγχρονισμένη μεγαλοῦπολη μὲ πληθωρική ζωή, ἡ μεγαλύτερη πρωτεύουσα τοῦ κόσμου μὲ 9.700.000 κ. (τρίτη κατὰ σειρά πληθυσμοῦ, μετὰ τὴ Ν. Ἰόρκη καὶ τὸ Λονδίνο). Ἔχει ὄμοιους δρόμους, οὐρανοξύστες, δενδροσταιγίες, καταπράσινους κήπους καὶ εἶναι μεγάλο ἐμπορικό καὶ βιομηχανικό κέντρο (ἐργοστάσια μεταξωτῶν καὶ βαμβάκερῶν ὑφασμάτων, πορσελάνης, παιγνιδιῶν, βυρσοδεψίας, μηχανῶν κ.ἄ.). Ἐπειδὴ ἡ θάλασσα ἐκεῖ εἶναι ζέβαθη οἱ ἐξαγωγές τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων τοῦ Τόκιο γίνονται ἀπὸ τὴν Γιοκοχάμα (κ. 1.300.000).

Μεγάλες ἀκόμη πόλεις τῆς Ἰαπωνίας εἶναι ἡ Ὄζάκα (κ. 2.900.000), ἡ βιομηχανικώτερη πόλη τῆς Ἰαπωνίας ἡ Ναγκόγια (κ. 1.500.000), τὸ Κιότο (κ. 1.250.000) παλαιὰ πρωτεύουσα, ἡ Κομπέ (κ. 1.080.000) καὶ ἡ Χιροσίμα (κ. 324.000) μὲ τὴ Ναγκασάκη (κ. 350 χιλ.), ὅπου οἱ Ἀμερικανοὶ ἐρριζαν ἀτομικὴ βόμβα τὸ 1945 καὶ ἀνάγκασαν τὴν Ἰαπωνία νὰ ὑποταχθῇ ἄνευ ὅρων. Οἱ νεκροὶ τότε τῶν δύο πόλεων ἦσαν 200.000 περίπου.

Ἔργασίες : 1) Νὰ σχεδιάσῃς τὸ χάρτη τῆς Ἀπὸ Ἀνατολῆς καὶ νὰ χωρίσῃς μὲ ἰδιαίτερα χρώματα τίς χώρες τῆς. Κατόπιν νὰ τοποθετήσῃς τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς, τίς πόλεις κλπ. 2) Νὰ συγκρίνῃς πρῶτα τὴν Κορέα καὶ ὕστερα τὴν Ἰαπωνία μὲ τὴν Ἑλλάδα στὴν ἔκταση κλπ. 3) Νὰ βρῆς τὸ γεωγραφικὸ πλάτος καὶ μῆκος τοῦ Πεκίνου, τοῦ Μοῦιδεν, τῆς Σεούλ, τοῦ Τόκιο. 4) Τὰξίδια στὸ χάρτη καὶ νοερά.

V. ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΣΙΑ

Σιβηρία

1. Ἡ χώρα. Ὀλόκληρος ἡ Βόρειος Ἀσία, ἀπὸ τὴ Μογγολία καὶ τὸ Τουρκεστάν ὡς τὸ Βορ. Παγωμένο Ὦκεανὸ καὶ ἀπὸ τὰ Οὐράλια ὡς τὸ Εἰρηνικό, εἶναι γνωστὴ μὲ τ' ὄνομα Σιβηρία. Τὸ μῆκος τῆς ἀπέκρουτης αὐτῆς χώρας εἶναι 7.000 χλμ. τὸ πλάτος 3.000 - 4.000 χλμ. καὶ ἡ ἔκταση τῆς 12.500.000 τ.χ. περίπου. (Νὰ βρῆς στὸ χάρτη τὴ χερσόνησο, τίς χερσονήσους, τίς θάλασσες καὶ τὰ νησιά τῆς Σιβηρίας). Τὸ ἔδαφος εἶναι πεδινὸ καὶ διασχίζεται ἀπὸ τοὺς τρεῖς μεγάλους ποταμοὺς : τὸν Ὄβι, Ἰενεσέη καὶ Λένα καὶ τοὺς παραποτάμους τους. Ὅλοι οἱ ποταμοὶ αὗτοὶ (ὅταν δὲν εἶναι παγωμένοι) εἶναι πλωτοί.

Ὁ ταξιδιώτης πού θά θελήσῃ νά διασχίσῃ τῆ Σιβηρία, ἀπό βορρᾶ πρὸς νότο, θά συναντήσῃ τρεῖς μεγάλες ζώνες :

α') Ἀπὸ τὸν Β. Παγωμένο Ὠκεανὸ ὡς τὸ 61^ο γεωγραφικὸ πλάτος περίπου, ἀπλώνονται χαμηλές πεδιάδες σκεπασμένες 9 μῆνες (τόσο διαρκεῖ ὁ χειμῶνας στῆ Σιβηρία) μὲ χιόνια καὶ πάγους. Τὸ καλοκαίρι ξεπαγώνει ἢ ἐπιφάνεια σὲ βάθος 30 πόντων καὶ τὸ νερὸ πού σχηματίζεται ἀπὸ τὸ λυώσιμο τοῦ χιονιοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὴν παγωμένη γῆ, λιμνάζει καὶ γίνονται τέλματα. Τότε φυτρώνουν ἐκεῖ βρύα, λειχήνες καὶ ὅπου εἶναι προφυλαγμένο ἀπὸ τὸν ἀέρα, μικρὰ δένδρα. Ἡ ζώνη αὕτῃ εἶναι ἡ *Τούνδρα* καὶ κατοικεῖται ἀπὸ τοὺς Ἑσκιμῶους.

β') Στὰ νότια τῆς *Τούνδρας*, σὲ πλάτος 1.200 - 1.500 γλμ., εἶναι ἡ λοφώδης περιοχὴ ἀπὸ ἀπέραντα ἐλώδη δάση (κωνοφόρα δένδρα, φιλλύρες, σφενδάμια κ.ά.). Ἐπειδὴ ἐδῶ οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου δὲ φτάνουν στῆ γῆ, δὲ φυτρώνουν χόρτα καὶ αἰώνια σιγῆ ἐπικρατεῖ. Ὡστόσο ὑπάρχουν ἄγρια ζῶα, ὅπως κουνάβια, σαμούρια, σκίουροι, ἀλεπούδες, ἀρκουδες κ.ά. Τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς Κεντρικῆς Σιβηρίας εἶναι ἡ ζώνη *Τάϊγκα* (δασῶν) καὶ ἔχει ἔκταση 6 ἐκ. τ.χ. περίπου.

γ') Κάτω ἀπὸ τὴν *Τάϊγκα* ὡς τὴν *Μογγολία*, ἀπλώνονται ἀκαλύπτες πεδιάδες καὶ στέππες, κατάλληλες γιὰ σιτάρια καὶ κτηνοτροφία. Ἐδῶ εἶναι οἱ κυριώτερες πόλεις καὶ τὰ περισσότερα χωριά τῆς Σιβηρίας, στὸ μῆκος τοῦ ὑπερσιβηρικῆ σιδηροδρόμου.

2. Προϊόντα-Κάτοικοι. Κυριότερα προϊόντα τῆς Σιβηρίας εἶναι ξυλεία, σιτηρὰ, κτηνοτροφία. Ἄρκετοὶ ἀπὸ τοὺς Σιβηριανοὺς ἀσχολοῦνται καὶ μὲ τὸ κινῆγι τοῦ σαμουριοῦ πού ἔχει πολὺτιμο γουναρικὸ καὶ τῶν ἄλλων ζώων γιὰ τὰ γουναρικά τους. Ἄλλ' ἢ Σιβηρία ἔχει καὶ πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ, χαλκοῦ, ἀργυροῦ, γαιανθράκων κ.ά. Στὸ *Γιακούτσο* (Βορ. Σιβηρία), πού μέχρι τελευταῖα ἦτο πηγὴ χρυσοῦ καὶ γουναρικῶν, ἀνακαλύφθησαν μεγάλα ἀδαμαντωρυχεῖα καὶ μὲ τὰ διαμάντια πού βγάζουν καλύπτουν τίς ἀνάγκες τῆς χώρας. Χτίστηκε νέα ἀδαμαντοῦπολη, ἡ *Μίριν*, σὲ μιὰ παγωμένη περιοχὴ πού τὸ κρῦο φθάνει στοὺς 50 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν. Οἱ τοῖχοι τῶν σπιτιῶν εἶναι πολὺ παχεῖς, τὰ κουφώματα τριπλᾶ κτλ.

Οἱ Σοβιετικοὶ προσπαθοῦν νά δημιουργήσουν στῆ Σιβηρία μεγάλα κέντρα, ἀπὸ συγχρονισμένες χημικὲς καὶ μεταλλουργικὲς βιομηχανίες γιὰτι καὶ ὁ φυσικὸς πλοῦτος ὑπάρχει ἀφθονος καὶ φθηνὸ ἡλ. ρεῦμα, ἀπὸ τὰ πολλὰ ὕδρηνλεκτρικὰ ἔργα. Στὸ νησί *Σαχαλίη* (ἐκτ.74.000

τ.χ.), ανατολικά, εκτός από τα όρυχεΐα χρυσοῦ, σιδήρου καὶ γαιανθάκων, υπάρχουν καὶ πηγές πετρελαίου.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Σιβηρίας ὑπολογίζεται 20 ἐκ. κατοίκους περίπου ἢ συγκοινωνία γίνεται μὲ ἔλκηθρα, τὸν ὑπερσιβηρικὸ σιδηρόδρομο καὶ αὐτοκίνητα στὶς κεντρικὲς ἀρτηρίες.

3. Πολιτικὴ διαίρεση. Ἡ Σιβηρία χωρίζεται σὲ ἐννιά αὐτόνομες δημοκρατίες, ποὺ ὑπάγονται στὴ Σοβ. Ἐνωσ. Κυριότερες πόλεις ἢ Ὀμσκη (κατ. 580 χιλ.), Ἰρκούτσκη (κ. 365. χιλ.), κοντὰ στὴ λίμνη Βαϊκάλη, κέντρο ἀγορᾶς δερμάτων μὲ πανεπιστήμιο· Νόβο Σιβίρσκη (κ. 900 χιλ.) πρωτ. ἔλης τῆς Σιβηρίας· Νικολάεφσκη (κ. 225 χιλ.) λιμάνι στὶς ἐκβολές τοῦ Ἀμούρ· Πετροπανλόφσκη λιμάνι στὴν Καμτσιάκα καὶ τὸ Βλαδιβοστόκ (κ. 284 χιλ.), ἡ ὠραιότερη πόλη τῆς Σιβηρίας καὶ τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς Σοβ. Ἐνώσεως στὴν Ἄπω Ἀνατολή, μὲ πανεπιστήμιο, πολυτεχνεῖο, ναυπηγεῖα κ.ἄ. Ἐδῶ τερματίζεται ὁ ὑπερσιβηρικὸς σιδηρόδρομος, ποὺ ἔχει ἀφετηρία τὴ Μόσχα. Ἀπὸ τὸ Βλαδιβοστόκ ἢ Σοβιετικὴ Ἐνωσὴ ἐξάγει ξυλεία, δέρματα, γουναρικά, σόγια κ.ἄ. Ἐπίσης κοντὰ στὴν πόλη εἶναι πλούσια ἀνθρακωρυχεΐα καὶ μεταλλεῖα ἀργύρου.

Ἔργασίες: 1) Νὰ κάνης τὴ χροτογραφία τῆς Σιβηρίας καὶ νὰ τὴ συγκρίνης μὲ τὴν Ἑλλάδα στὴν ἔκταση κλπ. 2) Τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς γνώρισμα. 3) Πληροφορίες ἀπὸ τὸ κυνήγι τοῦ σαμουριού κι εἰκόνες ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Σιβηρίας. 4) Ταξίδια ἀπὸ τὸ χάρτη σας καὶ νοερά ἀπὸ τὴν πατρίδα μας στὸ Βλαδιβοστόκ κι ἐνδοχώρα.

Γενικὴ ἐπανάληψη τῆς Ἀσίας.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Α'. ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Χώρα	Έκταση τχ.	Πληθυσμός	Πυκνότης	Πρωτεύουσα	Κάτοικοι
1. Αφγανιστάν	650.000	12.500.000	21	Καμπούλ	210.000
2. Βιετνάμ Βόρειο	155.230	16.000.000	97	Ανόι	650.000
3. Βιετνάμ Νότιο	171.000	14.500.000	87	Σαϊγκόν	1.800.000
4. Βιρμανία	678.000	22.500.000	33	Ραϊγκούν	800.000
5. <u>Ιαπωνία</u>	370.000	94.000.000	252	Τόκιο	9.700.000
6. <u>Ινδία</u>	3.162.000	445.000.000	137	Ν. Δελχι	280.000
7. <u>Ινδονησία</u>	1.500.000	96.000.000	65	Τζακάρτα	3.000.000
8. Ιορδανία	95.000	1.700.000	18	Αμμάν	250.000
9. Ιράκ	435.000	7.400.000	17	Βαγδάτη	750.000
10. Ιράν	1.620.000	21.000.000	13	Τεχεράνη	1.560.000
11. Ισραήλ	20.700	2.300.000	111	Ιερουσαλήμ	160.000
12. Καμπότζη	175.000	5.100.000	31	Πνόμ Πέν	500.000
13. Κίνα	9.780.000	720.000.000	72	Πεκίνο	4.200.000
14. Κεϋλάνη	65.600	10.500.000	149	Κολόμπο	500.000
15. Κορέα Βορ.	122.400	10.500.000	69	Πιον Γιάνγκ	700.000
16. Κορέα Νοτ.	98.000	26.000.000	267	Σεούλ	1.650.000
17. Κύπρος	9.250	580.000	63	Λευκωσία	82.000
18. Λάος	236.800	2.000.000	8	Βιέν Τιάνε	80.000
19. Λίβανος	10.400	1.700.000	173	Βηρυτός	550.000
20. Μάλαισία	132.000	7.500.000	57	Κουάλα Λουμ.	116.000
21. Μπουτάν	50.000	650.000	14	Πουνάκα	—
22. Μογγολία	1.530.000	1.000.000	1	Ουλάν Μπατ.	160.000
23. Νεπάλ	140.800	9.500.000	68	Χατμαντού	110.000
24. Πακιστάν	947.000	97.000.000	102	Καράτσι	1.150.000
25. Σαουδ. Αραβία	1.759.000	6.500.000	42	Ριάντ	80.000
26. Σουρία	187.000	5.000.000	27	Δαμασκός	460.000
27. Σιγκαπούρη	581	1.700.000	2933	Σιγκαπούρη	700.000
28. Ταϊλάνδη	514.000	27.500.000	54	Μπανγκόκ	1.330.000
29. Τουρκία	767.500	29.500.000	38	Αγκυρα	650.000
30. Φιλιππίνες	300.000	30.000.000	100	Κεζόν	140.000
31. Φορμόζα	36.000	11.000.000	314	Ταϊπέι	760.000
32. Υεμένη	195.000	5.000.000	23	Σάνα	50.000

Β'. ΑΠΟΙΚΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΚΤΟΡΑΤΑ

α') Μ. Βρετανίας

1. Ακτή Πειρατών	15.600	80.000		Σάρτζα	1.500
2. Άντεν	292.000	800.000	3	Άντεν	100.000
3. Βόρνεο (Βορ.)	76.120	80.000	1	Τζέσσελτον	12.000
4. Κατάρ	22.000	45.000	2	Ντυχά	10.000
5. Κουβάιτ	15.500	210.000	15	Κουβέιτ	130.000
6. Μπαχρέιν	598	150.000	241	Μενάμα	40.000
7. Μπρούναι	5.760	85.000	16		
8. Ομάν	212.400	550.000	3	Μουσκάτ	5.500
9. Σαραβάκ	130.000	800.000	6	—	—

β') Πορτογαλίας

1. Μακάο	16	220.000	13750	Μακάο	170.000
2. Τιμόρ	12.000	400.000	33	Ντιλί	7.000

γ') Ινδίας

Σικκίμ	700	165.000	24	—	—
--------	-----	---------	----	---	---

Ι'. ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΟΡΗ

1. Έβερεστ	8840 μέτρα	5. Κουέν Λούν	7620 μέτρα
2. Καρακορούμ	8620 »	6. Έλβρους (Καθ.)	5650 »
3. Κανζινσίγγα (Ίμαλ.)	8680 »	7. Άραράτ	5160 »
4. Ίνδοκοϋχο	7750 »	8. Άλτάια	4540 »

Δ'. ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΝΗΣΙΑ

1. Βόρνεο	έκτ. 750.000 τ.χ.	7. Μιντανάο (Φιλ.)	έκτ. 96.000 τ.χ.
2. Σουμάτρα	» 400.000 »	8. Γιέζο (Ίαπ.)	» 78.000 »
3. Χόντο (Ίαπ.)	» 220.000 »	9. Σαχαλίνη (Ρωσ.)	» 74.000 »
4. Κελέβη	» 180.000 »	10. Κεϋλάνη	» 67.000 »
5. Ίάβα	» 132.000 »	11. Κουσιόν (Ίαπ.)	» 43.000 »
6. Λουσόν (Φίλιπ.)	» 105.000 »	12. Φορμόζα	» 36.000 »

Ε'. ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΛΙΜΝΕΣ

1. Κασπία	έπιφ. 440.000 τ.χ.	4. Βαϊκάλη	έπιφ. 33.800 »
2. Άράλη	» 62.000 »	5. Ούρμια	» 5.575 »
3. Βαλκάς	» 48.000 »	6. Βάν	» 3.690 »

ΣΤ'. ΟΙ 17 ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

(άπό 1.500.000 χ. κι επάνω)

1. Τόκιο (Ίαπωνία)	κάτ. 9.700.000	10. Τσουγγ - Κίνγκ	κάτ. 2.900.000
2. Σαγκάη (Κίνα)	» 7.500.000	11. Καντών (Κίνα)	» 2.300.000
3. Πεκίνο (Κίνα)	» 4.200.000	12. Χαμπίν (Κίνα)	» 1.900.000
4. Τιέν-Τσίν (Κίνα)	» 4.000.000	13. Σαϊγκόν (Ν. Βιετν.)	» 1.800.000
5. Μοϋνδεν (Κίνα)	» 3.600.000	14. Σεούλ (Κορέα Ν.)	» 1.650.000
6. Καλκούτα (Ίνδία)	» 3.100.000	15. Τεχεράνη (Ίράν)	» 1.600.000
7. Τζακάρτα (Ίνδον.)	» 3.000.000	16. Ναγκλόγκα (Ίαπ.)	» 1.500.000
8. Βομβάη (Ίνδία)	» 2.900.000	17. Πόρτ-Άρθούρ	» 1.500.000
9. Οζάκα (Ίαπωνία)	» 2.900.000		

II. ΑΦΡΙΚΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Α' Φυσική εξέταση

1. **Θέση και έκταση** 'Η 'Αφρική ἔρχεται τρίτη ἡπειρος τῆς γῆς στο μέγεθος, μ' έκταση 30.120.000 τ.χ. περίπου. Ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ χωρίζεται μὲ τὴν Μεσόγειο θάλασσα, ἀπὸ τὴν Ἀσία μὲ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα κι ἀπὸ τὶς ἄλλες ἡπείρους μὲ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ καὶ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό. Ὁ Ἰσημερινὸς τὴ χωρίζει στὴ μέση ἀλλὰ τὸ βόρειο μέρος τῆς εἶναι μεγαλύτερο καὶ πλατύτερο. Ἀντίθετα μὲ τὶς ἄλλες ἡπείρους, ἡ Ἀφρική δὲν εἶναι διαμελισμένη ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ δὲν παρουσιάζει μεγάλους κόλπους, οὔτε φυσικὰ λιμάνια.

2. **Τὸ ἔδαφος.** Τὰ ὄρη τῆς Ἀφρικῆς δὲν παραβάλλονται μὲ τῆς Ἀσίας, οὔτε στὸ ὕψος μὰ οὔτε στὸν ὄγκο. Στὸ βόρειο μέρος παρατηροῦμε τὴν ὄροσειρὰ τοῦ Ἄτλαντα (4.250 μ.) καὶ στὴ Γουϊνέα τὰ ὄρη Καμερόν (4.070 μ.). Ὁλόκληρη ἡ βόρειος καὶ δυτικὴ Ἀφρική (ἡ Σαχάρα, τὸ Σουδάν, ἡ Γουϊνέα κι ἡ Λεκάνη τοῦ Κογγό) εἶναι πεδινὴ μὲ χαμηλὰ βουνά. Αὐτὴ εἶναι ἡ Χαμηλὴ Ἀφρική. Ἀντίθετα ἡ ἀνατολικὴ καὶ νότιος, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παράλια, εἶναι ὄρεινὴ. Αὐτὴ εἶναι ἡ Ὑψηλὴ Ἀφρική. Μεγαλύτερα ὄρη ἐκεῖ εἶναι τῆς Ἀβησσονίας (ψηλότερη κορυφὴ 4.620 μ.), τὰ Κένια (5.200 μ.), τὸ Κιλιμάντζαρο (ὕψ. 6.010 μ.) στὴν Ἀνατολικὴ Ἀφρική κι αὐτὸ καὶ πολὺ κοντὰ στὸν Ἰσημερινὸ (Ν.Γ.Π. 30 5') τεράστιος ὄρεινὸς ὄγκος μὲ δυὸ κορυφές: Τὴν κορυφὴ Κίμπο (6010 μ.) ποὺ εἶναι τὸ ψηλότερο σημεῖο τῆς ἀφρικανικῆς ἡπείρου καὶ ποὺ μ' αὐχένα συνδέεται μὲ τὴν ἄλλη κορυφὴ, τὸ Μαβένζι (5.355 μ.). Τὸ Κιλιμάντζαρο εἶναι τεράστιο ἠφαίστειο μὲ κρατῆρας τὶς δυὸ μεγάλες κορυφές του. Ὁ κρατῆρας τῆς ψηλότερης κορυφῆς ἔχει ἄνοιγμα 2.000 μ. καὶ βάθος 200 μ. περίπου. Τὰ Κένια καὶ τὸ Κιλιμάντζαρο ἔχουν αἰώ-

νια χιόνια, ενώ κάτω στα πόδια τους ο τόπος καίεται από τη ζέση του φλογεροῦ ἡλίου. Ἀπ' ἐκεῖ κι ἐπάνω ἀρχίζουνοί κλιματικές ζώνες.

Ἡ Ἀφρική ἔχει δύο μεγάλες ἐρήμους : Τὴ Σαχάρα, μεγαλύτερη τῆς γῆς, ἴση μὲ τὴν Εὐρώπη μὲ πολλές ὄψεις καὶ τὴν Καλαχάρη.

3. Τὰ νερά. Μεγαλύτερος ποταμὸς εἶναι ὁ Νεῖλος, δεύτερος τῆς γῆς στὸ μῆκος (6.700 χιλμ.). Ἀπὸ τὴ λίμνη Βικτωρία πηγάζει ὁ Λευκὸς Νεῖλος καὶ εἶναι πλωτὸς ὡς τὸ Χαρτούμ. Ἐκεῖ συναντᾶ τὸν Κυανοῦ Νεῖλο ποὺ μαζεύει τὰ νερά τῶν θερινῶν βροχῶν τῆς Ἀβησσυνίας. Οἱ δύο ποταμοὶ κάνουν τὸν κυρίως Νεῖλο ποὺ διαρρέει τὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς ἐρήμου Σαχάρας, σχηματίζει ἀπὸ τὸ Κάιρο καὶ κάτω τὸ Δέλτα καὶ χύνεται στὴ Μεσόγειο θάλασσα μὲ πολλὰ στόμια.

Ἄλλοι ποταμοί : ὁ Κόγγος (μ. 4.640 χιλ.), δεύτερος τῆς γῆς στὸν ὄγκο τοῦ νεροῦ μετὰ τὸν Ἀμαζόνιο, καὶ μὲ μεγάλους παραποτάμους ὁ Νίγηρ (4.200 χιλ.), ὁ Σενεγάλης, ὁ Γαμβίας, ὁ Ὁράγγης καὶ ὁ Ζαμβέζης, ἴσος μὲ τὸ Δούναβη. Ὁ Ζαμβέζης πρὸς κάτω ἀπὸ τὴ συμβολὴ τοῦ παραποτάμου τοῦ Κουάντο, ἀφήνει τὸ ὄροπέδιο, πέφτει μὲ φοβερὸ πάταγο ἀπὸ 100 μ. ψηλὰ σ' ὄλο του τὸ πλάτος (1.700μ.) σ' ἓνα στενὸ φαράγγι. Κατόπιν σχηματίζει κι ἄλλους καταρράκτες (τοὺς μεγαλύτερους τῆς γῆς) γνωστοὺς μὲ τ' ὄνομα « Καταρράκτες τῆς Βικτωρίας » κι ἐκεῖ ἔχουν ἐγκαταστήσει ἐργοστάσια ἠλεκτρισμοῦ. Αὐτοὺς ἀνακάλυψε τὸ 1855 ὁ Δαβὶδ Λίβιγκστον κι ἔδωσε τ' ὄνομα τῆς βασίλισσας Βικτωρίας.

Ἀπὸ τίς λίμνες σπουδαιότερες εἶναι ἡ Βικτωρία, ἴση περίπου στὴν ἔκταση μὲ τὴν Παλ. Ἑλλάδα (68.000 τ.χ. καὶ βάθος 75 μ.), ἡ Ταγκανίκα (ἔκτ. 32.000 τ.χ., βάθος 1435 μ.), ἡ Νυάσσα (ἔκτ. 30.000 τ.χ. β. 780 μ.), ἡ Τσάντ (ἔκτ. 46.000 τ.χ.) ποὺ μαζεύει τὰ νερά τοῦ κεντρικοῦ ὄροπέδιου, Ροδόλφου (ἔκτ. 8.000 τ.χ.), Ἀλβέρτου (ἔκτ. 5.300 τ.χ.), Μέρου (4.200 τ.χ.), Ἐδουάρδου (3.550 τ.χ.) καὶ ἡ Τάνα (ἔκτ. 3.100 τ.χ.) ἡ ψηλότερη λίμνη τῆς Ἀφρικῆς (σὲ ὑψόμε. 1.755 μ.), ἀπ' ὅπου πηγάζει ὁ Κυανοῦς Νεῖλος.

4. Τὰ παράλια. Νὰ βρῆτε στὸ χάρτη τ' ἀκρωτήρια, τίς θάλασσες, τοὺς κόλπους, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰ νησιά τῆς Ἀφρικῆς.

Χαρτογραφία. Νὰ σχεδιάσης στὸ τετράδιο τῆς Χαρτογραφίας τὴν Ἀφρική καὶ νὰ βάλῃς μὲ προσοχὴ ἕνα-ἕνα τὰ μεγαλύτερα ὄρη. Κατόπιν τοὺς ποταμοὺς, τίς λίμνες κ.ο.κ. μὲ τὴ σειρὰ ὅπως τὰ ἔμαθες.

Β' Οικονομική εξέταση

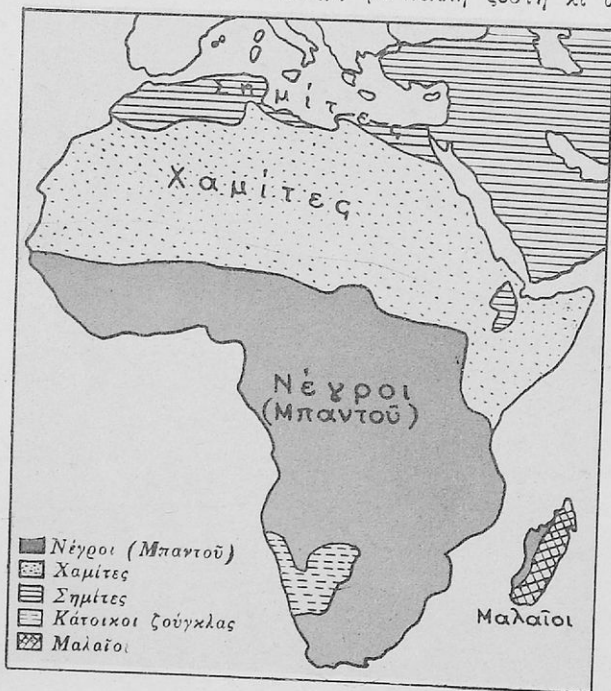
1. Το κλίμα και τὰ προϊόντα. Το κλίμα τῆς Ἀφρικῆς ἐξαρτάται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος, τὴ θερμοκρασία τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θάλασσας. Ἡ ἥπειρος χωρίζεται κυρίως σὲ πέντε περιοχές :

α') **Περιοχὴ Μεσογείου θάλασσας**, μὲ κλίμα εὐκρατο, βροχῆς ἰδίως στὸν Ἄτλαντα ἐπὶ 2-4 μῆνες καὶ ἐκεῖ εὐδοκιμοῦν ἐλιές, ἀμπέλια, ὀπωροφόρα δένδρα, σιτηρὰ, λαχανικὰ κ.ἄ.

β') **Περιοχὴ τῆς Σαχάρας**, μὲ κλίμα πολὺ θερμὸ καὶ χωρὶς βλάστηση γιὰτὶ σπάνια βρέχει. Μόνο οἱ ὀάσεις κατοικοῦνται γιὰτὶ ἐκεῖ ὑπάρχει νερὸ καὶ βλάστηση.

γ') **Περιοχὴ τῶν στεππῶν**, μὲ κλίμα θερμὸ, ἀφθονο χόρτο γιὰ βοσκῆς καὶ ἀρκετὰ δένδρα. Ἐκεῖ εἶναι ἀναπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία καὶ καλλιεργεῖται ἀραβόσιτος, ὄσπρια βαμπάκι κ.ἄ.

δ') **Τροπικὴ περιοχὴ** μὲ πολλὴ ζέση καὶ ἀνυπόφορη ὑγρασία

Εἰκ.

Χάρτης τῶν Λαῶν
τῆς Ἀφρικῆς.

από τις πολλές βροχές. Ἡ βλάστηση ἐκεῖ εἶναι πλούσια μὲ παρθέ-
να δάση, τὶς ζοῦγκλες τῆς Ἀφρικῆς, πού ζοῦν τὰ περισσότερα ἄγρια
ζῶα κι ἄφθονα ἔντομα. Στὰ χαμηλὰ μέρη ὑπάρχουν φυτεῖες καουτσούκ,
κακάου, καφέ, ζαχαροκάλαμου καὶ στὰ χωράφια καλλιεργοῦν ἀρα-
βόσιτο, βαμπάκι, ρύζι κ.ἄ.

ε') **Περιοχὴ τῆς Νοτ. Ἀφρικῆς** μὲ κλίμα εὐκρατο, ὅπως στὴν
πατρίδα μας, ἀλλ' οἱ ἐποχὲς εἶναι ἀντίθετες.

2. Θρησκείες. Στὴν Ἀφρικὴ, ὅπως καὶ στὴν Ἀσία, ὑπάρχουν
πολλὲς θρησκείες. Ἔτσι στὴ Βόρειο Ἀφρικὴ, ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασ-
σα ὡς τὸν Ἀτλαντικό, ὁ Ἀραβικὸς κόσμος εἶναι Μουσουλμάνοι κι ὑπο-
λογίζονται 8.500.000 περίπου. Στὴν Κεντρικὴ Ἀφρικὴ ἐπικρατεῖ
ἀκόμη ἡ εἰδωλολατρεία κι ἡ μαγεία.

Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀφρικῆς ὑπολογίζονται εἰς 35.000000. Στὰ πα-
ράλια τῆς Ἀν. Ἀφρικῆς, πού πολλοὶ κάτοικοι εἶναι μετανάστες ἀπὸ
τὴν Ἀσία, κυριαρχοῦν οἱ Βουδδιστές, οἱ Βραχμανιστές κι οἱ Ἰνδοϊστές.
Οἱ Ἰσραηλίτες ὑπολογίζονται σὲ 500.000 περίπου.

Ὡστε οἱ λαοὶ τῆς Ἀφρικῆς εἶναι : Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί,
Βουδδιστές, Βραχμανιστές, Ἰνδοϊστές, Ἰσραηλίτες κι οἱ ὑπόλοιποι εἰ-
δωλολάτρες.

3. Οἱ κάτοικοι. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀφρικῆς εἶναι 255 ἐκ. πε-
ρίπου κι ἀνάλογα μὲ τὴν ἔκταση εἶναι ἀραιός. Αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι
ἡ Σαχάρα καὶ τὰ παρθένα δάση εἶναι ἀκατοίκητα. Ἀπὸ τὰ 255 ἐκα-
τομμύρια πού ἔχει ὅλη ἡ ἥπειρος, μόνον 5 ἐκ. περίπου εἶναι λευκοί,
ἐνῶ ὑπερτεροῦν οἱ Νέγροι (100 ἐκ.).

4. Συγκοινωνία. Στὴ Σαχάρα καὶ στὸ Σουδάν ἡ συγκοινωνία
γίνεται μὲ καραβάνια ἀπὸ καμήλες. Στὶς τροπικὲς χῶρες πού δὲν
μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν ζῶα, τὶς μεταφορὲς ἀναλαμβάνουν кара-
βάνια ἀπὸ ἀχθοφόρους μαύρους. Στὸ Νεῖλο ἡ συγκοινωνία γίνεται
μὲ ποταμόπλοια κι ὅπου εἶναι καταρράκτες δίπλα ἔχει σιδηροδρο-
μικὴ γραμμὴ. Κατόπιν ἀρχίζει νέο πλωτὸ τμήμα κ.ο.κ. ὡς τὸ δέλτα
τοῦ ποταμοῦ. Μὲ τὸ ἴδιο συγκοινωνιακὸ δίκτυο ἐξυπηρετεῖται κι ὁ
Κόγκος, πότε δηλαδὴ μὲ τὸ πλοῖο πότε μὲ τὸ σιδηρόδρομο, κι ἔτσι οἱ
ἐπιβάτες καὶ τὰ ἐμπορεύματα ἀπὸ τὶς ἐκβολὲς του φθάνουν στὴ λίμνη
Ταγκανίκα. Ἡ Ν. Ἀφρικὴ ἔχει πλούσια μεταλλεῖα καὶ τὸ πυκνό-
τερο σιδηροδρομικὸ δίκτυο. Μία ἀπὸ τὶς γραμμὲς προχωρεῖ ὡς τὴ λίμ-
νη Βικτωρία καὶ συνδέεται μὲ τὰ συγκοινωνιακὰ δίκτυα τοῦ Νεῖλου

και του Κόγκου. Τη συγκοινωνία της 'Αφρικής με το 'Εξωτερικό, κάνουν τ' ατμόπλοια που περιπλέουν την ήπειρο και τ' αεροπλάνα.

5. **'Εθνικά πάρκα.** Στη Μαύρη ήπειρο, όπως λέγεται ή 'Αφρική, ζούν αναρίθμητα και τα πιο περίεργα ζώα. Τα ζώα αυτά τα κυνηγούν οργανωμένες ομάδες ανθρώπων και κινδυνεύουν να εκλείψουν. Για να μη γίνη αυτό, ορισμένες κυβερνήσεις δημιούργησαν ιδιαίτερες κλειστές περιοχές που ελέγχονται κι εκεί μέσα αφήθηκαν να ζούν ανένοχλητα τ' άγρια θηρία. Οι περιοχές αυτές λέγονται «έθνικά πάρκα» και το κυνήγι εκεί απαγορεύεται. Μεγαλύτερα πάρκα έχουν γίνει στη Νοτιοαφρικανική Ένωση, στην Κένυα, Ουγκάντα και Ταγκανίκα.

Γ' Πολιτική εξέταση

Τεράστια ανάπτυξη πήρε το έθνικό απελευθερωτικό κίνημα της 'Αφρικής, μετά τον 2ο Παγκόσμιο πόλεμο, με συνέπεια να μεταμορφώθη ριζικά ο πολιτικός της χάρτης. Έτσι σχηματίστηκαν πολλά ανεξάρτητα κράτη, ενώ άλλα τμήματά της (όπως ή 'Αγκόλα, ή Μοζαμβίκη, ή Ροδεσία και ή Νότιος 'Αφρική) είναι ακόμη, τυπικά ή ουσιαστικά, άποικίες των Ευρωπαίων. 'Απ' εκεί οι άποικοι προμηθεύονται πρώτες ύλες για τή βιομηχανία τους, όπως καουτσούκ, φοινικέλαιο, βαμπακί, δέρματα κ.ά.

ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

'Η 'Αφρική διαιρείται σε πέντε μεγάλες περιοχές :

α') Τή Βόρειο 'Αφρική, β') Δυτική 'Αφρική, γ') Κεντρική ή 'Ιση μερινή 'Αφρική, δ') 'Ανατολική 'Αφρική ε') Νότιο 'Αφρική και στ') τὰ νησιά της 'Αφρικής στον 'Ινδικό και 'Ατλαντικό ώκεανό.

Α' ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

Καταλαμβάνει το βόρειο τμήμα της αφρικανικής ήπειρου με το μεγαλύτερο μέρος της έρήμου Σαχάρας κι εκτείνεται από την 'Ερυθρά θάλασσα ως τον 'Ατλαντικό 'Ωκεανό. Έκταση 6.150.000 τ.χ. περίπου. 'Η Βόρειος 'Αφρική λέγεται και Λευκή 'Αφρική γιατί οι

κάτοικοί της (52.500.000 περίπου) είναι λευκοί ή μελαμφοί κι έχουν μεγάλη διαφορά από τους Νέγρους, που κατοικούν στη Μαύρη 'Αφρική.

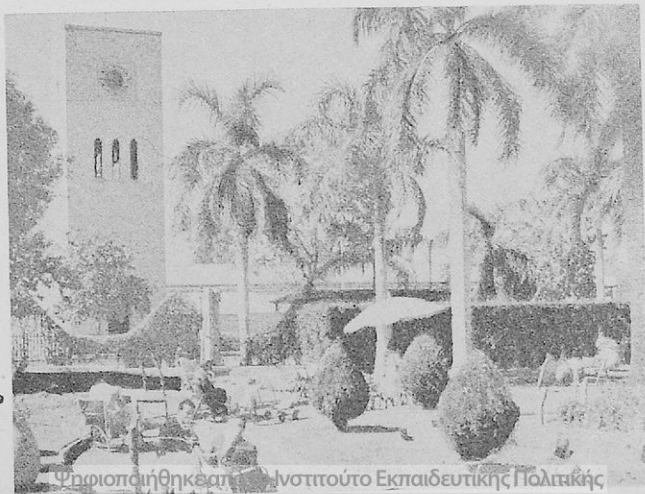
Πολιτικά ή Βορ. 'Αφρική αποτελείται : α') από τὰ πέντε ανεξάρτητα κράτη : Αίγυπτο, Λιβύη, Τυνησία, 'Αλγερία και Μαρόκο β') από τις 'Ισπανικές κτήσεις (Ρίο-Ντέ-Όρο, 'Ιφνί και 'Ισπ. Σαχάρα) και γ') τή Γαλλική Σαχάρα.

1. 'Ηνωμένη 'Αραβική Δημοκρατία (Αίγυπτος)

1. **Ἡ χώρα.** Καταλαμβάνει τὸ Β.Α. μέρος τῆς 'Αφρικῆς. Στὰ βόρεια ἔχει τὴ Μεσόγειο θάλασσα, ἀνατολικά τὴ διώρυγα τοῦ Σουεζ καὶ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα, στὰ νότια τὸ Σουδάν καὶ δυτικά τὴ Λιβυκὴ ἔρημο. Στὴν Αἴγυπτο ὑπάγεται καὶ ἡ χερσόνησος Σινᾶ.

Ἡ ἔκταση τῆς Αἰγύπτου εἶναι 1.000.000 τ.χ., ἀλλὰ μόνο 34.815 τ.χ. ποὺ ἀποτελοῦν τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου καὶ τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου, εἶναι κατοικήσιμα. Ὅσο ποτίζει ὁ Νεῖλος ποταμὸς. Ἡ ἄλλη ἔκταση, δυτικά τοῦ Νείλου καὶ κατὰ μῆκος τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας, εἶναι ἔρημος καὶ κάπου—κάπου ὑπάρχουν ὄασις.

Ἡ εὐφορία καὶ γενικά ἡ ζωὴ τῆς χώρας ὀφείλεται στὸ Νεῖλο. Τὸ καλοκαίρι ποὺ κατεβαίνουν τὰ νερὰ τῶν θερινῶν βροχῶν τῆς Ἀβησσυνίας, ὁ Νεῖλος ὑψώνεται 6-7 μέτρα καὶ πλημμυρίζει ὅλη τὴ χώρα. Κατὰ τοὺς μῆνες Ὀκτώβριο καὶ Νοέμβριο τὰ νερὰ ἀποσύρονται καὶ μένει στὴν πεδιάδα ἡ λάσπη ποὺ κάνει τὸ ἔδαφος γόνιμο. Τότε εἶναι ἡ πιὸ κατάλληλη ἐποχὴ γιὰ σπορὰ. Στὸ Κάιρο ὁ Νεῖλος διχάζεται καὶ

Εἰκ. 15. Σ' ἓνα πάρκο στὸ Κάιρο

από κεί και κάτω σχηματίζεται το περίφημο Δέλτα του Νείλου όπου είναι οι μεγαλύτερες πόλεις της Αιγύπτου.

Ό Νειλοφράχτης του Άσσουάν. Στην Αίγυπτο έχουν γίνει πολλά ύδατοφράγματα που κρατούν το νερό ψηλά και το διοχετεύουν στα ψηλότερα στρώματα της γής. Μεγαλύτερο είναι ο νέος Νειλοφράχτης του Άσσουάν. Ο τοίχος τούτου του Νειλοφράχτη έχει ύψος 120μ., δημιουργείται έτσι τεράστια λίμνη που εκτείνεται και στο έδαφος του Σουδάν. Το φράγμα, που είναι από τα μεγαλύτερα του κόσμου, συγκεντρώνει 130 δισεκατομμύρια κ. μ. νερού. Αυξάνει την άρδευση της χώρας κατά 4.000.000 στρέμματα κι έτσι η καλλιεργήσιμη έκταση αυξήθηκε κατά 30 %, απ' ό,τι ήταν πριν γίνει το νέο μεγάλο φράγμα. Κάτω από το φράγμα είναι μεγάλο υδροηλεκτρικό έργοστάσιο και παράγει άφθονο ρεύμα. Υπερκαλύπτει τις ανάγκες της χώρας.

Σε μικρή απόσταση από το Νειλοφράχτη του Άσσουάν ανακαλύφθηκαν μεγάλα αποθέματα σιδηρομεταλλεύματος κι έτσι σ' εκείνη την περιοχή θα αναπτυχθῆ και μεγάλη βιομηχανία. Λειτουργεί μεγάλο έργοστάσιο χημικών λιπασμάτων.

2. Τα προϊόντα. Έπειδή η Αίγυπτος έχει θερμό κλίμα και δὲ λείπει ἡ ὑγρασία, κάνει δύο και τρεῖς συγκομιδὲς τὸ χρόνο και ἰδίως λαχανικῶν. Κυριότερα προϊόντα τῆς χώρας εἶναι : βαμπάκι, ρύζι, σιτηρά, ὕσπρια, ζαχαροκάλαμο, χουρμάδες κ.ἄ. Στὸ βαμπάκι ἡ Αἴγυπτος ἔρχεται τρίτη τῆς γῆς, μετὰ τῆς Ἡν. Πολιτεῖες και τῆν Ἰνδία. Ἡ κτηνοτροφία δὲν εἶναι σημαντικὴ γιατί δὲν ὑπάρχουν μεγάλες ἐκτάσεις γιὰ βοσκές. Εἶναι μόνον οἰκόσιτη.

Ἡ Ἑλλάδα εἰσάγει ἀπὸ τῆν Αἴγυπτο βαμβακόσπορο, σουσάμι, χουρμάδες, μπανάνες κλπ. κι ἐξάγει σταφύλια, λάδι, χημικὰ λιπάσματα κ.ἄ.

3. Οἱ κάτοικοι. Τὴν ἀρχαιότατη ἐποχὴ οἱ Αἰγύπτιοι ἦταν πολιτισμένους λαὸς κι ἡ ἱστορία τους χάνεται μέσα στὴ νύχτα τοῦ χρόνου. Μετὰ τὴν ἐποχὴ τῶν Φαραῶν ποὺ ἄφησαν γιὰ σημάδια τοῦ πολιτισμοῦ τους τῆς τεράστιες πυραμίδες, ἡ Αἴγυπτος κατακτήθηκε ἀπὸ τοὺς Πέρσες, κατόπιν ἀπὸ τὸ Μ. Ἀλέξανδρο ποὺ οἱ διάδοχοί του ἵδρυσαν τὸ βασίλειον τῶν Πτολεμαίων, ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, τὸ Βυζαντινὸ κράτος, τοὺς Τούρκους κι ἀπὸ τὸ 1881 ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους.

Σήμερα εἶναι ἀνεξάρτητο κράτος κι ἔχει πληθυσμὸ 26.000.000 περίπου κατοίκους (ἀπογρ. 1960).

Οι απόγονοι των αρχαίων Αιγυπτίων, είναι Φελλάχοι, δηλαδή γεωργοί Μωαμεθανοί και Κόπτες χριστιανοί. Οι Φελλάχοι ζουν σ' ἄλλες καλύβες που τις κάνουν με τὴ λάσπη τοῦ Νείλου κι οἱ Κόπτες κατοικοῦν ἰδίως στὶς πόλεις. Στὴν Αἴγυπτο ζοῦν ἀκόμη πολλοὶ Ἄραβες, Εὐρωπαῖοι κι ἀρκετοὶ Ἕλληνες, που διατηροῦν ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἐκκλησίες, λέσχες, νοσοκομεῖα κ.ἄ.

4. Πόλιτική ἐξέταση. Ἡ Αἴγυπτος εἶναι δημοκρατία, μέλος τῆς Ἠνωμένης Ἀραβικῆς Δημοκρατίας που σκοπὸ ἔχει νὰ συμπεριλάβῃ ὅλες τὶς Ἀραβικὲς Χῶρες σὲ ἓνα ἐνιαῖο ὀμοσπονδιακὸ κράτος τοῦ Ἀραβικοῦ κόσμου.

5. Διάρρηση καὶ πόλεις. Μὲ μιὰ νοητὴ γραμμὴ, που περνᾷ ἀπὸ τὸ Κάιρο, ἡ χώρα χωρίζεται σὲ δύο μέρη: Στὴν Κάτω Αἴγυπτο ἡ χώρα τοῦ Δέλτα, που εἶναι ἴση μὲ τὴν Πελοπόννησο καὶ τὴν Ἄνω Αἴγυπτο που περιλαμβάνει τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου.

Στὴν Κάτω Αἴγυπτο σπουδαῖες πόλεις εἶναι τὸ Κάιρο (κ. 3.400.000) πρωτεύουσα τῆς Αἴγυπτου, μὲ ωραιότατη ρυμοτομία, μεγάλες οἰκοδομές, πολλὲς διώρυγες, 400 τζαμιὰ κλπ.

Ἀπὸ τὸ Κάιρο ἓνας αὐτοκινητόδρομος ὀδηγεῖ τὸν ταξιδιώτη στὶς τρεῖς περίφημες πυραμίδες ὅπου εἶναι οἱ τάφοι τῶν Φαραῶ κι ἔχουν κατασκευαστῆ ἀπὸ ὀγκόλιθους, πρὶν ἀπὸ 6000 χρόνια. Μεγαλύτερη εἶναι τοῦ Φαραῶ Χέοπος, τετραγωνικὴ, μὲ ὕψος 138 μ. καὶ πλευρὰ τετρ. βάσεως 227 μ. Μυριάδες ἐργάτες, ἐπὶ δεκάδες χρόνια, χρησιμοποιήθηκαν γιὰ τὰ οἰκοδομικὰ αὐτὰ μεγαθῆρια, καὶ ἀμέτρητοι πέθαναν ἀπὸ τὶς μαστιγώσεις καὶ τὶς κακουχίες.

Ἐκεῖ κοντὰ στὶς πυραμίδες εἶναι ἓνας τεράστιος βράχος ὕψους 20 μ. μὲ τὴ λαξευμένη Σφίγγα. Παριστάνει λιοντάρι καθισμένο καὶ που τὸ κεφάλι καὶ τὸ στῆθος εἶναι γυναικεῖο.

Οἱ ταξιδιώτες που φθάνουν στὸ Κάιρο, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ περίφημο καὶ τεράστιο Μουσεῖο μὲ τὶς Αἴγυπτιακὲς μούμιες καὶ πλῆθος ἀρχαῖα μνημεῖα, τὸ Ζωολογικὸ κῆπο καὶ τόσα ἄλλα ἀξιοθέατα μέρη, ἐπισκέπτονται καὶ τὴν Γκίζα νὰ ἰδοῦν τὶς πυραμίδες μὲ τὴ Σφίγγα.

Ἀνατολικά ἀπὸ τὸ Κάιρο εἶναι τὸ Σουέζ (130 χιλ.), στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα ὅπου τελειώνει καὶ ἡ ὁμώνυμη διώρυγα. Ἀπὸ τὸ Σουέζ ὁ δρόμος ὀδηγεῖ στὴ Μονὴ τοῦ Σινᾶ. Ἡ Ἰσμαηλία (12.000 κ.) στὸ μέσο τῆς διώρυγας, μὲ ἑλληνικὴ παροικία που διατηρεῖ δημοτικὸ, γυμνάσιο, ἐμπορικὰ καταστήματα κτλ. Τὸ Πόρτ-Σαῖδ, στὴν εἴσοδο τῆς διώρυγας, μὲ 230

χιλ. κατοίκους, δεύτερο λιμάνι τῆς Αἰγύπτου καὶ σταθμὸς τῶν πλοίων ποῦ ταξιδεύουν γιὰ τὰ λιμάνια τοῦ Ἰνδικοῦ. Τὴ νύχτα τὰ πλοῖα ὀδηγοῦνται στὴν εἴσοδο ἀπὸ φάρο ὕψους 55 μ.

Ἄλλες μεγάλες πόλεις : ἡ Ἀλεξάνδρεια (κ. 1.350.000), μεγαλύτερο λιμάνι, ἡ πόρτα τῆς Ἀφρικῆς, ἔδρα τοῦ Πατριάρχου τῆς Αἰγύπτου καὶ τὸ μεγαλύτερο ἑλλ. κέντρο τῆς Ἀφρικῆς. Ἡ ἑλλ. παρουσία τῆς Ἀλεξάνδρειας διατηρεῖ συγκρότημα διδαστηρίων Μ. Ἐκπαιδευσεως καὶ μεγάλο στάδιο.

Στὸ Δέλτα τοῦ Νείλου εἶναι ἡ Μανσούρα (250 χιλ.), τὸ Ζαγκαζίκ, ἡ Τάντα κ. ἄ. κέντρα βαμπακοπαραγωγῆς μὲ ἑλλην. παρουσίες.

Στὴν Ἄνω Αἴγυπτο σπουδαιότερες πόλεις εἶναι τὸ Ἀσιούτ (κ. 100 χιλ.) στὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Νείλου, πρωτ. τῆς Ἄνω Αἰγύπτου μὲ νέο πανεπιστήμιο ἡ Μίνια, ἡ Κένα καὶ τὸ Ἀσσουάν, κοντὰ στὸ Νειλοφράχτη, ποῦ ἐξελλίσσεται σὲ σπουδαῖο βιομηχανικὸ κέντρο, τὸ μεγαλύτερο τῆς Ἀφρικῆς.

5. Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία τῆς Αἰγύπτου ἐξυπηρετεῖται μὲ σιδηρόδρομο, αὐτοκίνητα, ποταμόπλοια καὶ ἀεροπλάνα. Τὸ σιδ. δίκτυο εἶναι 5.000 χιλιόμετρα (διπλάσιο περίπου τῆς Ἑλλάδας).

Ἡ Χερσόνησος Σινᾶ : Εἶναι 3/πλασία ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο σ' ἔκταση καὶ χωρίζει τὴν κυρίως Αἴγυπτο ἀπὸ τὸ κράτος τοῦ Ἰσραήλ. Ἐδῶ πέρασαν οἱ Ἰσραηλίτες κατὰ τὴν ἐξοδὸν τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο μὲ ἀρχηγὸ τὸ Μουσῆ καὶ περιπλανήθηκαν στὴν ἔρημο πολλὰ χρόνια. Τὸ νότιο τμήμα εἶναι πρὸ ὄρειν μὲ ψηλότερο ὄρος τοῦ Μωϋσῆ (Ἄγ. Πικρασκυῆς σήμερα) ποῦ ἔχει ὕψος 2641 μ. Στους πρόποδες τοῦ μεγάλου αὐτοῦ βουνοῦ καὶ σὲ ὕψος 1.530 μ. ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας εἶναι ἡ περίφημη Μονὴ τοῦ Σινᾶ, κτισμένη ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τὸ 527 μ.Χ. μὲ ψηλὸ τοῖχο γύρω, ἀληθινὸ κάστρο, γιὰ ἀσφάλεια. Εἶναι καθ' αὐτὸ ἑλληνικὸ μοναστήρι ἀφιερωμένο πρῶτα στὴν Ἄγ. Ἐλένη. Μιὰ μέρα, λέει ἡ παράδοση, οἱ καλόγεροι ἀνακάλυψαν στὴ κορφὴ τοῦ βουνοῦ τὸ λείψανο τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ποῦ εἶχε μεταφερθῆ ἐκεῖ, μὲ θαύμα, ἀπὸ τὸ Κάιρο. Τὸ λείψανο τὸ πήραν καὶ βρέθηκεται στὸ ἱερὸ τῆς ἐκκλησίας μέσα σὲ λάδινακι. Ἀπὸ τότε ἡ Μονὴ εἶναι ἀφιερωμένη στὴν Ἄγ. Αἰκατερίνη. Ἡ Βιβλιοθήκη του ἔχει χιλιάδες σπάνια χειρόγραφα καὶ πολλὰ σύγχρονα βιβλία. Ἡ Μονὴ τοῦ Σινᾶ, μὲ τὸ βυζαντινὸ της περιβάλλον, εἶναι τὸ πρὸ προχωρημένο προπύργιο τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴν ἄξενη τοῦτη χώρα καὶ τὸ ἐπισκέπτονται πολλοὶ ξένοι.

Οἱ Βεδουῖνοι τῆς περιοχῆς σέβονται τὴ Μονὴ γιὰτὶ πιστεύουν ὅτι εἶναι ἀπόγονοι τῆς βυζαντινῆς φρουρᾶς ποῦ, ἐκεῖνα τὰ χρόνια, εἶχε ἐγκατασταθῆ ἐκεῖ νὰ προστατεύῃ τὴ Μονὴ ἀπὸ τὶς ἐπιδρομὰς τῶν νομαδικῶν φυλῶν.

Ἔργασίες : Νὰ ἐπαναλάβῃς ὅτι γνωρίζεις γιὰ τοὺς δύο Νείλους καὶ γιὰ τὸ Νειλοφράχτη τοῦ Ἀσσουάν. 1) Ποιὰ εἶναι τὰ κυριότερα προϊόντα τῆς Αἰγύπτου; 2) Ταξίδια ἀπὸ τὴν πατρίδα σας στὸ Κάιρο ἀπὸ τὸ χάρτη νοερά.

Εικ. 22. Το Κυβερνητικό μέγαρο στη Βεγγάζη.

2. Λιβύη

1. Ἡ Λιβύη εἶναι ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ὀρίζεται πρὸς Α. ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ τὸ Σουδάν, πρὸς Β. ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα, πρὸς Δ. ἀπὸ τὴν Τυνησία καὶ Ἀλγερία καὶ πρὸς Ν. ἀπὸ τὴν ἄλλοτε Γαλλικὴ Ἰσημερινὴ Ἀφρική. Ἡ ἔκταση ὅλης αὐτῆς τῆς περιοχῆς εἶναι 1.760.000 τ.χ. περίπου, ἀλλὰ μόλις 460.000 τ.χ. καλλιεργοῦνται. Ἡ ἄλλη ἔκταση εἶναι ἡ ἔρημος τῆς Λιβύης.

2. Κυριότερα τμήματα τῆς χώρας εἶναι ἡ Τριπολίτιδα στὰ Β.Δ. καὶ ἡ Κυρηναϊκὴ* στὰ Ν.Α. Ἐν ἑξαιρεθῆ ἡ παραλιακὴ ζώνη ποῦ εἶναι εὐφορῆ, ἐπειδὴ δέχεται βροχὲς ἀπὸ τοὺς θαλασσινοὺς ἀνέμους, καὶ μερικὲς ὀάσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὅλη ἡ ἄλλη χώρα εἶναι ἔρημος. Σπουδιότερα προϊόντα: λάδι, χουρμάδες, βαμπάκι, κρασί, σιτηρὰ, ἐσπεριδοειδῆ.

3. Πρὶν ἀπὸ τὸν τελευταῖο Μεγάλο πόλεμο ἡ Λιβύη ἦταν ἀποικία τῆς Ἰταλίας. Ἀπὸ τὸ 1952 ἀνακηρύχθηκε ἐλεύθερο δημοσπονδιακὸ κράτος μὲ τ' ὄνομα Ἡνωμένο Βασίλειο τῆς Λιβύης. Πληθυσμὸς 1.600.000 περίπου κάτοικοι (ἀπογρ. 1964). Πρωτεύουσα τῆς Λιβύης εἶναι ἡ Τρίπολη (185 χιλ.) τέρμα τῶν караβανίων ποῦ ἔρχονται ἀπὸ τὴν περισχὴ τῆς λίμνης Τσάντα. Αὐτὰ εἶναι τεράστιες σειρὲς ἀπὸ 1.000 - 5.000 καμῆλες ποῦ φέρνουν στὴν Τρίπολη φτερὰ στρουθοκαμήλων, ἔλεφαντοκόκ-

* Τὴν ἀρχαία ἐποχὴ στὸ βόρεια παράλια τῆς Ἀφρικής, ὑπῆρχαν μεγάλες καὶ πλούσιες ἑλληνικὲς πολιτείες. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς ἦταν ἡ Κυρηνη (ἀποικία τῆς Θήρας) καὶ ἀπ' αὐτὴν τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς Λιβύης ὀνομάστηκε Κυρηναϊκὴ.

καλο, δέρματα κ. ά. και παίρνουν ύφασματα, γυαλικά κι άλλα είδη έμπορίου. Άλλες πόλεις, ή Μιζουράτα (60 χιλ.) Άν. τής Τριπόλεως. Στην Κυρηναική ή Βεγγάζη (κ. 70 χιλ.), ή Ντέονα και τό Σολοίμ, γνωστές μας από τόν τελευταίο Μεγ. πόλεμο.

3. Τυνησία

1. Η Τυνησία είναι στα Β.Δ. τής Λιβύης και συνορεύει: Δ. με την Άλγερία και από Α. και βρέχεται από τή Μεσόγειο Θάλασσα. Η χώρα έχει έκταση 125.000 τ.χ. και χωρίζεται σε τρεις φυσικές περιοχές: α') τήν περιοχή τής ερήμου όπου υπάρχουν πολλές οάσεις, β') τήν όρεινη περιοχή με μεγάλα δάση, ιδίως φυλλοφύρων δένδρων, όπου οι κάτοικοι ασχολούνται περισσότερο με τήν κτηνοτροφία και γ') τήν παραλιακή χώρα που έχει τό κλίμα και τά προϊόντα τής Μεσογείου (λάδι, κρασί, έσπεριδοειδή κτλ.). Το έδαφος τής Τυνησίας είναι πλούσιο σε φωσφορικά άλατα.

2. Η χώρα είναι δημοκρατία κι ό πληθυσμός της είναι 4.000.000 περίπου κάτοικοι (Άραβες και Βερβερίνοι).

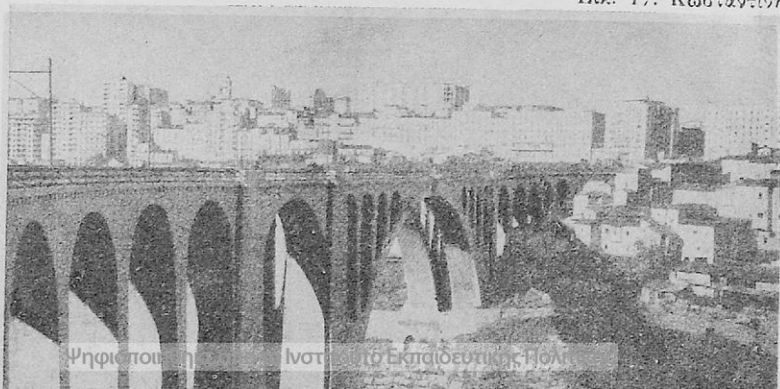
3. Κυριότερες πόλεις: Τύνις (κ. 680.000) πρωτ. του κράτους, κτισμένη σε ίσθμό, ανάμεσα από ζέβαθες λίμνες, και επικοινωνεί με τή Μεσόγειο με πολλές διώρυγες. Η Μπιζέρτα (κ. 50.000), πολεμικός ναύσταθμος, ή Σγάξ (κ. 60.000) λιμάνι έξαγωγής (ραδιού, έσπεριδοειδών, φωσφορικών αλάτων κ.ά.) και ή Σούσσα (κ. 50.000).

4. Συγκοινωνία: Αεροπορική, όδική και σιδηροδρομική (σιδ. δίκτ. 2.100 χιλμ.).

4. Άλγερία

1. Έκτείνεται δυτικά τής Λιβύης και τής Τυνησίας και όρίζεται: Α. με τήν Τυνησία και Λιβύη, Δ. με τό Μαρόκο, Ν. με τή Σαχάρα

Είχ. 17. Κωσταντίνη

και από Β. βρέχεται από θάλασσα. Στην 'Αλγερία ανήκει το περισσότερο τμήμα της Βεοβερίας ή Μπαρμπαρίας που λέγεται και Χώρα του 'Ατλαντα, από τ' όνομα του μεγάλου βουνού. Το κλίμα είναι εύκρατο με πολλά όροπέδια, στην περιοχή του 'Ατλαντα, όπου υπάρχουν πολλοί βοσκότοποι. Οι κάτοικοι εκεί επάνω ασχολούνται περισσότερο με την κτηνοτροφία. Έκταση, 2.380.000 τ.χ. με το τμήμα της 'Αλγερικής Σαχάρας. Η κατοικήσιμη έκταση της χώρας είναι 341.000 τ.χ.

2. Η χώρα είναι ιδίως γεωργική και κτηνοτροφική. Το έδαφος περιέχει και πολλά όρυκτά, όπως φωσφορικά άλατα (τέταρτη της γης), ψευδάργυρο κ.ά.

3. Η 'Αλγερία, άλλοτε άποικία της Γαλλίας, είναι σήμερα δημοκρατία κι έχει πληθυσμό 11.200.000 κατ. ('Αραβες και Βεοβερίνοι).

4. Κυριότερες πόλεις: 'Αλγέριο παλιά πρωτεύουσα των πειρατών και σήμερα πρωτ. της νέας δημοκρατίας, ευρωπαϊκή μεγαλούπολη με 370.000 περίπου κατοίκους, μεγάλα υπερμοντέρνα κτίρια στις ευρωπαϊκές συνοικίες, πανεπιστήμιο (το μεγαλύτερο και πιο οργανωμένο της 'Αφρικής). Επίσης είναι το μεγαλύτερο έμπορικό και βιομηχανικό κέντρο της χώρας και σπουδαίο λιμάνι με τεράστιες εγκαταστάσεις. Το 'Οράν (κ. 400.000), ευρωπαϊκή κι αυτή μεγαλούπολη που συναγωνίζεται το 'Αλγέριο, λιμάνι εξαγωγών και εισαγωγών της Δυτικής 'Αλγερίας. Κονσταντίνη (κ. 220.000), Μπόν (κ. 165.000), 'Ελ Σίντι - Μπέλ - 'Αμπές (105.000 κ.).

5. Συγκοινωνία: 'Οδική και σιδηρ. δίκτυο διπλάσιο της 'Ελλάδας, πυκνό αεροπορικό δίκτυο.

5. Μαρόκο

1. Έκτείνεται προς τὰ Β.Δ. της 'Αλγερίας ως τη Μεσόγειο θάλασσα και τον 'Ατλαντικό 'Ωκεανό. Έκταση 444.000 τ.χ. Κυριότερα προϊόντα: γεωργικά, κτηνοτροφικά, και άφθονα όρυκτά, όπως φωσφορικά άλατα (τρίτο της γης), μολύβι, σίδηρο, θειάφι, χρυσός κ.ά.

2. Η χώρα είναι ανεξάρτητο σουλτανάτο κι ο πληθυσμός φτάνει σε 12.000.000 περίπου κατοίκους.

3. Κυριότερες πόλεις: Ραμπάτ, πρωτεύουσα του σουλτανάτου με 230.000 περίπου κατοίκους. Καζαμπλάνκα (κ. 680.000), όραιότερη πόλη μ' εξαίρετο λιμάνι στον 'Ατλαντικό, οικονομική πρω-

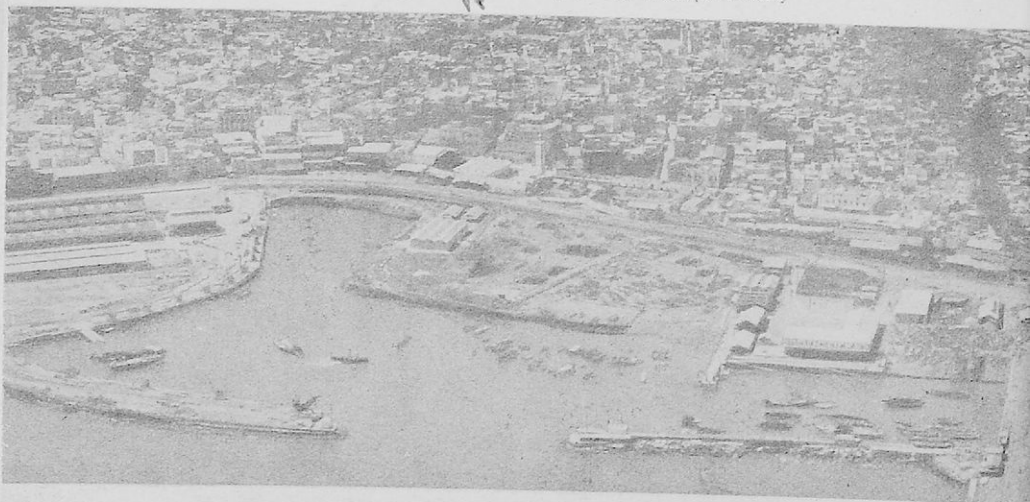

Εικ. . Μαροκική δάση. Στο βάθος ή όροσειρά του "Ατλαντα

τεύουσα τῆς χώρας. Μαρόκο (κ. 240.000) παλιὰ πρωτεύουσα. Φέζ (κ. 220.000), ιερή πόλη τῶν Ἀράβων με 300 περίπου τζαμιά, ἐργοστάσια ταπητουργίας, βυρσοδεφίας καὶ ζωηρὸ ἐμπόριο.

Ἡ περιοχή τῆς Ταγγέρης (ἐκτ. 400 τ.χ. - πληθ. 200.000 κ.), ἀπὸ τὸ 1924 ἔχει κηρυχτὴ αὐτόνομη, ὑπὸ τὴν κυριαρχία τοῦ σουλτάνου τοῦ Μαρόκου.

Εικ. 14. Ὁ λιμὴν τῆς Καζαμπλάνκας

6. Ίσπανικὲς κτήσεις

α') Ίσπανικὸ Μαρόκο. Μικρὴ περιοχὴ τοῦ Μαρόκου, στὰ βόρεια τῆς Φέζ, (ἐκτ. 32 τ.χ. κάτ. 153.000). Κυριότερη πόλη ἡ Τετουάν (κ. 100.000) ὅπου ἔχει τὴν ἔδρα του ὁ Ίσπανὸς διοικητής.

β') Ἐπαρχία Ἰφνί. Παραλιακὴ χώρα μ' ἔκταση 1.000 τ.χ. καὶ 52.000 περίπου κατοίκους (ἀπογρ. 1960).

γ') Ρίο - Ντέ - Ὄρο. Παραλιακὴ χώρα (ἐκτ. 28.000 τ.χ.) μὲ 40.000 κατοίκους.

δ') Ίσπανικὴ Σαχάρα. Εἶναι δυτικὰ τῆς ἐρήμου Σαχάρας καὶ ἐκτείνεται ὡς τὴ Μαυριτανία καὶ τὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανό. Ἡ ἔκταση εἶναι 266 τ.χ., ὁ πληθυσμὸς 24.000 κ. καὶ πρωτ. ἡ Βίλλα Θισνέροφ.

7. Ἡ ἐρημος Σαχάρα

Ἡ ἐρημος Σαχάρα πιάνει μεγάλο μέρος τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἀνήκει στὴ Βόρειο Ἀφρικὴ, Δυτικὴ, Ἀνατολικὴ καὶ Κεντρικὴ Ἀφρικὴ. Ἡ ἔκταση αὐτὴ ὑπολογίζεται σὲ 7.800.000 τ.χ. καὶ θεωρεῖται ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἐρήμους τῆς γῆς. Ἡ ἐρημος Σαχάρα μὲ τὶς γειτονικὲς τῆς, τῆς Λιβύης καὶ Νουβίας, σὰν τεῖχος χωρίζουν τὴ Λευκὴ Ἀφρικὴ ἀπὸ τὴ Μαύρη Ἀφρικὴ καὶ ἐμποδίζουν τὴν ἐπικοινωνία τῶν δύο αὐτῶν διαφορετικῶν λαῶν. Οἱ κάτοικοι τῶν ὁάσεων (1.500.000 περίπου) εἶναι Μωαβοὶ καὶ ἐπίσημη γλῶσσα ἡ ἀραβικὴ.

Ἡ ὅλη ἡ περιοχὴ τῆς Σαχάρας εἶναι χαμηλὸ ὄροπέδιθ (μέσου ὕψους

Εἰκ. 19. Σαχάρα

500 - 600 μ.), με γιγαντιαίους άμμόλοφους, από τή συσσώρευση τής άμμου υπό τών άνέμων. Στο μέσο του άπέραντου όροπέδιου ύψώνονται μερικά όρη (μεγαλύτερο τό Τιβεστί ύψ. 3.400 μ.) και μόνο ή περιοχή αυτή έχει λίγη βλάστηση γιατί κάπου - κάπου βρέχει. Όλη ή άλλη χώρα είναι άνυδρη και κατάξερη από τήν άφόρητη ζέστη, γιατί ό ύγρός άέρας που φθάνει από τή θάλασσα ξεραίνεται άμέσως από τή μεγάλη θερμότητα που στέλνει ή άμμος. Φαίνεται όμως πως μέσα στη γή τής Σαχάρας κυκλοφορούν νερά, γιατί σε μερικά βαθουλώματα τό νερό βγαίνει στην επιφάνεια και σχηματίζονται δάσεις με πλούσια βλάστηση και πανύψηλα καρποφόρα δέντρα. Έκεί καλλιεργούν φοίνικες, ζαχαροκάλαμο, κεχρί, βαμπάκι και λαχανικά. Οί δάσεις είναι και σταθμοί καραβανιών. Άνθρωποι και ζώα φθάνοντας εκεί βρίσκουν νερό να σβήσουν τή δίψα, χουρμάδες να χορτάσουν τήν πείνα κι ίσκιον' αναπαύσουν τό κουρασμένο σώμα τους.

Ή διαδρομή τής Σαχάρας γίνεται σήμερα μ' άεροπλάνα και ειδικά λεωφορεία, αλλά και με καραβάνια από καμήλες. Μόνο οί καμήλες τής Άλγερίας ύπολογίζονται 100.000 περίπου.

Κατά τήν πορεία στην έρημο, εκτός από τήν έλλειψη του νερού, τά καραβάνια κινδυνεύουν από έναν τρομερό άνεμο, τό «σιμούν». Τότε σηκώνεται άφθονη άμμος και σκοτεινιάζει ό ούρανός. Ή άμμος, καυτερή όπως είναι, χτυπά με όρμη τά πρόσωπα, σά να πέφτουν σπίθες φωτιάς κι όταν τό κακό κρατήση αρκετές ώρες, μέρος του καραβανιού ή και όλόκληρο σκεπάζεται από τήν άμμο και χάνεται, όπως τά πλοία στη θάλασσα. Έκτός από τους κινδύνους που αναφέραμε, τά καραβάνια κινδυνεύουν κι άπ' τους ληστές τής έρήμου.

Σπουδαίο πάλι φαινόμενο τής Σαχάρας είναι ότι ενώ τήν ήμέρα καίεται ό τόπος από τήν ζέστη, τή νύχτα ή θερμοκρασία κατεβαίνει κάτω από τό μηδέν. Αυτό γίνεται γιατί τή νύχτα, επειδή ή ατμόσφαιρα είναι καθαρή, ή γή χάνει όλη τή θερμοκρασία που παίρνει τήν ήμέρα. Από τήν άπότομη αυτή μεταβολή τής θερμοκρασίας σχίζονται οί βράχοι και γεμίζει ό τόπος από μυτερά χαλίγια. Αυτά κατόπιν τρίβονται με τόν άέρα και γίνονται άμμος.

Άπό έρευνες που έγιναν άποδείχτηκε ότι ή πελώρια έρημος έχει άνυπολόγιστο φυσικό πλούτο, όπως μεγάλα κοιτάσματα γαιανθάκων, μολύβι, ψευδάργυρο, χαλκό, κασίτερο, ούράνιο και πρό παντός πετρέλαιο.

Με αλγερινογαλλική συνεργασία έχει ήδη αρχίσει η εκμετάλλευση τῶν πετρελαίων τῆς Σαχάρας.

Έργασίες : 1) Νά επαναλάβῃς τίς χώρες τῆς Βορ. Ἀφρικῆς 2) Νά φέρῃς περισσότερες πληροφορίες γιά τή ζωή τῶν Ἀράβων στήν ἔρημο καί σχετικές εἰκόνας, 3) Τό Χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς μεγάλης χώρας. 4) Νά συμπληρωθῇ ἡ Χαρτογραφία τῆς Βορ. Ἀφρικῆς.

Β' ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

(ΠΡΩΗΝ ΓΑΛΛΙΚΗ ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ)

Α'. Ἡ χώρα. Τό μεγάλο αὐτό τμήμα τῆς Ἀφρικῆς πιάνει ἀπό τά νότια τῆς Σαχάρας, πού δέ βρέχει ποτέ, ὡς τήν Ἰσημερινή Ἀφρικῆ πού βρέχει σχεδόν κάθε μέρα. Δυτικά ἐκτείνεται ὡς τόν Ἀτλαντικό ὠκεανό. Ἔκταση 6.030.000 τ.χ. περίπου.

Ἡ Δυτική Ἀφρικῆ ἔχει ἔδαφος σχεδόν πεδινό καί μόνο πρὸς τ' ἀνατολικά ὑψώνονται μερικά βουνά. Στό τμήμα, μεταξύ τῆς Σαχάρας καί τῆς τροπικῆς ζώνης, κατὰ τήν περίοδο τῶν βροχῶν πέφτουν ἀρκετές βροχές καί ἀναπτύσσονται ἄφθονα χόρτα, ψηλά ὅσο τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπάνω ἀπὸ τὰ χόρτα ἐξέχουν μεμονωμένα δέντρα καί ἡ περιοχή αὐτή εἶναι ἡ Σαβάνα * τῆς Ἀφρικῆς. Στίς ἀπέραντες αὐτές ἐκτάσεις βόσκουν πολλά φυτοφάγα ζῶα, (ἐλέφαντες, ρινόκεροι, καμηλοπαρδάλεις, ζέβρες, στρουθοκάμηλοι κλπ.). Τίς ἀγέλες αὐτῶν χορτοφάγων παρακολουθοῦν οἱ τίγρεις, τὰ λιοντάρια καί ἄλλα σαρκοφάγα ζῶα. Νοτιότερα οἱ βροχές εἶναι ραγδαῖες καί ὅπου εἶναι μεγάλα δάση ἔχει πολλή ὑγρασία. Κυριότεροι ποταμοί: ὁ Νίγηρας, ὁ Σενεγάλης καί ὁ Γαμβίας.

Β'. Κάτοικοι καί προϊόντα. Οἱ κάτοικοι τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς (76.000.000 περίπου), ἀσχολοῦνται περισσότερο μὲ τὴ γεωργία καί τὴν κτηνοτροφία. Σπουδαιότερα προϊόντα: κακάο, καουτσούκ, φοινικέλαιο, βανίλλια, ἀραβόσιτος, κεχρί, βαμπάκι, πατάτες καί λαχανικά.

Γ'. Διοικητικὴ διαίρεση. Ἡ Δυτικὴ Ἀφρικῆ ἔχει χωριστὴ σὲ δεκαεξί χώρες, (ἀνεξάρτητες καί μὴ). Οἱ χώρες αὐτές, ἀπὸ τὰ δυτικά πρὸς τ' ἀνατολικά εἶναι:

* Σαβάνα εἶναι ἀπέραντο λειβάδι τῶν τροπικῶν χωρῶν (ψηλὸ χόρτο, ἀραιὰ δέντρα ἢ θάμνοι). Ἡ στέππα διαφέρει ἀπὸ τὴ σαβάνα, ἐπειδὴ δὲν ἔχει καθόλου δέντρα.

Εικ. 20. "Αποψη του Ντακάρ

- 1. Μαυριτανία** (νέα δημοκρατία). Είναι στα Ν. και Ν.Α. του Ρίο - ντε - "Όρο μ' έξοδο προς τόν 'Ατλαντικό ώκεανό. Έκταση 1.085.805 τ.χ. και πληθ. 750.000 κ. κυρίως Μωαμεθανούς. (Οί λευκοί 1.700 περίπου). Κυριότερα προϊόντα καουτσούκ και άλιεία. Πρωτ. τὸ Πόρτ - Δουίς (κ. 90.000).
- 2. Σενεγάλη.** (Δημοκρατία). Είναι στα Ν.Δ. τῆς Μαυριτανίας μ' έξοδο προς τόν 'Ατλαντικό. Έκταση 197.100 τ.χ., πληθ. 3.150.000 κ. Πρωτ. τὸ Ντακάρ (κάτ. 230.000), χτισμένο στη χερσόνησο τοῦ Πράσινου άκρωτήριου, άπ' τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς Δυτ. 'Αφρικῆς και τὸ πλησιέστερο σημεῖο τῆς 'Αφρικῆς προς τὴ Νότιο 'Αμερικῆ.
- 3. Μάλι** (Δημοκρατία). Είναι στα Α. τῆς Μαυριτανίας και τῆς Σενεγάλης, ἔχει έκταση 1.204.000 τ.χ. και πληθυσμὸ 4.100.000 κ.
- 4. Γκαμπία** (Βρετ. άποικία). Είναι μικρὴ χώρα στα νότια τῆς Σενεγάλης μ' έκταση 10.360 τ.χ. και πληθυσμὸ 320.000 περίπου κατοίκους. (άπογρ. 1963) Πρωτ. ἡ Μπαθέρστ (κ. 23.000).
- 5. Πορτ. Γουινέα.** Είναι στα νότια τῆς Γκαμπίας, μ' έκταση 36.125 τ.χ. και παραμένει άποικία τῆς Πορτογαλλίας. Κάτοικαι 550.000 περίπου. Πρωτ. ἡ Μπισσώ.
- 6. Γουινέα** (Δημοκρατία). Είναι στα νότια τῆς Γκαμπίας και περιλαμβάνει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἄλλοτε πορτογαλικῆς Γουινέας.

Έκταση 245.860 τ.χ. πληθυσμός 2.800.000 κ. και πρωτ. ή Κονάκου (κατ. 112 χιλ.).

7. Σιέρα Λεόνε (Δημοκρατία). Είναι στα Ν.Α. τής Γουϊνέας μ' έκταση 72.320 τ.χ. και πληθυσμό 2.200.000 κατοίκους. Πρωτ. το Φοη-τάουν σημαντικό λιμάνι με 130.000 κατοίκους.

8. Λιβερία (Δημοκρατία). Είναι συνέχεια τής Σιέρα Λεόνε μ' έκταση 111.370 τ.χ. πληθυσμό 4.020.000 περίπου κατοίκους, κυρίως Νέγρους που έγκαταστάθηκαν εκεί από την 'Αμερική τον περασμένο αιώνα. 'Ωστόσο κατοικούν και 60.000 περίπου Ευρωπαίοι και 'Αμερικανοί. Πρωτ. τής δημοκρατίας, ή Μονροβία (κ. 60.000) μεγαλύτερο λιμάνι τής χώρας.

9. 'Ακτή 'Ελεφαντόδοντος (Δημοκρατία), στ' ανατολικά τής Λιβερίας και τής Γουϊνέας. Έχει έκταση 322.463 τ.χ., πληθυσμό 3.200.000 περίπου κατοίκους και πρωτ. την 'Αμπιτζάν (κ. 190.000), από τις μεγαλύτερες πόλεις τής Μαύρης 'Αφρικής. Προϊόντα: καφές, κακάο, ξυλεία.

10. Γκάνα (Δημοκρατία). Είναι μεσογειακή χώρα ανατολικά τής 'Ακτής 'Ελεφαντόδοντος, με μικρή παραλιακή λωρίδα. Το 1957 ή 'Ακτή του Χρυσού έγινε ανεξάρτητο κράτος και μετονομάστηκε Γκάνα. Είναι ή πρώτη χώρα από τις αποικίες τής 'Αφρικής που απόχτησε ανεξαρτησία. Η έκταση του νέου κράτους είναι 237.870 τ.χ., ο πληθυσμός 6.800.000 περίπου κατ. και πρωτ. ή 'Ακρα (κ. 350.000), μεγάλο λιμάνι απ' όπου διεξάγεται όλο σχεδόν το εξαγωγικό και εισαγωγικό εμπόριο τής πλούσιας χώρας. Εκτός από πολλά άλλα όρυκτά, ή Γκάνα τελευταία απόχτησε και μεγάλα αδαμαντωρυχεία. Έρχεται 3η χώρα τής γής στην παραγωγή διαμαντιών μετά το Κογκό και Ν. 'Αφρική, 1η στο κακάο μ' ετήσια παραγωγή 428.000 τόν. (παγκ. παραγ. 1.250.000 τόννοι), 5η στο χρυσό (ετήσια παραγ. 28,65 τόννους, επί παγκ. 1203 τόννων το 1963).

11. 'Ανω Βόλτα (Δημοκρατία). Είναι μεσογειακή χώρα στα Β. τής Γκάνας, μ' έκταση 274.200 τ.χ. και πληθυσμό 4.300.000 περίπου κατοίκους (απογρ. 1961). Πρωτ. το Ουγκαντούκου (κ. 50.000).

12. Τόγκο (Δημοκρατία). Μικρή χώρα συνέχεια τής Γκάνα, μ' έκταση 56.600 τ.χ., 1.500.000 κ. κυρίως Νέγρους. Πρωτ. ή Λόμε (κατ. 75.000).

13. Νταχομέι (δημοκρατία), στον κόλπο τής Γουϊνέας μεταξύ

Νιγηρίας και Τόγκο. "Εκταση 115.760 τ.χ., κάτοικοι 2.100.000 περίπου και πρωτ. ή Πόρτο - Νόβο (κ. 30 χιλ.). Έμπορικό λιμάνι της είναι το Κοτόνσου (κ. 60.000). Προϊόντα: κτηνοτροφικά είδη, βαμβάκι, καπνός, αράπικα ριστίκια κ.ά. Επίσημη γλώσσα, ή γαλλική.

14. Νιγηρία. Η Όμοσπονδία της Νιγηρίας είναι συνέχεια της Νταχομέι προς τὰ Α. κι εκτείνεται από τη Σαχάρα ως τον κόλπο της Γουίνέας. Τ' όνομα πήρε από τον ποταμό Νίγηρα, που την διαρρέει. Η έκταση είναι 924.000 τ.χ. και θεωρείται ή ευφορώτερη χώρα της Ίσημερινής Αφρικής με κύρια προϊόντα: αραβόσιτο, όσπρια, βαμβάκι, κακάο, μπανάνες, ρύζι, ξυλεία, άφθονα κτηνοτροφικά είδη κ.ά. Από το ύψεδαφος, που είναι πλούσιο σ' όρυκτά, εξάχουν μαλύβι, άσήμι, χρυσό και γαιάνθρακες. Κάτοικοι 56.000.000 περίπου (άπογρ. 1963). Πρωτ. της Όμοσπονδίας είναι ή Λάγος (κ. 350 χιλ.) που είναι και λιμάνι της χώρας. Στο έσωτερικό είναι το Ίμπατάν (κ. 650. χιλ.), ή μεγαλύτερη πόλη της Νιγηρίας κι ή μητρόπολη της Τροπικής Αφρικής με θαυμάσιο πανεπιστήμιο. Συγκοινωνεί με την πρωτεύουσα με σιδηρόδρομο. Από τις άλλες πόλεις σπουδαιότερες είναι ή Κάνο (κ. 130.000) και ή Ίφε (κ. 110.000).

Η Νιγηρία και το Σουδάν είναι στα σύνορα της Βορείου και Κεντρικής Αφρικής.

15. Η Δημοκρατία του Νίγηρα. Είναι στα βόρεια της Νιγηρίας και όρίζεται: Α. με τη Τσάντ, Β. με Λιβύη και Αλγερία, Δ. με Αλγερία και Μάλι και Ν. με "Ανω Βόλτα. Έκταση 1.267.000 τ.χ. (τά περισσότερα άνήχουν στην έρημο Σαχάρα) και πληθυσμός 2.500.000 περίπου κάτοικοι. Πρωτ. Νιαμέϋ (20.000 κ.).

16. Η Τσάντ. Συνορεύει Α. με το Σουδάν, Β. με τη Λιβύη, Δ. με το Νίγηρα και τη Νιγηρία και Ν. με το Καμερούν και τη νέα δημοκρατία της Κεντρικής Αφρικής. Έκταση 1.284.000 τ.χ.

Το βόρειο τμήμα της Τσάντ, όπου ή περιοχή των ερήμων Σαχάρας και Λιβύης, είναι ξηρότατο κι εδώ βρίσκεται ή γυμνή κι άγρια όροσειρά της Σαχάρας, Τιμπεστί, (μήκος 100 χιλ. κι ή ψηλότερη κορυφή 3.400 μ.). Όλη ή χώρα είναι χαμηλή και ευφορότατη με μεγάλη βλάστηση γιατί έπηρεάζεται από τις τροπικές βροχές. Σπουδαιότεροι ποταμοί: ό Μπάχο 'Ελ Γκαζάλ που μαζεύει τὰ νερά του κεντρικού τμήματος και ό Σαοί (μεγαλύτερος) που έρχεται από το κράτος της Κεντρικής Αφρικής και μαζεύει τὰ νερά του νοτίου τμήματος της

Τσάντ. Κι οί δύο ποταμοί χύνονται στή λίμνη Τσάντ κι απ' αὐτή τή λίμνη πήρε τ' ὄνομά του τὸ νέο κράτος.

Ἡ λίμνη Τσάντ εἶναι σὰ σύνορα μὲ τή Νιγηρία κι ἡ ἔκτασή της, 30.000 τ.χ. περίπου. Κατὰ τὴν περίοδο τῆς ξηρασίας, ἀπὸ τή μεγάλη ἐξάτμιση, ἡ λίμνη περιορίζεται στή μισή περίπου ἔκταση. Κατὰ τὴν περίοδο ὅμως τῶν μεγάλων βροχῶν, ἀπὸ τίς πλημμύρες τῶν ποταμῶν, πλημμυρίζουν μεγάλες ἐκτάσεις γῆς καὶ ἡ λίμνη καταλαμβάνει ἔκταση 50.000 τ.χ. Ὅσῳσο ἔχει μικρὸ βάθος κι ἔτσι δὲν ἔχει ἀναπτυχθῆ ἡ ναυσιπλοία. Ἡ περιοχὴ τῆς λίμνης εἶναι εὐφορώτατη μὲ πλούσια βλάστηση. Κυριότερο προϊόν, τὸ βαμπάκι.

Ἡ Τσάντ εἶναι δημοκρατία κι ἀνήκει στή Γαλλικὴ Κοινότητα. (Μέλος Γ.Κ.) Πληθ. 2.800.000 κάτοικοι (λευκοὶ 5000).

Πρωτ. τῆς νέας δημοκρατίας εἶναι ἡ Φόρ - Λαμὸ (κ. 50.000), στή δεξιὰ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ Σαρί, μὲ διεθνῆ ἀερολιμένα.

Γ' ΚΕΝΤΡΙΚΗ ἢ ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΦΡΙΚΗ

1. Ἡ χώρα. Ἡ Ἰσημερινὴ Ἀφρικὴ καταλαμβάνει τὸ κέντρο τῆς ἀφρικανικῆς ἡπείρου κι ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι ἐδῶ εἶναι κυρίως μαῦροι, λέγεται καὶ *Χώρα τῶν Μαύρων*. Ἡ χώρα περιβάλλεται ἀπὸ στεριά καὶ μόνο πρὸς τὰ δυτικὰ βρέγεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Ἐκταση 4.060.000 τ.χ.

2. Κάτοικοι. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς ὑπολογίζεται σὲ 21 ἐκ. κατοίκους, οἱ ὅποιοι εἶναι κυρίως γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Ἀγροτικὰ προϊόντα τῶν τροπικῶν χωρῶν: βαμπάκι, κακάο, καφές, μπανάνες, ζαχαροκάλαμο, ἀραβόσιτος, ἀράπικα φυσιτικά, βανίλια, φοινικέλαιο, κερσί κ. ἄ. Σὲ μερικὲς περιοχὰς ἀνακαλύπτονται συνεχῶς κοιτάσματα ὀρυκτῶν.

3. Διοικητικὴ διαίρεση. Ἡ Κεντρικὴ Ἀφρικὴ χωρίζεται σὲ ὀκτὼ χῶρες.

1. Κεντρικὴ Ἀφρικὴ

Εἶναι σὰ νότια τῆς Τσάντ καὶ πιάνει τὸ κέντρο σχεδὸν τῆς Μαύρης Ἀφρικῆς. Ἀνατ. συνορεύει μὲ τὸ Σουδάν, βόρ. μὲ τὴν Τσάντ, δυτ. μὲ τὸ Καμερούν καὶ νότια μὲ τὸ Κογκό. Ἐκταση 617.000 τ.χ.

Η χώρα είναι υψίπεδο (ύψ. 700 - 800 μ.), έχει ξφθονες βροχές και διακρέεται από πολλούς ποταμούς. Κυριότεροι: ο γνωστός μας Σαοί που μπαίνει στη Τσάντ και ο Ουμπάγκι που μαζεύει τα νερά από το ανατολικό και νότιο τμήμα της χώρας και χύνεται στον Κόγκο ποταμό. Ο Ουμπάγκι έχει μήκος 2.350 χιλμ. κι επειδή είναι πλωτός (σε μήκος 100 περίπου χιλμ. εξυπηρετεί την εσωτερική συγκοινωνία της χώρας.

Η Κεντρική Αφρική είναι ανεξάρτητη δημοκρατία, με 1.200.000 περίπου κατοίκους κι ανήκει στη Γαλλική Κοινότητα. Πρωτ. της δημοκρατίας είναι η Μπάνγκι (κ. 80.000), στη δεξιά όχθη του π. Ουμπάγκι, κέντρο οδικών και ποταμίων συγκοινωνιών, με διεθνή αερολιμένα.

2. Καμερούν

Συνορεύει: Α. με την Κεντρική Αφρική και την Τσάντ, Β. με την Τσάντ και Νιγηρία, Δ. με τη Νιγηρία και τον Ατλαντικό Ωκεανό και Ν. με το Γκαμπόν και το άλλοτε Γαλλικό Κογκό.

Το νέο αυτό κράτος περιλαμβάνει το άλλοτε Γαλλικό Καμερούν και το νότιο τμήμα του άλλοτε Αγγλικού Καμερούν. (Το βόρειο τμήμα του άλλοτε Αγγλ. Καμερούν, μετά το δημοψήφισμα του 1961, ενώθηκε με τη δημοκρατία της Νιγηρίας).

Η έκταση του Καμερούν είναι 475.500 τ.χ. κι ο πληθυσμός 800.000 περίπου κάτοικοι. (άπογρ. 1963) Η χώρα είναι ιδίως αγροτική (κύρια προϊόντα: βαμβάκι, κακάο) και κτηνοτροφική.

Το πολιτεύμα του Καμερούν είναι Όμοσπονδη δημοκρατία (έντός της Γ.Κ.) κι αποτελείται από δυο αυτόνομες δημοκρατίες: Την Ανατολική (π. Γαλ. Καμερούν) και Δυτική (υπόλοιπο τμήμα του π. Αγγλ. Καμερούν).

Πρωτ. της Όμοσπονδίας, ή Γιαουντέ (κ. 60.000) που είναι και πρωτ. της Ανατολικής δημοκρατίας. Της Δυτικής, είναι η Μπονένα (κ. 3.000). Από τις άλλες πόλεις πιο σπουδαίες είναι: η Ντονάλα (κ. 110.000) σπουδαίο λιμάνι στις έκβολές του ποτ. Καμερούν που είναι και η οικονομική πρωτεύουσα της χώρας, ή Νικονγκζάμπα (κ. 33.000), ή Γκαρούα (κ. 15.000) και ή Εντέα (κ. 12.000), όλες στην Ανατολική Όμοσπονδία. Στη Δυτική, είναι ή Τίκο (28.000 κ.) λιμάνι.

3. Γκαμπόν

Είναι στα Ν. του Καμερούν κι έχει έκταση 267.000 τ.χ. Το Γκαμπόν είναι καθυστερημένο στη γεωργία και την κτηνοτροφία (έκτος από την παραλιακή ζώνη) άλλ' έχει μεγάλο όρυκτο πλούτο (πλούσια κοιτάσματα σιδήρου, ουρανίου και πετρελαίου) και παράγει άφθονη ξυλεία. Όταν ένταθῆ ἡ ἐμμετάλλευση τοῦ μεγάλου φυσικοῦ πλούτου τῆς χώρας, θὰ γίνῃ ἀπὸ τὰ πρῶτα πλούσια κράτη τῆς γῆς. Πληθυσμὸς 450.000 κάτοικοι.

Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι δημοκρατία (έντος τῆς Γ.Κ.) με πρωτ. τῆ Λιμπρεβίλ (κ. 22.000), φυσικὸ λιμάνι ὁμώνυμο κόλπου, ποὺ μπαίνει σὲ μεγάλο βάθος μέσα στὴν ξηρά.

4. Ἰσπανικὴ Γουϊνέα (Ἰσπαν. Ἰσημ. περιοχὴ)

Εἶναι στὸν κόλπο τῆς Γουϊνέας κι ἀποκλειεῖται : ἀπὸ μικρὸ τμήμα τῆς ἀφρ. ἠπείρου, δεξιὰ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Κόγκο καὶ ἀπὸ τὰ νησιά Φεονάντο Πό. Ρίο Μόνε κι ἄλλα μικρότερα. Ἐκταση 28.050 τ.χ. καὶ πληθυσμὸς 250.000 περίπου κάτοικοι. Εἶναι ἀπαικία τῆς Ἰσπανίας

Ἡ χώρα ἐξάγει κακάο, καφέ, ξυλεία, τροπικὰ φρούτα κ.ἄ. Πρωτεύουσα, ἡ Σάντα Ἰσαμπέλ (κ. 12.000) σὲ νησιωτικὸ τμήμα. Στὸ ἠπειρωτικὸ, μεγαλύτερη ἡ Μπάτα (κ. 23.000).

5. Κογκό

Ἡ χώρα εἶναι διαιρεμένη σὲ δυὸ κράτη, ποὺ ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς πρωτεύουσάς τους ὀνομάζονται Κογκό - Μπρατζαβίλ καὶ Κογκό - Λεοπολβίντ.

1. Κογκό - Μπρατζαβίλ

Ἐκτείνεται στὰ νότια τοῦ Καμερούν καὶ συνορεύει: Α. με τὸ Κογκό - Λεοπολντβίλ ἢ ἄλλοτε Βελγικὸ Κογκό, Δ. με τὴν Καμπόζη, Β. με τὴν Κεντρικὴ Ἀφρικὴ, Β.Δ. με τὸ Καμερούν καὶ Ν.Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ. Ἡ έκταση τῆς χώρας εἶναι 342.000 τ.χ. καὶ σπουδαιότερα προϊόντα : βαμπάκι, κακάο, φοινικέλαιο, ζαχαροκάλαμο, ἀράπικα φιστίκια, ἐκλεκτὴ ξυλεία, χρυσός. Κάτοικοι 800.000 περίπου (οἱ 10.000 εἶναι Εὐρωπαῖοι).

Πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι δημοκρατία (ἐντὸς τῆς Γ.Κ.) μὲ πρωτ. τῆ Μπρατζαβιλ (κ. 110.000) στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ Κόγκου κι ἀπέναντι ἀπὸ τὸ Λεοπολντβίλ. Τὸ ποτάμι ἐδῶ ἔχει πλάτος 10 χιλιομέτρα περίπου.

II. Κογκό - Λεοπολντβίλ

1. Ὅρια καὶ ἔκταση. Στὰ βόρεια συνορεύει μὲ τὴ δημοκρατία τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς καὶ τὸ Σουδάν. Ἀνατολικά μὲ τὴν Οὐγκάντα, τὴ Ρουάντα Οὐρούντι καὶ Ταγγανίκα. Δυτικὰ μὲ τὴ Δημοκρατία τοῦ Γ. Γαλλικοῦ Κογκό, τὸν Ἀτλαντικὸ Ὀκεανὸ καὶ τὸ Πορτογ. Κογκό. Νότια μὲ τὴ Βόρ. Ροδεσία κι Ἀγγόλα. Ἐκταση 2.345.400 τ.χ.

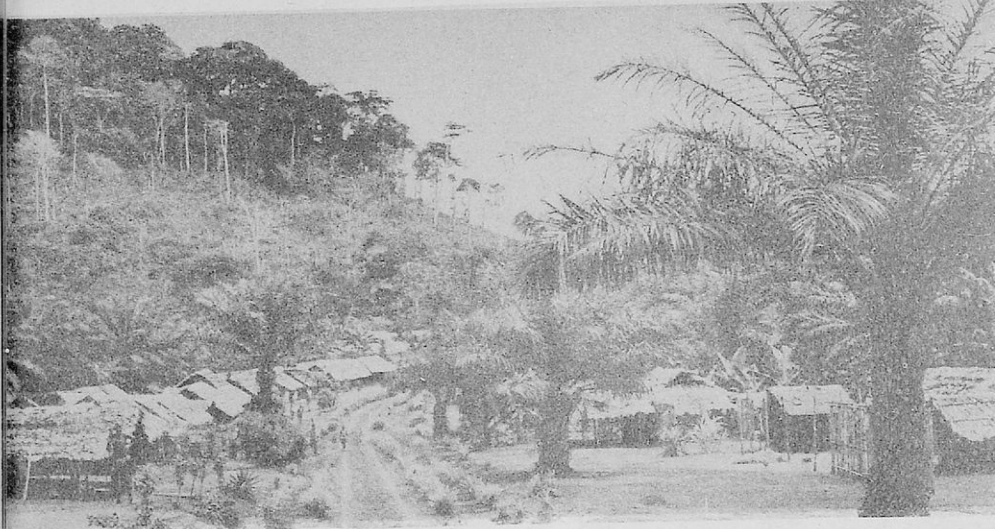
2. Μορφολογία ἐδάφους. Ἡ χώρα ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ τὴν ἀπέραντη πεδιάδα πού διαρρέεται ἀπὸ τὸν ὁμώνυμο ποταμὸ καὶ τοὺς πολλοὺς παραποτάμους του, καὶ ἀπὸ τὰ γύρω μεγάλα ὄρη, κατάρυτα ἀπὸ τροπικὰ καὶ παρθένα δάση. Πρὸς τὴ θάλασσα ἔχει στενὴ διέξοδο.

3. Κλίμα - Προϊόντα. Ἡ χώρα ἔχει τροπικὸ κλίμα μὲ μεγάλη ὑγρασία, πυκνότετα δάση καὶ φυτεῖες καουτσούκ, κακάου, κοκκοφοινίκων καὶ ἄλλων χρησίμων φυτῶν. Στὰ χωράφια καλλιεργοῦν βαμπάκι, ρύζι, ἀραβόσιτο, ὕσπρια, πατάτες, λαχανικὰ κλπ. Ἐπίσης ἔχει ἀφθονο ὀρυκτὸ πλοῦτο, ἰδίως διαμάντια (ἀπὸ τίς πρώτες χῶρες τῆς γῆς) χαλκὸ, κοβάλτιο (πού περιέχεται στὰ μεταλλεύματα χαλκοῦ), ψευδάργυρο, χρυσό, ἄργυρο καὶ οὐράνιο (πού τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ τὴν ἀτομικὴ ἐνέργεια). Περισσότερα ὀρυκτὰ ἔχει ἡ ἐπαρχία Κατάγκα, ὅπου τὰ κοιτᾶσματα τοῦ μεταλλεύματος χαλκοῦ ἔχουν μῆκος 300 χιλμ. περίπου, καὶ ἡ παραγωγή κοβάλτιου φθάνει τὰ 60% τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς.

Ἡ χώρα ἐξάγει: καφέ, βαμπάκι, δέρματα, καουτσούκ, μεταλλεύματα διάφορα, χρυσό, διαμάντια κ.ἄ. Εἰσάγει: κάθε εἶδους μηχανήματα, κούσιμα, βιομηχανικὰ εἶδη κ.π.ἄ.

4. Κάτοικοι 13.000.000 περίπου (Νέγροι, Εὐρωπαϊοὶ καὶ λίγοι Ἕλληνες). Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μαύρους ζοῦν ἀπὸ τὸ κυνήγι, ἐνῶ τὸ ἐμπόριο καὶ τὴν ἐκμετάλλευση τοῦ ὑπόγειου πλοῦτου (χαλκὸς κλπ) τὰ κρατοῦν οἱ λευκοί.

5. Συγκοινωνία. Γίνεται μὲ πλοῖα πού διασχίζουν τὸν Κόγκο καὶ τοὺς παραποτάμους του. Μόνο ἀπὸ τὸ λιμάνι Ματάντι, πού φθάνουν τὰ ὑπερωκεάνεια, ὡς τὸ Λεοπολντβίλ κι ἀπὸ τὸ Στάνλευσβίλ ὡς τὴν Ταγγανίκα, (στὴν ὄρεινὴ δηλαδὴ περιοχὴ τῆς χώρας πού εἶναι καταρράκτες),

Εικ. 28. Χωριό στο Κογκό

ή συγκοινωνία δίπλα από το ποτάμι συνεχίζεται με σιδηρόδρομο. 'Ολόκληρο το πεδινό τμήμα του ποταμού από το Λεοπολντβίλ ως το Στάνλεϋσβιλ, εξυπηρετείται με ατμόπλοια. 'Η χώρα έχει κι αρκετά αεροδρόμια. 'Από το Ματάντι μεταφέρονται με το σιδηρόδρομο στην Λεοπολντβίλ μπάλες βαμπακιού, βαρέλια με φοινικόλαδο, άλλα με καουτσούκ, σακκιά με καφέ κ.ά., κι από κει φορτώνονται σε πλοία για τὰ διάφορα λιμάνια τῆς γῆς.

6. Πολίτευμα. Τὸ Κογκό εἶναι ἀνεξάρτητη δημοκρατία ἀπὸ τὸ 1960. Πρωτεύουσα, εἶναι ἡ Λεοπολντβίλ, με 380.000 περίπου κατοίκους (ἀπ' αὐτοὺς 10.000 περίπου εἶναι λευκοί). 'Η πόλη ἰδρύθηκε τὸ 1877 ἀπὸ τὸν ἐξερευνητὴ 'Ερρίκο Στάνλεϋ κι ἔχει ἐπίγειο τὸ Ματάντι, στὶς ἐκβολὲς τοῦ Κόγκου.

"Άλλες σπουδαῖες πόλεις, τὸ Ματάντι (κάτοικοι 72.000) καὶ τὸ Στάνλεϋσβιλ (κ. 71.500) στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Κόγκου, γνωστὸ ἀπὸ τοὺς περίφημους καταρράκτες του.

6. Ρουάντα - Μπουρούντι

Ρουάντα. Μικρὴ νέα δημοκρατία (ἄλλοτε τμήμα τοῦ Κογκό) πρὸς τὰ σύνορα τῆς Ταγκανίκας. Συνορεύει Α. με τὴν Ταγκανίκα, Β. με τὴν Οὐγκάντα, Δ. με τὸ Κογκό καὶ Ν. με τὴ Μπουρούντι. "Εκπαση

26.338 τ.χ., πληθυσμός 2.200.000 και πρωτ. ή *Κιγκαλί* (κ. 28.000).

Μπουρούντι. Είναι κι αυτή νέο κράτος στα νότια τῆς Ρουάντα μ' έκταση 27.834 τ.χ. και πληθυσμό 1.950.000 περίπου (ἀπογρ. 1962). Πολίτευμα συνταγματική μοναρχία και πρωτ. ή *Ουζουμπούρα* (κ. 50.000) κηπούπολη στις όχθες τῆς Ταγκανίκα, με διεθνή ἀερολιμένα. Ἐδδὺ ὑπάρχει ἑλληνική παροικία πού προσδεύει.

Ἡ Ρουάντα και ἡ Μπουρούντι εἶναι ὁροπέδιο μ' εὐκρατο κλίμα, υγιεινὸ και ἀρκετὰ εὐφορο. Γιὰ τὸ λόγο τοῦτο εἶναι οἱ πιὸ πυκνοκατοικημέ-νες χῶρες τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ συνηθισμένα ἀγροτικὰ προϊόν-τα (βαμβάκι, καφέ, φοινικέλαιο, δημητριακὰ κτλ.), ἔχουν μεγάλη κτη-νοτροφία. Οἱ κάτοικοι εἶναι κυρίως μικρόσωμοι μαύροι, οἱ *Πυγμαῖοι*.

Ἔργασίες. 1) Πληροφορίες γιὰ τὰ κύρια προϊόντα τῆς Κεντρικῆς και τοὺς Ἕλληνες πού μένουν ἐκεῖ. 2) Ταξίδια ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα στὶς πρωτεύουσες τῶν χωρῶν τῆς Κ. Ἀφρικῆς μέσα στὸ χάρτη και νοερά. 3) Νὰ συμπληρώσῃς τὴ Χαρτογραφία τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς.

Δ' ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

Ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Ἀφρικὴ ὡς τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανὸ και τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα και ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ὡς τὴ *Μοζαμβίκη*. Ἐκταση 6.100.000 τ.χ.

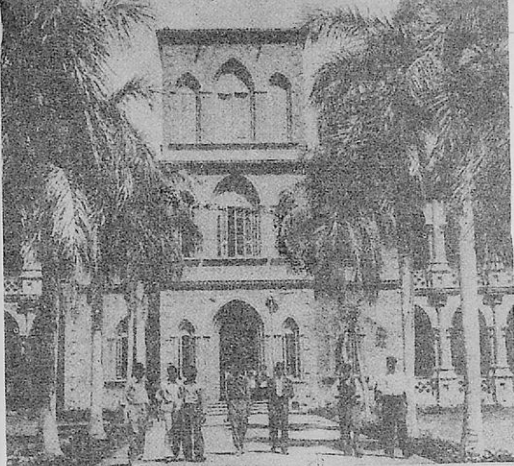
Στὴν Ἀνατ. Ἀφρικὴ ὑπάρχονται τὰ ψηλότερα βουνὰ τῆς ἡπεί-ρου, *Κένυα* και *Κιλιμάντζαρο* με πυκνὰ δάση και τίς περίφημες κλιματικές ζώνες, ὅπου καλλιεργοῦνται φυτὰ ὅλων τῶν κλιμάτων τῆς γῆς. Ἐπί στα πόδια τοὺς καλλιεργοῦν φυτὰ θερμῶν χωρῶν (*Καφαροκά-λαμο*, ἀραβόσιτο, βαμβάκι, ρύζι κ.ά.). Πιὸ ἐπάνω, φυτὰ εὐκρατῶν χω-ρῶν (σιτηρά, ἀμπέλια, ὀπωροφόρα δέντρα κτλ.). Ψηλότερα, φυτὰ τῶν ψυχρῶν χωρῶν (σίκαλη κτλ.).

Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ περιλαμβάνει τίς ἐξῆς χῶρες:

1. Σουδάν

1. Ἡ Χώρα. Ἡ Δημοκρατία τοῦ Σουδάν βρίσκεται ἀνάμεσα στὴν Ἀβησσυνία, στὴν Αἴγυπτο, στὴν Τσαντ και στὴν Κένυα. Ἔχει έκταση 2.506.000 τ.χ. και 17 ἑκατ. περίπου κατοίκους.

Ἡ χώρα διασχίζεται ἀπὸ νότο ἀπὸ τὸν *Λευκὸ Νεῖλο* και τὸν *Κυα-*

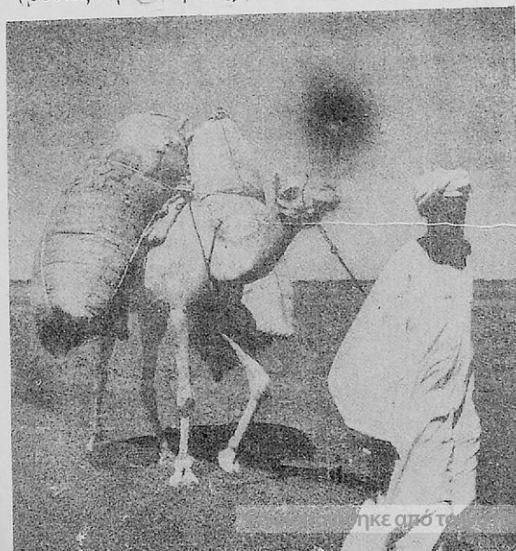
Είχ. 29. Τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Χαρτοῦμ

Είχ. 30. Σουδανέζα, με τὰ σημάδια τῆς φιλῆς τῆς στὸ πρόσωπο

τοῦ Νεῖλο, ποὺ ἐνώνουνται στὸ Χαρτοῦμ καὶ σχηματίζουν τὸν Νεῖλο. Στὸ νότο ἔχει τροπικὴ βλάστηση, ἐνῶ δυτικὰ, στὴν περιοχὴ ποὺ συνορεύει μετὰ τὴν Τσαντ, ἀπλώνεται ἡ ἔρημος.

2. Οἱ Κάτοικοι. Οἱ Σουδανέζοι εἶναι ντόπιοι νέγροι ποὺ ἔχουν συγγωνευθῆ μετὰ χαμίτες, ποὺ ἤρθαν στὴ χώρα ἀργότερα. Στὸ Σουδάν ἀρχίζει ἡ περιοχὴ τῶν νέγρων (Μπαντού), δηλ. ἡ πραγματικὴ Μαύρη Ἀφρική. Στὸ βόρειο τμήμα τῆς χώρας κατοικοῦν ἀνοιχτόχρωμοι χαμίτες καὶ σημίτες ἀποικοί, ποὺ ἀσχολοῦνται βασικὰ μετὰ τὴν κτηνοτροφίαν (βόδια, ἀρνιά, γίδες), καὶ καλλιεργοῦν ἀραποσίτι, σιτηρὰ καὶ ρύζι. Στὸ

Είχ. 31. Μεταφορὰ βαμβακιοῦ στὴν περιοχὴ Γκεζίρα

νότιο τμήμα τῆς χώρας κατοικοῦν ἀποκλειστικά νέγροι, με κύρια ἀσχολία τὴν γεωργία.

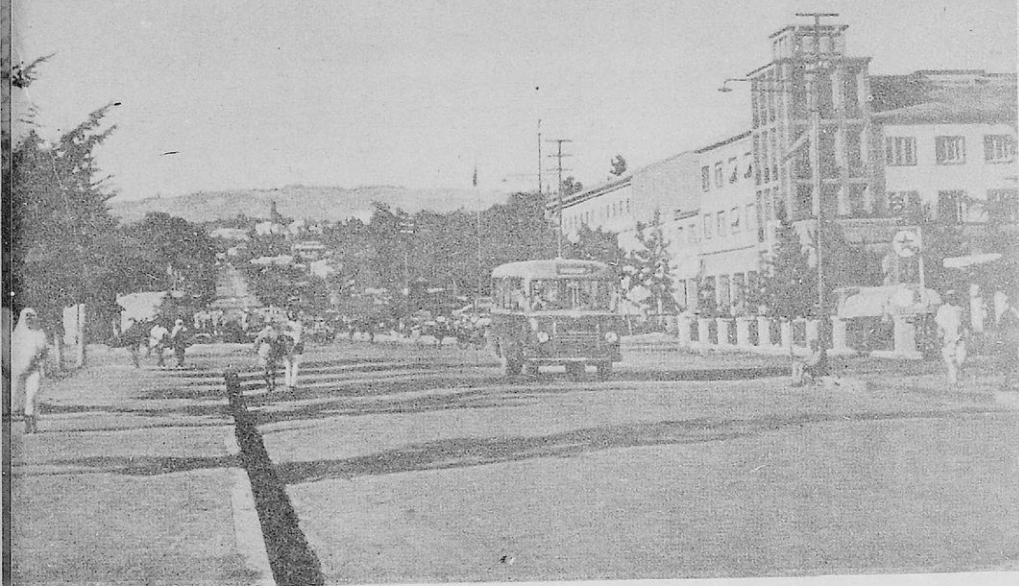
3. Προϊόντα. Κυριότερο προϊόν τοῦ Σουδάν εἶναι τὸ βαμπάκι. Ἀπὸ τὴν βαμβακοπαραγωγικὴ περιοχὴ μεταξὺ τῶν πόλεων Ἐλ'Ομπεϊντ καὶ Σενάο ξεκινοῦν οἱ ἀμαξοστοιχίες ποὺ μεταφέρουν τὸ βαμπάκι στὸ λιμάνι τοῦ Πόρτ-Σουδάν γιὰ νὰ φορτωθῆ στὰ καράβια γιὰ τὸ ἐξωτερικό. Ἡ χώρα ἔχει τεράστιες παραγωγικὲς πηγές, ποὺ ὅμως δὲν ἔχουν ἀξιοποιηθῆ, γιὰτὶ ἐπικρατεῖ γενικὴ οικονομικὴ καθυστέρηση.

4. Πολίτευμα καὶ πόλεις. Τὸ Σουδάν ἔχει δημοκρατικὸ πολίτευμα. Μέχρι τὸ 1882 ὑπῆρχαν στὸ ἀνατολικὸ Σουδάν αὐτόνομα βασιλεία νεγρων, ποὺ ὑποτάχθηκε κατόπιν στοὺς Αἰγύπτιους. Ἡ αἰγυπτιακὴ κυριαρχία κλονίστηκε ἀπὸ τὴν μεγάλη ἐπανάσταση τοῦ σουδανέζικο λαοῦ τὸ 1882. Ἀπὸ τὸ 1898 ἡ χώρα πέρασε σὲ κοινὴ ἀγγλοαιγυπτιακὴ κυριαρχία. Οἱ ἐθνικοὶ ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες τῶν Σουδανέζων ὑποχρέωσαν τελικὰ τὴν Ἀγγλία νὰ ἀποσυρθῆ καὶ με τὸ δημοψήφισμα τὴν 1η Ἰανουαρίου 1956 δημιουργήθηκε ἡ ἀνεξάρτητη Δημοκρατία τοῦ Σουδάν.

Πρωτεύουσα τοῦ Σουδάν εἶναι τὸ Χαροτόμ με 325.000 περίπου κατοίκους. Στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Νείλου ὑπάρχουν τὰ διοικητικὰ κτίρια, σχολὲς καὶ γενικὰ σύγχρονες οἰκοδομὲς μέσα στὸ πράσινο. Δυὸ γιγαντιαῖες γέφυρες πάνω ἀπὸ τὰ νερά τοῦ Νείλου ἐνώνουν τὴν εὐρωπαϊκὴ πόλη με τὴν παλιὰ πόλη, τὸ Ὀμπτουομάν, κέντρο τῆς ἐμπορικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς τοῦ νότιου πληθυσμοῦ.

2. Αἰθιοπία

1. Ἡ χώρα. Ἡ Αἰθιοπία, ἀπλώνεται ἀνατολικά τοῦ Νείλου καὶ δὲν ἔχει διέξοδο στὴ θάλασσα. Εἶναι χώρα μεσογειακὴ καὶ ὄρεινὴ με ὄροπέδια (ὕψ. 2000-3000 μ.). Ψηλότερο ὄρος εἶναι τὸ Ρὰς Ντασάν (4620 μ.). Στὰ ὄροπέδια τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι εὐχάριστο, γι αὐτὸ λέγεται «Ἐλβετία τῆς Ἀφρικής», ἐνῶ στὰ χαμηλὰ μέρη εἶναι θερμότατο. Στὴν Ἀβησσυνία εἶναι παντοεινὴ ἀνοιξή, καὶ τοὺς τρεῖς καλοκαιρινοὺς μῆνες βρέχει ἀδιάκοπα. Τότε πλημμυρίζουν τὰ ποτάμια ἔξω ἀπὸ τὴν κοίτη τους, πέφτουν ὄρητικὰ στὰ χαμηλότερα μέρη καὶ χύνονται στὴ θάλασσα ἢ σ' ἄλλα ποτάμια. Κυριότερος ποταμός, ὁ Κυανοῦς Νείλος. Ἡ ἔκταση τῆς χώρας εἶναι 1.184.320 τ.χ.

Είχ. 32. 'Η 'Αντίς 'Αμπέμπα

2. Προϊόντα. 'Εκτός από τὰ άγρια ζώα (πίθηκοι, λιοντάρια, ελέφαντες κ.ά.), πού κυνηγούν οί άνθρωποι για τὸ δέρμα τους, ἡ χώρα τρέφει ἑκατομμύρια ἡμερα ζῶα, ἰδίως βόδια κι άφθονα πουλερικά. 'Επίσης παράγει καφέ, σιτηρά, βαμπάκι, ρύζι, ζαχαροκάλαμο, σφάγια, δέρματα, γουναρικά, φτερά στρουθοκαμήλων, ελεφαντοκόκκαλο κ. ά. Στην Αίθιοπία και ἰδίως στὴν περιοχή τῆς Κόφας, πού άπ' αὐτὴν ὁ καφές πῆρε τ' ὄνομα, τὰ καφεόδενδρα φυτρώνουν μόνον τους. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν προϊόντων ἐξάγεται στοῦ 'Εξωτερικό, ἀπὸ τὸ λιμάνι Τζιμπούτι τῆς Γαλλικῆς Σομαλίας.

3. Πληθυσμὸς. 20.000.000 περίπου κάτοικοι.

4. Πολίτευμα. 'Ομοσπονδία Αίθιοπίας - 'Ερυθραίας με αυτοκράτεια.

5. Πόλεις. 'Η 'Αντίς 'Αμπέμπα (κ. 400.000) πρωτεύουσα τῆς χώρας, κτισμένη σὲ ὄροπέδιο 2.500 μ. ἐπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἀνάμεσα σὲ δάσος εὐκαλύπτων και ψηλά βουνά. 'Η πόλη ἔχει κι ἑλληνική παροικία πού διατηρεῖ ἐκκλησία, δημοτικὸ Σχολεῖο και γυμνάσιο.

'Άλλες σπουδαῖες πόλεις: τὸ Γκοτάα παλιὰ πρωτεύουσα τῆς χῶ-

ρας, ή "Αδουα, τὸ Χαράρ, μέσα σὲ πλούσια κοιλάδα, κέντρο παραγωγῆς καφέ, καὶ ή Ντιρε—Ντάουα.

Στὴν Αἰθιοπία ὑπάγεται ή 'Ερυθραία, παραλιακὴ χώρα στὰ Β.Δ. τῆς Αἰθιοπίας, ποὺ ἦταν πρὶν ἀπὸ τὸν τελευταῖο μεγάλο πόλεμο ἀποικία τῆς 'Ιταλίας. Ἐκτασὴ ἔχει ὡς 120.000 π.χ. καὶ 600.000 κατοίκους.

Κύρια προϊόντα : σιτηρά, βαμπάκι καὶ εἶδη κτηνοτροφίας.

Πρωτεύουσα τῆς 'Ερυθραίας εἶναι ή 'Ασμάρα (κ. 132.000) κτισμένη σ' ὄροπέδιο 2250 μ. ψηλὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, μ' ἔξοχο κλίμα καὶ ἐκεῖ παραθερίζουν οἱ πλούσιοι τοῦ Σουδάν. Οἱ 'Ιταλοὶ ἔχουν κάνει στὴν 'Ερυθραία ἀρκετοὺς δρόμους καὶ σιδ. γραμμὴ μήκους 250 χιλιομέτρων. Τμῆμα τῆς σιδ. γραμμῆς αὐτῆς συνδέει τὴν 'Ασμάρα μὲ τὴν Μασάουα (κ. 30.000), λιμάνι στὴν 'Ερυθρὰ θάλασσα.

3. Σομαλία

Σομαλία λέγεται ή παραλιακὴ χώρα τῆς 'Αφρικής, ποὺ βρίσκεται ἀνατολικά τῆς 'Αβυσσηνίας καὶ περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμη χερσόνησο, ποὺ τελειώνει στὸ ἀκρωτήριο Γουαρδαφουίο. Ἐκτ. 637.660 π.χ. Ἡ Σομαλία, χώρα ξερὴ καὶ στεππώδης, παράγει ἰδίως, δημητριακὰ, δέρματα, σμόνα, ζαχαροκλάμο, καὶ ἀραβικὸ κόμμι.

Πολίτευμα δημοκρατικὸ, κάτοικοι 1.100.000, πρωτ. τὸ Μογκαντίσιο (κ. 90.000) λιμάνι στὸν 'Ινδικὸ ὠκεανό. Ἄλλη σπουδαία πόλις, ή Μπερμπέρα (κ. 30.000) πρὸς τὸν κόλπο τοῦ 'Αντεν.

4. Γαλλικὴ Σομαλία

Εἶναι μικρὸ τμῆμα τῆς Σομαλίας καὶ παραμένει ἀκόμη ἀποικία τῆς Γαλλίας. Α. εἶναι ὁ κόλπος τοῦ 'Αντεν, Β. ή 'Ερυθραία, Δ. καὶ Ν. ή Αἰθιοπία καὶ Ν.Α. ή Σομαλία. Ἐκτασὴ 22.000 π.χ., κάτοικοι 82.000 περίπου (λευκοὶ 4.500) Μικρὸ μόνον τμῆμα τῆς χώρας καλλιεργεῖται ή χρησιμοποιεῖται γιὰ βοσκές. Ἡ ἄλλη εἶναι ἄγρονη μὲ μόνον σχεδὸν προϊόν, τὸ ἀλάτι.

Ἡ πρωτεύουσά της, τὸ Τιμπουτι (42.000 κατ.), βρίσκεται στὸ τέρμα τῶν σιδ. Ἄντις Ἀμπέμπα—Τιμπουτι, καὶ τὸ λιμάνι της χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ ἔξωτ. ἐμπόριο τῆς Αἰθιοπίας.

5. Κένυα

Είναι στα Ν. τῆς Αἰθιοπίας καὶ συνορεύει : Α. μετὴ Σομαλία καὶ τὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανό, Β. μετὴν Αἰθιοπία, Δ. μετὴν Οὐγκάντα καὶ Ν. μετὴν Ταγκανίκα. Ἐκτασὴ 582.650 τ.χ. καὶ πληθυσμὸς 8.700.000 περίπου κάτοικοι (ἀπογρ. 1962).

Ἡ χώρα εἶναι ἀνεξάρτητὴ δημοκρατία, ἀπὸ τὸ 1963. Πρωτ. ἡ *Ναϊρόμπι*, ὡραία μεγαλοῦπολις τῆς τροπικῆς Ἀφρικῆς μετὰ 360.000 κ. Ἄλλῃ μεγάλῃ πόλει, ἡ *Μομπάζα* (κ. 60.000), τὸ σπουδαιότερον λιμάνι τῆς Ἀνατ. Ἀφρικῆς, ἐφοδιάζει τὴν Κένυα καὶ τὴν Οὐγκάντα.

6. Οὐγκάντα

Εἶναι στὰ Β. τῆς λίμνης Βικτωρίας, μεταξὺ τῶν λιμνῶν Ἀλβέρτου καὶ Ἐδουάρδο καὶ τὸ ἔδαφος μόνο πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου εἶναι χαμηλό. Ὅλο τὸ ἄλλο τμῆμα τῆς χώρας ἀποτελεῖται ἀπὸ ὄρη (μέσο ὑψόμεν. 1200 μ. περίπου) καὶ μεγαλύτερα ὄρη τὰ *Ρουβεντζόρι* (ὑψ. 5.100 μ.) μετὰ αἰώνια χιόνια στὶς κορυφὰς τους, ὅπως καὶ τὸ γειτονικὸν τὸν Κιλιμάντζαρο. Ἐπομένως ἡ Οὐγκάντα εἶναι χώρα τῶν μεγάλων λιμνῶν, τῶν μεγάλων τελεμάτων, τοῦ μυθικοῦ ποταμοῦ Νείλου καὶ τῶν μεγάλων βουνῶν. «*Μαργαριτὰι τῆς Ἀφρικῆς*» τὴ λένε. Ἡ ἔκτασὴ τῆς εἶναι 239.640 τ.χ.

Σ' ὅλη τὴν Κεντρικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ τὸ πράσινο ὀργιάζει, ἀλλὰ σὲ τούτῃ τὴ χώρα πὸ πολὺ. Ἐνῶ ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα κάνομε ἀγῶνα γιὰ τὸ ἀποχτήσουμε πράσινο, ἐκεῖ γίνεται ἀγῶνας κατὰ τοῦ πράσινου. Ἄν δὲν καθαρίσουν τοὺς τοίχους τῶν σπιτιῶν ἀπὸ τὰ χόρτα, κάθε ἐβδομάδα τοὐλάχιστο, ἄνθρωποι καὶ ζῶα κινδυνεύουν ἀπὸ τὰ φίδια. Φανταζόμεστε τώρα πῶς θὰ εἶναι τὰ δάση.

Ἡ Οὐγκάντα εἶναι πλούσια χώρα ἀλλ' ἀνθυγιεινὴ. Κύρια προϊόντα: τὸ βαμβάκι (ἀποτελεῖ τὸ 70% τῶν ἐξαγωγῶν τῆς χώρας), τὸ ρύζι, ὁ ἀραβόσιτος, οἱ μπανάνας κλπ. Ἡ κτηνοτροφία πολὺ ἀναπτυγμένη. Κάτοικοι 6.600.000.

Ἡ χώρα ἀποτελεῖ βρετανικὸν προτεκτοράτο. Ὁ Ἄγγλος Ἀρμοστής ἔχει τὴν ἔδρα του στὴ *Ἐντέμπε* (κ. 10.000) στὴ δυτικὴ ὄχθῃ τῆς λίμνης Βικτωρίας. Ἀφρικῆς. Ἐκεῖ ὑπάρχει τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ τὰ 15 ἀεροδρόμια τῆς χώρας. Πρωτεύουσα ἡ *Καμπάλα*, ὅπου ἐδρεύει ἡ Κυβέρνησις τῆς χώρας καὶ τὸ Κοινοβούλιον.

7. Τανζανία

Ἡ Τανζανία ἀποτελεῖ Ὁμοσπονδία τῆς Ταγκανίκας καὶ τῆς Ζανζιβάρης. Ἔχει συνολικὴ ἔκταση 940.000 τ.χ. περίπου.

Ἡ Ταγκανίκα (ἔκταση 937.000) ἔχει μεγάλες φυτεῖες ἀπὸ ζαχαροκάλαμο, ἀραποσίτι, ρύζι κτλ., σημαντικὴ κτηνοτροφία καὶ μεγάλο φυσικὸ πλοῦτο. Τὰ ἀδαμαντωρυχεῖα τῆς Οὐίλλιμσον, εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τῆς γῆς.

Ἀπέναντι στὶς ἀκτὲς τῆς Ταγκανίκας βρίσκονται τὰ νησιά Πέμπα καὶ Ζανζιβάρη, ἄλλοτε ἀγγλικὸ προτεκτοράτο, μὲ ἔκταση 2.600 τ.χ. καὶ 300.000 κατοικοῦς.

Πρωτεύουσα τῆς Τανζανίας εἶναι ἡ παραθαλάσσια Ντάο Ἔλ Σαλάμ (130.000 κατ.). Ἀπὸ κεῖ ξεκινᾷ ὁ σιδηρόδρομος γιὰ τὴν λίμνη τῆς Ταγκανίκας καὶ γιὰ τὴν πόλη Ταμπόρα στὴν λίμνη τῆς Βικτώριας.

ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

1. Ἡ χώρα καὶ τὰ προϊόντα. Περιλαμβάνει τὸ νότιο μέρος τῆς Μαύρης ἠπείρου, ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Ἀφρική καὶ κάτω κι ἡ ἔκτασή της ὑπολογίζεται 5.660.000 περίπου τ.χ. Τὸ ἔδαφος τῆς μεγάλης χώρας εἶναι ἀπέραντο συγκρότημα ὄροπεδίων ποῦ κατεβαίνουν ἀπότομα πρὸς τὰ δυτικὰ καὶ τὰ νότια παράλια.

Ἐπειδὴ τὰ ψηλὰ βουνὰ τῆς παραλιακῆς λωρίδας δὲν ἀφήνουν τοὺς ὑγροὺς ἀνέμους τῶν ὠκεανῶν νὰ εἰσχωρήσουν στὸ ἐσωτερικόν, στὸ μέσο περίπου τῶν ὄροπεδίων, σχηματίζεται ἡ κατάξερη ἔρημος Καλαχάρη, ποῦ εἶναι πεδινὴ καὶ σκεπασμένη ἀπὸ ἄμμο. Στὰ ὄροπέδια ὅμως φτάνουν ἄφθονες βροχὲς κι ἡ βλάστηση εἶναι πλουσιότατη. Ἐπειδὴ τὸ κλίμα ἐκεῖ εἶναι εὐκρατο καὶ ὑγιεινόν, ἔχει προοδεύσει ἡ κτηνοτροφία μεγάλων καὶ μικρῶν ζώων κι ἡ γεωργία. Καλλιεργοῦνται: ζαχαροκάλαμο, κακαόδεντρα, βαμπάκι, σιζάλ (γιὰ σχοινιά καὶ σπάγγους), ρύζι, ἀνανάδες κ.ἄ. Οἱ ἀνανάδες μοιάζουν μὲ μεγάλο κουκουναρι, ριζωμένο ἀπ' εὐθείας στὴ γῆ μὲ μιὰ τούφα πράσινα φύλλα σὰν τὸ φοίνικα. Εἶναι τροφὴ θρεπτικὴ καὶ τὴν προτιμοῦν πολὺ.

Στὰ νοτιότερα μέρη ποῦ ἔχουν τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδας καὶ ποῦ θεωροῦνται, ἰδίως τὰ παράλια, ἀπὸ τὰ ὑγιεινότερα μέρη τῆς γῆς, καλλιεργοῦνται σιτηρά, ὕσπρια, ἀμπέλια, σταφιδάμπελα, ἐλαιόδεντρα

έσπεριδοειδή κι άλλα φρούτα, όλα άφθονα. Οί έποχές εκεί είναι αντίθετες από τις δικές μας. Τόν Ίανουάριο, τότε δηλ. πού έμεις ύποφέρουμε από τó κρύο, εκεί θερίζονται τά σιτηρά κι ó Ίούνιος με τόν Ίούλιο είναι μήνες τής σποράς.

Ή Νότιος Άφρική είναι πλούσια σέ μέταλλα κι έρχεται πρώτη χώρα τής γής στήν παραγωγή τού χρυσού και τών διαμαντιών. Σπουδαιότερα χρυσορυχεία, τά μεγαλύτερα τού κόσμου, είναι κοντά στήν πόλι Γιοχάνεσμπουργκ, και τά άδαμαντωρυχεία κοντά στίς πόλεις Κιμπερλέυ και Πραιτωρία.

2. Πολιτική διαίρεση. Ή Νότιος Άφρική αποτελείται από όκτώ χώρες: Μοζαμβίκη, Όμοσπονδία Ροδεσίας—Νυασαλάνδης, Άνγκόλα, Νοτιοανατολική Άφρική, Δημοκρατία Ν. Άφρικής και τά τρία Βρετ. προτεκτοράτα.

1. Μοζαμβίκη

Καταλαμβάνει τó Β.Α. τμήμα τής Ν. Άφρικής και συνορεύει: Στα Β. με τήν Ταγκανίκα, Νυασαλάνδη και Βόρειο Ροδεσία· στα Δ. με τή Βόρειο Ροδεσία, Νότιο Ροδεσία και δημοκρατία Ν. Άφρικής. Από τ' άλλα μέρη βρέχεται από τόν Ίνδικό ώκεανό. Έκταση 783.000 τ.χ.

Ή Μοζαμβίκη είναι άγροτική και κτηνοτροφική χώρα, με αξιόλογο όρυκτό πλούτο αλλά πολύ άνθυγιεινή για τούς λευκούς. Πληθυσμός 6.600.000 περίπου κάτοικοι.

Ή χώρα αποτελεί Πορτογαλική άποικία.

Πρωτ. τó Λορέντζο Μαρκές (κ. 80.000 περίπου) στό νοτιότατο μέρος τής χώρας με μεγάλο συγχρονισμένο λιμάνι, διεθνή αερολιμένα, σπουδαία έμπορική κίνηση και έλληνική παροικία πού διατηρεί εκκλησία και ώραϊότατο διδακτήριο. Κυριότερες από τις άλλες πόλεις: Μπέιρα, Μοζαμπίκ, Νακάλα, Τέτε (στήν όχθη τού Ζαμβέζη πού ώς έδω είναι πλωτός).

2. Νυασαλάνδη

Έκτείνεται στα δυτικά και στα νότια τής λίμνης Νυάσας και φθάνει ώς τόν ποταμό Ζαμβέζη. Έκταση 119 310 τ.χ.

Είναι χώρα περισσότερο γεωργική με κυριότερα προϊόντα βαμπάκι, ρύζι, καφέ, καπνό και τσάι. Πληθυσμός 160.000 περίπου κ.

Ἡ Νυασαλάνδη, (πρώην Βρετ. προτεκτοράτο), ἀπὸ τοῦ 1964 εἶναι ἐλεύθερο κράτος μετ' ὄνομα Μαλάου.

Πρωτ. τοῦ νέου κράτους ἡ Ζόμπα (κατ. 6.000)

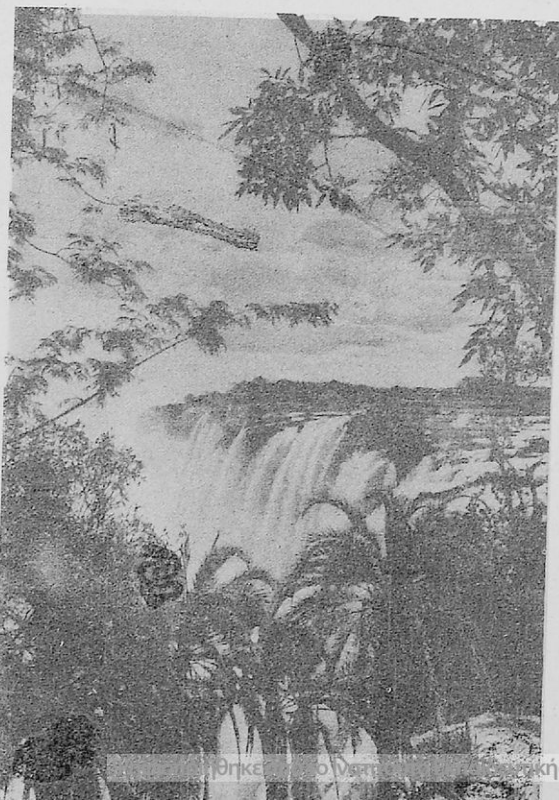
3. Βόρειος Ροδεσία

Εἶναι στὰ δυτικά τῆς Νυασαλάνδης. Ὅρια: Α. καὶ Β.Α. ἡ Νυασαλάνδη, Δ. ἡ Ἀγγκόλα, Β. τὸ Κογκό καὶ Ν. ἡ Νότιος Ροδεσία. Ἡ ἔκτασή της εἶναι 746.250 τ.χ. Εἶναι χώρα περισσότερο γεωργικὴ (ἀραβόσιτος, καπνὸς κλπ.), μετ' σημαντικὰ ὀρυχεῖα χαλκοῦ, ποὺ τὰ διευθύνουν οἱ λευκοί. Πληθυσμὸς 410.000 περίπου κάτοικοι (ἀπογρ. 1963).

Καὶ ἡ χώρα τούτη ἦταν Βρετ. προτεκτοράτο. Ἀπὸ τὸ 1964 ἔγινε τυπικὰ ἀνεξάρτητο κράτος, πραγματικὰ ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποτελεῖ βρεττανικὴ ἀποικία.

4. Νότιος Ροδεσία

Ἐκτείνεται στὰ νότια τῆς Βορ. Ροδεσίας καὶ φθάνει ὡς τὴ Μπετσοναλάνδη καὶ τὴ Δημοκρατία τῆς Ν. Ἀφρικῆς, Στὰ δυτικά

Εἰκ. 33. Οἱ καταρράκτες τῆς Βικτωρίας (Ν. Ροδεσία)

συνορεύει με τη Μοζαμβίκη. Ἡ ἔκτασή της, 390.000 τ. γ.

Ἡ Νότιος Ροδεσία εἶναι τυπικὰ ἀνεξάρτητο κράτος με 3.700.000 περίπου κατοίκους (ἀπογρ. 1962). Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Σόλσμπερο (κατ. 280.000). Ἀπ' αὐτοὺς 50.000 περίπου εἶναι λευκοί.

5. Ἀνγκόλα

Εἶναι μεγάλη χώρα στὰ νότια τοῦ Κογκό καὶ συνορεύει : Α. με τὴ Β. Ροδεσία καὶ τὸ Κογκό· Β. με τὸ Κογκό· Ν. με τὴ Νοτιοδυτικὴ Ἀφρική καὶ πρὸς τὰ Δ. βρέχεται σὲ μῆκος 1.700 χιλμ. ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Ἐκτασὴ 1.247.000 τ. γ.

Ἡ Ἀνγκόλα ἀποτελεῖται ἀπὸ ὄροπέδιο πού στὸ μέσο περίπου ὑψώνονται ψηλὰ βουνά, ὕψους 2000 μ. περίπου. Τὸ τεράστιο τοῦτο ὄροπέδιο κατεβαίνει κλιμακωτὰ πρὸς τὸν ὠκεανὸ κι οἱ πεδιάδες ὄλο καὶ χαμηλώνουν. Ὅπως καταλαβαίνομε ἡ χώρα, ἀπὸ τὰ δυτικά, θὰ ἔχη πολλὰς βροχὰς καὶ πυκνὴ βλάστηση. Κλίμα ἔχει τροπικὸ καὶ μόνο πρὸς τὰ νότια εἶναι εὐκρατο με λιγότερες βροχὰς.

Κυριότερα ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς μεγάλης χώρας εἶναι : σιτηρά, ἀραβόσιτος, καφές, ζαχαροκάλαμο, βαμπάκι, καπνός, καουτσούκ, δέρματα καὶ σφάγια, ξυλεῖα. Ἄφθονος εἶναι ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος (ιδίως διαμάντια, σίδηρος, χαλκός), ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀξιοποιηθῆ. Στὸ ἐσωτερικὸ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λουκάλα, σχηματίζεται ὁ καταρράκτης Μπρακάνσας, πού τὰ νερά του πέφτουν ἀπὸ ὕψος 120 μ. καὶ θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς ψηλότερους τῆς γῆς. Σὰν γίνουν ἐκεῖ, καὶ σ' ἄλλους μικρότερους καταρράκτες τῆς Ἀνγκόλας, ὑδροηλεκτρικὰ ἔργα, θὰ δοθῆ νέα ζωὴ στὴν οἰκονομικὰ καθυστερημένη χώρα.

Ἡ Ἀνγκόλα καταλήφθηκε ἀπὸ τοὺς Πορτογάλους τὸ 1941 καὶ παραμένει ἀποικία πορτογαλική. Οἱ ντόπιοι ὅμως ἔχουν ὀργανώσει ἀπελευθερωτικὸ κίνημα με ἀνταρτικὸ στρατό, καὶ ἀγωνίζονται νὰ ἀνατρέψουν τὴν πορτογαλικὴ κυριαρχία. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνγκόλας εἶναι 5.000.000 περίπου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους μέχρι 250.000 λευκοί.

Πρωτεύουσα τῆς Ἀνγκόλας εἶναι ἡ Λουάντα, συγχρονισμένη πόλη με 190.000 περίπου κατ., μεγάλο λιμάνι, διεθνὲς ἀεροδρόμιο καὶ σπουδαῖο ἐμπορικὸ κέντρο. Κυριαρχεῖ τὸ ἐμπόριο τοῦ καφέ καὶ τῶν διαμαντιῶν.

Κυριότερες ἀπὸ τίς ἄλλες πόλεις : ἡ Λομπίτο (λιμάνι), Μπενγκονέλα, Μοσαμέντες. Ἀπὸ τὴ Λομπίτο ὁ σιδ. διασχίζει στὸ πλάτος τῆς Ν. Ἀφρική καὶ φθάνει στὴν πόλη Μπέιρα, τῆς Μοζαμβίκης.

6. Νοτιοδυτική 'Αφρική

Είναι στα νότια τῆς Ἀγγόλας καὶ συνορεύει στὰ Β. μετὴν Ἀγγόλα
Α. μετὴν Ροδεσία καὶ Μπεουνασλάνδη· Ν. μετὴν Νοτιοαφρικανικὴ
Ἐνωση (φυσικὸ σύνορο ὁ ποταμὸς Ὁράγγης) καὶ δυτικὰ βρέχεται ἀπὸ
θάλασσα. Ἐκτασὴ 825 π.χ.

Ἡ χώρα ἦταν πρῶτα Γερμανικὴ ἀποικία καὶ μετὰ τὸν Α' παγκ.
πόλεμο διοικεῖται ἀπὸ τὴ δημοκρατία τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, ὑποτίθεται
κατ' ἐντολὴν τοῦ Ο.Η.Ε. Οὐσιαστικὰ ὅμως εἶναι ἀποικία τῆς δημο-
κρατίας τῆς Ν. Ἀφρικῆς.

Εἶναι χώρα ἀγροτικὴ καὶ τὰ μεγαλύτερα κτήματα ἀνήκουν σὲ λευ-
κοὺς γαιοκτῆμονες. Ἐπίσης ἔχει κτηνοτροφία καὶ ἀρκετὰ μέταλλα
(διαμάντια, μολύβι, κ. ἄ.). Ὁ πληθυσμὸς εἶναι 530.000 κάτοικοι
(λευκοὶ 80.000). Πρωτ. τὸ Βιντξ, μετὰ 36.000 περίπου κατοίκους.

7. Δημοκρατία Νοτίου Ἀφρικῆς (Πρῶην Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωση)

1. **Θέση** — **ἔκταση**. Καταλαμβάνει τὸ νότιο τμήμα τῆς Ἀφρικῆς
ὡς τὸ ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἐλπίδας καὶ ἔχει ἔκτασιν 1.223. 500 π.χ.

2. **Κλίμα** — **προϊόντα**. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι εὐκρατο καὶ
ὕμεινὸ καὶ γι' αὐτὸ κατοικεῖται ἀπὸ πολλοὺς λευκοὺς. Στὰ νότια παρά-
λια, εἶναι ἀνώτερο τῆς Μεσογείου καὶ ἔχει αἰώνια ἀνοιξή.

Ἡ Δημοκρατία τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς θεωρεῖται ἀπὸ τὶς πλουσιό-
τερες χώρες τῆς γῆς, γιὰτὶ παράγει ἀφθονὰ γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἔχει
μεγάλην κτηνοτροφία. Ἀξιόλογος εἶναι ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος μ' ἀνε-
ξάντλητα κοιτάσματα χρυσίου, σιδήρου, χρωμίου, κασσιτέρου,
μαγγανίου, ἀκόμη καὶ οὐρανίου. Σπουδαία ὅμως πηγὴ φυσικοῦ πλού-
του εἶναι ὁ χρυσὸς (πρῶτη χώρα τῆς γῆς στὴν παραγωγὴ χρυσοῦ) καὶ
τὰ διαμάντια. Πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ἦταν ἡ πρώτη χώρα τῆς γῆς καὶ
στὴν παραγωγὴ τῶν διαμαντιῶν, ἀλλὰ τελευταία ὑποσκελίσθηκε ἀπὸ τὸ
Κογκὸ καὶ τὴ Γκάνα.

Ἄλλ' ἢ Νότιος Ἀφρικὴ ἔχει καὶ μεγάλη βιομηχανία (μεταλλουρ-
γίας, αὐτοκινήτων, ἀεροπλάνων, χημικῶν καὶ φαρμακευτικῶν προϊόν-
των, ὑφαντουργίας, τροφίμων, βυρσοδεψίας κ.π.ἄ.). Τὰ προϊόντα τῆς
πλούσιας χώρας ἐξάγονται ἀπὸ τὰ μεγάλα λιμάνια Ντουρμπάν,

Ειχ. 34. Προάστειο του Καίηπ-Τάου

Καίηπ Τάου, Πόρτ 'Ελιζάμπεθ, 'Ηστ Λόντον κ.ά. μικρότερα. Το εμπόριο όπως και ολόκληρη την οικονομία της χώρας την έχουν οι λευκοί.

3. Συγκοινωνία. 'Η χώρα εκτός από τα λιμάνια, έχει ικανό δίκτυο σιδηροδρόμων (μήκους 21.000 χιλιομέτρων) και ιδίως στο νοτιο μέρος, προς τα λιμάνια. 'Από το Καίηπ Τάου αρχίζει ο μεγάλος αφρικανικός σιδηρόδρομος που περνάει από την Ταγκανίκα και καταλήγει στην 'Αλεξάνδρεια. Μία από τις διακλαδώσεις της μεγάλης αυτής γραμμής, μετά το Ζαμβέζη, προχωρεί προς τη Κουάντα κι άλλη μπαίνει στο Κογκό και συγκοινωνεί με το πλωτό δίκτυο του μεγάλου ποταμού. 'Επίσης έχει ωραίους αυτοκινητόδρομους και το όδικο δίκτυο συνεχώς επεκτείνεται. 'Η χώρα έχει και πυκνό αεροπορικό δίκτυο.

4. Πληθυσμός. 16.500.000 περίπου κάτοικοι. 'Απ' αυτούς πάνω από 11.000.000 είναι Νέγροι (Μπαντού), 3.000.000 λευκοί, 500.000 'Ασιάτες κι οι υπόλοιποι μιγάδες (από λευκούς, μαύρους κι 'Ασιάτες). Οι 'Ελληνες υπολογίζονται σε 13.000 περίπου κι οι περισσότεροι είναι έμποροι, γαιοκτήμονες κ.τ.λ.

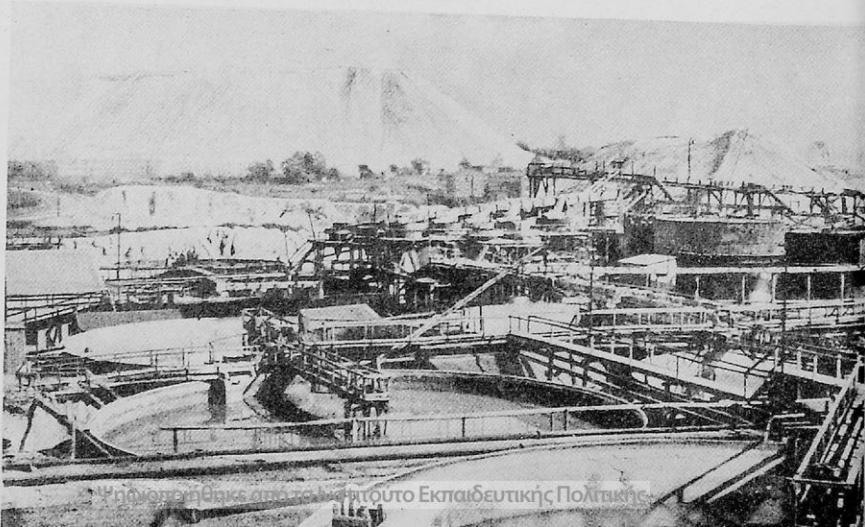
ἑξαιρέσεις ἔχει τὸν νότον ὄραρον.
ἑξαιρέσεις ἔχει τὸν νότον ὄραρον.

5. Πολίτευμα. Ἡ χώρα εἶναι τυπικὰ ἀνεξάρτητη μετὰ τὸ ὄνομα Δημοκρατία Νοτίου Ἀφρικῆς. Πραγματικὰ ὅμως ἀποτελεῖ ἀποικία τῶν Εὐρωπαίων ποὺ στηρίζεται μετὰ τὴν μέθοδο τῶν φυλετικῶν διακρίσεων σὲ βάρος τῶν 11 ἑκατ. ντόπιων κατοίκων. Τὸ Κοινοβούλιο ἔχει ἔδρα τὸ Κάιηπ Τάουν καὶ ἡ Κυβέρνησις, τὸ Γιοχάνεσμπουργκ.

6. Ἐκπαίδευσις. Λειτουργοῦν 9 πανεπιστήμια. Ἐπειδὴ ὑπάρχει φυλετικὸς διαχωρισμὸς (ὅπως στὶς Η.Π.Α.), οἱ λευκοὶ φοιτοῦν σὲ χωριστὰ σχολεῖα καὶ σὲ χωριστὰ βλοὶ οἱ ἄλλοι (Νέγροι, κλπ.).

7. Διοικητικὴ διαίρεσις. Ἡ χώρα διαίρεται σὲ 4 μεγάλας ἐπαρχίας: Ἀκρωτηρίου, Ὁράγγης, Τράσβαλ καὶ Νατάλης. Ἡ Νοτιοδυτικὴ Ἀφρικὴ διοικεῖται χωριστὰ, ὡς ἀποικία.

8. Πρωτεύουσες. Κάιηπ Τάουν (Πόλις Ἀκρωτηρίου), ἔδρα Κοινοβουλίου μετὰ 750.000 κατοίκους (λευκοὶ 280.000) καὶ ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς γῆς. Ἐδῶ εἶναι τὸ ἀρχαιότερον πανεπιστήμιον τῆς χώρας (ιδρύθηκε τὸ 1855). Ἐπάνω ἀπὸ τὴν πόλιν ὑψώνεται τὸ ὄρος Τραπέξιο, ποὺ φαίνεται ὡς νὰ εἶναι κομμένον μετὰ γεωμετρικὴ ἀκρίβεια. Πραιτωρία, ἔδρα Κυβερνήσεως, μετὰ 420.000 κατοίκους (λευκοὶ 200.000). Τὸ Μπλοενφοντάιν, ἔδρα τῶν ἀνωτάτων δικαστηρίων μετὰ 140.000 περίπου κατ. καὶ ἄλλες πόλεις: Τὸ Γιοχάνεσμπουργκ, πόλις τοῦ χρυσοῦ (γιατὶ γύρω τῆς εἶναι τὰ χρυσορυχεῖα), μετὰ οὐρανοξύστες, ὠραῖα καταστήματα, θέατρα κλπ. τὸ μεγαλύτερον βιομηχανικὸν καὶ ἐμπορικὸν κέντρο τῆς χώρας (οἰκονομικὴ πρωτεύουσα) καὶ μετὰ 1.100.000 περίπου κατοίκους (λευκοὶ 400.000). Ἡ ἑλ. παροικία τοῦ Γιοχάνεσμπουργκ ἀποτελεῖ 35. Ἐγκαταστάσεις γιὰ τὸν χημικὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ χρυσοῦ ἀπὸ τὰ πετρεῖα.

λείται από 7.000 περίπου όμογενείς που διατηρούν σχολεία και έκκλη- ^{Ζωροστρίτες}
σίες. Έδω εκδίδονται και 2 ελληνικές έφημερίδες που κυκλοφορούν
στη Νότιο Αφρική. Ντουρμπάν, ή ωραιότερη πόλη τής χώρας και με- ^{Ματίας}
γάλο λιμάνι με αιώνια άνοιξη και 660.000 περίπου κατοίκους (λευκοί ^{σε τωίδας}
200.000). Πόρτ Έλιζάμπεθ, λιμάνι με 270.000 περίπου κατοίκους
(λευκοί 100.000). Γκέουμιστον (χ. 205.000), Μπενόνι (135.000 χ.).

8. Βρεττανικά προτεκτοράτα

Στη Νότιο Αφρική υπάρχουν ακόμη τρία Βρετ. προτεκτοράτα που κυβερνώνται από ιθαγενείς φυλάρχους (ύπο Άγγλο Άρμοστή). Αυτά είναι :

α) **Μπαζουτολάνδη**. Είναι στα Β. τής δημοκρατίας Ν. Αφρικής και αποτελείται από όροπέδια, σκεπασμένα από δάση και γλήη. Έκτ. 30.344 τ.χ., πληθ. 650.000 χ. ιδίως κτηνοτρόφοι και γεωργοί. Πρωτ. Μαζέρου.

β) **Μπετσουαναλάνδη**. Είναι τμήμα τής δημ. Ν. Αφρικής με την έρημο Καλαχάρη. Έκτ. 575.200 τ.χ., πληθ. 550.000 κάτοικοι, που άσχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία, τη γεωργία και τώ κυνήγι. Πρωτ. Μαφένιγκ.

γ) **Σβάτσελαντ**. Είναι στα Β.Δ. τής δημ. Ν. Αφρικής. Στα Α. συνουρεί με τή Μοζαμβίκη και Νατάλη. Βόρεια, Νότια και Δυτικά όρίζεται με τώ Τράνσβααλ. Έκταση 17.363 τ.χ. και κάτοικοι 240.000.

Έη χώρα είναι πλούσια σε γεωργικά προϊόντα (βαμπάκι, άραβόσιτος, ρύζι, πατάτες, άνανάδες, κ.ά.) και όρυκτά (χρυσός, κασίτερος, χαλκός, άμίαντος, γαιάνθρακες κ.ά.). Πρωτ. Μπαμπάνε.

Έργασίες : 1) Νά επαναλάβης τά κράτη τής Ν. Αφρικής, με τά προϊόντα, τόν πληθυσμό, τις πρωτεύουσες. 2) Κατόπιν όλα τά κράτη τής Αφρικής (άνεξάρτητα και μή). 6) Ταξίδια από τήν Έλλάδα, ή Χαρτογραφία Ν.Αφρικής.

ΣΤ'. ΝΗΣΙΑ ΑΦΡΙΚΗΣ

Μαδαγασκάρη (Δημοκρατία). Μεγαλύτερο νησί τής Αφρικής μ' έκταση 596.000 τ.χ. και 5.600.000 περίπου κατοίκους (λευκοί 74.000). Στη μέση και στ' ανατολικά είναι όρεινή και σκεπάζεται από πυκνά δάση, έπειδή εκεί δέχεται πολλές βροχές από τόν ωκεανό. Τώ δυτικό μέρος που έχει λίγες βροχές, είναι πιο ξερό με σαβάνες, πολύ κατάλ-

λίγλο για κτηνοτροφία. Από τα γεωργικά προϊόντα κυριότερα είναι άφθονο ρύζι, που είναι σπουδαιότερη τροφή των κατοίκων, βαμπάκι, άραβόσιτος, κακάο, καφές, καουτσούκ, βανίλλια.

Η Μαδαγασκάρη (πρώην Γαλλική άποικία) είναι Δημοκρατία με πρωτεύουσα την Τατανανρίβη (κ. 210 χιλ.), κτισμένη σε ύψος 1200 μ. και συνδέεται με σιδηρόδρομο με το λιμάνι της Ταματάβα.

Η Άφρική έχει κι άλλα νησιά, αλλά θά εξετάσωμε τὰ μεγαλύτερα.

Α' Στόν 'Ινδικό 'Ωκεανό είναι:

α') Οι Σειχέλες (Βρετ. άποικ.). Είναι ομάδα νησιών με συνολική έκταση 404 τ.χ. και 41.500 περίπου κατοίκους (1960).

β') Νησιά του Μανουίκιου (Βρετ. άποικ.), ήφαιστειογενή. Έκταση 1.865 τ.χ.—κατ. 700.000.

γ') Κομόρες (έκτ. 2170 τ.χ., κατ. 183.000), Γαλ. άποικία.

Β' Στόν 'Ατλαντικό 'Ωκεανό είναι:

α') Οι Μαδέρες (έκτ. 800 τ.χ., κατ. 120.000), Περιήφημες για τὸ κρασί τους, Πορτογαλικές. β') Οι Κανάριοι (έκτ. 7.300 τ.χ., κατ. 460 χιλ.) μ' έξοχο κλίμα, Ίσπανικές. γ') Τοῦ Πράσινου Ἀκρωτηρίου (έκτ. 4.000 τ.χ., κατ. 160.000), Πορτογαλικές, σταθμοὶ πλοίων που ταξιδεύουν ἀπὸ τὴν Εὐρώπη για τὴ Ν. Ἀφρική καὶ Ν. Ἀμερική. δ') Τῆς Ἀναλήψεως, ε') ἡ Ἄγρια Ἑλένη, (έκτ. 122 τ.χ.—κατ. 4700) που έξοριστήκε κι ὁ Μέγας Ναπολέον κι ἄλλα μικρότερα. Όλα τὰ νησιά αὐτὰ ἔχουν έξοχο κλίμα καὶ κύρια προϊόντα: ἀμύγδαλα, καπνὸ, σιτηρὰ, ζαχαροκάλαμο, ἀνανάδες, σύκα, ροδάκινα κ.ά.

στ') Ρεϋνιόν ('Ενώσεως νῆσος) έκτ. 2510 τ.χ., κατ. 350.000 (άπογρ. 1961). Ἡφαιστειογενές νησί, Α. τῆς Μαγαδασκάρης κι ἀνήκει στὴ Γαλλία (έκτ. 964 τ.χ. κατ. 65.000).

ζ') Ἄγ. Θωμᾶς νησιά τοῦ Πρίγκηπος άποικία τῆς Παρτογαλίας στόν κόλπο τῆς Γουϊνέας. Τὰ νησιά είναι εὐφορώτατα, Προϊόντα: Πορτοκάλια, λεμόνια, σύκα, μπανάνες, σταφύλια, ἀνανάδες, καφές, κακάο, κανέλλα, καουτσούκ καὶ ξυλεία (τὰ 3/5 τοῦ νησιοῦ είναι δάση).

Έργασίες: 1) Νά ἐπαναλάβης τὰ κυριότερα προϊόντα τῆς Μαδαγασκάρης καὶ νά καθορίσης τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς γνώρισμα. 2) Τὰ κυριώτερα ὄρη τῆς Ἀφρικής, τοὺς ποταμούς, τίς λίμνες. 3) Κάνε πίνακα τῶν δέκα μεγαλύτερων πόλεων κατὰ σειράν πληθυσμοῦ. 4) Να φέρης πληροφορίες για τοὺς Νέγρους καὶ εἰκόνες. 5) Νοερά ταξίδια. 6) Γεν. ἐπανάληψη Ἀφρικής. 7) Ἡ χαρτογραφία.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ

ΧΩΡΩΝ ΑΦΡΙΚΗΣ ΚΑΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ

Χώρες Έκταση τ.χ. Πληθυσμός Πολίτευμα Πρωτεύουσα Κάτοικοι

I. ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

1. Αίγυπτος	1.000.000	26.100.000	Δημοκρατία	Κάιρον	3.000.000
2. Λιβύη	1.759.540	1.600.000	»	Τρίπολη	180.000
3. Τυνησία	125.180	4.000.000	»	Τύνις	700.000
4. Άλγερία	2.341.000	11.200.000	»	Άλγέρι	360.000
5. Μαρόκο	444.000	12.000.000	Βασίλειο	Ραμπάτ	230.000
6. Σαχάρα Γαλλική	2.380.000	550.000	άποικ. Γαλ.		
7. » Ισπανική	266.000	24.000	» Ισπ.	Βίλλα Φινσέρος	250
8. Ίβνι (Ίσπ.)	1.500				50.000
9. Ίσπ. Μαρόκο	32				153.000
10. Ρίο - Ντέ - Όρο	23.000				40.000
	<u>8.345.252</u>	<u>55.474.000</u>			

II. ΔΥΤΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

1. Μαυριτανία	1.085.805	750.000	Δημοκρατία	Πόρτ - Λουίς	90.000
2. Σενεγάλη	197.161	3.150.000	»	Ντακάρ	230.000
3. Μάλι	1.204.021	4.100.000	Όμ. Δημοκρατία	Μπαμπάκο	70.000
4. Γκαμπία	10.360	320.000	Βρετ. άποικ.	Μπάθερστ	23.000
5. Δημοκρ. Γουινέα	245.860	2.300.000	Δημοκρ.	Κονακρού	112.000
6. Πορτογ. Γουινέα	36.125	550.000	Πορτ. άποικ.	Μπισσώ	1.000
7. Σιέρα Λεόνε	72.320	2.200.000	Δημοκρ.	Φρητάουν	130.000
8. Λιβερία	111.370	1.020.000	»	Μονροβία	60.000
9. Άκτῆ Έλεφαντ.	322.463	3.200.000	»	Άμπιτζάν	190.000
10. Γκάνα	237.873	6.800.000	Δημ. (Β.Κ.)	Άκικρα	350.000
11. Άνω Βόλτα	274.200	4.300.000	Δημοκρ.	Ουαγκαντούκου	50.000
12. Τόγκο	56.600	1.500.000	»	Λόμε	70.000
13. Νταχομέι	115.762	2.100.000	»	Πόρτο Νόβο	30.000
14. Νιγηρία	923.772	56.000.000	Όμ. Δημ.	Λάγκος	350.000
15. Δημοκρ. Νίγηρα	1.267.000	2.500.000	Δημοκρ.	Νιαμεύ	20.000
16. Τσαντ	1.284.000	2.800.000	»	Φόρ Λαμπ	50.000
	<u>7.444.692</u>	<u>93.590.000</u>			

III ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΦΡΙΚΗ

1. Κεντρ. Άφρική	617.000	1.200.000	Δημ. (έντός Γ.Κ.)	Μπάγκι	80.000
2. Καμερούν	475.500	800.000	Όμ. δημ. (Γ.Κ.)	Γιαουντέ	60.000
3. Γκαμπόν	267.000	450.000	Δημοκρ. (Γ.Κ.)	Λιμπρεβίλ	22.000
4. Γουινέα Ίσπαν.	28.051	250.000	Ίσπαν. άποικ.	Σάντα Ίζαμπέλ	12.000
5. Δημ. Κογκό (τέως Γαλ. Κογ.)	342.000	800.000	Δημοκρ.	Μπραζαβίλ	110.000
6. Όμ. Δημ. Κογκό (τέως Βελγ. Κογκ.)	2.345.409	13.000.000	Όμοσπ. Δημοκρ.	Λεσπολντβίλ	380.000
7. Ρουάντα-Μπουρ.	54.172	4.150.000	Δημοκρατία	Ούζουμπούρα	50.000
	<u>4.129.132</u>	<u>20.650.000</u>			

IV ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

1. Σουδάν	2.505.803	10.500.000	Δημοκρατία	Χαρτούμ	325.000
2. Αιθιοπία	1.184.320	20.000.000	'Ομ. Αιθ. Στέμμα	'Αντίς 'Αμπέμ.	450.000
3. Γαλλική Σομαλ.	22.000	82.000	Γαλ. άποικ.	Τσιμπουντί	42.000
4. Δημοκρ. Σομ.	637.660	1.100.000	Δημοκρ.	Μογκαντίσιο	90.000
5. Κένυα	582.646	7.500.000	Βρετ. πρωτ.	Ναϊρόμπι	300.000
6. Ουγκάντα	239.640	6.600.000	άνεξ. με βασιλείς	'Εντεμπέ	10.000
7. Ταγκανίκα	937.061	9.000.000	Δημοκρ.	Ντάρ 'Ες Σαλάμ	130.000
	<u>6.409.120</u>	<u>54.782.000</u>			

V. ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

1. 'Ανγκόλα	1.247.000	5.000.000	Πορτ. άποικ.	Λουάντα	190.000
2/ Μοζαμβίκη	783.030	6.600.000	" "	Λουρ. Μάρκες	80.000
3/ Βόρειος Ροδεσία	746.250	2.500.000	Βρετ. πρωτ.	Λουζάκα	—
4. Νότιος Ροδεσία	390.000	3.700.000	άνεξ. κράτος	Σόλσμπερυ	280.000
5/ Νυσαζιλάνδη	119.310	2.900.000	Βρετ. πρωτ.	Ζόμπια	6.000
6. Μπαζουτολάνδη	30.344	650.000	" "	Μαζέρου	—
7. Μπετσουαλάνδη	575.000	550.000	" "	Μαφέκινγκ	—
8. Σβατσιλάνδη	17.363	240.000	" "	Μπαμπάνε	—
9/ Νοτιοδυτ. 'Αφρ.	824.300	530.000	'Εδ. δημ. Ν. 'Αφρ.	Βιντσέι	36.000
10. Δημ. Νοτ. 'Αφρ.	1.223.500	16.500.000	Δημοκρ.	Κάιμπ Τάουν	750.000
	<u>5.956.097</u>	<u>39.170.000</u>			

VI ΝΗΣΙΑ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΥ

1. Νησ. Πρασ. 'Ακρωτ.	4.033	160.000	Πορτ. άποικ.	Πράια	
2. 'Αγία 'Ελένη	122	4.700	'Αγγλ. άποικ.		
3. 'Ασσησον		430	" "		
4. 'Αγ. Θωμά-Πρίγκιπος	964	65.000	Πορτ. άποικ.		
5. Μαδέρες	800	120.000			
6. Κανάριοι	7.300	460.000			
	<u>12.219</u>	<u>810.130</u>			

VII ΝΗΣΙΑ ΙΝΔΙΚΟΥ

1. Ζανζιβάρη και Πέμπα	3.607	400.000			
2. Κομόρες	2.171	190.000	Γαλ. άποικ.	Τζαουτζι	—
3. Μαδαγασκάρη	596.000	5.600.000	Δημοκρατία	Ταναναρίβη	210.000
4. Μαλδίβες	300.000	90.000	Βρετ. Πρωτ.	Μάλε	12.000
5. Ρεϊνιόν	2.510	350.000	Γαλ. άποικ.	Σαιν Ντενι	42.000
6. Σεϊγέλλες	404	42.000	Βρετ. Πρωτ.	Βικτωρία	—
7. Νησιά Μαυρικίου	1.865	700.000			
	<u>906.557</u>	<u>7.372.000</u>			

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ

1. Βόρειος 'Αφρική	8.345.252	55.474.000	5. Νότιος 'Αφρική	5.493.419	38.540.000
2. Δυτική 'Αφρική	7.444.692	93.590.000	6. Νησιά 'Ατλαντ.		269.130
3. 'Ισημερ. 'Αφρική	4.129.132	20.659.000	7. Νησιά 'Ινδικού	897.568	6.587.000
4. 'Ανατ. 'Αφρική	6.409.120	54.782.000	Σύνολο	<u>32.419.183</u>	<u>269.892.130</u>
	<u>26.028.196</u>	<u>224.496.000</u>			

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΑΙΡΕΣΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

	Έκταση τ.χ.	Πληθυσμός
1. 'Ανεξάρτητα κράτη	24.109.540	230.570.000
2. Βρετ. 'Αποικίες	1.890.364	6.700.000
3. Γαλ. αποικίες	28.760	1.460.000
4. 'Ισπαν. αποικίες	330.713	524.000
5. Πορτογ. αποικίες	2.074.125	12.770.000
Σύνολον 'Αφρικῆς	28.433.502	252.024.000

Β'. ΤΑ ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΟΡΗ

1. Κιλιμάντζαρο	6.000 μέτρα	4. Ρας Ντασσάν ('Αβησ.)	4.620 μέτρα
2. Κένυα	5.200 "	5. "Ατλας	4.250 "
3. Ρουβέντζορι	5.120 "	6. Καμερόν	4.070 "

Γ'. ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΙ ΠΟΤΑΜΟΙ

1. Νεῖλος	μήκος 6.700	3. Νίγηρ	μήκος 4.200 χιλιόμε.
2. Κόγκος	" 4.640	4. Ζαμβέζης	" 2.700 "

Δ'. ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΛΙΜΝΕΣ

1. Βικτωρία	Έκτασις 68.000 τ. χιλ.	3. Νυάσα	Έκτασις 30.000 τ. χιλ.
2. Ταγκανίκα	" 32.000 "	4. Τσάδα	" 16.000 "

Ε'. ΟΙ 12 ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ (άνω 400.000 κ.)

1. Κάιρο	κάτ. 3.500.000	7. Ντουρμάν	κάτ. 660.000
2. 'Αλεξάνδρεια	" 1.350.000	8. 'Ιμπατάν	" 460.000
3. Ριοχάνεσμπούργκ	" 1.100.000	9. Πραιτορία	" 420.000
4. Καίηπ Τζούν	" 750.000	10. 'Αδίσ 'Αμπέμπα	" 400.000
5. Καζζαμπλάνκα	" 680.000	11. 'Αλγέρι	" 370.000
6. Τόνις	" 680.000	12. 'Ακκαρα	" 350.000

III. Α Μ Ε Ρ Ι Κ Η

Ἡ Ἀμερική εἶναι τὸ Δυτικὸ ἡμισφαίριο, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δύο μεγάλους ὠκεανούς καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τὸ Βόρειο Πόλο ὡς τὸ Νότιο Πόλο, σὲ μῆκος 15.000 χιλιομέτρων. Εἶναι Νέα ἤπειρος, γιατί ἀνακαλύφθηκε ἀπὸ τὸν Κολόμβο, τὸ 1492 μ.Χ. Τ' ὄνομα Ἀμερική πῆρε ἀπὸ τὸν Ἰταλὸ Ἀμέρικο Βεσπούχι, ποὺ πρῶτος περιέγραψε τὴ νέα ἤπειρο. Δυὸ λαοὶ κατοικοῦσαν τότε στὴν Ἀμερική: Οἱ Ἔσκιμοῦοι στὸ βόρειο μέρος καὶ πρὸ κάτω οἱ Ἐρυθρόδεμοι. Σιγά - σιγά ὅμως οἱ Ἐρυθρόδεμοι ἀποδεκατίστηκαν ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους ποὺ ἤλθαν καὶ κατάλαβαν τίς χώρες τῆς Ἀμερικής. Ἡ ἔκταση τῆς Ἀμερικής εἶναι 41,7 ἑκατ. τ.χ. καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐπάνω ἀπὸ 400 ἑκατομ. κάτ.

Ἡ Ἀμερική ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο πελώρια τρίγωνα, μὲ τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ κάτω, τὴ Βόρειο καὶ Νότιο Ἀμερική, καὶ ἐνώνονται μ' ἓνα στενὸ λαιμὸ, τὴν Κεντρικὴ Ἀμερική, τεμάχιο τοῦ βόρειου. Τὸ πρὸ στενὸ μέρος τοῦ λαιμοῦ εἶναι ὁ Ἴσθμος τοῦ Παναμᾶ, πλάτους 71 χιλμ. Τὰ τρία αὐτὰ μεγάλα φυσικὰ τμήματα τῆς Ἀμερικής θὰ ἐξεταστοῦν χωριστά.

Α' ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

1. Θέση καὶ ἔκταση. Τὸ περισσότερον μέρος τῆς Β. Ἀμερικής ἀνήκει στὴν εὐκρατὴ ζώνη, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ βόρεια παράλια καὶ μεγάλο μέρος τῆς Γροιλανδίας ποὺ ἀνήκουν στὴν ψυχρὴ ζώνη. Στὸ Β.Δ. μέρος χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀσία μὲ τὸ Βερίγγειο πορθμὸ. Ἐκταση 23 ἑκ. τ.χ.

2. Ἐκταση. Πρὸς Δ. παρατηροῦμε δύο μεγάλες ὄροσειρές, παράλληλες, τὰ Βραχώδη ὄρη καὶ τὴν ὄροσειρὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ, μὲ ψηλότερα ὄρη τὸ Μὰκ Κίνλεϋ (6200 μ.) καὶ Ἅγιο Ἡλία (5.900 μ.) στὴν Ἀλάσκια. Ἡ ὄροσειρὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ, κατὰ τόπους, ἔχει τὰ ὀνόματα Καταρακτώδη ὄρη καὶ Σιέρα Νεβάδα. Συνέχεια τῶν Βραχωδῶν ὄρων εἶναι ἡ Σιέρα Μάδρε καὶ πρὸ κάτω τὸ Ποποκατεπέτλ (5450 μ.) καὶ τὸ Ὄριζάμπα (5650 μ.). Στὰ Ν.Α. παρατηροῦμε τὰ χαμηλὰ ὄρη Ἀπαλλάχια

(2150 μ.). 'Ανάμεσα από τὰ Βραχώδη και τ' 'Απαλλάχια ἐκτείνονται οἱ ἀπέραντες πεδιάδες τοῦ Καναδά και πῶς κάτω τὸ βαθύπεδο τοῦ Μισσισιπιῆ, ποῦ φτάνει ὡς τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ.

3. Τὰ νερά. Σπουδαιότερος ποταμὸς εἶναι ὁ Μισσισιπιῆς (πρῶτος τῆς γῆς στὸ μῆκος 6.700 χιλμ.) μὲ μεγάλους παραποτάμους, τὸ Μισούρη, "Ιχινο κ.ἄ. ἔλοι τους πλωτοί. "Άλλοι μεγάλοι ποταμοὶ εἶναι ὁ Μακένζης (4240 χιλμ.) ποῦ μαζεύει τὰ νερά τῶν λιμνῶν τῶν Σκλάβων και "Αρκτων και ὁ Γιούκων (3185 χιλμ.) πλωτοὶ ὅταν δὲν εἶναι παγωμένοι· ὁ Κολομβίας, ὁ Σακραμέντος και ὁ Κολοράντο.

Μεγαλύτερες λίμνες εἶναι Β.Α., στὴν περιοχὴ τῶν μεγάλων λιμνῶν. Αὐτὲς εἶναι : ἡ Μίτσιγγαν (58.016 τ.χ.) κὶ ἀνήκει ὅλη στὶς Η.Π.Α., ἡ Ἄνωτέρα (ἐκ . 82.400 τ.χ.) δευτέρα τῆς γῆς στὴν ἔκταση, μετὰ τὴν Κασπία, ἡ Γιούρον (59.600 τ.χ.), "Ἡρι (25.666 τ.χ.) ἡ μισὴ στὸν Καναδά και ἡ ἄλλη μισὴ στὶς Η.Π.Α. και Ὀντάριο (19.684τ.χ.) στὰ σύνορα Η.Π.Α. και Καναδά μὲ γλυκὸ νερό, σὲ διάφορο ὕψος και χύνονται ἢ μιὰ στὴν ἄλλη. Τὰ νερά τῆς "Ἡρι πέφτουν ἀπὸ 50 μ. ψηλά στὴν Ὀντάριο και σχηματίζεται ὁ Νιαγάρας, μεγαλύτερος καταρράκτης τοῦ κόσμου. Μετὰ τὴν Ὀντάριο τὰ νερά τῶν λιμνῶν σχηματίζουν τὸν ποταμὸ "Άριο Λαυρέντιο κὶ ἀπ' αὐτὸν τὰ πλοῖα μπαίνουν μέσα στὶς λίμνες. Στὰ Βραχώδη ὄρη εἶναι ἡ Μεγάλῃ Ἄλμυρὰ Λίμνη.

4. Τὰ παράλια. Ἡ Β. Ἄμερική ἔχει πλούσιο διαμελισμὸ ἀπὸ τὴ θάλασσα και σχηματίζονται χερσόνησοι, κόλποι, πορθμοὶ και νησιά.

5. Τὸ κλίμα. Στὸ βόρειο μέρος ἡ ἠπειρος ἔχει πολὺ ψυχρὸ κλίμα γιατί δὲν ἐμποδίζονται οἱ πολικοὶ ἄνεμοὶ ποῦ φυσοῦν ἐκεῖ ὅλο τὸ χειμῶνα. "Ἐτσι ἡ χερσόνησος Λαμπραδόρ, μολονότι βρίσκεται στὸν ἴδιον παράλληλον μὲ τὴν Ἄγγλια, εἶναι ἡ ψυχρότερη χώρα τῆς γῆς γιατί ἐπὶ πλέον δέχεται και τὸ ψυχρὸ ρεῦμα τῆς Γροιλανδίας. Στὰ μεσόγεια τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικό, μὲ ψυχροὺς χειμῶνες, γιατί τὰ κύματα τοῦ ψυχροῦ ἀπὸ τὸν Καναδά ξεχύνονται στὸ βαθύπεδο τοῦ Μισσισιπιῆ και φθάνουν ὡς τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ και θερμὰ καλοκαίρια μὲ πολλὰς βροχὲς, γιατί τότε ἐπικρατοῦν οἱ ὕγροὶ ἄνεμοὶ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου ποῦ συντομεῦουν και τὸ λυώσιμὸ τοῦ χιονιοῦ. Ψυχροὺς χειμῶνες ἔχουν και τὰ παράλια τοῦ Ἄτλαντικοῦ ἀπὸ τὸ ψυχρὸ ρεῦμα τῆς Γροιλανδίας. Τὰ παράλια ὅμως τοῦ Εἰρηνικοῦ ἔχουν γλυκὸ χειμῶνα ἀπὸ τὸ θερμὸ ρεῦμα τοῦ Κουρσίβο. Ἡ Καλλιφόρνια και τὰ χαμηλὰ μέρη τοῦ Μεξικοῦ

έχουν υποτροπικό κλίμα με γλυκό χειμώνα και θερμό καλοκαίρι.

6. Πολιτική διαίρεση. Η Βόρειος Αμερική διαιρείται σε τρία μεγάλα κράτη : τον Καναδά, τις Η.Π.Α. και το Μεξικό.

1. Καναδάς

1. Η χώρα. Ο Καναδάς καταλαμβάνει το βόρειο μέρος της Β. Αμερικής και έχει έκταση 9.980.000 π. χιλμ. Έση περίπου με την Ευρώπη. Εκτός από το δυτικό μέρος που είναι όρεινό, η άλλη χώρα είναι πεδινή με πολλές λίμνες και κόλπους. Ο Αρκτικός Ωκεανός 9 μήνες είναι παγωμένος, το δε βόρειο τμήμα, από τις εκβολές του Μακρόζη ως τον κόλπο του Χούντσον, είναι σχεδόν άκατοίχιστο. Το νότιο τμήμα έχει κι αυτό ψυχρό χειμώνα κι όλες οι λίμνες κι οι κόλποι παγώνουν επί 8 μήνες. Μόνο προς τις ακτές του Ειρηνικού, από το θερμό ρεύμα «Κούρο Σίβο» ο χειμώνας είναι γλυκός κι η υγρασία ευνουσι τα μεγάλα δάση που έχουν γιγαντιαία δένδρα. Η ύγρασις όμως των Βραχωδών όρεων σταματά την επίδραση του ωκεανείου τούτου κλίματος στο εσωτερικό της απέραντης χώρας. Έτσι από τους πρόποδες των Βραχωδών όρεων ως τη λίμνη Άνωτέρα, οι βροχές είναι λιγοστές και σχηματίζεται ψυχρή στέππα, που ευνουσι την κτηνοτροφία.

2. Τα προϊόντα. Ωφέλιμη χώρα είναι οι νότιες περιοχές που καλύπτουν έκταση 7,5% της συνολικής εκτάσεως του Καναδά κι εκεί παράγονται άφθονα σιτηρά και φρούτα. Σπουδαιότερες σιτοπαραγωγικές περιφέρειες είναι η Μανιτόμπα, η Σασκάτωαν κι η Αλμπέρτα. Η καλλιέργεια εκεί γίνεται με μηχανές που οδηγούν εκατοντάδες στρέμματα την ημέρα. Με μηχανές πάλι θερίζουν κι αλωνίζουν. Στ' απέραντα λειβάδια βόσκουν ιδίως βόδια και χοίρια κι από τα δάση θηάζουν άφθονη ξυλεία (οι δασόφυτες περιοχές καλύπτουν το 46% της χώρας) και πολύ ξύλου για τη χαρτοποιία.

Το υπέδαφος είναι πλούσιο σε όρυκτα : γαιάνθρακες, νικελ, χρυσός, άργυρος, λευκόχρυσος, μολύβι, χαλκός, ψευδάργυρος, αμίαντος κ.ά. Τα μεγαλύτερα ανθρακωρυχεία και χρυσορυχεία είναι στη Νέα Γη. Άλλ' ο Καναδάς είναι κι από τις πιο ιχθυοπαραγωγικές χώρες του κόσμου. Στις θάλασσες, ιδίως στ' ανατολικά παράλια, στις λίμνες και στους ποταμούς ψαρεύονται βακαλάοι, ρέγγες σολωμοί, σκουμπριά, ρώγες, ράιαινες, άσταχοι κλπ. Ως 100.000 Καναδοί ασχολούνται με το

ψάρεμα κι άλλοι τόσοι με την ύλοτομία. "Ερχεται πρώτη χώρα τῆς Γῆς στὸν λευκόχρυσο, στὸν ἀμίαντο (παράγει τὰ 60% τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς) καὶ στὸ νίκελ (80% τῆς παγκ. παραγωγῆς), τρίτη στὸ μολύβι καὶ τ' ἀσήμι καὶ τέταρτη στὸ χαλκὸ καὶ τὸ χρυσό.

Ὁ Καναδὰς ἔχει σημαντικὴ βιομηχανία καὶ ζωηρὸ ἐμπόριο μ' ὕλες τῆς γῶρες. Ὅλα σχεδὸν τὰ ἐργοστάσια εἶναι ἠλεκτροκίνητα, γιὰτὶ ὑπάρχουν πολλὲς ὕδατοπτώσεις. Γενικὰ ὁ Καναδὰς εἶναι πλούσια χώρα με λαμπρὸ μέλλον καὶ μπορεῖ νὰ θρέψῃ ἀρκετὰ ἑκατομμύρια ἀνθρώπους ἀκόμη γιὰτί, παρὰ τὸν πλοῦτο, εἶναι ἀραιοκατοικημένη χώρα. Κάτοικοι 18.500.000 περίπου (ἀπογρ. 1961).

3. Ἡ συγκοινωνία. Ὅλη ἡ χώρα, ἀπὸ τὸ λιμάνι Χάλιφαξ ὡς τὸ Βανκούβερ (μῆκος 4.500 χιλ.μ.) συνδέεται με διπλὴ σιδηρ. γραμμὴ πού ἔχει καὶ πολλὲς διακλαδώσεις. Ὁ νότιος ὑπερκαναδικὸς σιδηρόδρομος ἐξυπηρετεῖ τὴν ταχεῖα συγκοινωνία ἀπὸ τὴ Δυτ. Εὐρώπη στὴν Ἄπω Ἀνατολή (διὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ). Ἔτσι ἀπὸ τὸ Λονδίνο εἶναι μισὸς περίπου ἀπ' ὅ,τι εἶναι Λονδίνο - Σουὲζ - Ἄπω Ἀνατολή. Τὸ μῆκος τῶν σιδηρ. τοῦ Καναδᾶ εἶναι 94.640 χιλ.μ. (Ἑλλάς 2.400 χιλ.). Σπουδαῖο ἐπίσης εἶναι τὸ πλωτὸ δίκτυο τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν πού συνδέονται με διώρυγες. Ἐκατοντάδες ποταμόπλοια μεταφέρουν τὰ προϊόντα ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ στὰ μεγάλα λιμάνια τοῦ Μοντρεᾶλ καὶ τοῦ Κεμπέκ κι ἀπὸ ἐσωτερικὸ στὰ ἀποικιακὰ κέντρα γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ. Στὶς ἀγροτικὲς περιοχὲς ὅπου δὲν ὑπάρχουν δρόμοι, οἱ παραγωγοὶ μεταφέρουν τὰ προϊόντα τους στὰ ἐμπορικὰ κέντρα με ἑλικόπτερο πού γλυστροῦν ἐπάνω στὰ χιόνια καὶ στοὺς πάγους.

4. Πληθυσμὸς: 18.500.000 κάτοικοι (ἀπογρ. 1961).

5. Πολιτικὴ κατάσταση. Ὁ Καναδὰς εἶναι ἀνεξάρτητη χώρα, (μέλος Β.Κ.) κι ἀποτελεῖται ἀπὸ 9 αὐτόνομες ἐπαρχίες (Ὁμόσπονδη Δημοκρατία). Μία ἀπὸ τὶς 9 ἐπαρχίες εἶναι καὶ ἡ Νέα Γῆ.

Ὁ Γεν. Διοικητὴς, ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλιᾶ τῆς Μεγ. Βρετανίας, ὑποδεικνύεται ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση τοῦ Καναδᾶ.

Πρωτεύουσα τῆς Ὁμοσπονδίας εἶναι ἡ Ὀττάβα (κάτ. 300.000), πνευματικὸ κέντρο τοῦ Καναδᾶ, μ' ἐργοστάσια γεωργικῶν μηχανῶν, χάρτου, ζωηρὸ ἐμπόριο σιτηρῶν, ζυλείας, ὠραῖα οἰκοδομήματα, ἀπὸ τὰ ὅποια κυριότερα εἶναι τὸ Κοινοβούλιο καὶ τὸ Πανεπιστήμιο, ὠραῖους δρόμους, μεγάλα πάρκα κτλ.

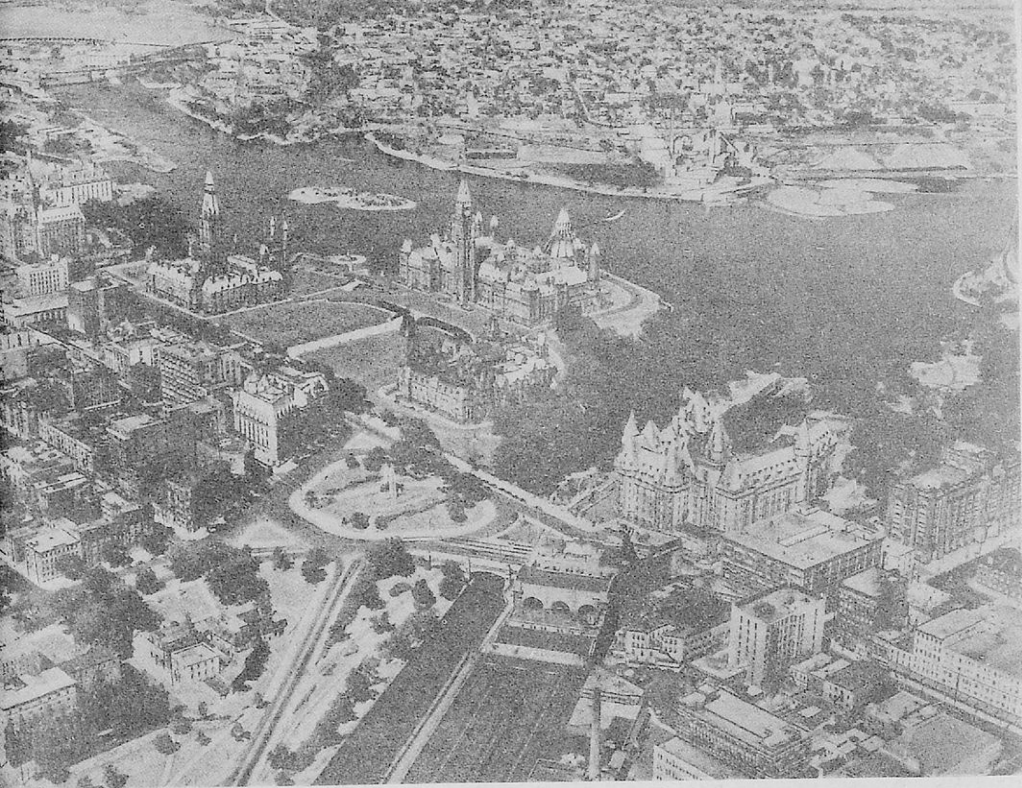
"Άλλες πόλεις είναι τὸ Μοντρεάλ (κ. 120.000), οικονομικὴ πρωτεύουσα τοῦ Καναδά (μεγάλες τράπεζες κ.ἄ.) καὶ τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς χώρας ἐπὶ τοῦ Λαυρεντίου, τὸ πρῶτο τῆς γῆς στὴν ἐξαγωγή σιτηρῶν. Τὸ πλάτος τοῦ ποταμοῦ ἐδῶ εἶναι 2.500 - 3.000 μ. κι ἡ γέφυρα ἔχει μῆκος 2.637 μ. Τὸ Μοντρεάλ ἔχει καὶ σπουδαία βιομηχανία, ὅπως ἐργοστάσια χαρτοποιίας, ὑφασμάτων, χυτήρια σιδήρου κ.π.ἄ.

Τὸ Κεμπέι (κ. 200.000), ἐμπορικὸ λιμάνι ἐπὶ τοῦ Λαυρεντίου με ναυπηγεῖα τὸ Χάλιφαξ (κ. 100.000) στὸν Ἀτλαντικὸ, πολεμικὸς ναύσταθμος καὶ χειμερινὸ λιμάνι τοῦ Καναδά (ὅλα τὰ ἄλλα τότε παγώνουν). Ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει ὁ ὑπερκαναδικὸς σιδηρόδρομος Χάλιφαξ - Βανκοῦβερ. Τὸ Τορόντο (κάτ. 700.000) στὴν ὄχθη τῆς λίμνης Ὀντάριο, μεγάλο λιμάνι μ' ἐργοστάσια γεωργικῶν μηχανῶν κτλ. Τὸ Χάμιλτον (κ. 280.000) στὴν ὄχθη τῆς λίμνης Ὀντάριο με μεγάλα ἐργοστάσια σιδηροδρόμων. κ.ἄ. Τὸ Ἔιμον (κ. 250 χιλ.), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ἀλβέρτα.

Στὸ μέσο τοῦ Καναδά μεγαλύτερες πόλεις εἶναι τὸ Γούνιπεκ (κ. 270.000) πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Μανιτόβα, μεγαλύτερο κέντρο σιταγορᾶς τοῦ Καναδά. Οἱ Ἕλληνες δὲ λείπουν φυσικὰ κι ἀπὸ τὸ Γούνιπεκ καὶ τὰ καλύτερα ἐστιατόρια εἶναι ἑλληνικά. Πρὸ δυτικὰ, στὸ τέρμα τῆς Καναδικῆς πεδιάδας, εἶναι ἡ Κάλγκαρν (κ. 250.000), μετ μεγάλο μέλλον, γιατί τελευταῖα ἐκεῖ βρέθηκαν πετρελαιοπηγές.

Τέλος στὸν Εἰρηνικὸ εἶναι τὸ Βανκοῦβερ (κ. 400 χιλ.), πρωτεύουσα τῆς Βρεττανικῆς Κολομβίας, μετ μεγάλο φυσικὸ λιμάνι κλεισμένο ἀπὸ τὴ θάλασσα μετ τὸ ὄμάνυμο νησί, ἐργοστάσια ξυλείας, χαρτιοῦ, μεγάλα ναυπηγεῖα κ.ἄ. Μολονότι τὸ Βανκοῦβερ ἔχει βόρειο γεωγραφικὸ πλάτος 53 μοῖρες, εἶναι ἡ θερμότερη πόλη τοῦ Καναδά μετ μεγάλη βλάστηση γύρω καὶ τὸ πλεονέκτημα αὐτὸ ὀφείλει στὴν ἐπίδραση τῶν θερμῶν θαλασσίων ρευμάτων τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἡ Ἑλληνικὴ κοινότητα τοῦ Βανκοῦβερ ἔχει περὶ τὰ 1.000 ἄτομα. Ἀπέναντι ἀπὸ τὸ Βανκοῦβερ εἶναι ἡ Βικτωρία, μετ μεγάλο λιμάνι.

Τὸ νησί Νέα Γουίνεα μετ τὴν παραλία τῆς Λαβραδόρ, ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἀλιευτικὰ κέντρα, ἔχει πρωτεύουσα τὸν Ἅγιο Ἰωάννη.
Ἄλσκα Ἡ Ἄλσκα γεωγραφικῶς ὑπάγεται στὸν Καναδά, ἀλλὰ πολιτικῶς ἀνήκει στὶς Ἡν. Πολιτεῖες. Εἶναι χώρα ὀρεινὴ μετ πολλὰ ἡφαιστεία καὶ παράγει ψάρια, ξυλεῖα, μέταλλα, πετρέλαιο, γουναρικὰ κ.ἄ. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἔχουν κάμει ἐργοστάσια παστῶν ψαριῶν. Ἡ ἔκ-

Εικ. 36. Όττάβα. Στο κέντρο διακρίνεται τὸ κτίριο τοῦ Κοινοβουλίου τῆς Ἀλάσκας εἶναι 1.500.000 τ. γ., οἱ κάτοικοι 220.000 περίπου ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεροι εἶναι Ἑσκιμῶι. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ Τζούνο (κ. 9.000) χτισμένο σὲ φιόρδ, μὲ πανεπιστήμιο.

Ἀπὸ τῆς 30 Ἰουλίου 1958 ἡ Ἀλάσκα ἐνσωματώθηκε μὲ τῆς Η.Π.Α. ὡς 49η Πολιτεία καὶ ἀνάλαβε ἡ ἴδια τὴ διαχείριση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας. Ἔτσι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλάσκας ἔγιναν ἰσότιμοι πολῖτες τῶν Η.Π.Α. καὶ προοδεύουν.

Γροιλανδία. Εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τῆς ὕδρογειοῦ μ' ἔκταση 2.175.600 τ. γ. περίπου, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ 1.800.000 σκεπάζονται ἀπὸ αἰώνια χιόνια καὶ πάγους. Ἡ ὑπόλοιπος ἔκταση εἶναι οἱ νότιες παράκτιες περιοχὲς καὶ ἐκεῖ μόνον ὑπάρχει ζωὴ χάρις στὴν ἐπίδραση τοῦ Ρεύματος τοῦ Κόλπου.

Ἡ Γροιλανδία εἶναι ὄρεινὴ χώρα μὲ πολλὰ φιόρδ, ποὺ εἰσχωροῦν στὸ ἐσωτερικὸ σὲ βάθος 100 - 120 χιλιόμετρα. Ἀπὸ τῆς πλαγιῆς τῶν

βουνών της, γλυστροϋν στη θάλασσα τεράστια παγόβουνα, παρασέρνονται από το θαλάσσιο ρεύμα Λαμπραντόρ και μεταφέρονται στις γραμμές άτμοπλοίων συγκοινωνιών Εύρώπης - Αμερικής στα νότια. Έπειδή τα παγόβουνα κατά το 1/7 εξέχουν από τη θάλασσα είναι μεγάλος κίνδυνος για τα πλοία που ταξιδεύουν στον Άτλαντικό.

Η Γροιλανδία, που όπως είπαμε κατοικείται μόνο στο νότιο μέρος, έχει ως 27.000 κατ. και είναι άποικία της Δανίας. Από τους κατοίκους της 1.000 περίπου είναι λευκοί. Οι άλλοι είναι Έσκιμώοι, ζούν με το κυνήγι της φώκιας και ντύνονται με δέρμα φώκιας. Το νησί εξάγει λίπος φώκιας και παστά ψάρια.

2. Ένωμένες Πολιτείες Αμερικής

1. **Η χώρα.** Είναι ανάμεσα από τον Καναδά και το Μεξικό κι έχει έκταση 9.363.400 τ.χ. Το μεγαλύτερο μήκος της χώρας, από τον Άτλαντικό στον Ειρηνικό είναι 4.345 χιλμ. και το πλάτος από τον Καναδά στο Μεξικό 2.575 χιλμ. Στα σύνορα με τον Καναδά είναι οι πέντε μεγάλες λίμνες Όντάριο, Όχι, Γιοϋρον, Μισιγκαν και Άνω Λίμνη που διευκολύνουν τη συγκοινωνία των δύο χωρών. Άλλη μεγάλη λίμνη είναι η Άλμωρη λίμνη που σχηματίζεται στα Βραχώδη Όρη, σε ύψος 1280 μ. Ο μεγάλος ποταμός Μισσισιπιής πηγάζει από τη λίμνη Ιτάσκα της πολιτείας Μινεσότα ύψ. 511 μ. Προχωρώντας συναντάει το μεγαλύτερο παραπόταμο Μισουρή, που ως εκεί έχει διανύσει κι αυτός άλλα 4850 χιλιόμετρα. Πιο κάτω συναντάει τον Όχι κι άλλους μικρότερους. Ο Μισσισιπιής έρχεται πρώτος στο πλωτό μήκος και άρδεύει το 1/3 της έκτασης των Έν. Πολιτειών.

2. **Το κλίμα.** Έκτός από τη χερσόνησο της Φλωρίδας, που είναι πάντα άνοιξη και χρησιμοποιείται ως χειμερινή διαμονή των πλουσίων Αμερικανών, και τα παράλια του Μεξικανικού κόλπου και του Ειρηνικού, όλη η άλλη χώρα έχει κλίμα ήπειρωτικό και ξερό με μεταπτώσεις της θερμοκρασίας από το κρύο στη ζέστη και αντίστροφα, ανάλογα με τα θερμά ή ψυχρά άέρια. ρεύματα Σε καμμιά χώρα του κόσμου δέν παρατηρείται τόσο ευμετάβλητος καιρός, όσο στις Ένωμένες Πολιτείες. Γενικά η θερμοκρασία εκεί είναι 10 βαθμούς χαμηλότερη απ' ό,τι είναι στις χώρες της Δυτ. Εύρώπης που βρίσκονται στον ίδιο παράλ-

ληλο. Οι βροχές είναι πολλές και ξαφνικές, ἀλλ' ἡ δροσιά καὶ ἡ οὐμίγλη ἀπὸ τὴν πολλὴ ξηρασία εἶναι ἀγνωστες.

3. Τὰ προϊόντα. α') **Γεωργικά.** Τὸ τμήμα τῆς χώρας ἀπὸ τὰ Βραχώδη ὄρη ὡς τὸν Ἀτλαντικὸ, πού εἶναι καὶ τὸ περισσότερο, ἐπειδὴ δέχεται πολλὰς βροχές, εἶναι ἡ κυριότερη γεωργικὴ περιοχὴ τῆς χώρας. Τὰ 60% τῆς συνολικῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας καλλιεργοῦνται μὲ γεωργικὰ προϊόντα καὶ οἱ ἐργάτες τῶν ἀγροκτημάτων ἀνέρχονται σὲ 10 ἑκατ. Ἀπ' αὐτοὺς πολλοὶ εἶναι ἰδιοκτῆτες. Στὰ μεγάλα ἀγροκτήματα τὸ σιτάρι θερίζεται καὶ ἀλωνίζεται ταυτόχρονα μὲ τεράστιες μηχανές. Οἱ Η.Π.Α. εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου στὸν ἀραβόσιτο, στὸ βαμπάνι (30% τῆς παγκ. παραγωγῆς) καὶ στὸν καπνὸ (25%). Ἀκολουθοῦν τὸ σιτάρι, τριπλάσιο ἀπ' ὅ,τι γίνεται στὶς Ἰνδίες (2η ἢ Ρωσία), τὸ κοιθάρι, ἡ βρώμη, τὸ ρῶζι (ἰδίως στὶς πολιτεῖες Καρολίνα, Γεωργία καὶ Φλωρίδα), ὁ καφέ, ἡ ζάχαρη κ.ἄ.

Στὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ ἰδίως στὴ Φλωρίδα, πού εἶναι παντοτεινὴ ἀνοιξη, παράγονται ἄφθονα λαχανικὰ καὶ ἄφθονα φρούτα (ἐσπεριδοειδῆ κ.ἄ.). Στὴν ἐσωτερικὴ κοιλάδα τῆς Καλιφόρνιας, πού ἔχει τὸ κλίμα τῆς δικῆς μας Πελοποννήσου, σαπαίδα, κρασί, λάδι, φρούτα, ἰδίως μήλα καὶ πορτοκάλια.

Ἐδῶ πρέπει νὰ ποῦμε πὼς στὶς Η.Π.Α. γιὰ ὅλες τὶς καλλιέργειες χρησιμοποιοῦν τὶς τελειότερες ἀγροτικὰς μηχανές καὶ ἐκλεκτοὺς σπόρους. Ἐτσι μὲ λίγὸ προσωπικὸ πετυχαίνουν μεγάλη παραγωγὴ. Ἐνῶ λοιπὸν ὁ πληθυσμὸς τῶν Η.Π.Α. ἀναλογεῖ μὲ τὰ 7% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς, ἡ παραγωγὴ τῶν φτάνει σχεδὸν τὸ μισὸ τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς.

β') **Κτηνοτροφία.** Ἡ χώρα διαθέτει μεγάλες ἐκτάσεις γιὰ βοσκότοπους καὶ ἐκεῖ βόσκουν ἑκατομμύρια γιδοπρόβατα, βόδια, ἄλογα. Στ' ἀγροκτήματα ἡ κτηνοτροφία συνδυάζεται μὲ τὴν καλλιέργεια σιτηρῶν καὶ ἰδίως ἀραβοσίτου. Ἐκεῖ τρέφονται πολλὰ ζῶα καὶ πρὸ παντὸς χαίρει καὶ ἐκλεκτὲς ράτσες γαλακτοφόρες ἀγελάδες. Οἱ Η.Π.Α. ἔρχονται πρώτη χώρα τῆς γῆς στὰ ἄλογα (ἀκολουθεῖ ἡ Ρωσία), καὶ δευτέρη στὰ βόδια μετὰ τὶς Ἰνδίες (τρίτη ἢ Ρωσία).

γ') **Δασικά.** Τὰ δάση τῶν Η.Π.Α. καλύπτουν μεγάλες ἐκτάσεις, ἰδίως πρὸς τὰ Βραχώδη ὄρη. Ἡ ἐκμετάλλευση γίνεται τὸ χειμῶνα, πού δὲν κυκλοφοροῦν οἱ χυμοί, μὲ μηχανές καὶ παράγεται ἄφθονη ζυλεία γιὰ οἰκοδομὲς, χαρτόμαζα κτλ.

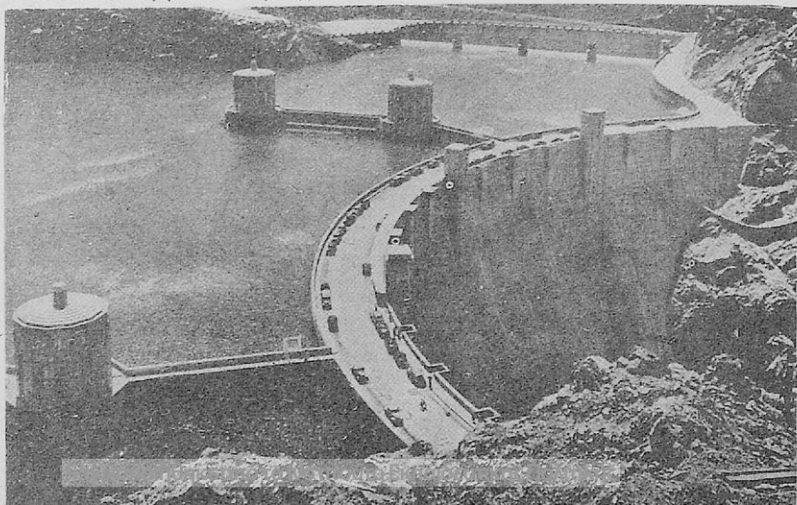

Είχ. 37. Κοπάδι βοδιών

δ') Άλιεία. Στην άλιεία έρχεται πρώτη χώρα τής γής και καλύπτει τὰ 24% περίπου τής παγκόσμιας παραγωγής.

ε') Όρυκτά. Και στον όρυκτό πλούτο οί Η.Π.Α. είναι χώρα προνομιούχος. Έρχεται πρώτη χώρα τής γής στην παραγωγή : χαιανθράκων μ' έτησία παραγωγή 430 έκ., περίπου τόννους (τὰ 30% περίπου τής παγκ. παραγωγής)· σιδήρου (τὰ 80% τής παγκ. παραγωγής)· χαλκοῦ (40% τής παγκ. παραγωγής), μολύβδου, ψευδαργύρου, άργύρου.

Είχ. 38. "Αποψη από τὸ φράγμα Χούβερ

θείου, πετρελαίου 372 εκατομ. τόν., επί παγκοσμίου παραγωγής 1303 εκατομ. τόν. (28,3% τής παγ. παραγ.) και φυσικού αερίου (90% τής παγκ. παραγωγής, τὸ 1/3 στὸ Τέξας).

Στὸν ὕδρογυρο, ἀργυρο και βωξίτη ἔρχεται δεύτερη και τρίτη στὸ χρυσό, μετὰ τὴ Νότιο Ἀφρική και τὴ Ρωσία.

3. Βιομηχανία. Ἔρχεται πρώτη στὴν παραγωγή αὐτοκινήτων (70 % παγκ. παραγ.) και στὴ βιομηχανία κονσερβῶν κρέατος, ἰχθύων και φρούτων. Μεγάλη θέση κατέχουν κι οἱ χημικὲς βιομηχανίες (λιπασμάτων, καουτσούκ, χάρτου κτλ.). Στὰ ὕφασματα και σὲ πολλὰ ἄλλα εἶδη ἀκολουθεῖ μὲ γιγάντια βήματα τὴν Εὐρώπη γιατί ἔχει ἀφθονες πρώτες ὕλες. Βιομηχανικότερη περιοχή εἶναι τὸ βορειοανατολικὸ μέρος, ποὺ λειτουργοῦν χιλιάδες ἐργοστάσια. ✓

✓ **4. Συγκοινωνία.** Γιὰ νὰ μεταφέρωνται οἱ πρώτες ὕλες στὰ ἐργοστάσια κι ἀπὸ καὶ βιομηχανοποιημένες στὸ ἐμπόριο και γιὰ νὰ μετακινῶνται τὰ ἐκατομύρια τοῦ πληθυσμοῦ, οἱ Η.Π.Α. ἔχουν πυκνότητα δικτύου συγκοινωνίας σιδηροδρόμων, αὐτοκινήτων (στοὺς 3 κατοίκους ἀναλογεῖ ἓνα αὐτοκίνητο), ποταμοπλοίων και μεγάλο ἐμπορικὸ στόλο, τὸν πρῶτο τοῦ κόσμου (καλύπτει τὸ 30 % τοῦ παγκοσμίου δικτύου) νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τὸ ἐξωτερικό. Ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη ἀρχίζουν 6 γραμμὲς ποὺ καταλήγουν στὰ λιμάνια τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἡ σιδ. γραμμὴ Νέας Ὑόρκης - Ἀγίου Φραγκίσκου ἔχει μῆκος 5.400 χιλμ. Τὸ μῆκος τῶν σιδ. γραμμῶν εἶναι 425.000 χιλμ. 29 % τοῦ παγκ. δικτύου) και τῶν ἠλεκτροκινήτων 50.000 χιλιόμετρα. * Ἐπίσης πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι και ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία (6.000 περίπου ἀεροδρόμια).

5. Κάτοικοι. 189.000.000 περίπου (ἀπογρ. 1963), ἀπὸ τοὺς ὁποίους 70 % ζοῦν στ' ἀστικὰ κέντρα κι οἱ ὑπόλοιποι εἶναι ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμός. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν Η.Π.Α. εἶναι Ἀγγλοσάξονες και γι' αὐτὸ ἐπίσημη γλώσσα εἶναι ἡ ἀγγλική. Ἐπειτα ἔρχονται οἱ Νέγροι (12 ἐκ. περίπου), ποὺ τοὺς ἔφεραν ἀπὸ τὴν Ἀφρική νὰ καλλιεργοῦν φυτεῖες στὰ νότια τμήματα τῆς μεγάλης χώρας. Οἱ Ἀσιάτες και οἱ Εὐρωπαῖοι. Στοὺς τελευταίους, ὑπάγονται και πάνω ἀπὸ 500.000 Ἑλληνες. Ἀπὸ τοὺς Ἐρυθρόδερμους ἔχουν μείνει 400 χιλ. περίπου, ποὺ κατοικοῦν στὰ Βραχώδη ὄρη και ἀσχολοῦνται μὲ τὴν κτηνοτροφία και τὸ κυνήγι.

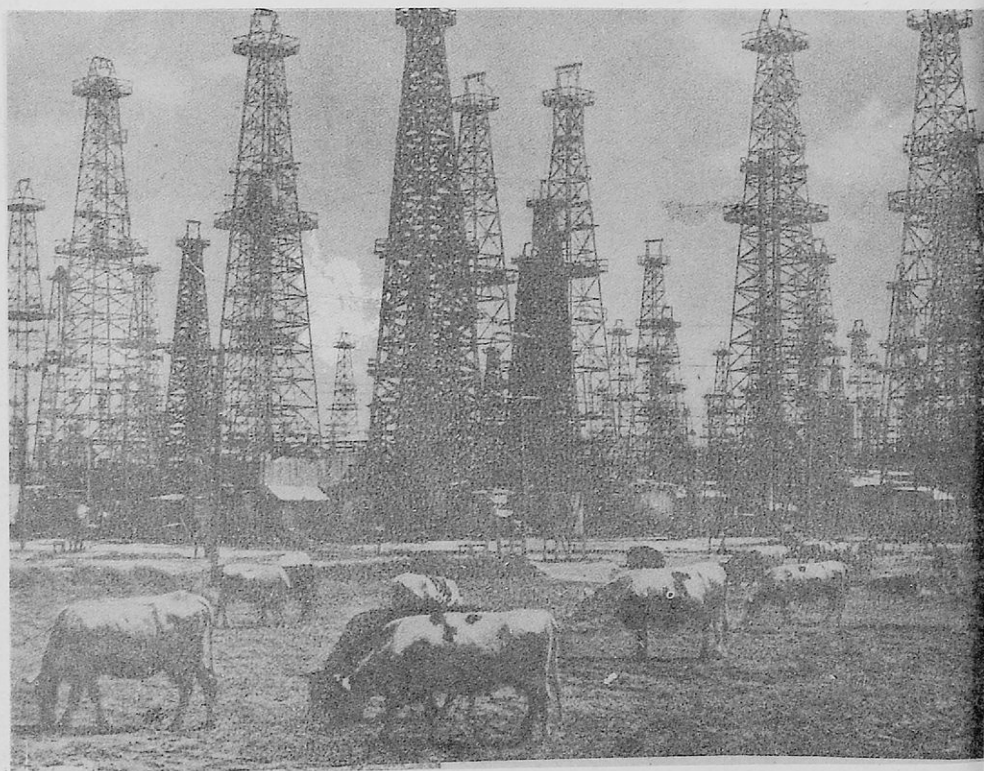
6. Θρησκεία. Τὸ Σύνταγμα τῶν Η.Π.Α. κατοχυρώνει τὴ θρη-

σκευτική έλευθερία, δηλ. τὸ δικαίωμα τῶν πολιτῶν ν' ἀνήκουν σ' ὅποια θρησκεία θέλουν. Ἀπὸ τίς θρησκευτικὲς ὀργανώσεις σπουδαιότερες εἶναι τῶν Διαμαρτυρομένων μὲ 46 ἐκ. ἐνήλικους πιστοὺς· τῶν Καθολικῶν μὲ 26 ἐκ. καὶ τῶν Ἑβραίων μὲ 5 ἐκ.

7. Ἐκπαίδευση. Ἡ ἐκπαίδευση στὶς Η.Π.Α. εἶναι ὑποχρεωτική γιὰ ὅλα τὰ παιδιὰ μέχρι 16 ἐτῶν ἀλλὰ κάθε πολιτεία ἔχει δικό της σχολικὸ πρόγραμμα. Ἐπάνω ἀπὸ 20 ἑκατ. παιδιὰ φοιτοῦν στὰ 160.000 δημόσια σχολεῖα Στοιχειώδους Ἐκπαίδευσως.

8. Πολίτευμα καὶ κτήσεις. Οἱ Η.Π.Α. ἀποτελοῦν Δημοκρατικὴ Ὅμοσπονδία (ἀπὸ 50 πολιτείες, μὲ τὴν Ἀλάσκα καὶ τὴ Χαβάι), μὲ ἀνώτατο ἄρχοντα τὸν Πρόεδρο Δημοκρατίας.

Εἰκ. 39. Πετρελαιοπηγὲς στὸ Τέξας

Στις Η.Π.Α. ανήκουν ή Γκουάμ κ.ά. νησιά στον Ειρηνικό, Πόρτο - Ρίκο των Δυτικών Ινδιών, ή Παναμάς και μερικές άλλες. ✓

9. Πόλεις. Πρωτεύουσα της πλούσιας Δημοκρατίας είναι ή Ουάσινγκτον (κ. 800.000) κτισμένη στην ανατολική όχθη του ποταμού Πότομακ, 160 χιλιόμετρα από τις εκβολές του στον Ατλαντικό Ωκεανό. Έχει ωραίο πολεοδομικό σχέδιο, με λεωφόρους που τὸ πλάτος τους φτάνει τὰ 50 μέτρα, πλατείες στολισμένες από λογής λουλούδια, πάρκα και μουσεῖα κτισμένα σὲ ἀρχαῖο ἑλληνικό στυλ με κατάλευκο ή γκρίζο μάρμαρο.

Σὲ φωτογραφίες και στοὺς κινηματογράφους χωρὶς ἄλλο ἔχουμε ἰδῆ τὸ Καπιτώλιο. Στὸ ψηλότερο σημεῖο τοῦ τεράστιου θόλου του εἶναι τὸ ὀρειχάλκινο ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας. Στὸ Καπιτώλιο στεγάζονται ή Βουλή, ή Γερουσία, ή Βιβλιοθήκη, τὸ Μουσεῖο και ὁ Λευκὸς Οἶκος που κατοικεῖ ὁ ἐκάστοτε Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας Η.Π.Α.

Μεγαλύτερη ὅμως πόλη τῆς Ὀμοσπονδίας και ὅλου τοῦ κόσμου εἶναι ή Νέα Ὑόρκη (11 ἑκατομ. με τὰ προάστεια), με ψηλά κτίρια (τοὺς περίφημους οὐρανοξύστες), τίς μεγαλύτερες τράπεζες, τὰ πολυτελέστερα καταστήματα τοῦ κόσμου και τὸ πρῶτο λιμάνι τῆς γῆς με τὸ νησί Μανχάτταν στὸ μέσο τῆς μεγαλουπόλεως. Οἱ μεγάλοι οὐρανοξύστες τῆς Ν. Ὑ. εἶναι ὀλόκληρες πολιτείες και μπορεῖ νὰ βροῖσκη κανεὶς ὅ,τι χρειάζεται, χωρὶς νὰ βγαίνει ἀπ' ἐκεῖ ὀλόκληρα χρόνια. Στὴ Ν. Ὑ. οἱ Ἴταλοι εἶναι περισσότεροι ἀπὸ τὴ Ρώμη κι οἱ Ἴρλανδοὶ περισσότεροι ἀπὸ τὸ Δουβλίνο. Ἐκεῖ λειτουργοῦν Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία για Ἑλληνες δασκάλους και ἑλληνικά σχολεῖα Στοιχειώδους και Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

Ἄλλες σπουδαῖες πόλεις πρὸς τὸ Α. τμήμα εἶναι : Ἡ Φιλαδέλφεια (κάτ. 2.000.000), ὅπου τὰ μεγαλύτερα ἐργοστάσια ἀτμομηχανῶν και ναυπηγεῖα. Ἡ Βαλτιμόρη (κ. 1.000.000), με μεγάλα χαλυβουργεῖα, ἐργοστάσια χαλκοῦ, ἀλουμινίου, αὐτοκινήτων, ναυπηγεῖα κλπ. Ἡ Βοστώνη (κάτ. 700.000) μεγάλη ἐμπορικὴ και βιομηχανικὴ πόλη με 3.500 μεγάλα ἐργοστάσια: τὸ Μπάφαλο (κάτ. 550.000) κοντὰ στὴ λίμνη Ἡρι· τὸ Πίτσμπουργκ (κ.600.000), με μεγάλη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβος· τὸ Κλίβελαντ (κάτ. 900.000) στὴν περιοχὴ τῶν λιμνῶν, με ὑψικαμίνοους, ἐργοστάσια κατεργασίας σιδήρου και χάλυβος, κάθε εἶδους μηχανῶν, διύλιστήρια πετρελαίου κτλ. Τὸ Νιτηρόιτ (κάτ. 1.800.000), πόλη τῶν αὐτοκινήτων με μεγάλους ὀπωρώνες, ἐργ. τροφίμων κλπ. και

Εικ. 40. Είσοδος στο λιμάνι
της Νέας Υόρκης.

ή Ινδιανούπολη (κ. 550.000), στο επάνω μέρος της μεγάλης περιόδου του Μισσισιπιτή, με μεγάλα αγροκτήματα. Στά νότια της λίμνης Μίτσιγκαν είναι το Σικάγο (πρωτ. της πολιτείας Ίλινόις), με 3.600.000 περίπου κατοίκους, από τους οποίους 135.000 περίπου είναι Έλληνες. Όπως κι άλλες πόλεις της Αμερικής, έτσι και τούτη είναι νέα πολιτεία (το 1825 ήταν συνοικισμός από 35 κατοίκους) με ατέλειωτους ίσιους δρόμους, μεγάλες πλατείες, ούρανοξύστες, τὰ χιλιάδες αυτοκίνητα και τὸν ἐναέριο σιδηρόδρομο πού πηγαίνει βροντερὰς ἐπάνω στην πολυθρόνη και πλούσια πολιτεία. Τὸ Σικάγο είναι ὀνομαστό γιὰ τὰ τεράστια σφαγεία του, τὰ μεγαλύτερα τοῦ κόσμου, τ' ἀτέλειωτα ἐργοστάσια κονσερβῶν κρέατος και θεωρεῖται τὸ μεγαλύτερο κέντρο ἐμπορίου κρεάτων, σιτηρῶν και ξυλείας και ὁ μεγαλύτερος σιδηροδρομικός κόμβος τῆς γῆς. Ἀπὸ τὸ Σικάγο ἀρχίζουν 21 σιδ. γραμμές και κατευθύνονται πρὸς ὅλες τὶς πολιτείες τῶν Η.Π.Α.

Βορειότερα τοῦ Σικάγου είναι ἡ Μιλγουόκη (κ. 750.000) ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀρκετοὶ είναι Ἕλληνες. Δυτικὰ τοῦ Μιλγουόκη είναι ἡ Μινεάπολη (κ. 500.000) με μεγάλα ὄρυχεῖα σιδήρου και ὁ "Ἅγιος Παῦλος", μεγάλο ἐμπορικό και βιομηχανικό κέντρο, κόμβος συγκοινωνίας. Ἐδῶ φθάνουν τὰ ποταμόπλοια, διὰ μέσου τοῦ Μισσισιπιτή.

Πρὸς τὰ νότια τμήματα τῆς χώρας μεγάλες πόλεις εἶναι : Ἡ Ἄγιος Λουδοβίκος (κ. 750.000) πρωτ. τῆς πολιτείας Μισουρι με μεγάλο κέντρο ἀγορᾶς κρέατος καὶ ἄλλων κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Ἡ Μέμφισ (κ. 500.000) πρωτ. τῆς πολιτείας Τέννεση, μεγάλη ἀγορὰ ἀγροτικῶν προϊόντων. Τὸ Νόρφολκ (κ. 320.000) πρωτ. τῆς πολιτείας Βιργινίας ποὺ γίνονται τὰ γνωστά καπνὰ «βιρζίνια». Ἡ Ἀτλάντα (κ. 500.000) πρωτ. τῆς πολιτείας Γεωργίας, μεγάλο κέντρο γεωργικῶν προϊόντων καὶ ἰδίως βαμπακιού. Ἡ Μαϊάμι (κ. 300.000) πρωτ. τῆς Φλωρίδας. Ἡ Νέα Ὁρλεάνη (κ. 650.000) στὶς ὄχθες τοῦ Μισσισιπι, (175 χιλμ. ἀπὸ τὴν ἐκβολὴν τοῦ στὸν Ἀτλαντικὸ), πρωτ. τῆς πολιτείας Λουιζιάνας, πρώτη χώρα τοῦ κόσμου στὴν ἀγορὰ βάμβακος καὶ με μεγάλη παραγωγή πετρελαίου καὶ φυσικοῦ ἀερίου. Στὴν παραγωγή πετρελαίου καὶ φυσικοῦ ἀερίου ἔρχεται δεύτερη τῶν Η.Π.Α. (μετὰ τὸ Τέξας). Ἡ Χιούστον 1 ἐκ. κ.) πρωτ. τοῦ Τέξας, χτισμένη σὲ πλοῦσια περιοχὴ, κέντρο βιομηχανίας πετρελαίου καὶ φυσικοῦ ἀερίου καὶ ἀναπτύσσεται ταχύτατα. Στὰ διύλιστήρια τῆς Χιούστον παράγονται τὰ 40⁰/₁₀₀ τοῦ πετρελαίου καὶ φυσικοῦ ἀερίου τῶν Η.Π.Α. Τὸ Τέξας, εἶναι ἡ μεγαλύτερη πολιτεία τῶν Η.Π.Α. μετὰ τὴν Ἀλάσκα καὶ ἔρχεται πρώτη στὴν παραγωγή πετρελαίου. Ἐπίσης ἔχει μεγάλη παραγωγή βαμπακιού, κηπευτικῶν κ.τ.λ. ἐπειδὴ διασχίζεται ἀπὸ πολλὰ ποτάμια.

Μεγάλες πόλεις στὸ Τέξας εἶναι τὸ Ντάλλας (κ. 700.000) ὅπου δολοφονήθηκε ὁ Πρόεδρος Κέννεντυ τὸ 1963 καὶ ὁ Ἄγιος Ἀντόνιος (κ. 600.000) ποὺ ἔχει εὐνοηθῆ ἀπὸ τὴ φύση ὅσο καμμιά χώρα τῆς γῆς. Τὸ μικρότερο ἀγρόκτημα τοῦ Τέξας πιάνει ἕκταση 2.000 περίπου στρέμματα.

Τέλος στὸ δυτικὸν τμήμα τῆς ἀπέραντης καὶ πλούσιας χώρας, μεγαλύτερες πόλεις εἶναι : Ἡ Ντένβερ (κ. 500.000) πρωτ. τῆς πολιτείας Κολοράντο ποὺ θεωρεῖται ἡ ὑψηλότερη πολιτεία τῶν Η.Π.Α. (μέσο ὕψος 2.000 μ.) Ἡ Φοίνιξ (κ. 450.000) πρωτ. τῆς Ἀριζόνας ὅπου τὸ μεγάλο ὑδροηλεκτρικὸ «Φράγμα Χοῦβερ». Τὸ Λος Ἀντζελες (κ. 2.500.000) στὴν Καλιφόρνια, με πολλές πηγές πετρελαίου καὶ μεγάλους ὀπωρῶνες. Τὸ προάστειόν του Χόλυγουντ εἶναι ἡ γνωστὴ πόλι τῶν κινηματογραφικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ Ἄγιος Φραγκίσκος (κ. 800.000) μεγαλύτερο λιμάνι στὸν Εἰρηνικὸ, ἡ πόρτα πρὸς τὴν εὐφορώτατη πεδιάδα τῆς Καλιφόρνιας, με τρεῖς μεγάλες γέφυρες (οἱ μεγαλύτερες τῆς Ἀμερικῆς), μεγάλους τραπεζιτικούς ὁργανισμούς κτλ. Τὸ Σὰν Ντιέγκο (κ. 580.000)

στην Καλιφόρνια κι αυτό και τὸ Σακραμέντο (κ. 200.000) πρωτ. τῆς πολιτείας Καλιφόρνιας. Τὸ Πόσταντ (κ. 400.000), πρωτ. τῆς πολιτείας Ὀρέγκου στὰ Β. τῆς Καλιφόρνιας, λιμάνι στὸν ποταμὸ Κολομβία, μὲ μεγάλες χαρτοβιομηχανίες, ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια κονσερβῶν κρέατος, λαχανικῶν, φρούτων. Καὶ ἡ Σιάτλ (κ. 560.000), πρωτ. τῆς πολιτείας Οὐάσιγκτων στὸ Β.Δ. ἄκρο τῶν Η.Π.Α., σπουδαῖο φυσικὸ λιμάνι στὸν Εἰρηνικὸ.

Βερμουῦδες. 965 χιλιόμετρα ἀπὸ τὰ παράλια τῶν Η.Π.Α. πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸ, εἶναι τὰ νησιὰ Βερμουῦδες (360 εἶναι ὅλα) μ' ἔκταση 53 τ.χ. καὶ 42.700 κατ. (ἀγγλικὴ κτήση). Ἐδῶ ὑπάρχει μεγάλη ναυτικὴ καὶ ἀεροπορικὴ βάση.

3. Μεξικὸ

1. Ἡ χώρα. Τὸ Μεξικὸ ἐκτείνεται ἀπὸ τὸν κόλπο τῆς Καλιφόρνιας μέχρι τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ κι ἔχει ἔκταση 1.972.546 τ.χ. περίπου (μὲ τὴ χερσόνησο τῆς Καλιφόρνιας ποὺ ὑπάγεται σ' αὐτὸ). Εἶναι χώρα μὲ ὄροσειρές, (ψηλές ὡς 5.000 μ. καὶ πλέον), πλούσια ὄροπέδια καὶ πολλὲς κοιλάδες. Ἐδῶ ἔχει πολλὰ ἠφαίστεια, ὅπως τὸ Ὀριθάμπα (5.750 μ.), τὸ Ποποκατεπέλτ (5.450 μ.) κ.ἄ. Ἀντίθετα μὲ τὰ παράλια ποὺ ἔχουν ζέστη, ὑγρασία κι ἐλονοσία, στὰ ὄρεινὰ μέρη ἡ ζέστη μετριάζεται καὶ τὸ κλίμα εἶναι ὑγιεινὸ. Ἐπειδὴ ἡ χώρα βρίσκεται ἀνάμεσα σὲ δυὸ μεγάλους ὠκεανούς, δέχεται πολλὲς βροχές κι οἱ κάτοικοι εἶναι ἰδίως, γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Σπουδαιότερα προϊόντα ἀραβόσιτος (τὸ ψωμὶ τῶν Μεξικανῶν), σιτηρὰ, κρασί, ρύζι, καπνός, λάδι, ἐσπεριδοειδῆ, μπανάνες, κακάο, ζάχαρη, καφὲς κ.ἄ. Ἀπὸ τὰ δάση τοῦ Μεξικοῦ βγάζουν πολὺτιμη ξυλεία, τὸ μόνι γιὰ ἐπιπλά πολυτελείας. Ἀκόμη ἔχει πλούσια κοιτάσματα ὀρυκτῶν, ὅπως ἀργύρου, (45% τῆς παγκ. παραγωγῆς), σιδήρου, χάλυβα, κασσίτερου, χρυσοῦ, ψευδαργύρου, φυσικῶν ἀερίων κτλ. Ἀλλὰ τὸ Μεξικὸ εἶναι καὶ μεγάλη πετρελαιοπαραγωγὴς χώρα. Λειτουργοῦν 14 διυλιστήρια πετρελαίου.

2. Τουρισμός. Τὸ ἥλιο κλίμα, τὰ πολλὰ ὄροπέδια καὶ τὰ ἠφαίστεια, εἶναι μεγάλες πηγές ἐσόδων κι ἔχει ἀναπτυχθῆ πολὺ ὁ τουρισμὸς. Ἐχει ὅλα τὰ μέσα συγκοινωνίας (αὐτοκίνητα, σιδηρόδρομοι, πλοῖα, ἀεροπλάνο). Τὸ σιδ. δίκτυο ἔχει μῆκος 24.000 χιλμ. (δεκαπλάσιο τῆς Ἑλλάδος).

3. Πολίτευμα. Όμοσπονδιακή δημοκρατία 29 πολιτειών και κυβερνᾶται κατά τὸ σύστημα τῶν Η.Π.Α. Ἐπίσημη γλώσσα ἡ ἰσπανική.

4. Πληθυσμός. 35.000.000 περίπου κάτοικοι (ἀπογρ. 1960) (τὰ 30% Ἰνδιάνοι).

5. Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ πόλις Μεξικό (κ. 3.300.000) κτισμένη σ' ὄροπέδιο 2270 μ. ψηλὰ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας σὲ ὠραία τοποθεσία μ' ἔξοχο κλίμα. Λιμάνι εἶναι ἡ Βέθα Κροῦζ (κ. 150.000) στὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ. Σπουδαιότερη ἀπὸ τὶς ἄλλες πόλεις: ἡ Γκοναταλαχάρα (κ. 750.000) στὸ δυτικὸ μέρος, μεγάλο βιομηχανικὸ κέντρο· ἡ Μοντερεῦ (κ. 600.000), ἡ Θιοντάντ Χουαρεζ (κ. 270.000), ἡ Μερίντα (κ. 170.000), ἡ Πουέμπλα (300.000 κ.), ἡ Ταμπίκο (κ. 130.000) λιμάνι μὲ πετρελαιοπηγές καὶ ὁ Ἄγιος Λουδοβίκος (κ. 160.000), μὲ μεταλλεῖα ἀργύρου καὶ χρυσοῦ.

Β' ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΕΣ ΙΝΔΙΕΣ

1. Κεντρικὴ Ἀμερικὴ

Ἀπὸ τὸ Μεξικό ὁ ταξιδιώτης θὰ μπῆ στὴν Κεντρικὴ Ἀμερικὴ, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕξι μικρὲς δημοκρατίες καὶ τὴν Ἀγγλικὴ Ὀνδούρα. Ὅλη ἡ λωρίδα τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς ἔχει ἔκταση ὡς 520.000 τ.χ. Ἡ χώρα εἶναι ὄρεινὴ μὲ πολλὰς κοιλάδες καὶ λίμνες καὶ ἔχει τροπικὸ κλίμα μὲ πυκνὴ βλάστηση. Παράγει ὅ,τι καὶ τὸ Μεξικό, ἰδίως κακάο, καουτσούκ καὶ μπανάνες. Παρὰ τὸν πλοῦτο της, ἡ χώρα δὲν ἔχει πυκνὸ πληθυσμὸ. Οἱ διεθνεῖς σιδηρόδρομοι τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς εἶναι ἰδιοκτησία ἐταιρειῶν τῶν Η.Π.Α.

α') **Ἡ Γουατεμάλα.** Ἐκτ. 109 τ.χ., κάτ. 4.300.000 (ἀπογρ. 1964) καὶ πρωτεύουσα τῆ Γουατεμάλα (κ. 340.000).

β') **Τὸ Ἐλ Σαλβαδόρ.** Ἐχει ἔκταση 21.400 τ.χ., κάτ. 2.500.000 (ἀπογρ. 1961) καὶ πρωτεύουσα τῆ Σάν Σαλβαδόρ (κ. 260.000).

γ') **Βρετανικὴ Ὀνδούρα.** (Ἐκτ. 23.000 τ.χ., κάτ. 91.000). Πρωτεύουσα ἡ Μπελίζε (κάτ. 33.000).

δ') **Δημοκρατία Ὀνδούρας.** Ἐκτ. 112.088 τ.χ., κάτ. 1.900.000 (ἀπογρ. 1961) καὶ πρωτ. ἡ Τεγκοσιγκάλα (120.000 κ.).

ε') **Νικαράγουα.** Έκτ. 139.700 τ.χ., κάτ. 1.550.000 (άπογρ. 1963) και πρωτ. ή **Μανάγουα** (κάτ. 210.000).

στ') **Κόστα - Ρίκα.** Έκτ. 50.700 τ.χ., κάτ. 1.350.000 (άπογρ. 1963) και πρωτ. ή **Σάν Χοσέ** (κ. 150.000).

ζ') **Παναμάς.** Όρεινή χώρα με μεγάλα βουνά και πολλά ήφαιστεια (μεγαλ. όρους **Ισάξου** 3.452 μ.), μ' έκταση 75.650 τ.χ. και 1.100.000 κάτ. Πρωτεύουσα ή **Παναμάς** (270.000), κτισμένος σέ βραχώδη χερσόνησο στή νότια τής διώρυγας. Σιδ. δίκτυο τής χώρας, 160 χιλιόμετρα.

Διώρυγα τού Παναμά

Η διώρυγα τού Παναμά είναι από τά μεγαλύτερα τεχνικά έργα τής εποχής μας κι ανήκει στίς Η.Π.Α. Τό μήκος της είναι 75 χιλμ. και λειτουργεί από τό 1914. Πριν γίνη ή διώρυγα, οί επιβάτες τών πλοίων άποβιβάζονταν στήν πόλη **Κολόν**, έπαιρναν τό σιδηρόδρομο πού διέσχιζε τόν **Ίσθμό** και μόλις έφθαναν στό λιμάνι τού **Παναμά**, επιβιβάζονταν στή πλοία τής γραμμής τού **Ειρηνικού**. Τώρα δέν κατεβαίνουν από τό πλοίο. Έπειδή όμως ή διώρυγα είναι 25 μ. ψηλά από τήν επιφάνεια τών ωκεανών, στήν τεχνητή λίμνη **Γκατούν** τά πλοία από τρεΐς δεξαμενές ανεβαίνουν στή λίμνη, πλέουν τή διώρυγα και μόλις φθάσουν στό άλλο άκρο κατεβαίνουν από τρεΐς άλλες δεξαμενές. Οί δε-

Εικ. 41. Καλλιέργεια, συγκομιδή, πλύσιμο και φόρτωση μπανανών.

Ξαμενές αυτές έχουν μήκος 300 μ., πλάτος 33 μ. και βάθος 21 μ. μπορούν να χωρέσουν και τα μεγαλύτερα πλοία και είναι διπλές. Μιά ν' ανεβαίνουν και μία να κατεβαίνουν. Οι δεξαμενές λειτουργούν με ηλεκτρισμό και γεμίζουν κι αδειάζουν με καταπληκτική ταχύτητα. Έτσι τα πλοία σε 7 - 9 ώρες μπορούν και περνούν από τον ένα ωκεανό στον άλλο, ενώ πριν χρειάζονταν εβδομάδες να κάμουν το γύρο της Νότιας Αμερικής. Περνούν ως 6.500 πλοία το χρόνο.

Στις εξόδους οι Αμερικανοί έχουν δεξαμενές και μηχανουργεία να επισκευάζονται τα πλοία και τεράστιες αποθήκες ν' ανεφοδιάζονται με καύσιμη ύλη, τρόφιμα κλπ.

2. Δυτικές Ίνδιες

Στην Κεντρική Αμερική ανήκουν και πολλά νησιά που κλείνουν τον κόλπο του Μεξικού στην Καραϊβική θάλασσα. Τα νησιά κράτησαν το όνομα Δυτικές Ίνδιες, που τους έδωσε ο Κολόμβος, άμα πρωτόφθασε εκεί. Είχε νομίσει πως έφθασε στο δυτικό μέρος των Ίνδιων. Όλα έχουν έκταση περίπου 230.000 τ.χ. και 15.000.000 κατοίκους. Μολονότι ανήκουν στην τροπική ζώνη έχουν εξαιρετο κλίμα και παράγουν καφέ, ζάχαρη, βαμπάκι, κακάο, μπανάνες, ρούμι και ζυλεία.

Τα νησιά χωρίζονται σε τρεις ομάδες: Στις Βαχάμες, στις Μεγάλες Αντίλλες και στις Μικρές Αντίλλες.

α) **Βαχάμες.** Είναι μικρά νησιά ανατολικά του πορθμού της Φλωρίδας, απ' όπου περνάει το Μεξικανικό ρεύμα κι ανήκουν στην Αγγλία. Σ' ένα από τα νησιά αυτά πρωτοβγήκε ο Κολόμβος. Έκταση 11.400 τ.χ. και κάτοικοι 131.000 περίπου (άπογρ. 1963). Πρωτ. Νασάου (κ. 50.000).

β) **Μεγάλες Αντίλλες.** Αποτελούνται από 4 μεγάλα νησιά: Κούβα, Αιτή, Γιαμαϊκή και Πόρτο - Ρίκο.

1) **Η Κούβα.** (έκτ. 114.524 τ.χ., κάτ. 6.000.000), έρχεται πρώτη χώρα της γης στην παραγωγή της ζάχαρης. Ακόμη παράγει και έλεγκτο καπνό, απ' όπου γίνονται τα πούρα της Αβάνας, και διάφορα άλλα προϊόντα. Το πολίτευμα της χώρας είναι δημοκρατία κι έχει πρωτεύουσα την Αβάνα (κ. 1.200.000 με τα προάστεια). Άλλη μεγάλη πόλη, ή Μαγιάνναο (220.000).

8.900

Στό Ν.Δ. άκρο τής Κούβας είναι ή ναυτική βάση των Η.Π.Α. Γκουαντανάμο, με έκταση 80 τ.χ.

(2) **‘Η Αϊτή** αποτελείται από δύο δημοκρατίες :
α) Τή **Δομινικανή Δημοκρατία** ή ‘Αγίου Δομινίκου, (έκτ. 48.734 τ.χ.) που καταλαμβάνει τὰ 2/3 του νησιού κι έχει 3.050.000 περίπου κατοίκους. Πρωτ. ή Σάντο Ντομίγκο (κ. 470.000). Και /β’) τή **Δημοκρατία τής Αϊτής** μ’ έκταση 27.750 τ. χ. και 3.100.000 περίπου κατοίκους.

(3) **‘Η Τζαμάικα** (Γιαμαϊκή) (έκτ. 10.962 τ.χ., κάτ. 1.650.000). ‘Ανεξάρτητο κράτος (μέλος Β.Κ.) Πρωτ. ή Κίγκστον (κ. 125.000).

(4) **Το Πόρτο-Ρίκο** (έκτ. 8.900 τ.χ.—κάτ. 2.400.000) άποικία των Η.Π.Α., με πρωτ. τή Σάν Χουάν (κ. 450.000) που έχει μεγάλη βιομηχανία.

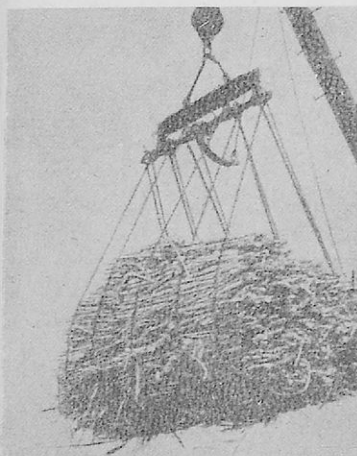
(γ) **Μικρές Αντίλλες**. Είναι ομάδα από 67 νησιάκια, που σχηματίζουν τόξο κι ανήκουν στην Μεγ. Βρετανία, Γαλλία, ‘Ολλανδία και Δανία. Σπουδαιότερα είναι :

(1) **‘Η Γκουαδελούπη** (Γαλ. άποικ.) μ’ έκταση 1780 τ.χ., πληθ. 283.500 και πρωτ. ή Μπας Τέρ (κ. 12.000).

(2) **‘Η Μαρτινίκα** (Γαλ. άπ.) μ’ έκτ. 1100 τ.χ. και 291.000 κάτ.

Πρωτ. ή Φόρ ντε Φοάνς, με βιομηχανία ζάχαρης.

(3) **Οι ‘Ολλανδικές Αντίλλες** (έκτ. 961 τ.χ. και πληθ. 190.000 κάτοικοι).

Εικ. 42. Φύτεμα, συγκομιδή και φέρταση ζαχαρο κήλων.

4. Νησιά 'Αγ. Τριάδος (ἐκτ. 5.128 τ.χ. καὶ κάτ. 412.000). Εἶ-
ναι τὰ νοτιότερα νησιά τῶν Δυτ. 'Ινδιῶν στὸ Β.Α. ἄκρο τῆς Βενεζου-
έλας καὶ ἀνήκουν στὴν 'Αγγλία. Μεγαλύτερα εἶναι ἡ *Τρίνιταντ* καὶ ἡ
Τομπάγκο. 'Εδῶ εἶναι πετρελαιοπηγές καὶ ἀνθρακωρυχεῖα πού τὰ ἐκ-
μεταλλεύονται οἱ "Αγγλοι. 'Απὸ τὰ γεωργ. προϊόντα κυριαρχοῦν τὸ
ζαχαροκάλαμο καὶ τὸ κακάο. Τὰ νησιά ἐξάγουν θαυμασίον ρούμι.
Πρωτ. ἡ *Πόρτ ὄβ Σπαίην* μὲ 100.000 περίπου κατοίκους. Γλῶσσα, ἡ
ἀγγλική. "Ἐχει καὶ διύλιστήρια πετρελαίου.

Γ' ΝΟΤΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

1. **Θέση καὶ ἔκταση.** Εἶναι λίγο μικρότερη ἀπὸ τὴ Βόρειο
'Αμερική, μ' ἔκταση 19 ἐκ. τ.χ. καὶ ἀνήκει στὸ Νότιο ἡμισφαίριο.

2. **Τὸ ἔδαφος καὶ τὰ νερά.** Στὰ δυτικά παράλια παρατηροῦμε
τὴν ὄρσειρά *Κορδαλλιέρες* τῶν "Ανδεων, πού εἶναι συνέχεια τῶν Βρα-
χωδῶν ὄρέων. Ψηλότερα ὄρη, τὸ *Κοτοπάξι* (6900 μ.), τὸ *Χιμποράζο*
(6300 μ.) καὶ τ' *'Ακουτάγγουα* (7.000 μ.), πού εἶναι καὶ τὸ ψηλότε-
ρο σημεῖο τῆς 'Αμερικῆς. 'Επίσης τὸ ἡφαίστειο *Μίστι* (5.800 μ.). Οἱ
κορυφές τῶν ὄρέων εἶναι πάντοτε χιονισμένες. Στ' ἀνατολικά παράλια
εἶναι τὰ χαμηλὰ ὄρη τῆς *Βραζιλίας* καὶ τῆς *Γουϊάνας*. 'Ανάμεσα ἀπ'
αὐτὰ καὶ τίς *Κορδιλλιέρες* τῶν "Ανδεων, σχηματίζονται μεγάλες πεδιά-
δες: α') ἡ *Διάνος* μ' ἄφθονο χόρτο πού στραγγίζεται ἀπὸ τὸν 'Ορι-
νόκο ποταμό. β') ἡ *Σέλβας*, πενταπλάσια στὴν ἔκταση ἀπὸ τὴν
Βαλκανικὴ χερσόνησο, μὲ πυκνότερα δάση πού στραγγίζεται ἀπὸ τὸν
'Αμαζόνιο. Καὶ γ') ἡ *Πάμπας* μ' ἄφθονο χόρτο, πού τρέφει ἑκατομμύρια
βόδια καὶ πρόβατα καὶ στραγγίζεται ἀπὸ τοὺς ποταμούς *Παραγουάη*,
Παράνα καὶ *Οὐραγουάη*. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ ποταμοὶ ἐνώνονται καὶ σχη-
ματίζεται ὁ ποταμὸς *Λὰ Πλάτα*.

✓ Ὁ 'Αμαζόνιος (μ. 6.400 χιλμ.), πρῶτος τῆς γῆς στὸ νερό, πηγάζει
ἀπὸ τὸ Περού καὶ δέχεται ὡς 200 παραποτάμους, πού ὅλοι εἶναι πλω-
τοί. Σπουδαιότεροι εἶναι ὁ *Ποῦρος*, ὁ *Μαδέϊρας*, ὁ *Τσαγιὸς* καὶ ὁ *Ρίο*
Νέγρο. Ὁ 'Αμαζόνιος εἶναι ἤρεμο ποτάμι γιατί σ' ὄλο τὸ μῆκος του
μέσα στὴ Βραζιλία τὸ ὑψόμετρο δὲν εἶναι περισσότερο ἀπὸ 100 μ. Πρὶν
χυθῆ στὸν 'Ατλαντικὸ, σχηματίζει δέλτα πλατὺ 250 χιλμ. περίπου
(Πειραιὰς - Κρήτη). Κατόπιν τὸ ρεῦμα προχωρεῖ ὡς 300 χιλ. μέσα
στὴ θάλασσα. Ὅταν ὁ 'Αμαζόνιος πλημμυρίζει, οἱ ὄχθες χάνονται καὶ

τά δάση κατακλύζονται από τὰ νερά. Ἔτσι τὰ νερά μπαίνουν στην κοίτη μόνο τρεῖς μῆνες (Ἰούλιος - Σεπτέμβριος).

Τὸ βάθος τοῦ Ἀμαζόνιου κυμαίνεται ἀπὸ 50 - 100 μ., τὸ πλάτος 20 - 70 χιλμ. κι ὅλο τὸ μῆκος 6.400 χιλμ. Τὰ πλοῖα ἀπὸ τις ἐκβολές του ὡς τις ὑπωρεῖες τῶν Ἄνδεων, (σ' ἀπόσταση δηλαδή 4.800 χιλμ.), κáνον περισσότερο ἀπὸ 50 ἡμέρες.

Ἀπὸ τις λίμνες Ν. Ἀμερικῆς μεγαλύτερη εἶναι ἡ *Τιτικάτα*, ποὺ βρίσκεται σὲ ὄροπέδιο 3.854 μ. ψηλὰ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας.

3. Τὰ παράλια. Ἡ Ν. Ἀμερικῆ δὲν ἔχει τὸ θαλάσσιο διαμελισμὸ τῆς Βορείου. Κόλπους ἔχει μικροὺς καὶ ἰδίως στὶς ἐκβολές τῶν ποταμῶν. Ἀπὸ τὰ νησιά σπουδαιότερο εἶναι ἡ *Γῆ τοῦ Πυρός*, ποὺ χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἠπειρο μὲ τὸν *Πορθμὸ τοῦ Μαγγελάνου*, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πορτογάλου Μαγγελάνου ποὺ τὴν ἀνακάλυψε.

4. Τὸ κλίμα. Στὸ βαθύπεδο τοῦ Ἀμαζονίου, ποὺ ἔχει μεγάλη ζέση καὶ ὑγρασία γιατί δέχεται πολλὲς βροχὲς ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ, τὸ κλίμα εἶναι ἀνθυγιεινὸ. Μόνο τὰ μέρη κοντὰ στοὺς ποταμοὺς κατοικοῦνται ἀπὸ Ἐρυθρόδερμους καὶ Νέγρους, κι αὐτοὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴ συλλογὴ τοῦ καουτσούκ, μὲ τὸ κυνήγι καὶ τὸ ψάρεμα. Τὰ ψηλότερα μέρη, ποὺ ἡ ζέση καὶ ἡ ὑγρασία μετριάζονται, καθὼς καὶ ἡ περιοχὴ τῆς εὐκρατῆς ζώνης, εἶναι περισσότερο κατοικημένα. Ἐκεῖ κατοικοῦν καὶ πολλοὶ λευκοί.

5. Ἡ βλάστηση καὶ τὰ ζῶα. Τὰ παρθένα δάση, ὅπου ζοῦν τὰ μεγαλύτερα θηρία (οἱ πίθηκοι, ὁ πούμας - ἀμερικανικὸ λιοντάρι, ὁ λαγουάρος - ἀμερικανικὴ τίγρις, ὁ βόας, ὁ ἀνακόνδας, ὁ κροκόδειλος κ.ἄ.), διαδέχονται τὰ τροπικὰ λειβάδια (οἱ σαβάνας) ποὺ τὸ χόρτο ξηραίνεται τὴν ἐποχὴ τῆς ξηρασίας. Σαβάνας εἶναι στὴ Λιάνος, στὴν Πάμπας καὶ στ' ὄροπέδιο τῆς Βραζιλίας κι ἐκεῖ τρέφονται ἑκατομμύρια φυτοφάγα ζῶα, ἡμερα καὶ ἄγρια. Στὶς Ἄνδεις ζῆ ἡ λάμα (προβατοκαμήλα), ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ φορτηγὸ ζῶο, στ' ἀνώμαλα μέρη. Στὶς στέπες τῆς Ἀργεντινῆς ζῆ ἡ στρουθοκάμηλος.

6. Οἱ κάτοικοι. Ἡ Νότιος Ἀμερικῆ ἔχει πληθυσμὸ ὡς 90 ἑκατ. κατοίκους. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Βραζιλία, ποὺ ἔχουν ἐπίσημη γλῶσσα τὴν πορτογαλικὴ, σ' ὅλα τὰ ἄλλα μέρη μιλοῦν Ἰσπανικά.

7. Πολιτικὴ διαίρεση. Ἡ Νότιος Ἀμερικῆ ἀποτελεῖται ἀπὸ τις

τρεις Ευρωπαϊκές αποικίες της Γουιάνας (Γαλλική, Ολλανδική και Αγγλική) και από δέκα δημοκρατίες ανεξάρτητες.

1. Γουιάνα

Πιάνει το βόρειο μέρος της Ν. Αμερικής, έχει έκταση 450.000 τ.χ. και πληθυσμό ως 750.000 κατοίκους. Η χώρα έχει τροπικό κλίμα και παράγει καφέ, κακάο, καουτσούκ, ζαχαροκάλαμο, μπανάνες, κινίνο, από το δένδρο κιγγόνη, αραβόσιτο και ξυλεία. Ακόμη έχει μεγάλη κτηνοτροφία και μεταλλεία χρυσού και διαμαντιών. Η Γουιάνα είναι η μόνη χώρα της Ν. Αμερικής που είναι αποικία των Ευρωπαίων και διαιρείται :

α) Στη Βρετανική Γουιάνα, που είναι μεγαλύτερη, μ' έκταση 215.000 τ.χ. και 565.000 κάτ. Πρωτεύουσα το Τζωρτζάουν (κάτ. 150.000).

β) Στην Ολλανδική Γουιάνα, μ' έκτ. 143.000 τ.χ., 310.000 κατοίκους και πρωτ. την Παραμαρίμπο (χ. 440.000).

γ) στην Γαλλική Γουιάνα (δημοκρατία εντός της Γ.Κ.) με έκτ. 91.000 τ.χ., κάτ. 34.000 και πρωτεύουσα την Καϊέν (χ. 13500).

2. Βενεζουέλα

Είναι στο βόρειο μέρος της Ν. Αμερικής και όρίζεται : Α. από τη Βρετ. Γουιάνα, Δ. από την Κολομβία, Β. από τον κόλπο του Μεξικού και Ν. από την Κολομβία και τη Βραζιλία. Έκταση 912.050 τ.χ.

Η χώρα αποτελείται από τρεις μεγάλες φυσικές περιοχές :

α') Το Δυτικό τμήμα, περιοχή των Άνδεων, που είναι και το πιο πλούσιο γιατί έχει τεράστια αποθέματα πετρελαίου μ' ετήσια παραγωγή 170 εκ. περίπου τόννους (τρίτη της γης στη παραγωγή πετρελαίου) και πλούσια κοιτάσματα σιδηρομεταλλεύματος. Το τμήμα αυτό είναι το πιο κατοικημένο κι εδώ είναι η πρωτεύουσα κι οι μεγαλύτερες πόλεις.

β') Την περιοχή Δάνος, στις πεδιάδες του Ορινόκου που σιεπάζονται από πυκνή βλάστηση χλόης και λιγοστά δέντρα. Ο Ορινόκος

πλωτός σε μήκος 1100 χιλμ., με τους παραποτάμους του αρδεύει τα $\frac{4}{5}$ της χώρας. Οι καταρράκτες του παραποτάμου του Καρόνι σχηματίζουν τις ψηλότερες υδατοπτώσεις της γῆς, ύψους 980 μ. Στην περιοχή Λάνος ἀκμάζει ἡ κτηνοτροφία. ἀλλὰ τὸ κλίμα δὲν εἶναι ὑγιεινό.

Καί γ' τὸ Ἀνατολικὸ τμήμα, πρὸς τὴ Γουιάνα, πού εἶναι ὄρεινὸ καὶ καλύπτεται ἀπὸ πυκνὰ δάση. Ἐδῶ τὸ ὑπέδαφος ἔχει χρυσὸ καὶ πολύτιμους λίθους ἀλλὰ τὸ περισσότερο μέρος εἶναι ἀνεξερεύνητο.

Ἡ Βενεζουέλα ἔχει μεγάλη παραγωγή γεωργικῶν, κτηνοτροφικῶν καὶ δασικῶν προϊόντων ἀλλ' ἡ οἰκονομία της στηρίζεται στὸ πετρέλαιο καὶ τὸ σιδηρομετάλλευμα.

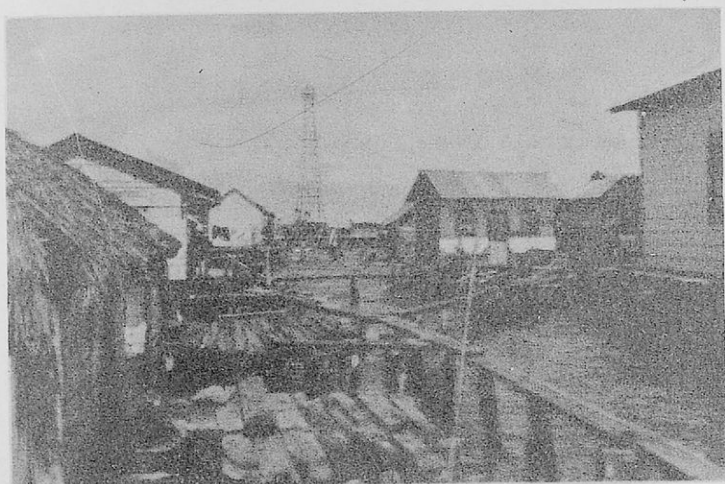
Ὁ πληθυσμὸς τῆς Βενεζουέλας εἶναι 7.600.000 κάτοικοι (ἀπογρ. 1961) Ἕσπαικοὶ Ἰσπανοὶ, Ἐρυθρόδερμοι πού ζοῦν στὶς δασώδεις περιοχὲς καὶ Νέγροι πού τοὺς ἔφεραν ἀπὸ τὴν Ἀφρική γιὰ τὶς τροπικὲς φυτεῖες.

Πρωτεύουσα τῆς πλούσιας δημοκρατίας εἶναι ἡ Καράκας (κ. 500.000) πολὺ ὑγιεινὴ γιὰτὶ εἶναι κτισμένη σὲ ὑψ. 920 μ. καὶ ὡς ἐκεῖ ἀνεβαίνει ὁ σιδηρόδρομος. Βαλέντσια (κ. 170.000), ἡ Μπαρτζιζιμέντο (κ. 205.000) καὶ ἡ Μαρακάμπο (κ. 460.000) στὴν ὁμώνυμη λίμνη, μεγάλο κέντρο ἐμπορίου καφέ καὶ ζάχαρης.

Συγκοινωνία: Σιδηροδρομικὴ γραμμὴ (μῆκος σιδ. γρ. 1.100 χιλμ.), ὀδική, πλοῖα καὶ ἀεροπλάνα.

3. Κολομβία

Εἶναι ἡ πρώτη χώρα πού συναντᾶ ὁ ταξιδιώτης, περνώντας ἀπὸ τὸν Πάναμá στὴν Ν. Ἀμερική. Ἡ ἔκταση εἶναι 1.138.398 τ. χιλμ. καὶ οἱ κάτοικοι 11.600.000 περίπου. Σχεδὸν ἡ μισὴ χώρα, πρὸς τ' ἀνατολικά, εἶναι πεδινή, μετ' τροπικὸ κλίμα. Ἡ ἄλλη μισὴ ὄρεινὴ καὶ ὑγιεινὴ. Εἶναι γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ χώρα μετ' πλούσιες πετρελαιοπηγὲς καὶ μεταλλεῖα λευκόχρυσου (πλατίνας), χρυσοῦ, ἀργύρου, πολύτιμων λίθων κλπ. Στὸν καφέ ἔρχεται δευτέρη τῆς γῆς (μετὰ τὴ Βραζιλία), δευτέρη στὶς μπαράνες καὶ τρίτη στὸ λευκόχρυσο (μετὰ τὸν Καναδὰ καὶ τὴ Ρωσία). Πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ Μποκατόα, κτισμένη σὲ ὕψος 2.160 μ., πολὺ ὑγιεινὴ. Ἡ κυρίως πόλη ἔχει 460.000 περίπου κατοίκους ἀλλὰ μετὰ τὰ προάστεια φθάνει τοὺς 1.350.000 κ. Μεγαλύτερο λιμάνι τῆς χώρας

Εικ. 43. Μαρακάιμπο

Είναι η Μπαοανκίλλα (κάτ. 455.000), στο βόρειο μέρος, απ' όπου εξάγονται τα προϊόντα της πλούσιας χώρας. Από τις άλλες πόλεις μεγαλύτερες είναι το Μεντελίν (κ. 670.000) και το Καλι (κ. 700.000).

4. Ίσημερινός

Η δημοκρατία αυτή, όπου τα ήραϊστεία Κοτοπάξι και Χιμποράζο, είναι πιο όρεινή, με έξοχο κλίμα. Έκταση 270.670 τ.χ. και κάτοικοι 4.600.000 περίπου (μυιάδες Ισπανοί και Ίνδιάνοι). Η χώρα έχει τα ίδια προϊόντα με την Κολομβία.

Πρωτεύουσα, η Κίτα (κάτ. 280.000) που βρίσκεται σε ύψος 2.850 μ. και συγκοινωνεί με το Γκουαγιακίλ (κάτ. 420.000), κυριότερο λιμάνι της χώρας. Στον Ίσημερινό ανήκουν και οι νήσοι Γκουαλαπάγος, 600 μίλια μέσα στον Ειρηνικό.

5. Περού

Είναι χώρα όρεινη στο κέντρο της όροσειρας, με πολλά όροπέδια και κοιλάδες. Η έκτασή της είναι 1.285.215 περίπου τ.χ. κι οι κάτοικοι 40.000.000 περίπου (άπογρ. 1961). Στο υπέδαφος υπάρχουν πλούσια κοιτάσματα από άσμη, χαλκό, τσίγκο, χρυσάφι κ.ά. Έδω παράγεται επίσης άφθονο νίτρο.

Εικ. 44. Άνθισμένη καφέα, συγκομιδή και φλιασμά του καφέ.

Πρωτεύουσα του Περού είναι η Λίμα (χ. 1. 260.000 με τὰ προάστεια) που ἔχει τὸ ἀρχαιότερο Πανεπιστήμιο τῆς Ἀμερικής.

Τὸ Περού ἔχει τὸ ψηλότερο σιδηροδρομικὸ δίκτυο ἀπ' ὅλες τῆς χῶρες τῆς γῆς. Μιά γραμμὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ λιμάνι Καλλάο (χ. 140.000), φθάνει στὴ Λίμα καὶ προχωρεῖ ἀρκετὰ μέσα στὰ βουνά. Ἄλλη ἀρχίζει ἀπὸ τὸ λιμάνι Μολλίντο, στὸ Νότιο Περού, ἀνεβαίνει στὴν πόλη Ποῦνο, κοντὰ στὴν λίμνη Τιτικάτα, καὶ φθάνει στὴ Δά-Πάζ πρωτεύουσα τῆς Βολιβίας, κτισμένη σὲ ὕψος 3.700 μ. Διακλάδωση τῆς γραμμῆς, ἀπὸ τὸ Ποῦνο, προχωρεῖ στὸ ἄροπέδιο τοῦ Περού μέσα σὲ τροπικὰ δάση καὶ καταλήγει στὴν πόλη Κοῦσκο (χάτ. 25. 000), ποὺ βρίσκεται σὲ ὕψος 3.500 μ.

Τόσο ψηλὰ φθάνει ὁ σιδηρόδρομος στὸ Περού. Μῆκος τῆς σιδ. γραμμῆς 2726 χιλμ.

6. Χιλή

Ἡ Χιλὴ πιάνει τὴ στενόμακρη παραλία τοῦ

Ειρηνικού και φθάνει στο άκρατιέριο Χόον. Το μήκος της χώρας είναι 4.200 χιλμ., ή έκταση 741.767 τ.χ. κι' ο πληθυσμός 7.500.000 περίπου κάτοικοι. Είναι σχεδόν όρεινή χώρα και πολύ υγιεινή και χωρίζεται σε τρία τμήματα: Τη Βόρειο που έχει κλίμα θερμό, την Κεντρική με κλίμα ήπιο της Ελλάδος και τη Νότιο με ψυχρό χειμώνα, δροσερό θέρος κι άφθονες βμοιο με βροχές από τους δυτικούς ανέμους.

Κυριότερα προϊόντα αιτηρά, κρασί, πατάτες και άφθονα φρούτα. Άκόμενη έχει προοδευμένη κτηγογραφία και μεγάλα άνθρακωρυχεία. Μα τινδ σπουδαίος είναι ο όρυκτος πλοῦτος της χώρας: χαλκός (17% της παγν. παραγωγής), σίδηρος, γαιάνθρακες και νίτρο (πρώτη της γής).

Η χώρα έχει δημοκρατικό πολιτεύμα και πρωτεύουσα την πόλη Σαντιάγο (χ. 1.200.000), μ' επίνειο το Βαλπαράϊζο (κάτ. 270.000). Άλλες μεγάλες πόλεις: ή Κοσσεγιόν (χ. 170.000), ή Βήνα ντέλ Μάο (χ. 100.000) κι ή Άντοαγκάστα (χ. 65.000), σπουδαίο λιμάνι και κέντρο εξαγωγής νίτρον. Από δώ ή μιά σιδ. γραμμή ανεβαίνει στη Λά - Πάξ.

Η Χιλή έχει καλό σιδηροδρομικό δίκτυο, ιδίως στο νότιο μέρος. Σπουδαιότερος είναι ο Ύπεράνδειος σιδηρόδρομος, Βαλπαράϊζο-Μπουένος Άϊρες. Αὐτός μετὰ το Σαντιάγο, περνάει κάτω από τις Άνδεις (με σήραγγα) σε ύψος 3.160 μ. ψηλά από την θάλασσα και κατόπιν μπαίνει στην Άργεντινή.

7. Βολιβία

Άποτελεΐται από την όρεινή περιοχή των Άνδεων, το πεδινό τμήμα ανατολικά και διασχίζεται από τον παραπόταμο του Άμαζονίου Μαδέϊρα. Έκταση έχει 1.100.000 τ.χ., πληθυσμό 2.800.000 περίπου κάτ. και παράγει ό,τι κι οι άλλες χώρες. Έπι πλέον κασίτερο (τό 1)4 της παγκοσμίου παραγωγής) και ψευδάργυρο. Η Βολιβία έρχεται τρίτη της γής στην παραγωγή κασίτερου.

Έξάγει: Κασίτερο, άργυρο, σίδηρο, πετρέλαιο κ.ά. Εισάγει: Μηχανήματα, αυτοκίνητα, βαμπάκι, μαλλί, σιτηρά κλπ.

Έπίσημη πρωτεύουσα της χώρας είναι ή Σούκος (χ. 60.000) κι έδω έχει την έδρα το άνώτατο δικαστήριο. Η Κυβέρνηση όμοις μένει στη Λά - Πάξ (χ. 350.000) που είναι ή έμπορικη πρωτεύουσα της χώρας

(ύψόμετρο 3.700 μ., ή ψηλότερη πόλη τής γῆς). Στή Λά - Πάζ καταλή-
γουν τέσσερις σιδ. γραμμές από τόν Ειρηνικό, (δυό τοῦ Περού καί δυό
τῆς Χιλῆς) καί μιὰ σιδ. γραμμή ἀπό τήν Ἀργεντινή. Ἔτσι εἶναι καί
σπουδαῖος σιδ. κόμβος.

8. Ἀργεντινή

Εἶναι ἀπό τίς πλουσιότερες χῶρες τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Στά βόρεια
ἔχει τήν Βολιβία καί τήν Παραγουάη, ἀνατολιὰ τήν Βραζιλία, τήν Οὐ-
ρουγουάη καί τόν Ἀτλαντικό Ὑκεανό, δυτικά τήν Χιλῆ καί στά νότια
τόν πορθμὸ τοῦ Μαγγελάνου. Ἔκταση 2.780.000 τ.χ.

Τὸ ἔδαφος στά δυτικά εἶναι ὄρεινὸ καί ἡ ὑπόλοιπη χώρα, ἀπό τίς
ἀπέραντες πεδιάδες τῆς Πάμπας ὡς τίς στέπες τῆς Παταγονίας, πεδινή.
Στά βόρεια μέρη, ποὺ ἔχει περισσότερη ζέστη καί ὑγρασία, καλλιεργοῦν
βαμπάνι, ζαχαροκλάμο, ἀραποσίτι, ἐσπεριδοειδή, ἀμπέλια, φρούτα
κ.ἄ. Πιὸ χαμηλά ἀρχίζει ἡ ζώνη τῶν σιτηρῶν. Ἡ Ἀργεντινὴ εἶναι ὁ σιτο-

Εἰς 15. Μπουένος - Ἄδρες

βολώνας της Ν. 'Αμερικής και καλλιεργείται με μηχανικά μέσα, όπως ο Καναδάς. Στην 'Αργεντινή, όπως και σ' όλη τη Νότιο 'Αμερική, ο θερισμός γίνεται τον 'Ιανουάριο. Έρχεται πρώτη της γής στην κτηνοτροφία. Έξάγει πολύ σιτάρι, μαλλιά, καταψυγμένα κρέατα, δέρματα κ.κ. γιατί οι κάτοικοι είναι λίγοι και τους περισσεύουν. Επίσης έχει και μεγάλη παραγωγή μολύβδου και πετρελαίου.

Το εμπόριο είναι αρκετά προοδευμένο και εξυπηρετείται με ικανό σιδηρ. δίκτυο (μήκος σιδηρ. γραμμών 40.000 χιλμ.), πολλά αεροπλάνα και πλοία. Πληθυσμός, 20.000.000 κάτοικοι (άπογρ. 1960).

Πρωτεύουσα της δημοκρατίας είναι το Μπουένος Άϊρες, κτισμένο στο μυχό του ποταμού Ρίο ντε Λά Πλάτα με 3.900.000 περίπου κατοίκους, σπουδαίο λιμάνι (το μεγαλύτερο της Νοτι. 'Αμερικής), καλούς δρόμους, πάρκα, δενδροστοιχίες, ή μεγαλύτερη αγορά της Νοτίου 'Αμερικής. Τη νύχτα οι δρόμοι πλένονται με τα νερά του ποταμού Λά - Πλάτα απ' όπου υδρεύεται ή πόλη. Άλλες μεγάλες πόλεις: 'Η Λά - Πλάτα (κ. 410.000), λουτρόπολη. 'Η Ροζάριο (765.000), όπου πλευρίζουν και τα μεγαλύτερα υπορωκέनिया. 'Η Κόρδοβα (κ. 64.000), ή 'Αβελανέν (κ. 380.000), ο 'Αγ. Μαρτίνος (Σάν Μαρτέν κ. 270.000), ή Μάρ ντε Πλάτα κ. 270.000) και ή κατάφυτη πόλη Τουκουμάν (κάτ. 255.000), στους πρόποδες των Άνδεων. Λέγεται ο ακήπος της 'Αργεντινής Δημοκρατίας. Το Τουκουμάν είναι κέντρο καλλιεργείας ζαχαροκάλαμου με εργοστάσιο ζάχαρης. Από δω ο σιδηρ. προεκτείνεται στη Βολιβία και καταλήγει στη Λά - Πάξ.

Στην Παταγονία οι κάτοικοι ζούν σε καλύβες και οι περισσότεροι ασχολούνται με το κινήγι.

9. Ούραγουάη

Είναι στ' ανατολικά της 'Αργεντινής μ' έκταση 186.930 τ.χ. και 2.600.000 περίπου κατοίκους, που ασχολούνται με την κτηνοτροφία, γεωργία και ναυτιλία. Η χώρα είναι πεδινή κι έχει μεγάλα κοιτάσματα ορυκτών (χρυσός, άργυρος, χαλκός, μόλυβδος, ψευδάργυρος κ.κ.). Το περισσότερο ήλ. ρεύμα το προμηθεύεται από τις ύδατοπτώσεις του Ρίο Νέγκρο.

Πρωτ. της δημοκρατίας, το Μοντεβίδεο (κ. 950.000), μεγαλύτερο εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο της χώρας, με ωραία ρυμοτομία, λαμ-

πρά κτήρια, θαυμάσια πάρκα και το κυριότερο λιμάνι της χώρας, μ' αμμουδερές ακρογιαλιές. Φημίζεται πώς είναι ή καθαρότερη πόλη της γής.

10. Παραγουάη

Είναι στα σύνορα της 'Αργεντινής, χωρίς διέξοδο στη Θάλασσα, και συνορεύει με την Βραζιλία, τη Βολιβία και την 'Αργεντινή. Έκταση 406.750 τ.γ. 'Η Παραγουάη έχει τροπικό κλίμα με κύρια προϊόντα, το βαμπάκι το ζαχαροκάλαμο και αγροτοτροφικά είδη. Πληθυσμός 1.900.00 περίπου κάτοικοι (άπογρ. 1962).

Πρωτ. της δημοκρατίας, ή 'Ασουθιόν (χ. 300.000), κτισμένη επί του Παραγουάη που στο μέρος εκείνο σχηματίζει μεγάλη λίμνη. 'Εκεί φθάνουν τα υπερωκεάνεια από τον 'Ατλαντικό (άπόσταση 1500 γλμ.). Τα μικρότερα πλοία προχωρούν βορειότερα 1000 γλμ. περίπου.

11. Βραζιλία

1. 'Η Βραζιλία είναι το μεγαλύτερο κράτος της Νοτ. 'Αμερικής μ' έκταση 8.512.000 τ.γ.

Το έδαφος χωρίζεται σε τρία μεγάλα τμήματα :

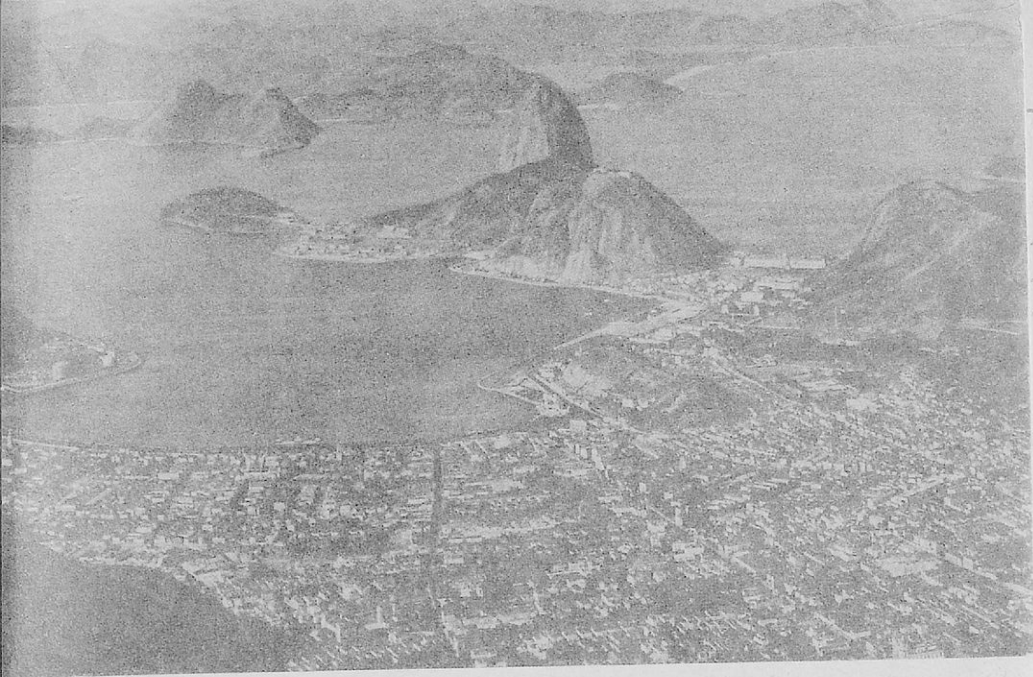
1) Την κοιλάδα του 'Αμαζονίου με ισημερινό κλίμα (μεγάλη ζέστη, άφθονες βροχές, μεγάλη ύγρασία) γιατί απ' εκεί περνάει ο 'Ισημερινός. Στο βραζιλιανό έδαφος ο 'Αμαζόνιος έχει μήκος 3.000 γλμ.

2) Το Βραζιλιανό όροπέδιο, (μέσο ύψ. 400 -500) μ. με κλίμα ήπειρωτικό.

3) Την παραλιακή λωρίδα με κλίμα θαλάσσιο. 'Η πεδιάδα, που δέν υπερβαίνει τα 200 μ. στο ύψος, είναι ίση περίπου με την Ευρώπη, σκεπάζεται από τα παρθένα δάση Σέλβας κι έδω ζούν άπειρα ζώα και τα μεγαλύτερα έντομα.

Το Βραζιλιανό όροπέδιο χωρίζεται : α) στο 'Ανατολικό όροπέδιο με ψηλότερο όρος τα 'Ιτατιάγια (2.700 μ.) και διασχίζεται από τους ποταμούς 'Αγ. Φραγκίσκο (μ. 2.900 γλμ.) και Παρόνα. Και β) στο δυτικό όροπέδιο που λέγεται Μάττο Γκρόσο, όπου το ψηλότερο όρος δέν υπερβαίνει στο ύψος τα 1.650 μέτρα

2. **Το κλίμα.** 'Η Βραζιλία έχει θερμό και ήγρο κλίμα γιατί δέχεται πολλές βροχές. 'Υγιεινό είναι μόνο στα όροπέδια κι εκεί γίνονται τα περισσότερα προϊόντα. Είναι χώρα ιδίως γεωργική κι έρχεται πρώτη στην

Εικ. 46. Ρίο ντε Τζανέιρο

παραγωγή του καφέ (τά 4)5 της παγκοσμίου παραγωγής). 'Ακόμη παράγει: κακάο, ζαχαρακάλαμο, μπανάνες, βαμπάκι, ρύζι, λινάρι, καπνό, άραβόσιτο, σιτάρι, κρασί κι άφθονη ξυλεία (ιδίως από τὰ δάση του 'Αμαζόνιου). 'Επίσης έχει μεγάλη κτηνοτροφία κι' αξιόλογο ορυκτό πλούτο: σίδηρο, χαλκό, κασσίτερο, χρυσό, μαγγάνιο, διαμάντια και πολύτιμους λίθους.

'Η Βραζιλία ήταν πολλά χρόνια άποικία των Πορτογάλων και γι' αυτό εκεί μιλούν την πορτογαλική γλώσσα. Σήμερα είναι 'Ομοσπονδιακή Δημοκρατία με 21 πολιτείες και κυβερνιέται κατά τὸ σύστημα των Η.Π.Α. Είναι έκτεταμένη και πλούσια χώρα με άνυπολόγιστους θησαυρούς σὲ πλουτοπαραγωγικές πηγές πού, ἢ μένουν άνεκμετάλλευτες, ἢ ἡ ἐκμετάλλευσή τους βρίσκειται κυρίως στὸν ἔλεγχο βορειοαμερικανικῶν και εὐρωπαϊκῶν ἐπιχειρήσεων. "Έτσι, παρά τὸν πλούτο τῆς χώρας, ὁ ντόπιος πληθυσμὸς και ιδιαίτερα τὰ ἑκατομμύρια των άκτημόνων άγροτῶν ζοῦν σὲ ἄθλιες συνθήκες.

3. Πληθυσμός 77.000.000 περίπου κάτοικοι (απογρ. 1960).

4. Πόλεις. Πρωτεύουσα τής Βραζιλίας είναι η *Μπραζιλία* (κ.150.000) κτισμένη στο έσωτερικό, 940 χιλμ. από την καλιά πρωτ. Κυριότερες από τις άλλες πόλεις : το *Ρίο Ίανείρο* (κάτ. 3.330.000) πρωτεύουσα τής χώρας ως το 1959, με ώραϊα κτίρια, δενδροφυτευμένους πλατιούς δρόμους, κήπους, η ώραϊότερη πόλη τής Νοτ. Αμερικής. Η πόλη περιβάλλεται από καταπράσινους λόφους κι έχει μεγάλο λιμάνι. Το *Σάν Πάολο* (3.900.000) στο βραζιλιανό όροπέδιο μ' έξοχο κλίμα, μεγάλο κέντρο παραγωγής καφέ, η μεγαλύτερη και πλουσιότερη πόλη τής Βραζιλίας. Η Πολιτεία του Σάν Πάολο παράγει περισσότερο βαμπακί απ' ό,τι όλη η άλλη χώρα, τόν περισσότερο καφέ ($1\frac{1}{4}$ τής παραγωγής), ζάχαρης και τὰ $3\frac{1}{4}$ του ήλ. ρεύματος γιατί έχει τεράστιο υδροηλεκτρικό εργοστάσιο στους πρόποδες του όροπεδίου. Επίνειο του είναι η *Σάντος* (270.000 κ.). Το *Πόρτο Αλέγκρε* (κ. 600.000), στο νότιο μέρος τής χώρας. Η *Μπέλο Οριζόντε* (κ. 700.000), βορειότερα του Ρίο Ίανείρου. Η *Σαλβαντόρ* (κ. 660.000), από τὰ καλύτερα φυσικά λιμάνια τής Βραζιλίας στον Ατλαντικό. Η *Ρεσίφε* (κ. 800.000), λιμάνι στη βόρειο Βραζιλία. Η *Φορταλέζα* (κ. 520.000), λιμάνι και η *Μπελέμ* (κ. 400.000) Α. των έκβολων του Αμαζονίου, λιμάνι σπουδαίο κι αυτή.

Στον Αμαζόνιο σπουδαιότερα λιμάνια είναι : *Γκουρούπα*, *Παρά*, *Όρθος* και *Μανός* (1600 χιλμ. από τις έκβολές του). Από τὰ λιμάνια αυτά εξάγονται, ιδίως, καουτσούκ και ξυλεία σε μεγάλες ποσότητες.

Η χώρα έχει σιδ. δίκτυο μήκους πάνω από 50.000 χιλιόμετρα και πολλά ποταμόπλοια. Η σπουδαιότερη σιδηρ. γραμμή φθάνει μέχρι τὰ σύνορα τής Βολιβίας, που πρόκειται νὰ προσεκαθῆ ὡς τὸν Εἰρηνικό.

ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ : 1) Νὰ ἐπαναλάβης τὰ μεγαλύτερα ὄρη τής Αμερικής, τοὺς ποταμούς, τ' ἀνεξάρτητα κράτη μὲ τις πρωτεύουσες. 2) Νὰ βρῆς τὸ γεωγραφικὸ πλάτος και μῆκος τοῦ Μπουένος Άϊρες, τής Νέας Υόρκης, τοῦ Βανκούβερ και πόσα χιλιόμετρα ἀπέχει κάθε μιά ἀπὸ τὸν Ἰσημερινό. 3) Νὰ κάνης ταξίδια ἀπὸ τὴν πατρίδα μας στὶς μεγαλύτερες πόλεις τής Βορείου και Νοτίου Αμερικής. 4) Ἐπίσης τὸν πίνακα τῶν κυριότερων πόλεων τής Αμερικής κατὰ σειρὰν πληθυσμοῦ. 6) Νὰ συμπληρώσης τὴ Χαρτογραφία ὅλης τής Αμερικής.

Και δ. μάλιστα από το
θ.β.β.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Α' ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Κράτη	Έκτ. τ.χ.	Πληθυσμός	Πολίτευμα	Πρωτεύουσα	Κάτοικοι
1. Καναδάς	9.300.000	18.000.000	Όμ. Δημ. (B.K.)	Όττάβα	300.000
2. Ήν. Πολ. Άμ.	9.200.000	189.000.000	» »	Ουάσιγκτον	800.000
3. Μεξικό	1.970.000	36.000.000	» »	Μεξικό	3.300.000
4. Γουατεμάλα	109.000	4.000.000	Δημοκρατία	Γουατεμάλα	390.000
5. Σαλβαδόρ	21.400	2.600.000	»	Σαλβαδόρ	200.000
6. Βρετ. Όνδούρα	14.300	95.000	Βρετ. άποικία	Μπελίζε	33.000
7. Δημ. Όνδούρας	112.000	1.900.000	Δημοκρατία	Τεγκοσιγκάλ.	120.000
8. Νικαράγουα	148.000	1.500.000	»	Μανάγουα	200.000
9. Κόστα Ρίκα	51.000	1.280.000	»	Σάν Χοσέ	150.000
10. Παναμάς	74.500	1.150.000	»	Παναμάς	270.000
11. Βαχάμες	11.400	107.000	»	Νασάου	50.000
12. Κούβα	115.000	7.000.000	»	Άβάνα	1.200.000
13. Άιτή	28.000	4.400.000	»	—	—
14. Δομ. Δημοκρ.	48.750	3.200.000	»	Σάντο Ντομίγκο	470.000
15. Ίαμικτή	11.500	1.650.000	» (B.K.)	Κίγκστον	125.000
16. Πόρτο-Ρίκο	8.900	2.400.000	άποικ. Η.Π.Α.	Σάν Χουσάν	450.000
17. Γκουαντελούπη	2.100	280.000	Γαλ. άποικ.	Μπάζ-Τερ	12.000
18. Μαρτινίκα	1.100	280.000	» »	Φόρ ντε Φράνς	—
19. Άγγλ. Γουιάνα	215.000	590.000	Βρ. άποικ.	Τζαρτζάουν	150.000
20. Όλ. Γουιάνα	143.000	300.000	Όλ. άποικ.	Παραμαρίμπο	110.000
21. Γαλ. Γουιάνα	91.000	31.000	Γαλ. άποικ.	Καγιέν	13.500
22. Βενεζουέλα	912.000	7.500.000	Δημοκρ.	Καρακάς	500.000
23. Κολομβία	1.140.000	15.000.000	»	Μποκότα	1.350.000
24. Έκουαντώρ	270.670	4.500.000	»	Κίτο	280.000
25. Περού	1.290.000	10.500.000	»	Λίμα	1.260.000
26. Βολιβία	1.100.000	3.500.000	»	Λά-πάζ	350.000
27. Χιλή	742.000	8.060.000	»	Σαντιάγο	1.200.000
28. Άργεντινή	2.800.000	21.000.000	»	Μπ. Άϊρες	3.900.000
29. Ουρουγουάη	190.000	2.900.000	»	Μοντεβιδίο	950.000
30. Παραγουάη	407.000	1.900.000	»	Άσουνσιόν	300.000
31. Βραζιλία	8.500.000	66.000.000	Όμ. Δημοκρ.	Μπραζιλία	150.000

Β' ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

1. Νέα Υόρκη (Η.Π.Α.)	κάτ.	11.000.000	9. Μποκότα (Κολομβ.)	»	1.350.000
2. Βουένος Άϊρες (Άργ.)	»	3.900.000	10. Λίμα (Περού)	»	1.260.000
3. Σάν Πάολο (Βραζ.)	»	3.900.000	11. Μοντρεάλ (Καναδάς)	»	1.200.000
4. Σικάγο (Η.Π.Α.)	»	3.600.000	12. Άβάνα (Κούβα)	»	1.200.000
5. Μεξικό	»	3.300.000	13. Σαντιάγο (Χιλή)	»	1.200.000
6. Ριον Ιανέριο (Βραζ.)	»	3.300.000	14. Βαλτιμόρη (Η.Π.Α.)	»	1.000.000
7. Λος Άντζελες (ΗΠΑ)	»	2.500.000	15. Χιούστον (Η.Π.Α.)	»	1.000.000
8. Φιλαδέλφεια (Π.Π.Α.)	»	2.000.000			

IV. ΩΚΕΑΝΙΑ

Είναι η πέμπτη κατά σειρά ήπειρος και περιλαμβάνει την Αυστραλία με τα νησιά *Τασμανία, Νέα Ζηλανδία, Μελανησία, Μικρονησία και Πολυνησία*. Η συνολική έκταση της Ωκεανίας, είναι περίπου 9.000.000 τ.χ. κι ο πληθυσμός 10.700.000 περίπου κάτοικοι.

Α' ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ ΚΑΙ ΤΑΣΜΑΝΙΑ

① **Σύντομη Ιστορία.** Η Αυστραλία ανακαλύφθηκε αργότερα από την Αμερική, γιατί βρίσκεται νοτιότερα από τις παγκόσμιες συγκοινωνίες. Πρώτος έφτασε εκεί ο Ολλανδός Τασμάν το 1642 και την όνομασε *Νέα Ολλανδία*. Αργότερα, το 1768, εξερευνήθηκε από τους Άγγλους που την κατάλαβαν στο όνομα του Βασιλιά της Αγγλίας και την όνομασαν Αυστραλία. Στην αρχή οι Άγγλοι έστειλαν εκεί τους καταδίκους για έξορα κι αυτοί ήσαν οι πρώτοι που έκτισαν αποικίες στη νέα ήπειρο. Με τον καιρό άρχισαν να φτάνουν ελεύθεροι άποικοι, καταργήθηκε η μεταφορά των καταδίκων κι η χώρα άρχισε να προοδεύει.

② **Έκταση.** Η Αυστραλία είναι μικρότερη ήπειρος της γης κι έχει έκταση με την Τασμανία 7.700.000 τ.χ. Ο τροπικός του Αιγόκερω περνάει από το μέσο κι έτσι η μισή ανήκει στην διακεκαυμένη ζώνη κι η άλλη μισή στην εύκρατη ζώνη. Το μήκος της Αυστραλίας απ' τ' ανατολικά στα δυτικά είναι 3850 χιλμ. και το πλάτος από τα βόρεια στα νότια 3150 χιλμ.

③ **Το έδαφος.** Ανατολικά, κατά μήκος της παραλίας, είναι οι Αυστραλιανές Άλπεις (ύψ. 2250 μ.) με πυκνά δάση γιατί δέχονται πολλές βροχές από τον Ειρηνικό. Η όροσειρά έχει μήκος 3400 χιλιόμετρα. Δυτικά είναι όροπέδιο, ψηλό 200 - 600 μ. και το περισσότερο μέρος γυμνό, γιατί φτάνουν λίγες βροχές. Ανάμεσα από τα όρη (ψηλότερη κορυφή το Κοσιοϋσκο, ύψ. 2234 μ. που είναι ομαλό βουνό με αυτοκινητόδρομο ως την κορυφή του) και το όροπέδιο απλώνεται η μεγάλη αυστραλιανή πεδιάδα. Αν εξαιρεθῆ το ανατολικό τμήμα που είναι εύφορο, όλη η άλλη πεδιάδα είναι χαμηλή κι αποτελείται από στέπες μ' άραια δέντρα, ιδίως άγκαθωτούς θάμνους. Επίσης, από έρήμους με χυμο και πέτρες.

④ **Τα νερά.** Μοναδικός ποταμός είναι ο Μώρορεϋ ή Αυστραλιανός Νεϊλος που πηγάζει από τα όρη, πλωτός ως εκεί που ένώνεται με τον

παραπόταμό του Ντάβλινγκ. Ο Μώρρεϋ και ο Ντάβλινγκ διασχίζουν το λεκανοπέδιο στο νότο και αρδεύουν μεγάλες εκτάσεις. Οι άλλοι ποταμοί είναι μικροί και πολλοί χύνονται σε λίμνες που κι αυτές, στην περίοδο της ξηρασίας, ξηραίνονται.

6 **Τά παράλια.** Σπουδαιότερος κόλπος είναι της Καρπενταρίας, στο βόρειο μέρος και χερσονήσος της Υόρκ. Ο πορθμός Τόρρες χωρίζει την Ήπειρο από την Νέα Γουινέα. Παράλληλα με την ανατολική παράλια, από το ακρωτήριο Υόρκ και κάτω σε μήκος 2000 χιλμ. περίπου, είναι η μεγαλύτερη κοραλλιογενής ύφαλος της γης που προστατεύει την παραλιακή χώρα από τα κύματα, αλλά δυσχεραίνει την προσέγγιση των ατμοπλοίων. Λέγεται «Υφαλος του μεγάλου φράγματος».

7 **Κλίμα.** Τα Ν. Α. παράλια έχουν μεσογειακό κλίμα και βλάστηση μεσογειακή κι εδώ κατοικούν τα 2)3 περίπου του συνολικού πληθυσμού της Αυστραλίας. Το βόρειο ανατολικό τμήμα και το βόρειο, έχουν τροπικό κλίμα μ' άφθονες βροχές το καλοκαίρι (Δεκέμβριος - Απρίλιος) κι είναι άραιοκατοικημένο. Το κεντρικό ανατολικό μέρος είναι ξηρό με λίγες βροχές και άραια βλάστηση.

Στην Τασμανία, όπως και σ' όλα τα νησιά του Ειρηνικού, συχνά έμφανίζονται τρομερές θύελλες (δηλ. ισχυροί άνεμοι) με ταχύτητα 200 χιλμ. την ώρα που ξεριζώνουν τα δέντρα και τις καλύβες τότε γίνεται φοβερή θαλασσοταραχή και ακολουθούν καταρρακτώδεις βροχές. Η Τασμανία καθώς και τα νησιά του Ειρηνικού, είναι περιοχή των καταιγίδων (ισχυροί άνεμοι - δυνατές βροχές).

7. **Τά προϊόντα** Στο Ν.Α. μέρος, που έχει το κλίμα της Ελλάδας, παράγει άφθονο σιτάρι (έχει μεγάλα αγροκτήματα), βρώμη, άραβόσιτο, σταφίδες, κρασί, έσπεριδοειδή, μήλα, αχλάδια κ.ά. Στο βόρειο τμήμα όπου η Πολιτεία Κουησλάνδη, καλλιεργούν τροπικά φυτά (ζαχαροκάλαμο, μπανάνες κ.ά.) Στις στέπες του έσωτερικού άκμάζει μεγάλη κτηνοτροφία. Καλοκαίρι στην Αυστραλία είναι οι μήνες Δεκέμβριος - Φεβρουάριος και τότε τα σχολεία κάνουν θερινές διακοπές.

Η Αυστραλία έρχεται πρώτη χώρα της γης στα πρόβατα και ύπολογίζονται επάνω από 100 εκατομ. σ' όλη την ήπειρο. Το Αυστραλιανό μαλλί είναι περιζήτητο γιατί, σάν πυκνό και λεπτό, είναι κατάλληλο για μάλλινα ύφασματα. Η βιομηχανία είναι προοδευμένη ιδίως στις πόλεις Σίδνεϋ και Μελβούρνη όπου υπάρχουν εργοστάσια κονσερβών κρέατος, ύφαντουργεία, βυρσοδεψεία, μηχανουργεία, ναυπηγεία κ.ά.

Ἐκτός ἀπὸ τὰ προϊόντα ποῦ ἀναφέραμε, ἡ Αὐστραλία βγάζει καὶ πολλὰ μέταλλα, ὅπως χρυσό, ἄργυρο, κασσίτερο, χαλκό, γαιάνθρακες κ.ά. Χρυσοφόρα τμήματα εἶναι στὴ Νότιο Οὐαλλία, Βικτωρία, Μελβούρνη κ.ά.

Ἡ χώρα ἐξάγει ἰδίως σιτάρι, μαλλί, κρέας βοῦτυρο, δέρματα, χρυσό καὶ εἰσάγει ὑφάσματα, πετρέλαιο, αὐτοκίνητα, χημικά προϊόντα, μηχανήματα, χαρτί καὶ σοῦσι.

8. Συγκοινωνία. Σιδηρ. δίκτυο (μῆκους 47.000 χιλμ.), ὁδικό δίκτυο, πλοῖα, 2.000 περίπου, ἀεροπλάνα.

9. Τὸ Πολίτευμα. Ἡ Αὐστραλία μὲ τὴν Τασμανία εἶναι Κοινοπολιτεία ἢ Ὀμοσπονδία 6 Πολιτειῶν (πρώην Βρετ. ἀποικίες).

9. Κάτοικοι. 10.500.000 περίπου μὲ τὴν Τασμανία (ἀπαγρ. 1961). Ἀπ' αὐτοὺς Ἕλληνες 50.000 περίπου. Οἱ ἰθαγενεῖς εἶναι μαῦροι ποῦ ἔχουν διωχτὴ στὸ ἐσωτερικό καὶ ζοῦν σὲ ἡμιάγρια κατάσταση. Αὐτοὶ δὲν ξέρουν νὰ καλλιεργοῦν τὴ γῆ καὶ τρέφονται μὲ ρίζες φυτῶν, καρπούς καὶ πρὸ παντός μὲ τὸ κηρύγι ἄγριων ζώων.

11. Πόλεις. Πρωτεύουσα πρὶν ἦταν τὸ Σίδνεϋ (κάτ. 2.000.000) περίπου. Ἐπειδὴ αὐτὸ εἶχε προκαλέσει τὴν ἀντιζηλία τῶν ἄλλων μεγαλουπόλεων καὶ ἰδίως τῆς Μελβούρνης (1.900.000 κάτ.) ἀνάμεσα στὶς δυὸ αὐτὲς πόλεις χτίστηκε νέα πόλη ἢ Κανβέρα (κ. 70.000) καὶ αὐτὴ εἶναι σήμερα ἡ πρωτεύουσα τῆς Κοινοπολιτείας. Εἶναι μιὰ παράξενη πόλη μ' ἀσφαλτοστρωμένους δρόμους, πλατεῖες, δενδροστοιχίες κτλ. ἀλλὰ λίγα σπίτια. Τὰ περισσότερα εἶναι δημόσια κτίρια.

Ἡ Μελβούρνη ἔρχεται δεύτερη στὸν πληθυσμὸ μὲτὰ τὸ Σίδνεϋ ἀλλὰ πρώτη στὴ βιομηχανία καὶ στὸ ἐξαγωγικό ἐμπόριο τῶν μαλλιῶν.

Ἀπὸ τίς ἄλλες πόλεις πρὸ μεγάλες εἶναι: Νιουκάστλ (κ. 200.000), ἢ Ἀδελαΐδα (κ. 600.000) πρωτ. τῆς Νότιας Αὐστραλίας, ἢ Μπαϊσμπιεν (κ. 570.000) πρωτ. τῆς Πολιτείας Κονήνσλαντ καὶ ἢ Πέρθ (κ. 400.000) στὸ δυτικὸ μέρος, τέρμα τῆς σιδ. γραμμῆς Σίδνεϋ-Πέρθ. Λιμόν τῆς Πέρθ εἶναι ἡ Φορήμαντλ.

Ἡ Βόρ. Αὐστραλία μ' ἔκταση 1.350.000 τ.χ. περίπου, ἔχει μόνον 27.000 περίπου κατοίκους καὶ ἀπ' αὐτοὺς 17.000 περίπου εἶναι ἰθαγενεῖς. Πρωτ. ἢ Ντάρβιν (κ. 2.000).

Τασμανία. Τὸ νησί Τασμανία, στὰ νότια τῆς Αὐστραλίας, ἔχει ἔκταση 68.000 τ.χ. πληθυσμὸ ὡς 350.000 περίπου κατοίκους καὶ εἶναι πρὸ παντός χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ. Τὰ ἔρη τῆς σκεπάζονται

ζονται από άπεράντα δάση άπ' όπου εξάγεται άριστη και άφθονη ζυλεία.

Πρωτεύουσα, ή πόλη, Χόβαστ με 120.000 περίπου κατοίκους.

Έργασίες. 1) Νά επαναλάβης τά κυριότερα όρη, τους ποταμούς και τις πόλεις τής Αυστραλίας. 2) Από τά σπουδαιότερα προϊόντα τής Αυστραλίας και τής Τασμανίας νά καθορίσης τό χαρακτηριστικό τους γνώρισμα. 3) Τό γεωγραφικό πλάτος του Σίδνεϋ. 4) Ταξίδια από τήν Έλλάδα στην Αυστραλία. 5) Η Χαρτογραφία τής Αυστραλίας.

Β' ΜΕΑ ΣΗΑΑΝΔΙΑ

1. Είναι στα Ν.Α. τής Αυστραλίας κι άποτελείται από δύο μεγάλα νησιά (Βόρειο και Νότιο) πού χωρίζονται με τόν πορθμό Κούκι και από άλλα μικρά νησάκια. Έκταση 269.000 τ.χ. (διπλάσια τής Έλλάδας).

2. Τό έδαφος είναι όρεινό με πολλές κοιλάδες και ψηλότερο όρος οί Νεοζηλαδικές Άλπεις (ύψ. 3.800 μ.) στο Νότιο νησί. Τό Βόρειο νησί έχει 60 ήφαιστεια (τό ψηλότερο έχει ύψ. 2798 μ.) και πολλούς θερμοπίνακες. Λέγεται από νησί πού καπνίζει).

3. Τό κλίμα είναι ώκεάνειο, με ήπιο χειμώνα, δροσερό καλοκαίρι, άφθονες βροχές και μεγάλη τροπική βλάστηση (δάση και γλήη).

4. Η χώρα έχει μεγάλη κτηνοτροφία και άνάλογα με τόν πληθυσμό, θεωρείται ή μεγαλύτερη κτηνοτροφική χώρα. Έκτός από τ' άφθονα κτηνοτροφικά προϊόντα (κρέας, λίπος, βούτυρο τυρί και μαλλιά) παράγει σιτηρά, φρούτα, λαχανικά κ.ά. Τό ύπέδαφος είναι πλούσιο, σε μεταλλεύματα και μόνο τό κάρβουνο είναι λιγιστό.

5. Πληθυσμός 2.500.000 περίπου κάτοικοι (90% περίπου Εύρωπαίοι). Μετανάστες δε δέχεται ή Ν. Ζηλανδία παρά λιγιστούς κι αυτούς από τήν Άγγλία και Όλλανδία. Οί κάτοικοι άπομονωμένοι έκει κάτω, φροντίζουν νά ζούν ήσυχοι από τή ζάλη του άλλου κόσμου.

6. Η συγκοινωνία εξυπηρετείται με σιδ. δίκτυο 6000 χλμ., δρόμους, πλοία και αεροπλάνα.

7. Τό πολίτευμα τής χώρας είναι δημοκρατία (μέλος Β.Κ.) με πρωτ. τήν Ουέλλινγκτον (κ. 150.000) στον πορθμό Κούκι, κέντρο έμπορίου και των δύο νησιών. Μεγαλύτερη όμως πόλη είναι Όκλαντ (κ. 410.000) στο Βόρειο νησί, από τά ώρσιότερα λιμάνια τής γής και μεγάλη ναυτική βάση.

Γ' ΜΕΑ ΑΝΗΣΙΑ

Είναι συγχρότητα πολυάριθμων νησιών στ' άνατολικά τής Αυστραλίας, με συνολική έκταση ως 1.000.000 τετρ. χλμ. και πληθυσμό

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Α'. ΤΑ ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΟΡΗ

1. Ήμαλάια (Άσία)	8.820 μέτρα	9. Άγ. Ήλια (Άλάσκα)	5.900 μέτρα
2. Καρσκαρούμ	» 8.620 »	10. Κούκασος	5.650 »
3. Ίνδοκούβο	» 7.750 »	11. Όριζόμπα	5.500 »
4. Κουέν-Λούν	» 7.720 »	12. Ποποκατεπέλτ	5.450 »
5. Άγγουτάγγ. (Άμερ.)	7.120 »	13. Κέννα	5.240 »
6. Χμποράζο	» 6.300 »	14. Χαραράτ	5.060 »
7. Μάκ Κόβλεϋ	» 6.188 »	15. Ράς-Νασάν (Άβησ.)	4.620 »
8. Κιλμάντζαρο (Άφρ.)	6.010 »	16. Άλτάια	4.540 »

Β'. ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΙ ΠΟΤΑΜΟΙ

1. Μισισσιπιπής	μήκος 6.970 χιλμ.	9. Άμούρ	μήκος 4.500 χιλ.
2. Νείλος	» 6.700 »	10. Μακένζης	» 4.500 »
3. Άμαζόνιος	» 6.300 »	11. Μεκόγκ	» 4.300 »
4. Γιαγγ-Τσέ-Κιάγγ	» 5.000 »	12. Χοάγγ-Νό	» 4.200 »
5. Κόγγος	» 5.000 »	13. Νήγγρ	» 4.200 »
6. Ίενεσέης	» 4.750 »	14. Ρίο Ντέ-Λά-Πλάτα	» 3.900 »
7. Λένα	» 4.500 »	15. Ίνδός	» 3.200 »
8. Όβις	» 4.480 »	16. Κολοράντο	» 3.000 »

Γ'. ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΛΙΜΝΕΣ

1. Κασπία	έκτ. 440.000 τ.χιλμ.	6. Ταγκανίκα	έκτ. 32.000 τ.χ.
2. Βικτωρία	» 83.000 »	7. Βαϊκάλη	» 33.000 »
3. Άνω Λίμνη	» 83.000 »	8. Νυάσκα	» 31.000 »
4. Γιούρον	» 62.000 »	9. Άρκτου	» 29.000 »
5. Μίτσιγκαν	» 58.000 »	10. Βαϊκάς	» 18.500 »

Δ'. ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΝΗΣΙΑ

1. Γροιλανδία	έκτ. 2.170.000 τ.χιλμ.	6. Σουμάτρα	έκτ. 410.000 τ.χ.
2. Νέα Γουινέα	» 785.000 »	7. Νέα Ζηλανδία	» 270.000 »
3. Βόρνεο	» 750.000 »	8. Χόντο (Ίαπ.)	» 225.000 »
4. Μαδαγασκάρη	» 620.000 »	9. Κελέβη	» 180.000 »
5. Μπαφριν Γή	» 612.000 »	10. Ίάβα	» 132.000 »

ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ

(άπο 1.500.000 κατ. και άνω)

1. Νέα Υόρκη	κατ. 11.000.000	15. Βομβάη	κατ. 2.900.000
2. Τόκιο	» 9.700.000	16. Όζάκα	» 2.900.000
3. Σαγκάη	» 7.500.000	17. Τσουνγκ-Κίγκ	» 2.900.000
4. Πεκίνο	» 4.200.000	18. Άδς Άντζελες	» 2.500.000
5. Τιέν Τσιν	» 4.000.000	19. Καντόνα	» 2.300.000
6. Βουένος Άϊρες	» 3.900.000	20. Σίδνεϋ	» 2.100.000
7. Σάν Πάολο	» 3.900.000	21. Φιλανδελφεία	» 2.000.000
8. Μοϋνδεν	» 3.600.000	22. Μελβούρνη	» 1.900.000
9. Σικάγο	» 3.600.000	23. Χαρμπίν	» 1.900.000
10. Κάιρο	» 3.500.000	24. Σαγκόν	» 1.800.000
11. Μεξικόν	» 3.300.000	25. Σεούλ	» 1.600.000
12. Ριον Ίανέριον	» 3.300.000	26. Ναγκόγια	» 1.500.000
13. Καλκούτα	» 3.100.000	27. Πόρτ-Άρθουρ	» 1.500.000
14. Τζακάρτα	» 3.000.000		

~~Βουνο~~

ορθ
ωοταφία
106/00
διφίνες
χασίας

κα μαρα
δύο φα ορθ
αυτοαυτο, ωι
ωοταφία,

η
η
η
η
η

